

ผลการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม
ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาช่างศิลป์ ของเยาวชนใน
ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี

นายธันวา พรหมสุข

ศูนย์วิทยพัทยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

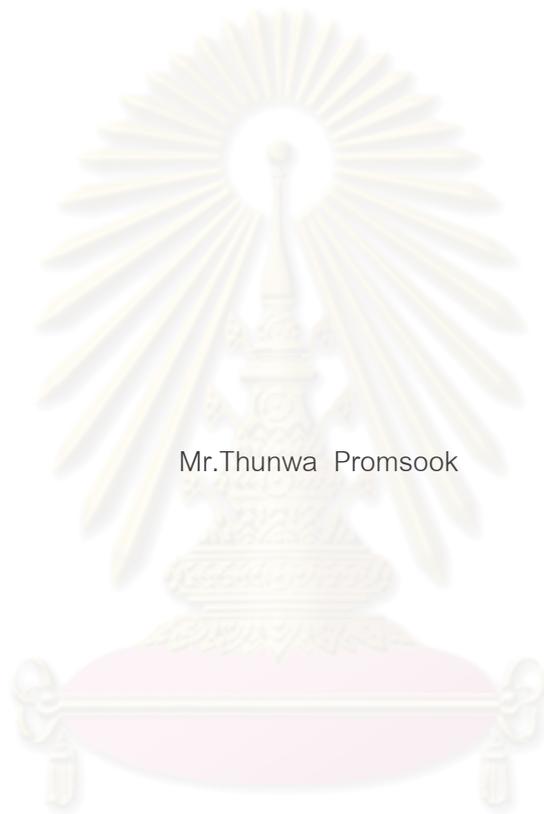
สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาวิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EFFECTS OF DRAWING AND PAINTING ACTIVITIES USING GROUP PROCESS ON
LEARNING ACHIEVEMENT IN ART AND CRAFT SUBJECT OF JUVENILES IN
REGIONAL JUVENILE VOCATIONAL TRAINING CENTRE (2),
RATCHABURI PROVINCE

Mr.Thunwa Promsook

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Art Education

Department of Art, Music and Dance Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการ
กลุ่มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาช่างศิลป์ ของ
เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2
จังหวัดราชบุรี

โดย

นายธันวา พรหมสุข

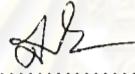
สาขาวิชา

ศิลปศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

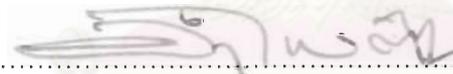
รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ คุณประเสริฐ

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ คุณประเสริฐ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ปิยะชาติ แสงอรุณ)

ธันวา พรหมสุข : ผลการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มที่มี
ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาช่างศิลป์ ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและ
เยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี. (EFFECTS OF DRAWING AND PAINTING
ACTIVITIES USING GROUP PROCESS ON LEARNING ACHIEVEMENT IN ART
AND CRAFT SUBJECT OF JUVENILES IN REGIONAL JUVENILE VOCATIONAL
TRAINING CENTRE (2), RATCHABURI PROVINCE) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก :
รศ.ดร.สันติ คุณประเสริฐ, 230 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการ
กลุ่ม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาช่างศิลป์ ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี
จำนวนทั้งหมด 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการ
กลุ่ม 4 แผนการสอน ได้แก่ แผนการสอนที่ 1 เรื่อง เส้น รูปร่าง รูปทรง แผนการสอนที่ 2 เรื่อง ทฤษฎีสี แผนการสอนที่ 3 เรื่อง
การจัดองค์ประกอบศิลป์ และแผนการสอนที่ 4 เรื่อง ภาพปะติด 2) แบบประเมินความรู้ก่อนและหลังเรียน วิชา ช่างศิลป์ 3) แบบ
ประเมินผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม 4) แบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับ
การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม 5) แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาด
ระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่ามัธยฐานเลขคณิตส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่า
(t- test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้เรื่องกิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาช่างศิลป์ ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและ
เยาวชน หลังได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม สูงกว่าคะแนนก่อนเข้ารับการจัดการเรียนการสอน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 2. ผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะจากการปฏิบัติงานทั้ง 4 แผนการสอนอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก
 3. ผลจากการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มทั้ง 6 ขั้นตอน
ได้แก่ 1) ขั้นตอนจุดมุ่งหมายการเรียน 2) ขั้นรวมกลุ่ม 3) ขั้นระดมความคิด 4) ขั้นวิเคราะห์ 5) ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ 6) ขั้นการวัด
และการประเมินผลอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก
 4. ความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มอยู่ในระดับ
เห็นด้วยมาก
- ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม มีส่วนช่วยพัฒนาศักยภาพทางการ
เรียนการสอนศิลปะศึกษาในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านความรู้ และการพัฒนาทางด้านทักษะ ช่วยให้ผู้เรียนมีการ
พัฒนาทักษะของตนเองในด้านการจัดการต่อสถานการณ์ต่างๆ และเมื่อสมาชิกในกลุ่มได้ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน ก็ย่อมจะทำให้
รู้จักกันและกันดีขึ้น เข้าใจบุคคลอื่นส่งผลให้ผู้เรียนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางบวกมากขึ้น

ภาควิชา ศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา

ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา ศิลปะศึกษา

ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ปีการศึกษา 2552

4983691227 : MAJOR ART EDUCATION

KEYWORDS : DRAWING AND PAINTING ACTIVITIES / GROUP PROCESS /
LEARNING ACHIEVEMENT / ART AND CRAFT SUBJECT / JUVENILES

THUNWA PROMSOOK : EFFECTS OF DRAWING AND PAINTING
ACTIVITIES USING GROUP PROCESS ON LEARNING ACHIEVEMENT IN
ART AND CRAFT SUBJECT OF JUVENILES IN REGIONAL JUVENILE
VOCATIONAL TRAINING CENTRE (2), RATCHABURI PROVINCE. THESIS
ADVISOR : ASSOC.PROF. SUNTI KHUNPRASERT, Ed.D., 230 pp.

This is the experimental research, the purpose was to study the effects of drawing and painting activities using group process on the learning achievement in art and craft subject of juveniles in Regional Juvenile Vocational Training Centre(2), Ratchaburi province. The sampling group of this study were 23 students. The research instruments were: 1) Four lesson plans of drawing and painting activity, such as: drawing (line, shape, form), color, composition and collage, 2) Achievement test for pretest and posttest, measuring content knowledge, 3) Student products evaluation form, 4) Student learning behavior evaluation form, and 5) Student questionnaires concerning painting activity instruction by using group process techniques. The obtained data were analyzed by means, standard deviations, frequencies and t- test.

The results are as follows:

1. The achievement scores of art knowledge from post-test were higher than pre-test at the .05 level of significance.
2. The achievement scores of art skills from student products evaluation, all four lessons were rated at a very good level.
3. The result from student learning behavior evaluation form concerning using group process, all six steps: 1) Goal setting 2) Grouping 3) Brain storming 4) Analysis 5) Conclude and Apply 6) Evaluation, were rated at a good level.
4. The result from student questionnaire about drawing and painting activity instruction by using group process techniques were rated at a good level.

There are same suggestions: Instruction management by using group process can develop the effectiveness of art instruction specially the knowledge and skill. It helps the development of individual skills such as adjusting themselves in learning situation and group working. Students will not only know each other well but also understand their friends, which leads to positive behavior adjustment.

Department : Art, Music and Dance Education

Student's Signature

Field of Study : ... Art Education

Advisor's Signature

Academic Year : 2009

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยขอกล่าวขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สันติ คุณประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอน ให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทาง และข้อคิดเห็นต่างๆ ในการวิจัย ด้วยความเอาใจใส่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ตลอดจนให้กำลังใจด้วยความเมตตาอย่างต่อเนื่อง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพ ตรีธนะสาร ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และรองศาสตราจารย์ ปิยะชาติ แสงอรุณ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ข้อคิดคำแนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อันเป็นผลให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ และสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้กรุณาใช้เวลาในการตรวจสอบ และแก้ไขตลอดจนให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงเครื่องมือให้มีประสิทธิภาพ

ขอขอบคุณท่านผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี เจ้าหน้าที่ อาจารย์หมวดวิชาช่างศิลป์ ตลอดจนเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกทุกคน ที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณนายผาด ผ่องอำไพ ตำแหน่งนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญการ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 6 จังหวัดนครสวรรค์ ที่ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในระหว่างการทดลองเครื่องมือในการวิจัย

ขอขอบคุณนายแพน ผ่องอำไพ ตำแหน่งนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญการ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี ที่ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในระหว่างการดำเนินการวิจัย

ขอขอบคุณอาจารย์ ดร. นพเก้า ณ พัทลุง อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ สนับสนุนในการทำวิจัยมาโดยตลอด

ทำยนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณนายสนิท พรหมสุข และนางอำพน พรหมสุข ผู้ซึ่งเป็นบิดา มารดาของข้าพเจ้า และทุกคนในครอบครัวของข้าพเจ้าที่ได้ช่วยเหลือ สนับสนุน และเป็นกำลังใจในการเรียนของข้าพเจ้ามาโดยตลอด และขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นครุศิลป์ทุกคนและน้องสุรเชษฐ์ เทศใจ ที่เป็นแรงใจและให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยมาโดยตลอด ซึ่งทำให้การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	9
สมมติฐานของงานวิจัย.....	9
ขอบเขตของการวิจัย.....	9
ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย.....	10
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	10
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปศึกษา.....	16
การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสี.....	51
การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม.....	61
เด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี... งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	85 91
3. วิธีการดำเนินการวิจัย.....	106
การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น.....	106

บทที่		
	ประชากร.....	107
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	107
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	113
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	114
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	114
4.	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	117
5.	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	133
	สรุปผลการวิจัย.....	133
	อภิปรายผล.....	141
	ข้อเสนอแนะ.....	150
	รายการอ้างอิง.....	151
	ภาคผนวก.....	161
	ภาคผนวก ก.....	162
	ภาคผนวก ข.....	164
	ภาคผนวก ค.....	166
	ภาคผนวก ง.....	227
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	230

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนและร้อยละของคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจทั่วประเทศจำแนกตามระดับการศึกษา ตั้งแต่เดือนมกราคม - ธันวาคม 2550.....	7
2	หน้าต่าง Johari (Johari Window).....	64
3	ทักษะการสื่อสาร 6 ชั้น.....	66
4	การออกแบบกลุ่มให้เหมาะสมกับผู้เรียนและกิจกรรม.....	68
5	การเข้าสู่กระบวนการกลุ่ม.....	73
6	ขั้นกระบวนการของกลุ่ม.....	73
7	ผลลัพธ์ของกระบวนการกลุ่ม.....	74
8	แผนการจัดกิจกรรม.....	109
9	แสดงผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย และอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ.....	110
10	แบบแผนการทดลอง.....	113
11	แผนการดำเนินการทดลอง.....	113
12	เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาช่างศิลป์ ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี.....	117
13	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มเรื่อง “เส้น รูปร่างรูปทรง”.....	118
14	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มเรื่อง“ทฤษฎีสี่”.....	119
15	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มเรื่อง “การจัดองค์ประกอบศิลป์”.....	120
16	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มเรื่อง “ภาพปะติด”.....	121
17	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มครั้งที่ 1 แผนการสอน เรื่อง “เส้น รูปร่างรูปทรง”.....	123
18	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มครั้งที่ 2 แผนการสอน เรื่อง “ทฤษฎีสี่”.....	125

ตารางที่		หน้า
19	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้ด้วยกระบวนการกลุ่มครั้งที่ 3 แผนการสอน เรื่อง “การจัดองค์ประกอบศิลป์”	127
20	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้ด้วยกระบวนการกลุ่มครั้งที่ 4 แผนการสอน เรื่อง “ภาพปะติด”	129
21	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลจากการสำรวจความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม”.....	131

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ตัวอย่างระบบการเรียนการสอนระบบการเรียนการสอนของไทยเลอร์	18
2	รูปแบบของกระบวนการสื่อสารภายในกลุ่ม.....	66
3	การออกแบบโครงสร้างปัจจัยเพื่อให้กระบวนการกลุ่มบรรลุผล.....	76
4	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการกลุ่ม.....	77
5	การจัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่มแบบ 6 คน (6 - Cluster seating).....	78
6	การจัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่มแบบ 4 คน (4 - Cluster seating).....	78
7	การจัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่มแบบปีก Swing – seating (แบบที่ 1).....	79
8	การจัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่มแบบ Swing – seating (แบบที่ 2).....	79

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีหลักการที่สำคัญประการหนึ่ง คือมุ่งที่จะให้ระบบการศึกษาในอนาคต สามารถตอบสนองของความต้องการของประชาชนทุกระดับและทุกกลุ่ม โดยเปิดโอกาสให้ทุกส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมจัด การศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างทั่วถึงให้การ ศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การ ฝึก การอบรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจาก การสืบสานวัฒนธรรม การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และ ปัจจัยเอื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อ พัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับสังคมนอกกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld, 1987) ได้กล่าวถึงคุณค่าของศิลปะศึกษาว่า การที่ผู้เรียนได้ ปฏิบัติงานทางศิลปะศึกษา จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาในด้านสุนทรียภาพ การรับรู้สติปัญญา สังคมอารมณ์ การสร้างสรรค์และเทคนิคการทำงาน ช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีการแสดงออก ด้วยวิธีการต่างๆ ตามความสามารถและความต้องการของผู้เรียน แต่สำหรับผู้เรียนที่มีปัญหาใน การปรับตัว และต้องการหาทางออกกิจกรรมศิลปะศึกษาช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาการทางด้าน ความรู้ความเข้าใจและทักษะดังนั้นก็ควรจัดให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียนและต้อง พิจารณาถึงความพอใจและความสนใจของผู้เรียน (Lansing, 1976) การเรียนรู้หรือการให้การศึกษา ในศาสตร์ใดๆ จึงจำเป็นต้องตระหนักถึงเป้าหมายข้างต้นด้วย คือ ศาสตร์เพื่อการดำรงชีวิต ทั้งชีวิต ส่วนตัว และชีวิตในสังคม ทั้งการรับรู้จากอดีตและการสร้างสรรค์สำหรับอนาคตที่เหมาะสมและดี งาม ให้การศึกษาด้านศิลปะศึกษาก็เช่นกันนอกจากเราต้องคำนึงถึงคุณภาพทางศิลปะโดยตรงแล้ว เรายังจำเป็นต้องคำนึงถึงคุณภาพที่บังเกิดขึ้นในตัวบุคคลทางด้านบุคลิกภาพ และมีผลไปสู่การใช้ ชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพในสังคมด้วย (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2539) ศิลปะศึกษามีได้มุ่งที่จะส่งเสริมให้ เด็กเป็นศิลปิน แต่ศิลปะศึกษาเป็นเครื่องมือทางการศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาชีวิต สังคม และสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีงามให้แก่เด็กในด้านต่างๆ ศิลปะจึงนับได้ว่ามี คุณค่าอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งต่อผู้เรียนคุณค่าที่แท้จริงของศิลปะศึกษาคือการพัฒนาบุคลิกภาพ และสังคมทุกเพศทุกวัย เพราะว่าคนเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่สุด สำหรับการพัฒนา

ประเทศชาติ (เลิศ อานันท์นะ, 2523) สอดคล้องกับที่เกษร ธิตะจारी (2531) ได้กล่าวไว้ว่า ศิลปศึกษามีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาทางด้านสติปัญญา ให้ผู้เรียนริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ให้สอดคล้องและเหมาะสมสำเร็จลุล่วงด้วยดีและมีคุณภาพฉลาดขึ้นทำให้รู้จักการแก้ปัญหาและการปรับปรุงผลงานให้ดีขึ้นผ่านสิ่งต่างๆ ให้สอดคล้องและเหมาะสมผ่านกระบวนการที่มีพัฒนาการทางสติปัญญา การรับรู้ และการสร้างสรรค์งานเป็นต้นแบบที่มีการเปลี่ยนแปลงการรับรู้เหล่านี้ทางสติปัญญาและเกิดอารมณ์คล้อยตามได้ด้วยวิธีการต่างๆก็ตาม สิ่งเหล่านี้จัดเป็นสุนทรียภาพ ศิลปศึกษาส่วนมากจะมีความละเอียดอ่อน จำแนกความงามได้อย่างลึกซึ้งกินใจด้วยการแสดงออกให้ผู้อื่นรับรู้ด้วยการออกแบบและคิดค้นหาวิธีการสร้างงานแปลกใหม่ ให้ดีขึ้นทันสมัยขึ้นการคิดค้นและการสังเกตเพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุงผลงานอยู่เสมอ ศิลปศึกษาจึงจะช่วยเป็นการพัฒนาการรับรู้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลงานจะเป็นลักษณะเฉพาะที่เป็นอิสระตลอดจนการนำเอาไปใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมไม่ว่าในเรื่องรูปแบบ หรือคุณภาพของงานที่ไม่ซ้ำกับงานของคนอื่น การรับรู้อีกอย่างหนึ่งก็คือการปรับปรุงผลงานให้ตอบสนองความต้องการของสังคมรู้ โดยที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมจากการปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนเอง และเสริมสร้างความเจริญเติบโตในด้านพัฒนาทางอารมณ์ต่างๆควบคู่กันไปกับพัฒนาทางด้านกาย โดยจำเป็นใช้กำลังกล้ามเนื้อบางส่วนในการทำงานผ่านการขีดเขียนเกิดเป็นลวดลายขึ้นมาให้ได้ตามแบบที่กำหนด จึงต้องบังคับมือและกล้ามเนื้อบางที่ต้องออกแรง จึงมีส่วนในการพัฒนาร่างกายให้แข็งแรงและคล่องตัวในการทำงานทางสังคม จึงมีโอกาสโน้มน้าวจิตใจของคนที่อยู่เ็นสังคมร่วมกันเป็นอย่างดี

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษามีคุณค่าต่อผู้เรียน คือ ช่วยสร้างปรับทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการทำงาน เพราะผลลัพธ์ของการเรียนรู้เปิดกว้าง ทำให้เกิดความตื่นตัวในการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำให้ผู้เรียนกล้าเสี่ยงในการตัดสินใจ การยอมรับข้อจำกัดต่างๆ ตลอดจนการยอมรับความล้มเหลว หรือความผิดพลาด โดยมองว่าเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองต่อไป ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน เรียนด้วยการกระทำและเป็นสื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสมากขึ้นในการทำงานร่วมกับผู้อื่น นอกจากนี้ในด้านของการบำบัด สำหรับผู้เรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรม การจัดการเรียนการสอนมีหน้าที่ในการบำบัดผ่านกระบวนการเรียนรู้ดังนี้

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523 : 37-38) กล่าวว่า ศิลปะสามารถช่วยในเรื่องการบำบัดได้อย่างน้อย 3 ลักษณะ คือ

1. ศิลปะเป็นทางระบายอารมณ์ที่เคร่งเครียด ความโกรธ ความกลัว ความกังวล โดยหันมาระบายออกทางอารมณ์ ด้วยการทำกิจกรรมศิลปะซึ่งเป็นวิธีที่ดีที่สุด เพราะจะได้ผลทางผ่อนคลายอารมณ์ และทางด้านสุนทรียภาพ การสร้างสรรค์

2. ศิลปะช่วยขจัดปมด้อยต่างๆ เช่น สาเหตุจากความไม่สมปรารถนา ขาดความมั่นใจ ความขาดอายุ ความพิการ ศิลปะจะเป็นสิ่งที่ช่วยบรรเทาได้ เขาเหล่านั้นจะสามารถแสดงความรู้สึกนึกคิดออกมาด้วยการทำงานศิลปะ

3. ศิลปะช่วยทำความเข้าใจกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ทำให้เข้าใจและแก้ปัญหาได้ง่ายขึ้น กรณีเช่น ผู้เรียนก้าวร้าว ผู้เรียนดื้อผิดปกติ ไม่มีเหตุผล เพราะศิลปะเป็นภาษา เป็นการแสดงออกและเป็นเรื่องราวในชีวิตของผู้เรียน เช่น ในเวลาที่เขาสบายใจเขาจะวาดรูปดอกไม้ ภาพทิวทัศน์ เป็นต้นทางในการบำบัด จึงมีคุณค่าในฐานะเป็นสื่อ การผ่อนคลายอารมณ์ และแสดงความต้องการของผู้เรียน

สอดคล้องกับเกษร ธิตะจारी (2543) กล่าวว่าศิลปะเป็นวิชาหนึ่งที่ผู้เรียนทุกๆประเภทสามารถเรียนได้ เพราะมีหลายอย่างหลายประเภทที่เด็กแสดงออกได้อย่างอิสระ เป็นการระบายความรู้สึกที่อยู่ภายในออกมา เช่น การวาดภาพ การระบายสี การประดิษฐ์ การพิมพ์ ซึ่งผู้เรียนทุกคนสามารถทำได้ ศิลปะก็เป็นยาชนิดหนึ่งที่ใช้บำบัดคนไข้ที่ป่วยทางกาย ป่วยทางใจ ด้วยการลงมือปฏิบัติ เมื่อผลิตเพลินก็ทำให้หลงลืมความเจ็บป่วยและเมื่อทำได้ก็สร้างความพึงพอใจและเกิดความผูกพัน การสร้างสรรค์ก็จะบังเกิดขึ้น ศิลปะไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ใคร มีแต่จะช่วยให้เกิดความสุขและความภูมิใจเพราะ

1. ศิลปะเป็นการสร้างสรรค์งานที่ช่วยระบายอารมณ์ ผ่อนคลายความเครียด ความโกรธ ความกังวล ช่วยสร้างเสริมจิตใจทางด้านสุนทรียภาพและมีความคิดสร้างสรรค์

2. ศิลปะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจความกล้าแสดงออกด้วยการระบายความรู้สึกภายในจิตใจออกมาได้เป็นอย่างดีในหลายลักษณะ เช่น การวาด การปั้น การพิมพ์ การประดิษฐ์ และการสร้างสรรค์

3. ศิลปะมีส่วนช่วยในการบำบัด ทำให้ผลิตเพลิน ผูกพันกับการทำงาน ลืมความทุกข์ ความน้อยใจ ความอาย ความกลัวเป็นต้นและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

4. ศิลปะส่งเสริมจินตนาการ การสร้างสรรค์ ที่ต้องรู้จักแก้ปัญหาการทำงานเพื่อให้ได้งานที่ดี ที่แปลก ไม่ซ้ำแบบใครและสร้างความภูมิใจให้กับตนเอง

5. ศิลปะส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การรวมประสบการณ์เก่ากับประสบการณ์ใหม่ให้เกิดเป็นความคิดใหม่

6. ศิลปะส่งเสริมการรับรู้ การแยก การรวมชนิด ประเภทของงานศิลปะต่างๆและสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้ได้

นอกจากนี้ ลินเดอร์มาน (Linderman, 1977) ยังได้กล่าวถึงคุณค่าของการสอนกิจกรรมวาดภาพระบายสีว่ามีส่วนช่วยในการพัฒนาทักษะการใช้อุปกรณ์ทางศิลปะผ่านทางการศึกษา

และค้นคว้าจากการปฏิบัติงาน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและซาบซึ้งซึ่งผลงานศิลปะ และนำไปสู่การพิจารณาสิ่งต่างๆอย่างประณีต เพิ่มความเชื่อมั่นในการทำงาน มีอิสระในการแสดงออกทั้งภายในและภายนอกร่างกายอย่างเห็นได้และช่วยพัฒนาลักษณะอุปนิสัยที่ดีในการคิดสร้างสรรค์

ทั้งนี้ในบรรดางานศิลปะประเภททัศนศิลป์ (Visual Art) ทั้งหมดนั้นกิจกรรมวาดภาพระบายสี จัดได้ว่าเป็นงานที่เปิดกว้างในการปฏิบัติมากที่สุด มีทั้งความยืดหยุ่น และมีเทคนิคมากมาย ไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่หรือคนปกติ ผู้เรียนทุกคนสามารถทำกิจกรรมได้ (Feldman, 1967) กิจกรรมวาดภาพระบายสีจัดได้ว่าเป็นสาขาวิชาหนึ่งที่สำคัญที่สุดในการเรียนการสอนศิลปะศึกษาเป็นงานศิลปะที่มีรูปแบบการแสดงความรู้สึกนึกคิดซึ่งได้มากที่สุด (Lowenfeld and Brittan, 1987)

กิจกรรมวาดภาพระบายสีเป็นกิจกรรมศิลปะประเภทหนึ่งที่สามารถถ่ายทอดกระบวนการทางความรู้สึกภายในออกมาเป็นรูปธรรมให้ผู้อื่นได้เห็นชัดเจนและเข้าใจได้เป็นอย่างดี (นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร, 2525) ซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์โดยใช้สื่อต่างๆ เพื่อแสดงอารมณ์ออกมาในรูปจินตนาการ ซึ่งอาจเหมือนหรือไม่เหมือนธรรมชาติก็ได้ แต่ต้องไม่เป็นการเลียนแบบรูปร่างจากธรรมชาติโดยตรง (วิรัตน์ พิเศษไพบูลย์, 2524) การวาดภาพในลักษณะต่างๆ เช่น การวาดภาพตามใจชอบ การวาดภาพตามประสบการณ์ การวาดภาพจากการฟังนิทาน ผู้เรียนจะแสดงทั้งความรู้สึกนึกคิดทางสติปัญญาและความรู้สึกด้านจิตใจ ถ่ายทอดออกมาเป็นภาพ (อารี รังสินนท์, 2527) กิจกรรมวาดภาพระบายสีจึงเป็นสิ่งที่ปลูกฝังคุณค่าทางอารมณ์และจิตใจ ในการทดแทนนิสัยของผู้เรียนที่แสดงออกในทางรุนแรง ก้าวร้าว ชอบทู่ชอบทำลาย เพื่อชดเชยปมด้อยและระบายอารมณ์ความคับแค้นใจจากความผิดหวัง โกรธ เกลียด ชิงชัง และนิสัยชอบบุกรานทำร้ายผู้อื่น (เลิศ อานันท์, 2523)

ในการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษานั้น การจัดกิจกรรมโดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การให้ความสำคัญต่อลักษณะเฉพาะของผู้เรียนในแต่ละด้าน ซึ่งย่อมมีความแตกต่างกันในแต่ละคนในหลายด้านเป็นต้นว่า ด้านวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ความต้องการทางด้านร่างกาย ความสนใจระดับสติปัญญา ทักษะ และความถนัด การแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก การสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จึงเป็นการสอนอีกแบบหนึ่งที่ทำให้ให้ความสำคัญต่อศักยภาพทางศิลปะของผู้เรียนแต่ละบุคคลให้อิสระแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้อย่างเต็มที่และบทบาทของผู้สอนเสมือนหนึ่งเป็นผู้ช่วยเหลืออยู่ภายในตั้งแต่การเสนอขั้นตอนและการแนะนำให้ผู้เรียนสามารถดำเนินการ และวิเคราะห์ประเมินผลการทำงานในแต่ละขั้นตอน ขั้นตอนให้ผู้สอนสามารถช่วยแนะนำได้แก่ให้ผู้เรียนหัดสังเกตตนเองในการแสดงออกทางศิลปะทั้งในระหว่างที่กำลังทำงานและ ในผลงานของตนเองในที่สุด ให้ผู้เรียนบันทึกข้อดีข้อเสียของการปฏิบัติงานและการแสดงออกทางศิลปะแล้วรู้จักประยุกต์แนวทางการแก้ปัญหาในการทำงานศิลปะเรียนรู้เรื่องทฤษฎี และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน

และความก้าวหน้าของตนเองโดยการมีส่วนร่วมอภิปรายปัญหาทางกระบวนการและผลงานของตนและของผู้อื่น

การจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ความรู้จากการลงมือร่วมกันปฏิบัติเป็นกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคน และสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มก็มีอิทธิพลและปฏิสัมพันธ์ต่อกัน การจัดกิจกรรมโดยกระบวนการกลุ่มจะก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการได้เพราะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่มเป็นการศึกษาจากประสบการณ์จริงที่ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน ด้วยการร่วมคิดร่วมทำที่ทำให้การศึกษารับรู้ต่างๆเต็มไปด้วยความสนุกสนาน มีชีวิตชีวาเป็นผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ซาบซึ้งและจดจำได้นาน ตลอดจนสามารถฝึกนิสัยให้สามารถเข้าสังคมและทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้ดี การศึกษาแบบกลุ่มจะทำให้สมาชิกในกลุ่มแต่ละกลุ่มสามารถฝึกฝนทักษะในการแก้ปัญหาร่วมกัน และฝึกความเป็นผู้นำผู้ตาม ตลอดจนความสามัคคีและฝึกความเป็นประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี(จำเนียร ศิลปะรานิช, 2538) ความสัมพันธ์ของกลุ่มจะเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อทั้งตัวเด็กและสังคม การเข้ากลุ่มช่วยให้มองสังคมกว้างขึ้น การได้รู้จักผู้อื่น เห็นชีวิต ปัญหาของผู้อื่นยอมเป็นบทเรียนที่ทำให้เขาเข้าใจตนเอง รู้จักใช้ชีวิตมากขึ้น ทำให้เขารู้จักการติดต่อกับผู้อื่น เข้าใจการทำงาน รู้จักความอดทนอดกลั้นเพื่อรักษามารยาทในสังคมซึ่งเป็นประสบการณ์ในการฝึกทักษะของการใช้ชีวิตต่อไป ลักษณะสังคมในอนาคตจะมีโครงสร้างที่มีประสิทธิภาพหรือไม่ดูได้จากโครงการการทำงานกิจกรรมกลุ่มที่เยาวชนสนใจ (พรพิมล จันทรพลับ, 2539) สอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี กล่าวว่าการบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นกระบวนการ ขั้นตอน หรือปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มที่จะช่วยให้การดำเนินงานกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการจัดกิจกรรมกระบวนการกลุ่มจะก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนรู้ได้เพราะการจัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่มจะเป็นการศึกษาจากประสบการณ์จริงที่ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันด้วยการร่วมคิดร่วมทำที่จะทำให้การศึกษารับรู้เต็มไปด้วยความสนุกสนาน มีชีวิตชีวา เป็นผลให้ผู้เรียนสามารถ เรียนรู้ได้ ซาบซึ้งและจดจำได้นาน (เกษร ธิตะจारी, 2542)

เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดและศาลมีคำสั่งพิพากษาหรือคำสั่งให้ฝึกอบรมอยู่ในสถานพินิจ เด็กและเยาวชนเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงควรได้รับสิทธิทางด้านการศึกษาทัดเทียมกับเด็กและเยาวชนปกติทั่วไปหากรัฐบาลและสังคมไม่เล็งเห็นความสำคัญที่จะพัฒนาปรับปรุงเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดให้เป็น “คน” ที่มีคุณภาพอย่างเช่นปกติทั่วไปแล้ว จะยิ่งเพิ่มโอกาสให้พวกเขาเหล่านั้นกระทำการใดๆที่เป็นอันตรายแก่สังคมได้มากยิ่งขึ้นเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ทั้งเมื่อมีครอบครัวก็จะเป็นพ่อแม่ที่ไร้คุณภาพ อันจะเป็นเหตุให้เพิ่มจำนวนคนไร้คุณภาพหรือมีคุณภาพต่ำในรุ่นต่อไปได้มากขึ้นอีกในทางตรงข้ามหากเด็กและเยาวชนสามารถกลับตนเป็นผลเมืออดีตของ

สังคมได้ โดยได้รับการดูแลเอาใจใส่จากรัฐอย่างจริงจังในการจัดกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูและการศึกษาที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนแต่ละราย โดยครอบครัวสังคมต้องให้โอกาสและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เชื่อว่าพวกเขาสามารถแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติ อันจะเป็นพลังสำคัญและมีส่วนร่วมก่อให้เกิดความเจริญของประเทศชาติไม่น้อยกว่าเด็กทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543)

เยาวชนกลุ่มนี้จัดได้ว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นผู้สืบทอดเจตนารมณ์และวิถีชีวิตของประเทศไทย ที่สมควรได้รับการพัฒนาให้เต็มศักยภาพและสอดคล้องกับพัฒนาการของร่างกายจิตใจอารมณ์และสังคม (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2545) ซึ่งเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มด้อยโอกาสของสังคมประเภทหนึ่งที่มีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาเช่นเดียวกันและต้องการการจัดการศึกษาในรูปแบบที่พิเศษแตกต่างไปจากเด็กทั่วไป

นักการศึกษาและนักสังคมสงเคราะห์ได้พยายามวิจัย ศึกษา ค้นคว้า และวิเคราะห์หาทางบำบัดแก้ไขฟื้นฟูป้องกัน และมีนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติร่วมกันได้คือให้มีการแยกกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนกระทำผิดออกจากกระบวนการยุติธรรม สำหรับผู้ใหญ่โดยเด็ดขาด โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งไปในการสงเคราะห์ บำบัด แก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมากกว่าที่จะมุ่งลงโทษทางอาญา โดยที่ศาลเยาวชนและครอบครัวดำเนินการพิจารณาเป็นพิเศษแตกต่างจากศาลธรรมดาและมีการแยกสถานที่ควบคุมฝึกอบรมเด็กและเยาวชนต่างหากจากเรือนจำหรือราชทัณฑ์ ทั้งนี้เห็นว่าเด็กและเยาวชนยังมีความอ่อนด้อยต่อสติปัญญาและความรู้สึกรับผิดชอบ เนื่องจากยังเยาว์วัยและอาจจะแก้ไข เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ด้วยการอบรมบ่มนิสัยให้กลับเป็นคนดีได้ไม่ยาก (จำเริญ แก้วรักษา, 2546) และเมื่อศาลได้พิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนมีการกระทำผิดจริงตามฟ้อง ศาลจะมุ่งไปในทางช่วยเหลือสงเคราะห์ให้เด็กและเยาวชนที่หลงกระทำผิดเหล่านั้นให้กลับตัวเป็นคนดีและสามารถปรับตัวมีชีวิตที่ดีในสังคมได้ แต่ถ้ามีความผิดที่ค่อนข้างร้ายแรง และสิ่งแวดล้อมอื่นไม่อาจจะทำให้เด็กและเยาวชนกลับตัวเป็นพลเมืองดีได้ ศาลจะส่งตัวเด็กและเยาวชนไปรับการฝากอบรมยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัย ในศูนย์ฝึกและอบรมนั้นจะเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนอย่างปกติ จัดให้มีการฝึกอบรมและแก้ไขความประพฤติ ตัวอย่างเช่น ให้การศึกษาระดับมัธยม การเรียนวิชาชีพ และกิจกรรมพัฒนาพัฒนานิสัย ฯลฯ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนที่เป็นเด็กหรือเยาวชน

จากปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว ย่อมมีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนบางกลุ่มที่หลงกระทำผิดอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ (ศาลเยาวชนและครอบครัว, 2535) การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเหล่านี้ต้องถูกส่งต่อไปยังสถานแรกรับสถานพินิจและคุ้มครอง

เด็กและเยาวชน เพื่อรอกการตัดสินใจโดยจะเห็นได้จากสถิติข้อมูลแสดงจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจทั่วประเทศ ตั้งแต่เดือนมกราคม - ธันวาคม 2550 ดังนี้
(กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2550)

ตารางที่1 จำนวนและร้อยละของคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจทั่วประเทศจำแนกตามระดับการศึกษา ตั้งแต่เดือนมกราคม - ธันวาคม 2550

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
รวม	51,128	100.00
ไม่เคยได้รับการศึกษา	2,235	4.37
ประถมศึกษา	15,350	30.02
มัธยมศึกษาตอนต้น	20,434	39.97
มัธยมศึกษาตอนปลายและสูงกว่า	10,019	19.60
อื่นๆ	3,090	6.04

หมายเหตุ : อื่นๆ ได้แก่การศึกษาในวัดหรือโรงเรียนสอนศาสนา

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมดูแลอภิบาลในเรื่องการกินอยู่ หลับนอน การบำบัดฟื้นฟูและพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาจากสถานพินิจให้ส่งตัวมาศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนด้วยการจัดการศึกษาสายสามัญ และฝึกอบรมวิชาชีพ กิจกรรมบำบัด แก้ไขฟื้นฟู การเสริมสร้างระเบียบวินัย จริยธรรม และศีลธรรม เป็นต้น (ศาลคดีเด็กและเยาวชน,2535)และจากตารางที่1 ข้อมูลที่ปรากฏในตารางในจำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ซึ่งถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจทั่วประเทศ จำนวนทั้งหมด 51,128 คดี เมื่อพิจารณาจำแนกตามระดับการศึกษาพบว่าคดีส่วนใหญ่เป็นคดีที่ผู้กระทำความผิดมีการศึกษาระดับมัธยมตอนต้นมากที่สุด คือ มีจำนวน 20,434 คดี คิดเป็นร้อยละ 39.97 ของคดีทั้งหมด รองลงมา เป็นคดีที่ผู้กระทำความผิดมีการศึกษาระดับประถมศึกษา คือ มีจำนวน 15,350 คดี คิดเป็นร้อยละ30.02 นอกจากนั้น เป็นคดีที่ผู้กระทำความผิดมีการศึกษาระดับมัธยมตอนปลายและสูงกว่า จำนวน 10,019 คดี

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเด็กที่อยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมส่วนใหญ่อยู่ในวัยเรียน จึงทำให้การกระทำผิดของเยาวชนเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาดังการวิจัยของของประเทินมหาพันธ์(2521) ที่พบว่าวัยรุ่นที่ทำผิดกฎหมายมีความมุ่งหวังในการเรียนต่ำประสบความสำเร็จทางการศึกษา และมีความรู้สึกด้านลบต่อการเรียน แสดงให้เห็นว่า เยาวชนที่มีการศึกษาสูงขึ้นจะกระทำความผิดน้อยลง ดังนั้นหากจัดการศึกษาและอบรมให้เยาวชนได้ถูกต้องตามหลักวิชาแล้ว ก็

ย่อมจะสามารถป้องกันมิให้เยาวชนกระทำผิดกฎหมายอีกได้ ดังนั้นการให้ความช่วยเหลือแก่เด็ก ซึ่งเป็นผู้เรียนประเภทนี้นั้นควรดำเนินไปพร้อมกันหลายๆด้านการศึกษาที่ต่อเนื่องกับการฝึกฝน อาชีพ การให้คำปรึกษาและการบำบัดทางจิตวิทยาปรับปรุงสิ่งแวดล้อมที่บ้าน และแก้ไขปัญหาทัศนคติส่วนตัวของเด็กเพื่อให้เด็ก ซึ่งเป็นผู้เรียนเลิกปฏิบัติไปในทางที่ขัดกับสังคมและกลายเป็น คนดีต่อไป(ผดุง อารยะวิญญู, 2542)

จากการศึกษาของ ไฟเวอร์ (Faiver, 1974) ที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบต่างๆ ที่จะช่วย แก้ปัญหาเด็กเกเร และโดยสาเหตุที่กระทำผิดมีหลายอย่าง ดังนั้นการแก้ปัญหาจึงต้องแก้ที่ หลายสาเหตุ ผู้วิจัยจึงได้ทดลองให้การศึกษอบรรณแก่เด็กเกเร ซึ่งเป็นผู้เรียนโดยใช้วิธีการฝึก อบรมแบบกระบวนการกลุ่มกิจกรรมที่ใช้ในการฝึก ได้แก่การกระทำกิจกรรมที่ส่งเสริมสังคมภายใน กลุ่มและนอกกลุ่มซึ่งผลการศึกษาปรากฏว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมสังคมสามารถฝึกอบรมให้ แก่เด็กได้และกิจกรมดังกล่าวสามารถช่วยให้เด็กเข้าใจตนเอง และเข้าใจผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น ทำให้เด็ก มีส่วนร่วมมากขึ้น เด็กเห็นแก่ส่วนรวมมากขึ้น ช่วยแก้ปัญหาเด็กเกเรได้ดี

เช่นเดียวกับ มนชา ธงอินเนตร (2521) กล่าวว่า วิธีการสอนด้วยกระบวนการกลุ่ม เป็น วิธีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย โดยการลงมือปฏิบัติและช่วยกันค้นคว้า สิ่งที่ต้องการเรียนด้วยตนเองกระบวนการกลุ่มช่วยให้การปฏิบัติงานร่วมกันเป็นกลุ่มราบรื่นได้ผลดี เพราะช่วยให้นักเรียนได้สร้างความสัมพันธ์ในกลุ่ม ช่วยส่งเสริมและแก้ปัญหาด้านมนุษยสัมพันธ์ เพราะทักษะที่ใช้ในกระบวนการกลุ่มสามารถพัฒนามนุษยสัมพันธ์และการรับรู้ของผู้เรียนได้เป็น อย่างดีช่วยฝึกทักษะในการช่วยเหลือผู้อื่น อีกทั้งยังช่วยฝึกทักษะในการวิจารณ์ วิเคราะห์คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมต่างๆ ทำให้สามารถตัดสินใจได้ว่า สิ่งใดดี ไม่ดี ควร ไม่ควร และช่วย ฝึกทักษะในการพัฒนาตนเอง เมื่อรู้จักตนเอง จะทำให้สามารถพัฒนาตนเองได้ดีขึ้น

ผลการฝึกอบรมและการบำบัด แก้ไข พื้นฟู และพัฒนาเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและ อบรมเด็กและเยาวชนจะมีการปรับเปลี่ยนไปในทางบวกหรือลบนั้น ขึ้นอยู่กับคุณภาพของกิจกรรม ที่เลือกใช้ในการจัดการเรียนการสอนดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาช่างศิลป์ จะสามารถพัฒนา และเสริมสร้างความเจริญเติบโตในด้านต่างๆได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพราะ ถ้าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นในการเรียนที่สูงขึ้น ประสบความสำเร็จในการศึกษา และมีความรู้สึกด้านบวกต่อการเรียนส่งผลให้ผู้เรียนมีการปรับ เปลี่ยนในด้านพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่มมี อิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นอย่างมา ผู้สอนสามารถจะนำประโยชน์ของกิจกรรมมาพัฒนา พฤติกรรมตลอดจนความสำเร็จในการเรียนของผู้เรียนได้เป็นอย่างดีเป็นการเรียนรู้ที่สามารถนำไป บูรณาการองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ต่างๆในชีวิตประจำวันเข้าด้วยกันสอดคล้องกับทิศ

นา แชมมณี (2537) ได้กล่าวไว้ว่าการปฏิบัติงานร่วมกันจะทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้สิ่งที่ดีจากบุคคลอื่นและเกิดความองอาจแห่งตนและกลุ่มได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาช่างศิลป์ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี การวิจัยครั้งนี้ยังเป็นเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาโดยใช้กระบวนการ การกลุ่มแก่เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรีและเขตอื่นๆและยังเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาโดยใช้กระบวนการกลุ่มแก่ผู้เรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาช่างศิลป์ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนในวิชาช่างศิลป์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มประชากรที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ เยาวชนชายอายุระหว่าง 17-18 ปีในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี ที่มีคำสั่งให้ส่งตัวมาจากสถานพินิจต่างๆ ได้แก่ 1) ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดราชบุรี 2) ศาลจังหวัดนครปฐมแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว 3) ศาลจังหวัดสมุทรสาครแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว 4) ศาลจังหวัดกาญจนบุรีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว 5) ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว 6) ศาลจังหวัดเพชรบุรีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว 7) ศาลจังหวัดสมุทรสงครามแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว 8) ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดขอนแก่น 9) ศาลจังหวัดนนทบุรีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว 10) ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง(กรุงเทพฯ)รวมทั้งหมด 10 จังหวัดเพื่อมาฝึกอบรมรวมอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย

ตัวแปรต้น คือ การจัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่ม

ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม
2. แบบประเมินความรู้ก่อนและหลังเรียน วิชา ช่างศิลป์
3. แบบประเมินผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้

กระบวนการกลุ่ม

4. แบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้

กระบวนการกลุ่ม

5. แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

ข้อตกลงเบื้องต้น

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Population) คือ เยาวชนชายอายุระหว่าง 17-18 ปีในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี ที่ผ่านการฝึกอบรมในวิชาชีพช่างศิลป์ จำนวน 23 คน โดยผู้วิจัยจะทำการทดลองโดยจัดแบ่งเป็นกลุ่มกลุ่มละ 5 คน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

กิจกรรมวาดภาพระบายสี หมายถึง หมายถึง การวาดเส้น การลงสี หรือการขีดเขียนให้ปรากฏเป็นรูปร่าง รูปทรง โดยใช้วัสดุต่างๆเช่น ดินสอ ปากกา สี มาชูด ลาก ระบาย ป้าย ทำให้เกิดเป็นร่องรอย เรื่องราวบนระนาบรองรับ เช่น กระดาษ แผ่นไม้ ตามความคิดและจินตนาการ การเป็นสัญลักษณ์หรือภาพเหมือนจริงตามที่ตาเห็นก็ได้ มีลักษณะ 2 มิติ คือมีความกว้างและความยาว

กระบวนการกลุ่ม หมายถึง การจัดการเรียนการสอนกิจกรรมโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ความรู้จากการลงมือร่วมกันปฏิบัติเป็นกลุ่มซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตั้งจุดมุ่งหมายการเรียน
2. ขั้นรวมกลุ่ม
3. ขั้นระดมความคิด
4. ขั้นวิเคราะห์

5. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้
6. ขั้นการวัดและการประเมินผล

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง 1) คะแนนด้านความรู้ที่ได้จากแบบประเมินความรู้วิชาช่างศิลป์ในส่วนเนื้อหาโดยมุ่งวัดตามความสามารถด้านความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ (Comprehension) ในเนื้อหาและการนำไปใช้ (Application) โดยประกอบด้วยข้อสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ 2) คะแนนด้านทักษะที่ได้จากแบบประเมินผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมตามแผนการสอนกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

วิชาช่างศิลป์ หมายถึง วิชาที่ทำการจัดการเรียนการสอนทางด้านทัศนศิลป์ในหลักสูตรของการศึกษานอกโรงเรียน เด็กและเยาวชนที่ฝึกอบรมวิชาชีพ ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นหนึ่งในวิชาที่มีส่วนช่วยการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูและพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาส่งตัวมาฝึกอบรม

เยาวชน หมายถึง เด็กและเยาวชนเพศชาย อายุระหว่าง 17-18 ที่กระทำผิดและศาลมีคำสั่งพิพากษา หรือคำสั่งให้ส่งตัวมาจากสถานพินิจต่างๆ เฉพาะเขตภาคกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ทำการศึกษารวบรวมข้อมูล และทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้อง จากเอกสาร สิ่งตีพิมพ์ วารสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวกับเทคนิคกระบวนการกลุ่มรวมทั้งแนวทางการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

2. ศึกษาการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสี โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสี โดยใช้กระบวนการกลุ่มโดยประมาณเป็น 6 ตอนดังนี้ คือ

- 2.1. ขั้นตั้งจุดมุ่งหมายการเรียน
- 2.2. ขั้นรวมกลุ่ม
- 2.3. ขั้นระดมความคิด
- 2.4. ขั้นวิเคราะห์
- 2.5. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้
- 2.6. ขั้นการวัดและการประเมินผล

3. ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5

ท่านตรวจพิจารณาแล้วมาปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และทดสอบหาความถูกต้องเหมาะสม ความเที่ยงของเครื่องมือ

5. นำเครื่องมือที่ได้ ไปทดลองใช้กับเยาวชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 23 คน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 6 จังหวัดนครสวรรค์ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำหนังสือขอความร่วมมือถึงผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรม เด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลกับกลุ่มเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเดินทางเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยการนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้กลุ่มประชากรทำการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเยาวชน (Pre-test) นำแผนการสอนไปใช้สอนกับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรีครบทุกแผนการสอนในระหว่างการจัดกิจกรรม ผู้สอนก็ทำการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน โดยใช้แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมกระบวนการกลุ่มเมื่อสอนตามที่กำหนดไว้แล้วนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับแรกที่ทดสอบกับกลุ่มประชากรทำการทดสอบอีกครั้ง (Post-test) และตอบแบบสอบถามความคิดเห็น

7. นำข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน(Post-test)มาหาค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการทดสอบค่าที่ (t - test) จากนั้นนำมาเปรียบเทียบความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนำข้อมูลที่ได้จาก แบบประเมินผลการจัดการเรียนการสอนกระบวนการกลุ่มและแบบสอบถามความคิดเห็น มาแจกแจงความถี่แต่ละข้อแล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาโดยใช้กระบวนการกลุ่มมีคุณภาพแก่เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรีและเขตอื่นๆ
2. เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้า สำหรับผู้สนใจในเรื่องเกี่ยวกับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
3. เพื่อประโยชน์สำหรับผู้เรียนในเรื่องของการบำบัด แก้ไขปัญหา พื้นฟูพัฒนาการโดยเป็นสื่อช่วยระบายความรู้สึกต่างๆของผู้เรียนเป็นสื่อในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการผ่านกระบวนการทางศิลปะศึกษา

4. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้สอนที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมศิลปศึกษาใช้กระบวนการกลุ่มนำไปใช้ปรับปรุงพัฒนาการแก่ผู้เรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษาหรือระดับชั้นอื่นต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาช่างศิลป์ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี เพื่อให้การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะศึกษา

- 1.1. การจัดการเรียนการสอน
- 1.2. วัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะศึกษา
- 1.3. การกำหนดเนื้อหาการเรียนการสอนศิลปะศึกษา
- 1.4. วิธีการสอนศิลปะศึกษา
- 1.5. บทบาทของผู้สอนศิลปะศึกษา
- 1.6. บทบาทของผู้เรียนศิลปะศึกษา
- 1.7. สื่อการสอนศิลปะศึกษา
- 1.8. การวัดและประเมินผลทางศิลปะศึกษา
- 1.9. ศิลปะศึกษาในสิ่งแวดล้อมอื่น

2. การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสี

- 2.1. ความหมายของการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสี
- 2.2. การจัดการเรียนการสอนกิจกรรมวาดภาพระบายสี
- 2.3. คุณค่าของการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสี

3. การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

- 3.1. ความหมายของกระบวนการกลุ่ม
- 3.2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม
- 3.3. การสื่อสารภายในกลุ่ม
- 3.4. ประเภทและขนาดของกลุ่ม
- 3.5. บทบาทของผู้สอนกับกระบวนการกลุ่ม
- 3.6. ขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม
- 3.7. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการกลุ่ม

- 3.8. การจัดห้องเรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม
- 3.9. การวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม
- 3.10. ทักษะที่ได้จากกระบวนการกลุ่ม
- 3.11 จุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่ม
- 4. เด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี
- 5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1. งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2. งานวิจัยต่างประเทศ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะศึกษา

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุสู่จุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้ ซึ่งหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรคำนึงหลักการดังต่อไปนี้

1. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเจตนาของหลักสูตร
2. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน
3. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องและเหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจ
4. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาวิชา
5. จัดกิจกรรมให้มีลำดับขั้นตอน
6. จัดกิจกรรมให้น่าสนใจ
7. จัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม
8. จัดกิจกรรมโดยใช้วิธีการที่ท้าทายความคิด ความสามารถของผู้เรียน
9. จัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย
10. จัดกิจกรรมโดยสร้างบรรยากาศที่สนุกสนาน และเป็นกันเอง
11. จัดกิจกรรมแล้วต้องมีการวัดผลการใช้กิจกรรมนั้นทุกครั้ง

การจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยพื้นฐาน 3 ด้าน คือ ผู้เรียน เนื้อหาและผู้สอนเกี่ยวกับการปฏิบัติสร้างสรรค์ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะ เป็นกระบวนการที่ผู้สอนต้องพิจารณาถึงสภาพวุฒิภาวะและความพร้อมด้านต่างๆ ของผู้เรียนและควรกำหนดกิจกรรมที่มีความยากง่ายในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับความพร้อมด้านต่างๆ พิจารณาถึงความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร และจุดประสงค์ในทางผลงานทางศิลปะ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2539)

กิจกรรมศิลปะศึกษาจัดได้ว่ามีส่วนสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนทางด้านจิตใจ สติปัญญา และอารมณ์ให้มีความสมบูรณ์ซึ่ง วิรัตน์ พิชญ์ไพฑูลย์ (2536) กล่าวว่า ศิลปะศึกษาคือกิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาส่งเสริมสติปัญญาของผู้เรียนได้จากการปฏิบัติงาน ผู้เรียนจะมีประสบการณ์ตรงด้วยตนเองในการสำรวจค้นคว้า ทดลองสร้างสรรค์แก้ปัญหาที่งานและวัสดุ นานาชนิด

ศิลปะศึกษาจึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่ก่อให้เกิดความเจริญเติบโตพัฒนาขึ้นในตัวผู้เรียนให้ได้สมดุลทุกด้าน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานในสาขาวิชาที่ต่างไปตามความถนัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคมศิลปะศึกษา มีความหมายต่อการเรียนรู้และการพัฒนาในตัวผู้เรียนเด็กช่วยสนับสนุนการแสวงหาความรู้และ

ประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมที่ดีงามแก่ผู้ศึกษากิจกรรมศิลปะศึกษาช่วยส่งเสริมพัฒนา
 อารมณ์ สติปัญญา ร่างกาย และสังคม โดยเฉพาะการปฏิบัติงานศิลปะศึกษาตั้งแต่ผู้เรียนจะช่วย
 สร้างสัมพันธ์ระหว่างความคิดสายตาและการใช้มือให้ประสานสัมพันธ์กันได้อย่างคล่องแคล่ว ซึ่ง
 จะพัฒนายิ่งขึ้นเมื่อเติบโตขึ้นได้มีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์การตัดสินใจและการแก้ปัญหา
 รวมทั้งมีความนิยมเข้าใจในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของชาติการปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีงามต่าง ๆ
 เหล่านี้ มีส่วนที่จะช่วยสนับสนุนให้บุคคล เป็นผู้มีความสามารถสร้างสรรค์งานที่มีคุณค่าต่อชีวิต
 และสังคมต่อไป (วิชัย วงศ์ใหญ่, 2529) ด้วยเหตุผลดังกล่าว การจัดการเรียนรู้ทางศิลปะศึกษาไปสู่
 ผู้เรียนให้เกิดประสิทธิผลดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้สอนศิลปะศึกษาจะต้องคำนึงถึงหลักการสอน
 วิธีการและรูปแบบการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการศึกษา
 ในปัจจุบันได้มุ่งไปที่การปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และวิธีการสอนของครูมีส่วน
 สำคัญยิ่งในการที่จะทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุผลตามเป้าหมาย ของหลักสูตรที่กำหนดไว้

เนื่องด้วยความพร้อมของผู้เรียนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแต่ละคนมีความ
 แตกต่างกัน การจัดเงื่อนไขในการเรียนการสอนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดลักษณะการจัด
 กิจกรรมการเรียนการสอน และการฝึกปฏิบัติที่เหมาะสม เพราะกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วน
 สำคัญ ในการพัฒนาบุคลิกทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมไปพร้อมๆกัน ดังนั้นใน
 การศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาสำหรับผู้เรียนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและ
 เยาวชน จำเป็นต้องศึกษาด้านปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1. การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนนั้นเป็นระบบย่อยส่วนหนึ่งของระบบการจัดการศึกษาและเป็นสิ่ง
 สำคัญสำหรับผู้สอน เนื่องด้วยการจัดการเรียนการสอนนั้นจำเป็นต้องกระทำอย่างเป็นระบบอัน
 ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆที่สัมพันธ์กันเช่นการวางแผนการกำหนดวัตถุประสงค์การออกแบบวิธี
 การสอน การดำเนินกิจกรรมและขั้นตอนการวัดและประเมินผลให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดของ
 ผู้สอนที่ได้วางเอาไว้เพื่อให้การดำเนินการสอนสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายและสามารถตรวจสอบถึง
 ผลย้อนกลับ ซึ่งจะเป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมาก
 ยิ่งขึ้น (สุรพันธ์ ต้นศรีวงษ์, 2538) สอดคล้องกับทิตินา แคมมณี (2545) กล่าวว่า วิธีการเชิงระบบ
 เป็นแนวคิดที่ใช้ในการจัดสิ่งต่างๆให้เป็นระเบียบเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการซึ่งต้องอาศัยความ
 สามารถในการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งนั้นและการจัดความสัมพันธ์ขององค์
 ประกอบเหล่านั้นให้ส่งเสริมกันอย่างเป็นระเบียบโดยที่มองว่า ระบบควรประกอบด้วยสิ่งสำคัญ
 อย่างน้อย 3 ส่วนคือ

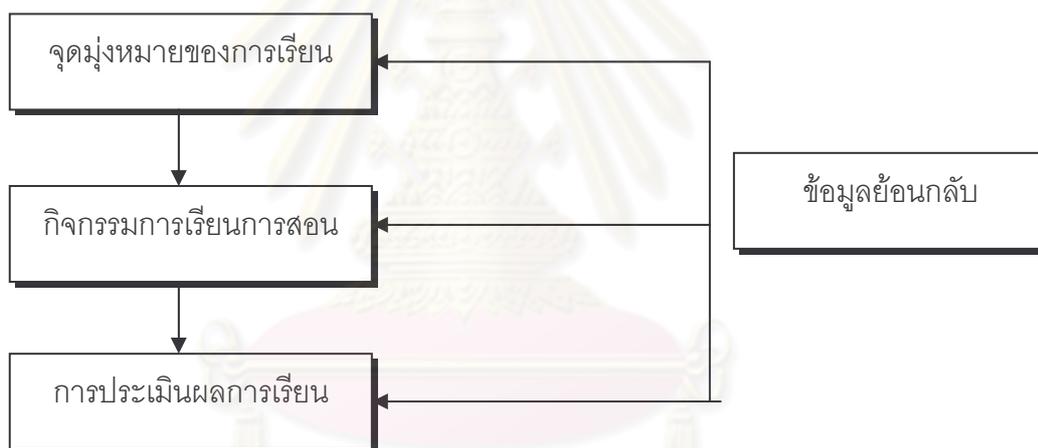
1. ตัวป้อน (Input) คือองค์ประกอบต่างๆของระบบนั้นหรืออีกนัยหนึ่งก็คือสิ่งต่างๆที่

เกี่ยวข้องกับระบบนั้น องค์ประกอบต่างๆของระบบใดระบบหนึ่งจะมีจำนวนและความสำคัญมากน้อยเพียงใด มักขึ้นอยู่กับความรู้ความคิด และประสบการณ์ของผู้จัดระบบ

2. กระบวนการ (Process) หมายถึงการจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆของระบบให้มีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการบรรลุเป้าหมายระบบใดระบบหนึ่ง อาจมีองค์ประกอบเหมือนกัน แต่อาจมีลักษณะของการจัดความสัมพันธ์แตกต่างกันได้แล้วแต่ความคิดความรู้และประสบการณ์ของผู้จัดระบบ

3. ผลผลิต (Product) คือผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการดำเนินงานหากผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้แสดงว่าระบบนั้นมีประสิทธิภาพ หากผลที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามที่คาดหวังแสดงว่าระบบนั้นยังมีจุดที่บกพร่องควรที่จะพิจารณาแก้ไขปรับปรุงกระบวนการหรือตัวป้อน ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดผลนั้น

ภาพที่ 1 : ตัวอย่างระบบการเรียนการสอนระบบการเรียนการสอนของไทเลอร์ (Tyler, 1950)

กาเยและบริกส์ (Gagne' and Briggs, 1992) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนต้องครอบคลุมไปในวงกว้างตั้งแต่เริ่มวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ไปจนถึงการทดลองปรับปรุงแผนการเรียนการสอนให้ได้ผล เพื่อนำไปเผยแพร่ในวงกว้างต่อไป โดยมีองค์ประกอบหลายอย่างดังต่อไปนี้

การออกแบบระบบการเรียนการสอน

ระดับระบบ

1. วิเคราะห์ความต้องการ เป้าหมาย และจัดลำดับความสำคัญ
2. วิเคราะห์แหล่งทรัพยากร อุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆ
3. กำหนดขอบข่ายของหลักสูตรและรายวิชาต่างๆ

ระดับรายวิชา

4. กำหนดโครงสร้างของรายวิชา
5. วิเคราะห์จุดมุ่งหมายของรายวิชา

ระดับบทเรียน

6. ระบุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
7. จัดเตรียมแผนการสอน หรือชุดการสอน
8. เลือกสื่อที่จะจัดทำสื่อและวัสดุการเรียนการสอน
9. วัดและประเมินผล

ระดับระบบ

10. การเตรียมครู
11. การประเมินผลเพื่อการปรับปรุง
12. การทดสอบ การปรับปรุง
13. การประเมินผลเพื่อการตัดสินใจ
14. การจัดระบบและเผยแพร่ระบบ

ระบบการเรียนการสอนของ เจอร์โรล อี เคมพ์

เจอร์โรล อี เคมพ์ (Jerrold E. Kemp, 1985) ได้กำหนดระบบการเรียนการสอนในด้านต่างๆไว้ 9 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดหัวข้อที่จะสอน และเขียนจุดประสงค์ทั่วไป
2. ศึกษาคุณลักษณะของผู้เรียน
3. ระบุจุดประสงค์ของการสอนเชิงพฤติกรรม
4. กำหนดเนื้อหาวิชาที่สนับสนุนจุดประสงค์ในแต่ละข้อ
5. ทดสอบความรู้ความสามารถก่อนทำการสอน
6. เลือกกิจกรรมและแหล่งวิชาการสำหรับการเรียนการสอนเพื่อจะนำไปสู่เนื้อหา

จุดหมายปลายทางที่วางไว้

7. ประสานงานในเรื่องต่างๆ เช่น การเงิน บุคลากร สถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ
8. ดำเนินการตามแผนที่วางไว้

9. ประเมินผลการเรียนของผู้เรียนว่าบรรลุจุดประสงค์แค่ไหน อย่างไรก็ตามนอกจากนี้ เคมพ์ (Kemp, 1985) กล่าวถึง ระบบของการเรียนการสอนว่าเป็นการวางแผน ของกระบวนการเรียนการสอน เพื่อที่จะตอบคำถามขั้นพื้นฐานที่ว่า การเรียนการสอนนั้นมีเพื่อพัฒนาผู้เรียนลักษณะใด อะไรคือสิ่งที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ผู้สอนต้องใช้วิธีการสอนอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนจะมีทักษะทางการเรียนที่ดีที่สุดและผู้สอนจะสามารถประเมินผลการเรียนของผู้เรียนอย่างไรคำถาม 4 คำถาม

มีความเกี่ยวข้องกับส่วนประกอบ สำคัญของการเรียนการสอน วิธีการสอน การวัดและการประเมินผล ซึ่งส่วนประกอบทั้ง 4 ส่วนนี้ จัดเป็นส่วนประกอบสำคัญขั้นพื้นฐานของการจัดระบบของการเรียนการสอน ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของ โรเบิร์ต เอ็ม กาเย และเลสลีย์ เจ บริกส์ (Robert M.Gagneand Leslie J. Briggs, 1992) เป็นรูปแบบครอบคลุมการจัดกระบวนการเรียนการสอนค่อนข้างละเอียด องค์ประกอบนี้มีอยู่ด้วยกัน 10 ส่วนคือ

1. การวิเคราะห์ความต้องการ
2. กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์
3. ระดมหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์
4. วิเคราะห์แหล่งทรัพยากรที่ต้องการและที่มีอยู่และข้อจำกัดต่าง ๆ
5. เลือกและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน
6. กำหนดวิธีการประเมินการเรียนการสอน
7. ประเมินผลเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุง
8. ปรับปรุงแก้ไข
9. ประเมินผลรวมเพื่อตัดสิน
10. เผยแพร่ใช้ในวงกว้าง

คลอสมeyerและริปเปิล (Klausmeier,1971) ได้กำหนดองค์ประกอบของการเรียนการสอนไว้ 7 ส่วน คือ

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน
2. การพิจารณาความพร้อมของผู้เรียน
3. การจัดเนื้อหาวิชา
4. วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ
5. การดำเนินการสอน
6. การวัดและประเมินผลของการเรียนการสอน
7. ผลสัมฤทธิ์ของการเรียน

สจ๊วต อุทรานันท์ (2529) ได้เสนอแนะองค์ประกอบที่สำคัญๆในการจัดการเรียนการสอนไว้ 10 ประการด้วยกันคือ

1. ลักษณะของผู้เรียน
2. จุดมุ่งหมายของการสอน
3. เนื้อหาสาระที่จะสอน
4. การเตรียมความพร้อม

5. การดำเนินการสอน
6. การสร้างเสริมทักษะ
7. กิจกรรมสนับสนุน
8. การควบคุมและตรวจสอบ
9. สัมฤทธิ์ผลของการสอน
10. การปรับปรุงแก้ไข

จากทัศนะของนักศึกษากลุ่มๆท่าน สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอน ส่วนประกอบที่สำคัญที่ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพนั้นคือ ผู้เรียน วัตถุประสงค์ของการเรียน การสอน เนื้อหาวิชา วิธีสอน สื่อการสอน การวัดและการประเมินผล

1.2. วัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปศึกษา

วุฒิ วัฒนสิน (2541) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้เป็นคนที่สมบูรณ์ มีชีวิตที่เป็นสุขในสังคม ครูศิลปะจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ทั้งทางด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชาการสอน วิธีการสอนศิลปศึกษา ทั้งนี้กิจกรรมศิลปศึกษาควรมุ่งส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนในทุกๆด้าน ได้แก่

1. ความเจริญงอกงามทางด้านร่างกาย
2. ความเจริญงอกงามทางด้านสติปัญญา
3. ความเจริญงอกงามทางด้านสังคม
4. ความเจริญงอกงามทางด้านอารมณ์
5. ความเจริญงอกงามด้านการรับรู้
6. ความเจริญงอกงามด้านสุนทรียศาสตร์

สอดคล้องกับวิชัย วงษ์ใหญ่ (2529) ที่ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของวิชาศิลปศึกษาให้กับผู้เรียนไว้ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาศิลปะนิสัยให้กับผู้เรียน มีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพและอารมณ์ที่ประณีตละเอียดอ่อน โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนทางศิลปะ การพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์คือการมีความรู้คู่กับความดีความงามมากกว่าความมีความสามารถแต่ขาดคุณธรรม ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการพัฒนาศิลปะนิสัยจึงเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพให้สมดุลทั้งความรู้และความดีงาม

2. เพื่อความตระหนักรู้เกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนมีทักษะในการรับรู้

งานทัศนศิลป์ว่าเป็นศิลปะที่สื่อความรู้สึกสัมผัสได้ด้วยตา เกิดความชื่นชม เสริมสร้างอารมณ์ ความพอใจในงานศิลปะนั้น ได้แก่ การรับรู้ การมองเห็น ความรู้สึกสัมผัส ความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการด้วยจิตใจที่เปี่ยมปิติต่องานศิลปะ

3. เพื่อการฝึกฝนทางศิลปะ มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนแสวงหาประสบการณ์อย่างกว้างขวางในด้านความรู้ทักษะ การจัดกระบวนการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนได้ใช้วัสดุเพื่อสำรวจการทดลอง การแก้ปัญหา การใช้เทคนิคต่างๆสร้างสรรค์และแสดงออกในทางศิลปะ การฝึกฝนทางศิลปะที่เหมาะสมจะเป็นพื้นฐานทำให้ผู้เรียนเกิดความชื่นชมความสนใจมีค่านิยมและทัศนคติที่ดีต่อศิลปะ

4. เพื่อตอบสนองความรู้สึกทางด้านคุณค่าและความงามที่มีอยู่ในแต่ละบุคคลเนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์มีความโน้มเอียงไปในเรื่องความรักสวยรักงาม ต้องการแสดงออกถึงการสร้างสรรค์ศิลปะอยู่ในตัวมาตั้งแต่เด็ก การจัดสภาพแวดล้อมและประสบการณ์การเรียนการสอนที่นำสนใจ การสร้างบรรยากาศที่เสริมสร้างคุณลักษณะค่านิยมทางศิลปะเพื่อตอบสนองความต้องการเกี่ยวกับความรู้สึกด้านความงามที่มีอยู่ในแต่ละบุคคลได้มีโอกาสพัฒนาไปในทิศทางที่พึงประสงค์

5. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ แสดงความสามารถความสนใจและแสวงหาลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล การพัฒนาริเริ่มสร้างสรรค์และปลูกฝังรสนิยมทางศิลปะที่ดี ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันรวมทั้งใช้ในเวลารว่างในทางสร้างสรรค์

6. เพื่อพัฒนาการสื่อความหมายทางศิลปวัฒนธรรมที่ดีในแต่ละบุคคล การพัฒนาผู้เรียนให้มีศิลปะนิสัย การมีบุคลิกภาพที่ดี มีจิตใจละเอียดอ่อน ประณีต มีสุนทรีย์ สามารถติดต่อสื่อสาร รู้จักแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การดำรงชีวิตที่เรียบง่ายและมีจุดประสงค์ที่สร้างสรรค์ การจัดประสบการณ์ทางศิลปะและวัฒนธรรมให้กับผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เพราะเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามีความหมายต่อผู้เรียนจากข้อค้นพบทางประวัติศาสตร์มนุษย์ใช้รูปภาพเป็นสื่อในการบันทึกเหตุการณ์ ความเชื่อและความนึกคิดต่างๆไว้บนผนังถ้ำ รวมทั้งประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการการประดิษฐ์ตัวอักษรได้ใช้สัญลักษณ์แทนความหมายเช่นเดียวกัน ซึ่งแสดงว่าภาษาศิลปะเป็นภาษาที่เกิดก่อนภาษาใดๆในโลกปัจจุบันนี้มีภาษาพูดภาษาเขียนใช้กันในประเทศต่างๆ แต่ภาษามีข้อจำกัด ไม่สามารถอธิบายและทดแทนภาษาศิลปะได้ทั้งหมด ภาษาศิลปะที่ใช้ร่วมกันคือ สุนทรีย์ภาพ หมายถึงความสวยงามที่ซึ่งใจและกมลใจมนุษย์ ดังนั้น การพัฒนาผู้เรียนให้สามารถรับรู้สัมผัสความงามได้จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเป็นเป้าหมายสูงสุดของการสอนศิลปะ

จุดประสงค์การสอนเป็นข้อความระบุพฤติกรรมที่ผู้สอนคาดหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากผ่านการเรียนการสอนแล้ว จุดประสงค์จึงเปรียบเสมือนหลักชัยที่ผู้สอนต้องไปให้ถึงและเป็นหลักกำหนดทิศทางการสอนของผู้สอน ดังนั้นผู้สอนจึงต้องกำหนดจุดประสงค์การสอนทั้งจุดประสงค์ทั่วไปและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยครอบคลุมพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย (Benjamin S. Bloom,อ้างถึงใน อุทุมพร จามรมาน,2532)

1.2.1 ด้านความรู้หรือพุทธิพิสัย

เป็นด้านที่มุ่งเน้นไปที่ความรู้ ความสามารถทางสติปัญญา กล่าวคือ ให้มีความรู้ ความชำนาญในกฎ ระเบียบวิธี ความจริง ทฤษฎี หลักการคิดหาเหตุผล การนำความรู้ไปใช้ ระดับของพุทธิพิสัย แบ่งออกได้ดังนี้

1) ความรู้หรือความจำ คือความสามารถในการจดจำสิ่งที่ได้เรียนมาแล้ว หรือ จำได้ ระลึกได้โดยการมองเห็น ได้ยิน จากความรู้ที่ง่ายจนถึงความรู้ที่ยาก ความรู้ หรือความจำในระดับนี้คือ หลักการ หลักของทฤษฎี หรือกฎเกณฑ์ต่างๆ

2) ความเข้าใจ คือความสามารถที่ผู้เรียนได้เข้าใจและจับใจความเนื้อหาของงานที่กำลังศึกษาและสามารถแสดงออกมาได้

3) การนำความรู้ไปใช้ คือสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนมาไปใช้ ซึ่งมีความเข้าใจ เป็นพื้นฐานในการที่จะแก้ไขปัญหาเมื่อผู้เรียนพบปัญหาที่ต้องพยายามศึกษาปัญหาให้เข้าใจ แล้วรวบรวม จัดความคิดเป็นหมวดหมู่ หาวิธีการ กฎระเบียบ วิธีหลักการ ทฤษฎีต่างๆอันเป็นทางนำไปสู่การเข้าใจได้อย่างชัดเจน การศึกษาปัญหาอย่างมีวิจารณ์ญาณและการคิดแก้ปัญหาเป็นความสามารถที่จะจำแนกถึงรายละเอียดต่างๆได้ ระดับการนำความรู้ไปใช้ นี้ เป็นระดับปัญญาที่สูงขึ้นจากความเข้าใจ

4) การวิเคราะห์ คือ มีความสามารถในการแยกสิ่งต่างๆที่ซับซ้อนออกมาเป็นส่วนย่อยได้อย่างชัดเจน เพื่อให้เห็นโครงสร้างของส่วนรายละเอียดที่สัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นทางนำไปสู่การสังเคราะห์

5) การสังเคราะห์ คือ ผู้เรียนสามารถนำส่วนย่อยที่ได้แยกย่อยออกมาหลายๆส่วนมาวางแผนปฏิบัติการใหม่ให้ผสมผสานกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ ทั้งนี้ต้องมีทั้งแผนและระบบ เป็นการส่งเสริมความคิดริเริ่มให้ผู้เรียนได้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ระดับการสังเคราะห์นี้ต้องอาศัยความรู้ระดับต่างๆดังกล่าวมาเป็นมาตรฐาน

6) การประเมินผล คือผู้เรียนสามารถประเมินผลโดยมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน อาศัยข้อมูลหลายๆอย่างมากำหนดในการประเมินผลหรือผู้เรียนมีหลักเกณฑ์เป็นของตนเองได้ ความสามารถการประเมินผลนี้ จะเป็นส่วนหนึ่งทำให้เกิดความสามารถในระดับทักษะต่อไป การ

ประเมินผลนอกจากจะวัดผลทางความสามารถทางปัญญาแล้ว ยังสามารถวัดผลทางทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับสังคม และด้านพัฒนาการของผู้เรียนอีกด้วย

1.2.2 ด้านทักษะพิสัย

เป็นการเน้นระดับจิตใจซึ่งมีผลออกมาเป็นการกระทำเป็นความมุ่งหมายเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อหรือการใช้ส่วนต่างๆของร่างกายในการปฏิบัติในเรื่องที่มีความรู้ความเข้าใจเพื่อให้เกิดทักษะจนมีความชำนาญจนถึงขั้นทำได้เป็นอัตโนมัติ

1) การรับรู้ คือ การที่ผู้เรียนรู้ถึงจุดมุ่งหมายของการเรียนอย่างชัดเจน ซึ่งผู้สอนสามารถสังเกตได้จากการที่ผู้เรียนแสดงความรู้สึกรู้สึกและปฏิบัติงานของตนได้ตามที่ผู้สอนได้มอบหมายงาน

2) การเตรียมพร้อม คือ การที่ผู้เรียนสามารถปรับตัวให้เข้ากับงานที่จะทำตามที่ได้รับมอบหมาย ระดับทักษะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามนี้ จะอยู่ภายใต้การกำกับควบคุมมากกว่าการสังเกต

3) การยอมรับคำแนะนำ คือ การที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามได้ภายหลังจากที่ผู้สอนให้คำแนะนำ อธิบายได้ถูกต้องแม่นยำ คล่องแคล่ว รวดเร็ว โดยไม่ต้องควบคุม

4) ทำเองตามธรรมชาติ คือ การที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานได้เองโดยง่ายและสมบูรณ์ โดยให้ผู้สอนให้คำแนะนำและอธิบายเพียงเล็กน้อย

5) ปฏิบัติต่อสิ่งยุ่งยากได้ คือ การที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานต่อสิ่งยุ่งยากสลับซับซ้อนได้อย่างดีและรวดเร็ว ปราศจากความสับสนวุ่นวาย โดยที่ผู้สอนไม่ต้องให้คำแนะนำใดๆทั้งสิ้น

1.2.3 ด้านจิตพิสัย

เป็นพฤติกรรมที่เน้นการสอนที่เกี่ยวกับสุนทรียภาพ คือ การแสดงความรู้สึก อารมณ์ ความประทับใจ ความซาบซึ้ง เป็นการพัฒนาจิตใจของผู้เรียนให้เกิดลักษณะนิสัยเป็นความมุ่งหมายที่ต้องการพัฒนาด้านความรู้สึกอารมณ์โดยทั่วไปซึ่งระดับของจิตพิสัยนั้นเรียงลำดับได้ดังนี้

1) การรับรู้ หมายถึงการเต็มใจของผู้เรียนที่จะศึกษาจากตำรา ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เกิดความตั้งใจและการตื่นตัว

2) การตอบสนอง หมายถึงการแสดงปฏิกิริยาของผู้เรียนที่อาสาจะทำงานอย่างขยันขันแข็งด้วยความเต็มใจเปลืองเปลือง สนุกสนาน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ของการตอบสนอง

3) ความรู้สึกในค่านิยม หมายถึง ค่านิยมที่ผู้เรียนรู้สึกในความต้องการที่จะปรับ

ปรุ่การเรียนและสิ่งต่างๆรวมทั้งคุณค่าในการเสียสละ ความรู้สึกในคุณค่านี้จะเน้นในเรื่องทัศนคติ และความซาบซึ้งประทับใจ

4) การจัดระบบ เมื่อมีความรู้สึกทางค่านิยมแล้วจะต้องรวบรวมการมีคุณค่านั้นๆ ให้มีระบบโดยการปรับปรุงให้สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือจัดระเบียบของระบบคุณค่าที่เด่นและสำคัญ

5) ลักษณะเฉพาะตน หมายถึงค่านิยมที่อยู่เป็นลักษณะที่มั่นคง แน่นนอน ค่านิยมที่จัดระบบไว้แล้วนี้จะเป็นลักษณะเฉพาะตนในแต่ละบุคคล เป็นการปรับปรุงตัวเองให้เกิดค่านิยมของความเชื่อ ความคิดสร้างสรรค์อันเป็นนิสัยประจำตัวของแต่ละบุคคล ค่านิยมนี้จะเกิดขึ้นจากลำดับที่ดีที่สุดถึงดีน้อยที่สุด

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนศิลปะ คือ ความคาดหวังที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ผู้สอนได้กำหนดไว้ และผู้เรียนสามารถบรรลุถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ได้ในแต่ละด้านไม่ว่าจะเป็นด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย เพื่อเป็นสิ่งที่ประเมินได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้น เป็นไปตามเป้าหมายจริงซึ่งเกิดจากการการได้เรียนรู้และเห็นถึงคุณค่าของสาระการเรียนรู้ในศิลปะเป็นสำคัญ

1.3. การกำหนดเนื้อหาการเรียนการสอนศิลปะศึกษา

เนื้อหาการจัดการเรียนการสอนหมายถึงข่าวสารที่จะใช้เป็นข้อมูลเพื่อเพิ่มประสบการณ์ ทั้งที่เป็นความรู้และทักษะให้แก่ผู้เรียนให้มากขึ้นซึ่งโดยปกติแล้วเนื้อหาสาระจะเน้นนำมาใช้กับบทเรียนในกระบวนการเรียนการสอนหรือกับวิชาต่างๆที่จัดขึ้นตามหลักสูตร ดังนั้นในบางครั้งเนื้อหาสาระจึงถูกเรียกขึ้นใหม่ว่าเนื้อหาวิชาและจะพบว่าเนื้อหาวิชาที่ประกอบกันได้นั้น ส่วนประกอบของข้อมูลที่เป็นส่วนย่อยๆของข้อมูลในเรื่องนั้นๆ กล่าวโดยสรุปคือสาระต่างๆที่ผู้สอนจะต้องนำมาเป็นตัวประกอบเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจของเรื่องราวนั้นๆการจำแนกประเภทของเนื้อหาสาระ ถ้าแบ่งตามลักษณะจำแนกประเภทการเรียนรู้จะจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือประเภทความรู้ทางทฤษฎีและประเภทความชำนาญ (Skill) นอกจากนั้นในการจำแนกประเภทของเนื้อหาสาระ ยังอาจแบ่งเป็นระดับตามโครงสร้างของเนื้อหาวิชาซึ่ง ทาบา (Taba, 1962,172-181) ได้แบ่งโครงสร้างและระดับของเนื้อหาวิชาไว้ 4 ระดับ ดังนี้

1. เนื้อหาที่เป็นความจริงและกระบวนการ (Specific Facts and Processes) เป็นเนื้อหาพื้นฐานที่ต้องอาศัยการจดจำซึ่งรูปร่างลักษณะ

2. เนื้อหาที่เป็นหลักการที่เกิดจากแนวคิดเบื้องต้น (Basic Idea) ผู้เรียนจะเห็นความสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระต่างๆ จนเกิดความเข้าใจหลักการได้

3. เนื้อหาที่แสดงมโนคติ (Concept) หมายถึงเนื้อหาที่ผู้เรียนต้องอาศัยการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานจึงสามารถเกิดความรู้ความเข้าใจได้ เนื้อหาประเภทนี้ก็คือเนื้อหาที่เป็นข้อสรุปเป็นคำจำกัดความทฤษฎี กฎ สูตร ซึ่งจะออกไปในรูปของนามธรรมมากยิ่งขึ้น ผู้สอนที่จะสอนเนื้อหาประเภทนี้จึงต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญเป็นอย่างดี

4. เนื้อหาที่อยู่ในรูปของระบบความคิด (Thought System) หมายถึง เนื้อหาประเภทที่ต้องการให้ผู้เรียนมีแนวคิดสร้างสรรค์มีแนวทางในการนำไปแก้ไขปัญหาและมีการส่งถ่ายการเรียนรู้ (Transfer learning) การศึกษาเนื้อหาประเภทนี้ยังมุ่งเน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ใหม่ (Method of Inquiry) ซึ่งเกิดขึ้นจากความคิดและการพัฒนาความรู้ด้วยตนเอง โดยอาศัยการสังเกตการอธิบาย การทำนาย การนำไปใช้ ตลอดจนวิเคราะห์และประเมิน

สอดคล้องกับกาเย่และบริก (Gagne and Briggs, 1992) ให้ความหมายว่าเนื้อหาวิชา หมายถึง สารการเรียนรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ เนื้อหาวิชาจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ แบ่งออกได้เป็นหลายลักษณะเช่น ข้อมูลที่เป็นความรู้ เจตคติ และทักษะ

โพสเนอร์ และรูดนิตสกี (George J. Posner and N.Rudnitsky. 1978) ได้เสนอหลักการว่า การจัดเตรียมเนื้อหาวิชาจะต้องสอดคล้องกับสิ่งสำคัญ 3 ประการคือ

1. ผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญประการแรกที่ควรคำนึงถึงทัศนคติของผู้เรียนว่าอะไรคือสิ่งที่ผู้เรียนชอบ และอะไรคือสิ่งที่จำเป็น

2. เนื้อหาวิชา คือ การกำหนดหัวข้อของการฝึกปฏิบัติที่จำเป็น เพื่อให้ได้เนื้อหาวิชาอันเหมาะสมที่สามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการซึ่งหมายถึงผู้เรียนต้องคำนึง ถึงคุณค่าของเนื้อหาวิชาที่สำคัญมาก

3. สังคมการศึกษาจะทำหน้าที่ในการจัดเตรียมกำลังคนให้เป็นผู้มีทักษะที่มีความจำเป็นต่อสังคม และผู้เรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพได้อย่างประสบความสำเร็จ อีกทั้งยังสามารถปรับตัวให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงของสังคม สภาพแวดล้อม เนื้อหาวิชาในสายวิชาชีพต้องพิจารณาถึงงานและอาชีพให้ตรงตามความต้องการ

สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) ที่ได้เสนอแนะว่าสิ่งสำคัญที่เราควรคำนึง คือ

1. ถ้าจะให้การเรียนการสอนเป็นไปได้อย่างดี เนื้อหาสาระที่จะให้ผู้เรียนจะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง

2. เนื้อหาสาระที่ผู้สอนทำหน้าที่ถ่ายทอดไปให้ผู้เรียนนั้น จะต้องได้รับการปรับปรุงอยู่เสมอ เป็นความที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ใช่ความรู้แบบรู้ไว้ใช้ว่า

สรุปได้ว่า ในการจัดเตรียมเนื้อหาวิชาวิชานั้น จะต้องมีความสอดคล้องกับผู้เรียน เนื้อหาวิชา สังคม สาระการเรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ เนื้อหาที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ตามที่จุดมุ่งหมายได้กำหนดไว้

1.4. วิธีการสอนศิลปศึกษา

การจัดการเรียนการสอน และรูปแบบของกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมวาดภาพระบายสีนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ซึ่ง วุฒิ วัฒนสิน (2541) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้เป็นคนที่สมบูรณ์มีชีวิตที่เป็นสุขในสังคม ผู้สอนศิลปะจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจทั้งด้าน หลักสูตร เนื้อหาวิชาและวิธีสอน วิธีสอนศิลปศึกษาที่นิยมใช้อยู่ในปัจจุบันสรุปได้ดังนี้คือ

1. วิธีสอนแบบบรรยาย (Lecture) เป็นการสอนโดยผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะการทำงานเป็นลำดับขั้นตั้งแต่ต้นจนจบแล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติตามโดยการสอนวิธีนี้ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้จากผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะทั้งสิ้น
2. วิธีสอนโดยให้ผู้เรียนแสดงออกด้วยตนเอง (Self Expression หรือ Free Expression) ผู้สอนเป็นผู้เสนอแนะ กระตุ้นเร้าให้กำลังใจให้เด็กได้แสดงออกตามความถนัด และความชอบของตนเอง เป็นวิธีการสอนที่เป็นธรรมชาติ สนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
3. วิธีสอนแบบสาธิต (Demonstration) ผู้สอนเป็นผู้แสดงวิธีการทำกิจกรรม โดยจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์และแสดงวิธีทำตามลำดับขั้น และเนื่องจากการสอนศิลปศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์แสดงออกบนพื้นฐานบุคลิกส่วนตัว และให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาเป็นไม่สนับสนุนการลอกเลียนแบบดังนั้นการสอนสาธิตในรายวิชาศิลปศึกษา ผู้สอนจึงควรสาธิตในหลายวิธีการเพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์กว้างและมีทางเลือกหลายทางไม่ปักใจอยู่เฉพาะวิธีการใดวิธีการหนึ่ง
4. วิธีสอนแบ่งกลุ่มอภิปราย (Discussion) โดยผู้สอนแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเพื่อให้แต่ละกลุ่มไปค้นคว้าหาข้อเท็จจริงตามหัวข้อปัญหาที่ผู้สอนตั้งขึ้นแล้วให้แต่ละกลุ่มนำผลการค้นคว้ามาอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปวิธีการสอนแบบนี้ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างกว้างขวางเหมาะสม สำหรับ การสอนในส่วนที่เป็นทฤษฎีและความรู้ทางศิลปะ
5. วิธีสอนแบบวิเคราะห์และวิจารณ์ผลงานศิลปะ (Critique) วิธีการสอนแบบนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้หลักการทางศิลปะไปใช้วิเคราะห์ผลงานของตนเองและผู้อื่นได้และผู้สอนต้องสอนหลักเกณฑ์การวิจารณ์ที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนต่อการปฏิบัติจริง
6. วิธีสอนแบบปฏิบัติ (Practice) โดยผู้สอนศิลปะจะให้ผู้สอนลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงในการใช้วัสดุอุปกรณ์ การแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ได้พบกับ

ปัญหาอุปสรรคและวิธีการแก้ปัญหาวิธีการสอนแบบนี้เป็นวิธีการที่ครูคิดปะนียมใช้ในการสอนศิลปะศึกษา จนถือเป็นหัวใจของการสอนศิลปะศึกษาซึ่งเกิดผลดีต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างดี

7. วิธีสอนแบบเอกัตศึกษา (Individual Study) โดยผู้สอนศิลปะจะกำหนดให้ผู้เรียนได้ไปศึกษาในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่ผู้เรียนสนใจ เมื่อศึกษาได้แล้วให้กลับมารายงานต่อผู้สอนเป็นครั้งคราว และจะมีรายงานเขียนเป็นฉบับสมบูรณ์เมื่อเสร็จสิ้นการศึกษา

8. วิธีสอนแบบบูรณาการการสอนแบบบูรณาการ หมายถึง การสอนโดยเอาความรู้หลายๆเรื่องมาสัมพันธ์กัน หรือการสอนเพื่อให้มีการสัมพันธ์กับสภาพความเป็นจริงที่มีอยู่รอบตัวผู้เรียนนั้นให้เกิดประโยชน์หลายอย่าง เช่น ช่วยให้การสอนศิลปะมีคุณค่ามากขึ้น แทนที่จะเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว กลับช่วยให้สามารถเน้นการพัฒนาทักษะทางศิลปะที่จำเป็นให้เกิดความคิดรวบยอด และสามารถปลูกฝังค่านิยมได้อีกด้วย การสอนแบบบูรณาการทำให้ผู้เรียนเกิดการบูรณาการความรู้ที่เป็นการจัดการศึกษาให้เป็นเอกภาพความรู้ไม่แยกไปตามวิชาต่างๆ แต่รวมกันภายใต้หน่วยเดียว

9. วิธีสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction) ในปัจจุบันวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ คอมพิวเตอร์ซึ่งนับว่าเป็นเทคโนโลยีขั้นสูงที่สามารถช่วย เหลือด้านการศึกษาได้เป็นอย่างดี นักการศึกษาจึงหันมาสนใจที่จะนำคอมพิวเตอร์เข้ามามีส่วนในการศึกษามากขึ้น

นอกจากนี้ นิรมล ตรีนสาร สวัสดิบุศตร (2525) ได้กล่าวถึงวิธีสอนศิลปะไว้ 4 วิธี คือ

1. วิธีสอนแบบแสดงให้ดูเป็นขั้นตอน (Direct Teaching) เป็นวิธีสอนที่ผู้สอนสาธิตการทำงานให้ผู้เรียนดูทีละขั้นตอน แล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติตามซึ่งในบางครั้งผู้สอนอาจสาธิตให้จบทุกขั้นตอนก่อนก็ได้ การสอนวิธีนี้เหมาะสำหรับงานศิลปะที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รู้ถึง วิธีและขั้นตอนการทำงาน เพื่อจะให้ผู้เรียนสามารถนำหลักหรือขั้นตอนนั้นเป็นแนวทางในการแสดงออกหรืออาจคิดผสมผสานวิธีต่างๆเข้าด้วยกันจนเกิดเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่แปลกใหม่ขึ้นมาได้ข้อควรคำนึงถึงสำหรับวิธีสอนแบบนี้คือผู้สอนควรแนะนำแนวทางหรือขั้นตอนที่การทำงานเท่านั้นเพราะถ้าผู้สอนเป็นผู้ควบคุมกระบวนการแสดงออกของผู้เรียนจะทำให้ผลงานศิลปะมีค่าเป็นเพียงงานประดิษฐ์หรืองานช่างเท่านั้น

2. วิธีสอนแบบให้ทำงานโดยอิสระ (Free Expression) เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดตัดสินใจทำงานตามความพอใจของตนเอง ซึ่งอาจเป็นไปได้ 4 แบบ คือ

แบบที่ 1 ผู้สอนให้ผู้เรียนเลือกใช้สื่อที่ใช้ในการแสดงออกทางศิลปะได้โดยอิสระและทำงานในลักษณะใดๆก็ได้ตามใจผู้เรียนเป็นการให้อิสระอย่างเต็มที่

แบบที่ 2 ผู้สอนกำหนดสื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วให้ผู้เรียนใช้สื่อนั้นแสดงความรู้สึก

นี่ก็คิดเป็นงานศิลปะเองโดยเฉพาะ

แบบที่ 3 ผู้สอนกำหนดสื่อให้เช่นเดียวกับแบบที่สอง และกำหนดหัวข้อที่จะให้ผู้เรียนแสดงออกทางศิลปะไว้ด้วย

แบบที่ 4 ผู้สอนกำหนดสื่อและกำหนดหัวข้อเรื่องให้เช่นเดียวกับแบบที่สาม แต่หัวข้อที่ผู้สอนกำหนดนั้นแคบและเจาะจงมากกว่า แบบนี้เป็นแบบที่ให้อิสระแก่ผู้เรียนน้อยที่สุด

3. วิธีสอนแบบสัมพันธ์กับวิชา (Correlate Teaching) เป็นการสอนศิลปะให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น โดยผู้สอนต้องสำรวจว่า นอกเหนือจากวิชาศิลปศึกษาแล้ว ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างแล้ว พยายามกำหนดแนวทางการสอนศิลปศึกษา ให้สัมพันธ์หรือกลมกลืนกับวิธีอื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้หลายๆอย่าง ในขณะเดียวกัน ความสามารถในการเลือกเนื้อหา เรื่องราวที่น่าสนใจของผู้สอนจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงออกในการทำงานศิลปะได้อย่างดี

4. การสอนแบบเป็นแกนกลาง (Core Teaching) เป็นการสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมมือกันกำหนดปัญหาไว้เป็นแกนกลาง แล้วใช้ความรู้ในสาขาวิชาต่างๆเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา นั้น เป็นวิธีสอนแบบธรรมชาติ เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม สอนให้ผู้เรียนรู้จักพิจารณาปัญหารอบๆตัว และสามารถหาวิธีแก้ปัญหานั้นได้

1.5. บทบาทของผู้สอนศิลปศึกษา

ไมเคิล (Michael, 1983) ได้กล่าวถึงลักษณะและบทบาทของผู้สอนศิลปะไว้ว่า ควรมีความเข้าใจในปัญหาของผู้เรียนศิลปะเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาการถ่ายทอดการแสดงออกทางความคิดการสื่อความหมายที่ผู้เรียนพยายามแสดงออก ผู้สอนจึงมีหน้าที่อันสำคัญที่จะต้องศึกษาหาความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อจะสามารถสร้างความเข้าใจที่กระจ่างชัดให้กับผู้เรียนได้เมื่อผู้เรียนประสบปัญหาในระหว่างการปฏิบัติงานและสามารถสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำงานศิลปะ ผู้สอนมีหน้าที่สำคัญที่จะต้องช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจกระบวนการทำงาน และรับรู้ว่าจะอะไรเกิดขึ้นบ้างระหว่างการปฏิบัติงาน มีอยู่ 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นสร้างแรงจูงใจ
2. ขั้นสร้างความมั่นใจในการแสดงออก
3. ขั้นการให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ
4. กระบวนการทำงานศิลปะและวิธีการทำงานศิลปะ
5. ขั้นการฝึกทักษะและการใช้สื่อทำงานศิลปะ

อูบล ตูจันดา (2532) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้สอนศิลปะ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพ

การสอนที่ดีว่าควรมีพื้นฐานด้านวิชาศิลปะเป็นอย่างดี มีความชำนาญ รวมทั้งมีความรู้ในวิธีการ เทคนิคการสอน มีประสบการณ์ในการทำงาน มีสถานภาพทางสังคมที่ดีมีความรักในผู้เรียน และรักในการสอนศิลปะ ซึ่งพอจะแบ่งเป็นประเด็นหลักๆคือ

1. มีความรู้ ความสามารถ ความถนัดทางศิลปศึกษาโดยตรง
2. มีอารมณ์ ความรู้สึกผ่อนคลาย รู้จักใช้อารมณ์ในทางที่เหมาะสม
3. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. มีความสามารถในการปรับปรุงพฤติกรรม

นอกจากนี้ อูบล ตูจินดา(2532) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ผู้สอนศิลปศึกษาควรคำนึงไว้ ดังนี้

1. ผู้สอนจะต้องรู้ว่า สอนทำไม หมายถึง ผู้สอนควรตั้งจุดมุ่งหมายของกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจุดประสงค์นั้นจะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงการจัดกิจกรรม ประสบการณ์ และประเมินผล ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในระดับมากน้อยเพียงใด

2. ผู้สอนจะต้องรู้ว่า สอนอะไร หมายถึง การศึกษาหลักสูตร เนื้อหา พิจารณาและคัดเลือกว่าเนื้อหาสาระมุ่งเน้นความรู้ชนิดใด มีทักษะ คุณลักษณะและค่านิยมใดที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน การวิเคราะห์จึงจำเป็นที่จะทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ไม่สับสนก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว

3. ผู้สอนต้องรู้ว่า สอนอย่างไรการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์นั้นจะต้องคำนึงถึงบทเรียนแต่ละบทว่า ควรใช้วิธีสอนแบบใด โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย กิจกรรมการสอน และผลที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียน วิธีสอนแบบใด โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย กิจกรรมการสอน และผลที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียน วิธีสอนต่างๆที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นไม่มีวิธีใดที่ดีที่สุด เพราะแต่ละวิธีนั้นมีข้อจำกัดในตัวเอง จึงต้องพิจารณาเลือกและนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหา สาระ ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนการสอนนั้น

4. ผู้สอนต้องรู้ว่า ผลที่ได้จากการสอนนั้นเป็นอย่างไร กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีนั้นจะต้องมีการเตรียมแผนการสอนที่เป็นระบบ กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจนเลือกเนื้อหาสาระการจักกิจกรรมการเรียนการสอนการประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้สอนสามารถประเมินได้ว่าผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์นั้นหรือไม่และเป็นแนวทางในการปรับการเรียนการสอนต่อไป

นอกจากนี้ โคนาน (Conant, 1963 : 24-66) ยังได้กล่าวถึงบทบาทของผู้สอนศิลปศึกษาไว้ว่า ไม่ว่าจะเป็นการศิลปะในระดับต่างๆ ไม่ว่าจะเป็ศิลปะสำหรับเด็ก วัยรุ่น หรือผู้ใหญ่ จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องต่างๆดังต่อไปนี้

1. ผู้สอนศิลปะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะในด้านต่างๆความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติและเทคนิคในการทำงานศิลปะด้านต่างๆสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการ การทำงานศิลปะ นอกจากนี้ต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบ และวัยของผู้เรียนศิลปะ

2. ผู้สอนศิลปะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาและการเจริญเติบโตของผู้เรียน ซึ่งผู้สอนจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ด้านจิตวิทยา สังคม เพื่อให้ผู้เรียนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ผู้สอนได้กำหนดไว้

เกษร ธิตะจาวี(2543) ได้ให้ความหมายของผู้สอนว่า ผู้สอนหรือผู้ให้ อาจจะมีชีวิตหรือไม่ก็ได้ ใครหรืออะไรมีความรู้สามารถเรียกว่า “ครู” เช่น ครูที่สอนตามโรงเรียน วิทยากร วิทยุ โทรทัศน์ นิทรรศการ หนังสือ เป็นต้น ถ้าเราฟัง ดู หรืออ่านแล้ว ทำให้เปลี่ยนสภาพจากไม่รู้ให้มีความรู้ตามที่ได้รับมาก่อนให้เกิดความคิดใหม่ๆก็ถือว่าเขาหรือสิ่งเหล่านั้นเป็นครูแต่โดยส่วนใหญ่ของคนทั่วไป เวลาพูดว่าครูคือผู้สอนหนังสืออยู่ในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยผู้ที่อุทิศร่างที่ตายแล้วให้กับโรงพยาบาลเพื่อให้นักศึกษาแพทย์ได้ทำการศึกษาร่างที่ไร้วิญญาณนั้นคือครูของผู้เรียนแพทย์ เพราะทำให้เขาเหล่านั้นเกิดความรู้ ดังนั้นจึงสามารถหมายรวมถึงชาวบ้าน หรือวิทยากรผู้ถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือศิลปินก็ยอมได้ และได้กล่าวถึงกิจกรรมสำคัญของผู้สอนศิลปศึกษา อันจะเป็นส่วนช่วยในการพัฒนาตัวผู้สอนเองไว้ดังนี้ คือ

1. ต้องเฝ้หาความรู้ทางศิลปะอยู่เสมอ
2. ต้องศึกษาในเรื่องที่จะสอนและสามารถปฏิบัติกิจกรรมตามเนื้อหาได้
3. ต้องศึกษาหลักสูตรเพื่อจะได้รู้ขอบข่ายของเนื้อหาที่จะสอน
4. ต้องทำแผนการสอนและบันทึกการสอนทุกครั้งก่อนสอน
5. ต้องมีสื่อการสอนที่ใช้ประกอบการสอนอย่างมีคุณภาพและน่าสนใจ
6. ต้องมีเทคนิคการสอนที่ไม่น่าเบื่อหน่าย
7. ต้องมีการประเมินผลที่ชัดเจนและผู้เรียนยอมรับ
8. ต้องมีการเตรียมแผนการสอนที่เป็นระบบ

วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2528) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้สอนศิลปศึกษาให้แก่เด็กไว้ดังนี้ คือ

1. ควรช่วยส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสทดลองสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ๆ
2. ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสตรวจสอบความถนัดและความสนใจด้านการจัดกิจกรรม

และการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีขอบข่ายกว้างขวาง

3. ควรจัดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การทำงานกับผู้อื่น

4. ควรมอบหมายงานที่ใช้จินตนาการให้ผู้เรียนมีอิสระ สามารถเลือกเรื่องราวและวางแผนงานของตนได้

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า ผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ เป็นผู้มีความรู้ในวิธีการ เทคนิคการสอน ผู้เสนอที่ดีควรมีการวางแผนการสอนร่วมกับผู้เรียน ใช้สื่อการเรียนการสอน เข้าใจปัญหาและการทำงานของผู้เรียน ผู้สอนต้องมีการหาความรู้เพิ่มเติมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ต้องมีเข้าใจถึงผู้เรียน และให้ผู้เรียนรู้จักประเมินตนเอง เพื่อพัฒนาผลงานของผู้เรียนได้

1.6. บทบาทผู้เรียนศิลปศึกษา

ผดุง พรหมมูล(2538) กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้เรียนศิลปะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านทัศนศิลป์ว่า จะต้องเป็นผู้ที่พร้อมที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเองในหลายรูปแบบและมีทัศนคติของคนยุคใหม่ที่ว่า “ชีวิต คือการเรียนรู้” สามารถเชื่อมโยงศิลปะศาสตร์ด้านอื่นๆได้อย่างประสานกลมกลืน มีความสามารถในการถ่ายทอดความคิด สร้างสรรค์ออกมาได้อย่างมีเป้าหมาย สามารถแสดงภูมิปัญญาที่มีความเป็นตัวของตัวเองกระบวนการเรียนต้องมีความสามารถที่จะบูรณาการรายวิชาต่างๆในเชิงความคิดรวบยอดมากกว่ารายละเอียดและรู้จักเลือกสาระสำคัญมาเป็นสิ่งเรียนรู้เป็นนักปฏิบัติที่สามารถเชื่อมโยงทฤษฎีมาสู่การปฏิบัติได้ มีความสามารถในการแสวงหาเครื่องมือทางศิลปะที่จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้และดำเนินชีวิตตามความจำเป็น

ไมเคิล (Michael, 1983) กล่าวถึงลักษณะของผู้เรียนศิลปะ โดยจำแนกตามลักษณะของการถ่ายทอดทักษะทางการทำงานศิลปะ แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. ผู้เรียนแบบปฏิบัติเชิงกล มีลักษณะของการทำงานแบบใช้เครื่องมือมากกว่าความคิด และมักจะทำงานศิลปะเป็นขั้นตอนด้วยเครื่องมือทางศิลปะที่จำกัดการทำงานอยู่ภายใต้การควบคุมแบบเป็นระบบมากเกินไป ทำให้ผลงานขาดความงามทางสุนทรียภาพเป็นเพียงผลงานที่แสดงออกทางเทคนิคมากกว่า

2. ผู้เรียนแบบปฏิบัติอย่างอิสระเป็นลักษณะผู้เรียนที่แสดงออกในงานด้วยรูปทรงที่ดูเรียบง่ายโดยไม่ต้องคำนึงถึงสัดส่วนที่ถูกต้อง ต้องการที่จะแสดงออกแบบลองผิดลองถูกมากกว่าจะคำนึงถึงความถูกต้องตามหลักเกณฑ์

3. ผู้เรียนแบบปฏิบัติด้วยปัญญา การทำงานของผู้เรียนลักษณะนี้ จะคำนึงถึงความ

สมบูรณของรูปแบบวิธีคิดและทักษะการแสดงออก ให้เห็นถึงความสามารถเชิงทักษะจินตนาการ แสดงออกด้านความรู้สึก

4. ผู้เรียนแบบปฏิบัติตามสัญชาตญาณและอารมณ์ ผู้เรียนลักษณะนี้เป็นผู้เรียนที่มีความสามารถในการทำงานมีความมั่นใจในตนเองสูง สามารถสร้างผลงานให้เกิดความเคลื่อนไหวตามความรู้สึกได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องอาศัยคำแนะนำจากอาจารย์ผู้สอนมากนัก

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าผู้เรียนจิตกรรมนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ควรจะมีการส่งเสริมสมรรถภาพให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพิ่มมากขึ้น ผู้เรียนจำเป็นจะต้องฝึกฝนทักษะด้านการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความชำนาญ นอกจากนี้ยังต้องศึกษาผลงานศิลปะจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อกระตุ้นเกิดความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้แล้ว ผู้เรียนยังต้องเข้าใจหลักการด้านความงามและฝึกวิเคราะห์ วิวิจารณ์ เพื่อนำข้อความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์นั้นมาใช้ในการพัฒนาผลงานของตนเองต่อไป

1.7. สื่อการสอนศิลปศึกษา

กรมวิชาการ (2545) ได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนรู้ไว้ว่า คำว่า “สื่อ” (Media) เป็นคำที่มาจากภาษาละตินว่า “Medium” แปลว่า “ระหว่าง” หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่บรรจุข้อมูลเพื่อให้ผู้ส่งและผู้รับสามารถสื่อสารกันได้ตรงตามวัตถุประสงค์ เมื่อมีการนำสื่อมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนก็เรียกสื่อเหล่านั้นว่า “สื่อการเรียนการสอน” (Instructional Media) หมายถึง สื่อชนิดใดก็ตามที่บรรจุเนื้อหาหรือสาระการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้เนื้อหาหรือสาระนั้นๆ การเรียนการสอนในภาพลักษณ์เดิมๆ มักจะเป็นการถ่ายทอดสาระความรู้จากผู้สอนไปยังผู้เรียน โดยใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ทักษะ และ ประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า การเรียนรู้ไม่ได้ จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียนหรือในโรงเรียน ผู้สอนและผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสื่อต่างๆ อย่างหลากหลาย สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ สื่อที่นำมาใช้เพื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงเรียกว่า “สื่อการเรียนรู้” ซึ่งหมายถึง สิ่งทุกอย่างที่มีอยู่รอบตัว ไม่ว่าจะเป็นวัสดุ ของจริงบุคคล สถานที่ เหตุการณ์หรือความคิดก็ตาม ถือเป็นสื่อการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้นขึ้นอยู่กับว่าเราเรียนรู้จากสิ่งนั้นๆ หรือนำสิ่งนั้นๆ เข้ามาสู่การเรียนรู้ของเราหรือไม่ สื่อการเรียนรู้สามารถจำแนกออกตามลักษณะได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง หนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่แสดงหรือเรียบเรียงสาระความรู้ต่างๆ โดยใช้ตัวหนังสือที่เป็นตัวเขียนหรือตัวพิมพ์เป็นสื่อในการแสดงความหมายสื่อสิ่งพิมพ์มีหลายชนิดได้แก่ เอกสาร หนังสือเรียน หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร บันทึกรายงาน

2. สื่อเทคโนโลยี หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้นใช้ควบคู่กับเครื่องมือโสตทัศนวัสดุหรือเครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น แดบบันทึกภาพพร้อมเสียง (วีดีทัศน์) แดบบันทึกเสียง ภาพนิ่ง สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นอกจากนี้สื่อเทคโนโลยี ยังหมายรวมถึงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนรู้ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นต้น

3. สื่ออื่นๆ นอกเหนือจากสื่อ 2 ประเภทที่กล่าวไปแล้ว ยังมีสื่ออื่นๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อเทคโนโลยี สื่อดังกล่าวนี้ได้แก่

3.1. บุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ซึ่งสามารถถ่ายทอดสาระความรู้ แนวคิด และประสบการณ์ไปสู่บุคคลอื่น เช่น บุคลากรในท้องถิ่น แพทย์ ตำรวจ นักธุรกิจ เป็นต้น

3.2. ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของตัวผู้เรียน เช่น พืชผักผลไม้ ปราณุกาการณ์ ห้องปฏิบัติการ เป็นต้น

3.3. กิจกรรม / กระบวนการ หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการที่ผู้สอนและผู้เรียนกำหนดขึ้นเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ใช้ในการฝึกทักษะซึ่งต้องใช้กระบวนการคิดการปฏิบัติการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ของผู้เรียนเช่นบทบาทสมมติการสาธิตการจัดนิทรรศการ การทำโครงการ เกม เพลง เป็นต้น

3.4. วัสดุเครื่องมือและอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุที่ประดิษฐ์ขึ้นใช้เพื่อประกอบการเรียนรู้เช่น หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่ ตาราง สถิติ รวมถึงสื่อประเภทเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานต่างๆ เช่น อุปกรณ์ทดลองทางวิทยาศาสตร์เครื่องมือช่าง เป็นต้น

สื่อการสอนเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนศิลปะเป็นอย่างมาก เพราะถือเป็นเครื่องสร้างแรงดลใจในการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะได้เป็นอย่างดี ซึ่งChapman (1978) ได้จัดประเภทของสื่อและแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปะ โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

ก. สื่อประเภทวัตถุหรือแหล่งความรู้ทางกายภาพ (Physical Resources) ประกอบด้วย

1. ห้องเรียนและพื้นที่ใช้สอย(Rooms and Spaces) การจัดห้องเรียนและพื้นที่ใช้สอยสำหรับการสอนศิลปะขึ้นกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนศิลปะศึกษาและลักษณะของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ประกอบด้วย พื้นที่ส่วนปฏิบัติงาน ที่จัดเก็บอุปกรณ์การปฏิบัติงานสำหรับนักเรียน อุปกรณ์และโต๊ะเก้าอี้ปฏิบัติงาน พื้นที่จัดแสดงผลงานของผู้เรียนทั้งงานศิลปะประเภทสองมิติและสามมิติ

2. ผลงานศิลปะต้นฉบับ (Original Works of Art) ผู้เรียนควรที่จะได้เรียนรู้การวิเคราะห์อภิปรายเกี่ยวกับผลงานศิลปะ โดยการได้สัมผัสกับผลงานศิลปะที่เป็นของจริง ของศิลปินหรือ

ผลงานประดิษฐ์ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม (Cultural artifacts) ซึ่งโรงเรียนสามารถจัดหาได้จากการขอรับบริจาคจากศิลปินท้องถิ่นหรือผู้ปฏิบัติงานศิลปะ หรือการขอความร่วมมือจากหอศิลป์ห้องแสดงภาพ สถาบันศิลปะ นำผลงานศิลปะมาจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียนในโรงเรียนหรือการจัดการศึกษานอกสถานที่ โดยการไปเข้าชมพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ห้องแสดงภาพ และการไปเยี่ยมชมสตูดิโอปฏิบัติงานของศิลปิน

3. สื่อทางโสต-ทัศนูปกรณ์ (Audio-visual Media) เป็นสื่อเทคโนโลยีทางด้านภาพและเสียง ที่สามารถเพิ่มพูนความรู้ สาระข่าวสารให้กับนักเรียนได้ประกอบด้วย

3.1. เครื่องเสียงและเทปบันทึกเสียงที่เกี่ยวกับความรู้ทางประวัติศาสตร์ศิลปะ คำศัพท์ในศิลปะ การวิเคราะห์หรืออภิปรายและตีความผลงานศิลปะ

3.2. फिल्म สไลด์และฟิล์มภาพยนตร์

3.3. ทีวีเพื่อการศึกษา

4. สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ (Printed Media) เป็นแหล่งข้อมูลความรู้ที่มีความสำคัญในการสอนศิลปะ ประกอบด้วยภาพจำลองหรือสำเนาผลงานศิลปะ (Reproduction) ภาพถ่าย หนังสือ แผนภูมิ รูปภาพและบัตรคำ

5. สื่ออื่นๆที่เป็นวัตถุ (Other Tangible Aids) ประกอบด้วย

5.1. หุ่นจำลอง ประเภทพลาสติกและกระดาษสำหรับเรียนกายวิภาค และแบบจำลองรูปทรงสถาปัตยกรรม

5.2. ผลิตภัณฑ์ตัวอย่าง ที่สร้างจากวัสดุที่หลากหลาย และมีกระบวนการออกแบบรูปทรง ทั้งรูปทรงธรรมชาติและรูปทรงเรขาคณิต

5.3. ของจริงเช่นก้อนหิน รังนก กระดุก ฟีช และหอยเป็นสื่อธรรมชาติสำหรับการศึกษาทางทัศน์(visual study) และสร้างแรงบันดาลใจในการออกแบบงานศิลปะ

5.4. เกมส์และของเล่น

ข . แหล่งความรู้จากบุคคล (Human Resources) ประกอบด้วย

1. คณะครูผู้สอน ครูประจำชั้น และครูศิลปะ

2. ครูวิทยากรจากภายนอก ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ เช่น ศิลปิน นักออกแบบ นักวิจารณ์ศิลปะ นักประวัติศาสตร์ และสถาปนิก เป็นต้น

3. อาสาสมัครจากชุมชนและสังคม ที่ต้องการให้ความช่วยเหลือในด้านการศึกษาแก่

4. โรงเรียนเช่น บริษัทเอกชนโรงงานท้องถิ่น สมาคมต่างๆ เป็นต้น

5. กลุ่มของนักวิชาการที่ให้สนับสนุนและเป็นที่ปรึกษาในด้านหลักสูตรและ

รูปแบบการสอนศิลปะ

นอกจากนี้ วุฒิ วัฒนสิน(2541) กล่าวว่า การเรียนการสอนศิลปะ สามารถแบ่งลักษณะการสอนออกได้เป็น 2 ประการ คือ

1. การสอนภาคทฤษฎี ซึ่งอาจต้องใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย การวิเคราะห์ วิจารณ์ หรือการอภิปราย เช่น การสอนทฤษฎีในวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ ศิลปะวิจักษณ์ศิลป์นิยมหรือสุนทรียศาสตร์ฯ

2. การสอนภาคปฏิบัติ ซึ่งอาจจะใช้วิธีการสอนโดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ เช่นการสอนศิลปะปฏิบัติ วิชาการวาดเส้น การออกแบบ ภาพพิมพ์ ประติมากรรมฯลฯ จะพบว่าในการสอนศิลปะนั้นมีหลายลักษณะ จึงสมควรที่จะต้องใช้วิธีการสอนหลายๆวิธี โดยไม่จำกัด และสมควรมีสื่อการสอนที่เร้าความสนใจและหลากหลายผู้สอนศิลปะมีความสามารถ ในการสร้างสื่อการสอนเป็นอย่างดี เพราะการสร้างสื่อการสอนมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการใช้ฝ่ามือทางศิลปะเพื่อให้ได้สื่อการสอนที่มีรูปแบบ สี สันและลวดลายสวยงามสะดุดตา ที่จะกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น วัสดุอุปกรณ์ (Material) สำหรับการสอนวิชาศิลปะ คือ วัสดุที่เป็นโสตทัศนูปกรณ์เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปะโดยเฉพาะส่วนใหญ่ของวัสดุที่ใช้เป็นสื่อการสอนวิชาศิลปะ จะเป็นผลผลิตจากการสร้างสรรค์ที่ต้องใช้ฝ่ามือและทักษะทางศิลปะ วัสดุการสอนศิลปะจะมีส่วนช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์มากและเร็วขึ้น วัสดุการสอน ศิลปะมีดังนี้คือ

1. กระดานชอล์ก (Chalk board) แต่เดิมนั้นผู้เรียนจะใช้กระดานชนวนซึ่งเป็นหินชนวนสีคล้ำ (ดำ) คู่กับวัสดุที่ขีดลงไป (เป็นหินชนวนเช่นกันแต่มีปลายแหลม) ขนาดไม่ใหญ่โตมาก สามารถพกพาไปโรงเรียนได้ แต่สำหรับผู้สอนจะใช้กระดานชอล์กสีดำคู่กับชอล์กสีขาว ตัวอักษรที่เขียนลงไปบนกระดานชอล์กสีดำจะชัดเจนมาก เพราะสีขาวกับสีดำเป็นสีที่ตัดกัน เราเรียกกระดานชอล์กนี้ว่า กระดานดำ (Black board) ต่อมาจักษ์แพทยได้เสนอแนะว่า สีดำตัดกับสีขาวมากเกินไป ซึ่งอาจทำให้สายตาเมื่อยล้าได้ง่าย สีเขียวจะให้การพักผ่อนสายตาได้ดีกว่า และมีน้ำหนักสีเข้มมพอที่จะเขียนด้วยชอล์กสีขาวแล้วเห็นได้ชัดเจน (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2539 อ้างใน วุฒิ วัฒนสิน , 2541) กระดานชอล์กนี้ว่า กระดานเขียว (Green board) ปัจจุบันเมื่อมีความเจริญก้าวหน้าทางวัสดุสังเคราะห์ แผ่นวัสดุสังเคราะห์สีขาวจึงกลายเป็นเช่นกระดานชอล์กอีกประเภทหนึ่ง แต่จะใช้ปากกาเคมีสีเข้มเขียนลงไป กระดานชอล์กชนิดนี้ทันสมัยที่สุดเรียกว่า กระดานขาว (White board)

2. ภาพประกอบ (Illustration) ในการเรียนการสอนวิชาศิลปะ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนศิลปะจะต้องแสดงความเป็นรูปธรรมให้มากที่สุดนอกเหนือจากการบรรยายเพียงอย่างเดียว การนำภาพประกอบมาให้ผู้เรียนได้รับรู้ในภาพพจน์เดียวกัน จะทำให้ผู้เรียนสนใจและเข้าใจยิ่งขึ้น ภาพประกอบที่จะเป็นวัสดุการสอนนี้อาจเป็นภาพจากหนังสือต่างๆหรือเป็นภาพที่ผู้สอนศิลปะ

วาดขึ้นด้วยสี ดินสอ ปากกาเคมี ฯลฯ เขียนลงบนกระดาษ กระดาษไขแล้วโรเนียว หรือบนแผ่นใส เพื่อใช้กับเครื่องฉายข้ามศีรษะภาพประกอบที่เป็นวัสดุการสอนเหมาะสำหรับวิชาศิลปะทุกรายวิชา ผู้สอนศิลปะควรที่จะจัดเตรียมไว้เพื่อการเรียนการสอนศิลปะทุกครั้ง

3. การ์ตูน (Cartoon) การ์ตูนเป็นส่วนหนึ่งของภาพประกอบที่ผู้สอนศิลปะสร้างสรรค์ขึ้นแต่การ์ตูนอาจจะมีลักษณะเฉพาะกล่าวคือการ์ตูนที่วาดขึ้นจะเป็นรูปร่างของคนสัตว์ สิ่งของจะมีความเรียบง่ายและรูปแบบสามารถสร้างขึ้นตามจินตนาการที่ไม่มีขอบเขตของจิตรกร แต่จะมีความเด่นชัด และการแสดงท่าทางที่ตื่นเต้นสนุกสนานชวนติดตาม หากผู้สอนศิลปะแสดง การ์ตูนเป็นสื่อการสอนสำหรับผู้เรียนก็จะประสบผลสำเร็จแรกเริ่มในระดับหนึ่งแล้ว ข้อต่อไปที่ ผู้สอนศิลปะต้องคำนึงคือ เนื้อหาสาระที่ต้องการจะสอน อาจมีการสอดแทรกเรื่องราวแนวคิดที่ แปลกๆ และสนุกสนานด้วยก็จะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการสอนศิลปะ

4. โปสเตอร์ (Poster) โปสเตอร์ คือ ภาพที่มีคำอธิบายประกอบเพียงสั้นๆ เพื่อให้ ผู้อ่านหรือผู้พบเห็นมีความสนใจและเข้าใจได้ในเวลาสั้นๆ ดังนั้นภาพโฆษณาจึงต้องมีความเด่นชัด สะดุดตา และดึงดูดความสนใจ ลักษณะของโปสเตอร์ที่ดีต้องมีลักษณะดังนี้ คือ

- 4.1. ควรมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนเพียงข้อเดียว
- 4.2. ข้อความต้องสั้น กระชับรัด ดึงดูดความสนใจ ได้ใจความ มีความหมาย
- 4.3. ไม่ควรมีภาพมากแต่ต้องเด่นชัด
- 4.4. ควรใช้สีน้อย อาจเป็นสีตรงข้าม(Contrast) หรือสีกลมกลืน (Harmony) ก็ได้
- 4.5. การจัดภาพและตัวอักษรต้องคำนึงถึงหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์
- 4.6. เรียบง่าย ไม่วุ่นวาย

5. ป้ายนิเทศ (Bulletin Board) ป้ายนิเทศ คือวัสดุการสอนที่ใช้แสดงเรื่องราวที่ น่าสนใจให้ผู้เรียนเห็นในรูปแบบของภาพ แผนภูมิ หรือป้ายประกาศเพื่อการเรียนรู้ โดยไม่ต้องใช้ เวลามากนัก ป้ายนิเทศส่วนมากค่อนข้างใหญ่ ทำให้สามารถแสดงสิ่งที่ต้องการได้ชัดเจน วัสดุที่ใช้ ทำป้ายนิเทศได้แก่ ไม้อัด กระดาษอัด หรือกระดาษขานอ้อย โดยแสดงให้เห็นด้วยการติดผนังหรือ วางบนขาหยั่งก็ได้ ผู้สอนศิลปะอาจใช้ป้ายนิเทศให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนศิลปะโดย การนำเสนอเนื้อหาใหม่ ข่าวใหม่หรือแสดงผลงานดีเด่นของผู้เรียน ทั้งนี้ก็สามารถสร้าง บรรยากาศของศิลปะให้เกิดขึ้นในโรงเรียนได้ ป้ายนิเทศอาจนำเสนอเนื้อหาให้จบในแผ่นเดียวหรือ ติดต่อกันหลายแผ่นก็ได้ แต่การจัดวางการใช้แบบตัวอักษร (Font) ในทุกแผ่นควรจะเป็นเอกภาพ คือ ดูแล้วเห็นว่าเป็นชุดเดียวกัน

6. แผนภูมิ (Chart) แผนภูมิคือป้ายนิเทศชนิดหนึ่ง เป็นแผ่นทัศนวัสดุ ที่แสดงความ สัมพันธ์ความต่อเนื่องวิวัฒนาการและลักษณะของสิ่งของและปรากฏการณ์ต่างๆโดยใช้ภาพ

สัญลักษณ์และคำอธิบายประกอบ แผนภูมิที่ดีจะต้องสามารถทำให้ผู้เรียนดูแล้วเกิดความรู้ความเข้าใจได้ในเวลาสั้นมีความเรียบง่ายไม่ซับซ้อนยุ่ง คณิตศาสตร์สามารถใช้แผนภูมิให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอนศิลปะได้โดยการนำเสนอแผนภูมิแสดงขั้นตอนการปฏิบัติงานในวิชาศิลปะปฏิบัติและสามารถนำแผนภูมิมาใช้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดอยากเรียน และอยากค้นคว้าเพิ่มเติม

7. ภาพถ่าย (Photography) ภาพถ่ายที่จะนำมาใช้เป็นการสอน ไม่ได้จำกัดว่าต้องเป็นภาพที่ผู้สอนถ่ายเอง หรือภาพที่ผ่านกระบวนการห้องล้างและอัดภาพ แต่อาจรวมรูปถ่ายทั้งหมดทุกชนิดรวมทั้งภาพถ่ายในหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่างๆ เพราะฉะนั้นภาพถ่ายที่เป็นสื่อการสอนจึงมีขนาดรูปร่างแตกต่างกันออกไปแต่เพื่อความสะดวกในการใช้และเก็บรักษา อาจจะมีการผนึกภาพถ่ายลงบนกระดาษแข็งที่มีขนาดเท่าๆกัน หากต้องการรักษาให้คงทนเพื่อจะใช้ได้นานๆ อาจมีการเคลือบวิทยาศาสตร์หรือเคลือบรูปด้วยพลาสติก หรือสติ๊กเกอร์ ภาพถ่ายก็จะเกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้นานขึ้น ภาพถ่ายมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอนศิลปะมาก โดยเฉพาะรายวิชาที่มีเนื้อหาในการอธิบายมากๆ เช่น ประวัติศาสตร์ศิลปะ สุนทรียศาสตร์และศิลปวิจารณ์ เพราะภาพถ่ายจะทำให้ภาพในจินตนาการของนักเรียนเลือนหายไปและภาพจริงปรากฏให้เห็นชัดเจนภาพถ่ายจะทำให้สถานที่ ที่อยู่ไกลแสนไกลใกล้เข้ามาจนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจมากขึ้น

8. หุ่นจำลอง (Model) หุ่นจำลอง คือ สิ่งที่แทนของจริง เป็นวัสดุการสอนที่มีลักษณะ 3 มิติ อาจย่อส่วนให้เล็กกว่าของจริงเพื่อให้มีขนาดเล็กลงที่จะนำมาศึกษาได้สะดวกหรืออาจขยายส่วนให้มีขนาดโตกว่าของจริงหลายเท่า เพื่อให้มองเห็นได้ชัดเจนแทนของจริงที่หาได้ยากหรือซับซ้อนเกินกว่าที่จะศึกษาจากของจริงได้ หุ่นจำลองเป็นสื่อการสอนที่มีคุณค่าสำหรับการเรียนการสอนศิลปะมาก เช่น หุ่นจำลองของโครงกระดูก หรือกล้ามเนื้อของคน ที่ใช้เป็นสื่อการสอนวิชากายวิภาค สามารถทำให้ผู้เรียนได้เห็นลักษณะ สัดส่วนของโครงกระดูกหรือกล้ามเนื้อที่สามารถนำของจริงมาแสดงได้ หรือหุ่นจำลองของสถาปัตยกรรมสามารถทำให้ผู้เรียนได้เห็นและเข้าใจต่อโครงสร้างของบ้านในชั้นเรียนโดยไม่ต้องไปดูของจริง

9. ของจริง (Realistic) ของจริงถือเป็นสื่อการสอนอย่างหนึ่งที่ดีที่สุด หากเป็นไปได้ในการเรียนการสอนศิลปะทุกจุดประสงค์ผู้สอนควรจัดให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับของจริงเช่นในวิชาวาดเส้นในส่วนของการวาดหุ่นนิ่ง ผู้สอนศิลปะควรจัดหุ่นนิ่งจริงๆให้นักเรียนวาดวิชากายวิภาค ผู้สอนศิลปะต้องให้ผู้เรียนวาดภาพคนจากคนจริงๆการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ เมื่อสอนถึงศิลปะในยุคต่างๆของไทย ผู้สอนควรจัดทัศนศึกษาพาผู้เรียนไปเยี่ยมชมสถานที่กล่าวถึงจริงๆ ถ้ากระทำได้อันนี้ แน่แน่นอนที่สุดว่าการสอนศิลปะของผู้สอนศิลปะคนนั้นต้องเกิดความรู้ความเข้าใจ

และเกิดความประทับใจที่จะนำสู่การชื่นชมและการอนุรักษ์ศิลปะที่ทรงคุณค่าอย่างแน่นอน

10. หนังสือ (Books) หนังสือ จัดว่าเป็นสื่อการสอนอย่างหนึ่งที่มีระบบระเบียบในการนำเสนอและมีคุณค่ามากผู้เขียนหนังสือสามารถย่อโลกทั้งโลกลงมาเป็นตัวอักษรที่ให้ความรู้บรรยายความรู้สึกถ่ายทอดแนวความคิดให้แก่ผู้อ่านผู้สอนศิลปะควรใช้สื่อการสอนประเภทหนังสือด้วยเพราะในวิชาศิลปะก็มีเนื้อหาสาระที่เป็นองค์ความรู้บางครั้งผู้สอนศิลปะมักจะเน้นหนักในภาคปฏิบัติจนลืมที่จะให้ความรู้จากหนังสือซึ่งเป็นภาคทฤษฎีการเรียนการสอนศิลปะที่ดีควรมีความรู้และมีทักษะในระดับที่สมดุล หนังสือที่เป็นสื่อการสอนที่เป็นส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้และความเข้าใจนั้นไม่จำกัดเฉพาะหนังสือที่เป็นภาษาไทยแต่หนังสือภาษาอังกฤษที่ผลิตในต่างประเทศ ก็สามารถให้ความรู้ที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบันที่ควรควรให้ความสำคัญมากขึ้น

สื่อการเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นของจริงสื่อวัสดุหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อาจจะยังไม่ใช่อุปกรณ์การเรียนการสอนที่เหมาะสมจริงๆ ถ้าหากครูผู้สอนไม่ได้วางแผนเกี่ยวกับการเรียนการสอนให้ชัดเจนเสียก่อนว่าสื่อที่จะนำไปใช้นั้นมีความจำเป็นเพียงไร และก่อให้เกิดผลต่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนและก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดทั้งผู้เรียนและผู้สอน ในการสอนศิลปะศึกษา สื่อการเรียนการสอนจัดได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เพราะเสมือนเครื่องมือที่จำเป็นที่ต้องใช้ประกอบเพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (สันติ คุณประเสริฐ, 2538)

1.8. การวัดและประเมินผลทางศิลปศึกษา

ในด้านการประเมินผลได้มีผู้ให้ความหมายของการประเมินผลหลายท่านดังต่อไปนี้

ศิริชัย กาญจนวาสี (2534: 82) ให้ความหมายว่า การประเมินผลคือกระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐาน การประเมินจึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ การประเมินสิ่งใดก็ตามจะต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลการตีความหมาย และการตัดสินคุณค่า ส่วนสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541: 19-21) กล่าวถึงความหมายของการประเมินว่าเป็นกระบวนการใช้ดุลยพินิจ (Judgement) และหรือค่านิยมและข้อจำกัดต่างๆ ในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการเปรียบเทียบผลที่วัดได้กับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เกณฑ์ที่กำหนดอาจเป็นเกณฑ์แบบสัมพัทธ์หรืออิงกลุ่มหรือเกณฑ์สัมบูรณ์ก็ได้

การประเมินผล เป็นกระบวนการในการพิจารณาด้วยการนำข้อมูลที่วัดได้มาเปรียบและตัดสินหรือสรุปให้เห็นว่าสิ่งเหล่านั้นมีคุณค่ามากน้อยเพียงใด การประเมินผลจะกระทำได้ด้วยการอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดที่ได้จากการวัดเป็นหลัก ดังนั้นการจะได้มาซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวัดเพื่อนำมาใช้ในการประเมินผลการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้อง รวบรวมข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวกับตัวผู้เรียน ซึ่งการรวบรวมข้อมูลอาจทำได้คือ

1. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยตรงจากการสังเกต
2. เก็บข้อมูลโดยอาศัยเครื่องมืออื่นๆ เช่น จากแบบทดสอบหรือจากผลผลิตที่เรียกชื่อเป็น
อย่างอื่น

จากความหมายของการวัดผลและการประเมินผลจะเป็นกระบวนการที่กระทำอย่างต่อเนื่องกล่าวคือการวัดผลเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลโดยละเอียดและการประเมินผลเป็นการสรุปข้อมูลเพื่อจัดลำดับความสำเร็จ และเปรียบเทียบเพื่อตีคุณค่า เช่น ความก้าวหน้าในการเรียน ความสำเร็จผลในการเรียนรู้ซึ่งในการประเมินผลจะถูกต้องมากขึ้นเรื่อยๆ เพียงใดก็ย่อมขึ้นอยู่กับความถูกต้องและความสมบูรณ์ของผลที่ได้จากการวัดในขั้นตอนแรก (สุรพันธ์ ต้นศรีวงศ์, 2538)

การประเมินผลมีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพราะผลจากการประเมินจะเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจของผู้สอนและผู้เรียนในการปรับปรุงการเรียนการสอน การประเมินหลักสูตรแบบเรียนการใช้สื่อการสอน (ภัทธา นิคมานนท์, 2540: 19-20)

ดังนั้นการประเมินผลทางศิลปศึกษาคือการใช้เกณฑ์ตรวจสอบดูว่าการแสดงออกทางศิลปะของผู้เรียนได้พัฒนาไปในทางระดับที่น่าพอใจหรือไม่เพียงใดโดยผู้สอนเป็นผู้กำหนด กฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (เลิศ อานันท์, 2526)

ศรียา นิยมธรรม (2545) กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนรู้ศิลปศึกษาที่สำคัญก็คือการวัดพัฒนาการของผู้เรียนในด้านการสร้างสรรค์สุนทรีย์ภาพ การรับรู้ อารมณ์ สติปัญญา สังคมและการวัดพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนการสอนวิชาศิลปะ ในด้านความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ความนิยมในศิลปะเจตคติ ทักษะและการนำไปใช้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การวัดพัฒนาการด้านต่างๆ พัฒนาการในด้านต่างๆ ที่เกิดจากการเรียนการสอน วิชาศิลปศึกษาแบ่งได้เป็น 6 หมวดใหญ่ๆ คือ

1. พัฒนาการทางการสร้างสรรค์ สามารถคิดดัดแปลง แก้ปัญหา ทำสิ่งต่างๆ ให้ดีมีคุณค่ากว่าเดิมได้นักเรียนแสดงออกโดยการวางแผนงานออกแบบวัดผลได้โดยการทดสอบและการสังเกต
 - 1.1 การทำงานได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องคอยถามผู้อื่น
 - 1.2 มีความเชื่อมั่นในความคิดของตน
 - 1.3 ไม่ลอกแบบของผู้อื่น
 - 1.4 สามารถออกแบบได้รวดเร็ว แน่นนอน ทันที
 - 1.5 มีลักษณะการแสดงออกแตกต่างจากคนอื่น และงดงามดีด้วย
2. พัฒนาการทางสุนทรีย์ภาพ สามารถรู้และเข้าใจในคุณค่าทางศิลปะอย่างมีหลักเกณฑ์ ผู้เรียนแสดงออกโดยสามารถเข้าใจและนิยมในศิลปะวัดผลได้โดยการทดสอบการสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสำรวจ

- 2.1 ความนิยมเข้าใจที่เกิดจากความรู้สึกภายใน
- 2.2 ความนิยมเข้าใจที่อาศัยประสบการณ์และการปฏิบัติทางศิลปะ
- 2.3 มีความเข้าใจและใช้หลักการทางสุนทรียภาพได้ถูกต้องเหมาะสม
- 2.4 สามารถเลือก แบ่งแยกและให้เหตุผลงานศิลปะที่ดี

3. พัฒนาการทางการเรียนรู้ สามารถสังเกตเข้าใจในงานศิลปะถูกต้องตามหลักศิลปะ ผู้เรียนแสดงออกโดยการอธิบายการให้เหตุผลในความงามอย่างถูกต้อง การวัดความสามารถในด้านที่ทำได้โดยการทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ของงานศิลปะเช่นแสงเงา ความตื้นลึก ความแตกต่างในเรื่องนี้ความรู้สึกที่เกิดจากการดูงานศิลปะ เช่น ความรู้สึกในเรื่องพื้นผิวอ่อนหรือแข็งกระด้าง ความรู้สึกในการเคลื่อนไหว เช่น การเคลื่อนไหวของร่างกายและสิ่งของ

4. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา มีความสามารถในด้านต่างๆ สามารถจดจำได้ละเอียดถูกต้อง ฉลาดเฉียบแหลมการแสดงออกโดยการแก้ปัญหาได้ดีการวัดผลโดยการสังเกตการทดสอบและการสัมภาษณ์

5. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ มีความสามารถแสดงออกอย่างอิสระ และควบคุมอารมณ์ได้ มีความมั่นใจในการทำงาน พัฒนาการทางด้านอารมณ์ รวมไปถึงสุขภาพจิต ความมั่นคงทางอารมณ์และพัฒนาการทางบุคลิกภาพด้วยการแสดงออก โดยการทำงานได้อย่างสุขุมเป็นระเบียบและควบคุมได้เหมาะสม การวัดทำได้โดยการสังเกต การสัมภาษณ์

5.1 การสร้างสรรค์งานศิลปะได้อย่างอิสระมีความมั่นใจในการทำงาน

5.2 มีความเป็นระเบียบในการทำงาน

6. พัฒนาการทางกาย มีความสามารถในการปฏิบัติทางศิลปะ ใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ได้คล่องแคล่วมั่นคงไม่เป็นอันตราย มีความแน่นอนและแม่นยำในการทำงาน การแสดงออกโดยการปฏิบัติ และการเคลื่อนไหว การวัดโดยการสังเกต การสัมภาษณ์และการทดสอบ

6.1 มีทักษะในการเขียน ปั้น และการใช้เทคนิคต่างๆได้คล่องแคล่วว่องไว

6.2 ลักษณะภาพที่แสดงออก มีความสัมพันธ์ในการฝากเขียนและ ความรู้สึก

7. พัฒนาการทางด้านสังคม มีความสามารถเข้าใจในสิ่งแวดล้อม เข้าใจความต้องการของผู้อื่น และสามารถเข้าใจผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข การแสดงออกโดยการทำงาน การประสานงาน การคิดและการเข้าใจผู้อื่น การวัดโดยการสังเกต การสัมภาษณ์และการทดสอบ

7.1 มีประสบการณ์ในสิ่งแวดล้อมดี สามารถแสดงออกในงานศิลปะได้ถูกต้อง

7.2 มีความเข้าใจในการแสดงออกของผู้อื่นได้

7.3 มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีและมีความสุขในการทำงาน

7.4 มีความเข้าใจในวัฒนธรรมต่างๆของผู้อื่น

เดอ ฟรานเชสโก (De Francesco ,1958) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายในการประเมินผลทางศิลปะ ดังนี้

1. เพื่อทำนายระดับความสำเร็จของการเรียนศิลปะ
2. เพื่อวัดความก้าวหน้า หรือความเจริญของงานด้านความคิด การเปลี่ยนแปลง การใช้มือบังคับวัสดุอุปกรณ์ และความสามารถในการแสดงออกของผู้เรียน
3. เพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างของผู้เรียน และรับรองผลการเรียน
4. เพื่อวินิจฉัยอุปสรรคในการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย อารมณ์ ความคิดสร้างสรรค์และสุนทรียภาพ
5. เพื่อหาทางแก้ไขวิธีการสอนและเป้าหมายการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนตามความจำเป็น

หลักการประเมินผลทางศิลปะศึกษา

บีตตี้ (Beattie, 1997 : 6 -7) ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลทางศิลปะศึกษาไว้ดังนี้

1. การวัดและประเมินผลทางศิลปะศึกษา คือ เครื่องสำหรับปรับปรุงตัวผู้เรียนช่วยให้ผู้เรียนได้ทราบจุดมุ่งหมายในการเรียนเพราะก่อนประเมินผลผู้สอนจะต้องแจ้งให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์การเรียนทุกครั้งช่วยให้ผู้เรียนได้ทราบว่าตนเองมีความรู้ความสามารถเด่นด้อยเพียงใด มีความสามารถทางศิลปะอยู่ในระดับใด และหากมีข้อบกพร่องจะได้ปรับปรุงแก้ไขช่วยให้นักเรียนเห็นความสามารถและความถนัดของตนเอง ทำให้เข้าใจตนเองยิ่งขึ้นช่วยให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนและเข้าใจบทเรียนเพิ่มขึ้น
2. การวัดและประเมินผลทางศิลปะศึกษาเป็นตัวชี้แนวทางสำหรับผู้สอนช่วยให้ผู้สอนทราบระดับความสามารถของผู้เรียนว่าเก่งอ่อนเพียงไร เก่งอ่อน ด้านใดเพื่อหาทางช่วยเหลือและสนับสนุนให้ดีขึ้นช่วยให้ผู้สอนทราบว่าผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนหรือไม่ เพียงไร ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเทคนิควิธีสอนที่ผู้สอนใช้ว่าเหมาะสมเพียงไรช่วยให้ทราบถึงประสิทธิภาพในการสอนของผู้สอนว่ามีประสิทธิภาพเพียงไรจะได้พัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นช่วยให้ผู้สอนทราบแนวทางในการปรับปรุงเทคนิคการสอนให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. การวัดและประเมินผลทางการศึกษาคือตัวช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษา การวัดและประเมินผลทางศิลปะศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเพราะผลจากการวัดและประเมินผลที่ได้ใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับโดยเฉพาะทางด้านทักษะการทำงาน และผลงานศิลปะ เพื่อการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนา กระบวนการเรียนการสอน เช่น การลำดับบทเรียน การจัดกิจกรรม การยกตัวอย่างประกอบการใช้สื่อการสอน เป็นต้น การประเมินทางศิลปะศึกษาต้องประเมินโดยผู้ที่มีประสบการณ์ มีความซัดเซ้ง มาตรฐานหรือความเข้าใจในด้านศิลปะศึกษา แต่กับ

ในด้านเจตคติ ความรู้สึกกลั่นั่น ขึ้นอยู่กับผู้ประเมินจะรู้สึกถึงคุณภาพของการประเมินว่า อะไรรถูก อะไรผิด

ซึ่งจากหลักการดังกล่าวสอดคล้องกับเดอ ฟรานเชสโก(De Francesco,1958) ได้กล่าวถึง หลักการประเมินทางศิลปศึกษาไว้ดังนี้

1. การประเมินผลควรกำหนดจุดประสงค์ในการประเมินและระบุสิ่งที่ต้องการประเมิน ให้ชัดเจนว่าต้องการให้นักเรียนบรรลุผลการเรียนในด้านใด เช่น ด้านผลงานหรือด้านกระบวนการทำงาน เป็นต้น โดยระบุสิ่งที่ต้องการเรียนในด้านใด เช่น ด้านผลงานจะประเมินเกี่ยวกับการใช้หลักการจัดภาพ กลวิธีการสร้างงานศิลปะ ความคิดสร้างสรรค์และความเป็นต้นแบบ เป็นต้น เมื่อผู้สอนศิลปะสามารถเข้าใจจุดประสงค์ที่ชัดเจนได้ตรงกันแล้ว การจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล ก็จะต้องมีความสอดคล้องกันและเป็นแนวเดียวกันทุกชั้นเรียน

2. การประเมินผลควรประเมินให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียนได้แก่พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านสุนทรียภาพ ด้านการรับรู้ ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ด้านร่างกาย และด้านสังคม

3. การประเมินผลควรสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยผู้สอนศิลปะอาจนำนโยบายของโรงเรียนมาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเช่นนโยบายการรณรงค์เพื่อรักษาความสะอาดของโรงเรียน ผู้สอนศิลปะจะต้องเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการรักษาความสะอาดและตั้งคำถามเพื่อเป็นหัวข้อให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม การเขียนภาพโปสเตอร์รณรงค์การรักษาความสะอาดหรือการเขียนภาพเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด เป็นต้น

4. การประเมินผลจะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบและดำเนินอย่างต่อเนื่อง ซึ่งโครงการประเมินผลควรกำหนดให้มีความยืดหยุ่นในการดำเนินการให้ รวมทั้งมีการปรับปรุงกลวิธีและเครื่องมือในการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

5.การประเมินผลควรเป็นผลของความสัมพันธ์โดยส่วนรวมกับพัฒนาการของนักเรียน ซึ่งหมายความว่า ผู้สอนไม่ควรประเมินผลเพียงคนเดียว แต่ควรให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการประเมินผล เช่น นักเรียน ผู้ปกครอง ครูประจำชั้น และครูประจำวิชาอื่นๆ เป็นต้น ซึ่ง จะช่วยให้สามารถประเมินผลพัฒนาการของนักเรียนได้อย่างกว้างขวาง และสามารถนำผลการ ประเมินไปใช้ในการพิจารณาความถนัด และความสามารถของนักเรียนได้อย่างเที่ยงตรง

6. เครื่องมือประเมินผลทางศิลปศึกษา มีหลายประเภทที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลความก้าวหน้าของผู้เรียนเช่น แบบสอบถาม แบบประเมินผลตนเอง เทปบันทึก การอภิปรายซึ่งวิธีการ

บันทึกข้อมูลควรดำเนินการให้เหมาะสมเพื่อการถ่ายภาพสไลด์ผลงานของผู้เรียนสื่อความหมายที่ชัดเจนเช่นแบบประเมินผลตนเองควรให้ผู้เรียนบันทึกด้วยวลีหรือถ้อยคำ เป็นต้น

7. กระบวนการประเมินต้องดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เพียงพอและแปลความหมายของข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียนด้วยความสุขุมรอบคอบผู้สอนศิลปะควรสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างใกล้ชิดในหลายๆสถานการณ์และไม่ควรนำความคิดเห็นของผู้สอนอื่น ๆ มาใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณา ยกเว้นหากพบข้อเท็จจริงในเรื่องนั้นๆที่ตรงกันผู้สอนศิลปะก็สามารถทำนายกรณีศึกษาได้อย่างถูกต้องและมีความเข้าใจในตัวนักเรียนอย่างชัดเจนซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนสามารถปรับปรุงพฤติกรรมและเสริมประสบการณ์ทางศิลปะเพื่อพัฒนานักเรียนได้อย่างเหมาะสม

8. การประเมินผลต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถปรับปรุงตนเองในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้โดยผู้สอนศิลปะต้องสังเกต บันทึก เปรียบเทียบและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของผู้เรียนกับกลุ่มเพื่อนว่ามีส่วนร่วมช่วยเหลือเพื่อเผื่อแผ่สามารถเป็นผู้นำและผู้ตามได้ตามคุณสมบัติของบุคคลในสังคมประชาธิปไตยหรือไม่

9. การประเมินผลเพื่อสนับสนุนการวิจัย ทดลองและความก้าวหน้าทางศิลปศึกษาซึ่งผู้สอนศิลปะควรดำเนินการวิจัยและทดลองทางศิลปศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน

ดังนั้นหลักการประเมินวิชาศิลปศึกษาจึงควรดำเนินการโดยกำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจนและครอบคลุมพัฒนาการของผู้เรียนทุกด้าน คือด้านความคิดสร้างสรรค์ด้านสุนทรียภาพ ด้านการรับรู้ ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ด้านร่างกาย ด้านสังคม

ประเภทของการประเมินผลทางศิลปศึกษา

คอนราด (Conrad ,1964) กล่าวไว้ว่า การประเมินผลการเรียนศิลปศึกษา สามารถแบ่งตามจำนวนผู้เรียนได้ 2 แบบ ดังนี้

1. การประเมินเป็นกลุ่ม เป็นการอภิปรายผลงานระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ผลงานของแต่ละคนจะถูกนำไปจัดแสดงบนฝาผนังหรือบอร์ดแสดงผลงานในห้องเรียน ในห้องแสดงผลงานของโรงเรียน หรือสถานที่จัดนิทรรศการอื่นๆ โดยมีผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะให้ผู้เรียนรู้จักสังเกตสิ่งต่างๆที่ปรากฏในผลงาน เพื่อนักเรียนจะได้ทำการประเมินผลงานได้สะดวก

2. การประเมินผลเป็นรายบุคคล เป็นการประเมินผลงานศิลปะที่ผู้สอนประเมินผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อกำหนดแนวทางปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไปนอกจากนั้นผู้เรียนแต่ละคนยังสามารถประเมินผลเอง โดยใช้เกณฑ์เดียวกับที่ผู้สอนประเมินตัวผู้เรียนเองและนำผลมาเปรียบเทียบกัน เพื่ออภิปรายระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

สอดคล้องกับ ไอส์เนอร์ (Eisner, 1972) ยังได้กล่าวถึงการประเมินผลงานศิลปะ โดยใช้วิธีตัดสินเปรียบเทียบผลงานของผู้เรียนว่าทำได้ 3 วิธี คือ

1. การเปรียบเทียบกับตนเอง เป็นการประเมินเพื่อให้รู้ถึงระดับความสามารถ อารมณ์ และความเข้าใจของผู้เรียนว่ามีความเจริญของงานเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด โดยการเปรียบเทียบผลงานที่ทำเมื่อต้นภาคการเรียนกับผลงานในปลายภาคการเรียน

2. การเปรียบเทียบในระดับชั้นเดียวกัน เป็นการประเมินเพื่อให้รู้ถึงระดับความสามารถ และการปฏิบัติงานกลุ่ม

3. การเปรียบเทียบเกณฑ์มาตรฐานเพื่อเป็นการประเมินผลเปรียบเทียบที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัตถุประสงค์การสอนและกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์นั้นๆ

นอกจากนี้ ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพญญ์ (2552) ยังได้กล่าวถึงหลักการประเมินผลทางศิลปศึกษา โดยแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1. การวัดและประเมินด้านความรู้ ความรู้ที่รวมถึงความจำ ซึ่งเป็นกระบวนการรู้ขั้นต่ำสุด ความรู้เกิดขึ้นจากประสบการณ์การเรียนรู้แบบต่างๆกันที่บุคคลได้รับสะสมมาในระยะเวลาหนึ่ง ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ต้องสามารถบันทึกจดจำได้พร้อมๆไปกับการระลึกได้ กล่าวคือ ยิ่งบุคคลสามารถจดจำประสบการณ์เรียนรู้ได้มากมาย สามารถเรียกทบทวนระลึกประสบการณ์เหล่านั้นกลับมาก็จะเป็นประสบการณ์เหล่านั้นกลับมาได้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการรู้ขั้นสูงต่อไปได้ การวัดระดับความรู้ในระดับนี้จึงเป็นการวัดสิ่งที่ผู้เรียนสามารถระลึกแสดงออกมาได้ ซึ่งความรู้ที่วัดยังประกอบไปด้วย 3 ระดับความรู้ คือ

การรู้เนื้อหา เป็นการถามในรายละเอียดของเนื้อหา นับตั้งแต่คำนิยาม ความหมาย ไปจนถึงเรื่องราว ยกตัวอย่างเช่น

ใครเป็นผู้ออกแบบหอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ก. กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์
- ข. พระพรหมวิจิตร
- ค. ศาสตราจารย์ ศิลป์ พีระศรี
- ง. กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

ผู้ออกแบบประติมากรรม พระศรีศากยทศพลญาณ องค์ประธานในพุทธมณฑล

- ก. เขียน ยิ้มศิริ
- ข. จักรพันธ์ ไปรษณีย์
- ค. กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

ง. ศาสตราจารย์ ศิลป์ พีระศรี

การรู้วิธีการ เป็นการถามวิธีการปฏิบัติ วิธีดำเนินงาน ซึ่งผู้ตอบที่รู้ประสบการณ์ทางอ้อมเช่นการฟังมาหรืออ่านก็สามารถตอบได้ แต่หากผู้สอบถามในรายละเอียดลึกซึ้งก็สามารถบอกได้ว่าผู้ใดเคยมีประสบการณ์ตรงหรือเคยปฏิบัติมาก่อน ยกตัวอย่างเช่น

ข้อใดเป็นวิธีผสมปูนพลาสติก

- ก. โรยปูนลงในน้ำแล้วกวนไปพร้อมๆกัน
- ข. โรยปูนลงในน้ำจนเสมอกับระดับน้ำ แล้วค่อยกวน
- ค. เทน้ำลงในปูนที่ตวงไว้แล้วกวน
- ง. เทน้ำลงในปูนจนระดับน้ำเสมอกับระดับปูนแล้วกวน

วิธีสีน้ำ Wet onto Wet ทำอย่างไร

- ก. ระบายสีลงบนกระดาษขึ้น
- ข. ระบายน้ำลงบนกระดาษก่อนแล้วระบายสี
- ค. ระบายสีลงบนกระดาษแล้วระบายน้ำ
- ง. ระบายน้ำลงบนกระดาษแล้วเช็ดออก จากนั้นจึงระบายสี

การวัดมโนทัศน์ เป็นการถามโดยหลักการ ทฤษฎี โครงสร้าง ยกตัวอย่างเช่นการสร้างประติมากรรมชิ้นนี้ปั้น และประติมากรรมปูนปั้น มีหลักการใดที่เหมือนกัน

- ก. ตัดทอนวัสดุออก จนเป็นรูปทรง
- ข. เพิ่มและลดวัสดุไปพร้อมๆกัน
- ค. ใช้วัสดุไม่ละลายน้ำเมื่อแห้งตัว
- ง. ใช้เครื่องมือชนิดเดียวกัน

2. การประเมินด้านเจตคติ เนื่องจากความรู้สึก เป็นสิ่งนามธรรม ไม่สามารถจับต้องสัมผัสได้ แตกต่างจากการวัดทางกายภาพที่สามารถใช้เครื่องมือวัดขนาด มิติ หรือน้ำหนัก การวัดและประเมินความรู้สึกจึงต้องกำหนดคุณลักษณะของสิ่งที่ต้องการวัดให้ชัดเจนเสียก่อน ซึ่งจะส่งผลไปสู่วิธีการและเครื่องมือในการวัดที่แตกต่างออกไป อย่างไรก็ตามการวัดและประเมินความรู้สึกมุ่งเน้นที่บุคคลมีความรู้สึกหรือไม่มีความรู้สึก ทศนคติทางบวกหรือทางลบ รวมทั้งค่านิยมที่ยอมรับได้และปฏิเสธ ต่อสิ่งที่บุคคลผู้นั้นรับรู้ ผู้วัดและประเมินไม่ควรนำเอาระดับความรู้และทักษะของบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องกับการประเมินความรู้สึก ซึ่งจะส่งผลที่ได้มีความเอนเอียง (Bias) ไป จุดประสงค์ของการวัดความรู้สึก ก็เพื่อใช้เป็นข้อมูลนำไปสู่พัฒนาความคิด ทศนคติ ค่านิยม และยังส่งผลไปสู่การปรับพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปตามที่ต้องการ ทั้งนี้เพราะจิตใจและความรู้สึกเป็นจุดเริ่มต้นของการปรากฏพฤติกรรมต่างๆที่แสดงออกมา ดังคำกล่าวที่ว่าใจเป็น

นาย ภายเป็นบ่าว สิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ หากมิได้แสดงพฤติกรรมให้ปรากฏเห็นก็จะเป็นการยากที่จะวัดหรือคาดเดาได้

เครื่องมือวัดด้านเจตคติ ประกอบด้วย

แบบวัดด้วยสถานการณ์ เป็นการยกตัวอย่างสถานการณ์ ที่มีความตรงสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัดความรู้สึก และพฤติกรรมที่จะแสดงออกมา ทั้งนี้สถานการณ์ที่ยกมานั้นควรเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และต้องใช้การถามลงเพื่อมิให้ผู้ตอบรู้ตัวว่ากำลังถูกทดสอบความรู้สึก ซึ่งจะทำให้ไม่ได้แสดงความรู้สึกที่แท้จริง

แบบบันทึกการสังเกต เป็นวิธีการหนึ่งสำหรับการประเมินพฤติกรรมบุคคล ในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อใช้เป็นตัวแทนคุณลักษณะที่ต้องการจะวัด โดยจะต้องทำการสังเกตในเงื่อนไขต่างๆกัน เช่น ต่างเวลา ต่างสถานที่ รวมทั้งใช้ผู้สังเกตหลายๆคนร่วมกันสังเกตด้วยเครื่องมือที่ใช้บันทึกการสังเกตเรียกว่า “แบบสังเกต” ซึ่งมีขั้นตอนการพัฒนา คือ

ก) กำหนดจุดประสงค์ของการวัด เช่น ต้องการสังเกตพฤติกรรมการเรียนในห้องปฏิบัติการกิจกรรมวาดภาพระบายสีของผู้เรียนศิลปะ

ข) กำหนดคุณลักษณะที่ปรากฏในพฤติกรรมที่สังเกต เช่น คุณลักษณะความรับผิดชอบ (สังเกตได้จากการเก็บเครื่องมือทำความสะอาดหลังจากทำงานเสร็จ) คุณลักษณะความร่วมมือ (สังเกตได้จากการปฏิบัติตามระเบียบของห้องปฏิบัติการ) คุณลักษณะความมีน้ำใจ (สังเกตได้จากการช่วยเหลือครู อาจารย์ และเพื่อนในชั้นเรียน) เป็นต้น

ค) เลือกเครื่องมือและวิธีการสังเกต เช่น แบบประเมินค่า แบบตรวจสอบรายการ หรือใช้แบบบรรยาย

ง) กำหนดค่าคะแนนสำหรับใช้เป็นมาตรวัดเพื่อนำไปประเมินแบบวัดทัศนคติ ทัศนคติ เป็นการวัดความรู้สึกที่ส่งผลไปสู่ท่าทีของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่ง การวัดทัศนคตินอกจากจะเป็นการวัดความรู้สึก ความคิดเห็นในเชิงบวกหรือลบแล้ว ยังสามารถแสดงระดับได้อีกด้วย โดยทั่วไปมักใช้ 5 ระดับมีวิธีการวัดทัศนคติทั้งแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) และแบบออสกู๊ด (Osgood Scale) การพัฒนาแบบวัดเจตคติ มีขั้นตอนที่ซับซ้อนเพื่อให้เกิดความตรงและความเที่ยงที่เชื่อถือได้ คือ

- ก) กำหนดคุณลักษณะสิ่งที่จะวัด
- ข) นิยามความหมายของทัศนคติ เพื่อใช้ตีความ
- ค) กำหนดข้อกระทงเป็นตัวแทน คุณลักษณะ
- ง) ตรวจสอบความตรงของข้อกระทง ว่าสามารถแทนคุณลักษณะของทัศนคติได้

- จ) กำหนดน้ำหนัก คะแนนของแต่ละตัวเลือก
- ฉ) ทดลองใช้กับกลุ่มที่ใกล้เคียงกับประชากร
- ช) หาความเที่ยงของเครื่องมือ

3. การประเมินด้านทักษะ ธรรมชาติของการประเมินศิลปะปฏิบัติประกอบไปด้วย การวัดกระบวนการขั้นต้น มีจุดประสงค์คือ

1. เพื่อตรวจดูพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละขั้นการปฏิบัติ
2. เพื่อวัดความใส่ใจต่อธรรมชาติของการสร้างสรรค์แต่ละประเภทเช่น
 - การระบายสีน้ำ
 - การพิมพ์ภาพจากวัสดุ
3. เพื่อวัดความถูกต้องในกระบวนการแต่ละชนิด
 - ความสะอาด
 - การแก้ปัญหา
 - การประหยัดวัสดุและเวลา
4. เพื่อวัดการมีนิสัยในการทำงาน
 - การวางแผนการทำงาน
 - การทำงานร่วมกัน
 - ความรับผิดชอบ ความขยัน
5. เพื่อตรวจสอบทักษะความเข้าใจในแต่ละขั้นตอน

การวัดคุณค่าของผลงาน มีจุดประสงค์คือ

1. วัดคุณภาพของผลงาน
 - ก. ตรงวัตถุประสงค์
 - ข. อยู่ในขอบเขตและตรงกำหนดเวลา
 - ค. ประณีตเรียบร้อย
 - ง. มีความคิดสร้างสรรค์
 - จ. ปรากฏสุนทรียภาพที่ชัดเจน
2. วิธีประเมินคุณค่าผลงานศิลปะ (กระบวนการทางศิลปวิจารณ์)
 - ก. บรรยายสิ่งที่ปรากฏ
 - ข. วิเคราะห์องค์ประกอบทางศิลปะ
 - ค. ตีความ สิ่งที่ผลงานศิลปะสื่อต่อผู้ชม
 - ง. ประเมินคุณค่า

จ. ตัดสินคุณค่า

เครื่องมือในการประเมินผลวิชาศิลปศึกษา

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2525:159-174) ได้กล่าวถึงการสร้างเครื่องมือในการประเมินผลวิชาศิลปศึกษาตามข้อเสนอแนะของกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการว่า ผู้สอนควรสร้างแบบประเมินผลของผู้เรียนด้วยตนเองโดยใช้แนวทางของหลักสูตรประกอบกับสภาพแวดล้อมต่างๆของตนเป็นเครื่องกำหนดจุดมุ่งหมายในการสอนและการประเมินผลโดยได้เสนอแนะเกี่ยวกับแบบประเมินผลในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้คือ

1. แบบประเมินผลงานศิลปะของผู้เรียนแบบมาตราส่วนประเมินค่ามีลักษณะเป็นแบบประเมินผลงานศิลปะของผู้เรียนในด้านคุณภาพของผลงาน เช่น เนื้อเรื่อง เส้น สีโดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินส่วนแบบประเมินผลงานศิลปะของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินซึ่งมีรายการในการประเมินเช่นเดียวกันในการประเมินของผู้เรียน อาจใช้วิธีให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนผลงานกันแล้วประเมินผลงานของผู้เรียนคนอื่น จากนั้นผู้สอนนำแบบสำรวจรายการที่ประเมินได้มาคำนวณคะแนนเฉลี่ยทั้งของผู้สอนและผู้เรียน แล้วนำมาเปรียบเทียบกันหากมีคะแนนต่างกันมากผู้สอนควรพิจารณา ทบทวนและถามเหตุผลของผู้เรียน ให้ผู้เรียนพิจารณาใหม่หรือผู้สอนเองพิจารณาให้คะแนนของตนเองอีกครั้ง ซึ่งการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานจะเป็นแนวทางให้ผู้เรียนได้ทราบว่า จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นอย่างไรทั้งยังเป็นการฝากให้รู้จักเห็นใจผู้อื่นและชื่นชมในผลงานที่ดี รวมทั้งการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

2. แบบประเมินความสามารถของผู้เรียนมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า ซึ่งใช้ประเมินในด้านความสามารถของผู้เรียนในการปฏิบัติงานแต่ละครั้ง เช่น การทำงานเป็นผลสำเร็จ เป็นต้น

3. แบบประเมินคุณสมบัติของผู้เรียน มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการใช้ในการประเมินในด้านคุณสมบัติที่ดีต่างๆที่ผู้สอนมุ่งให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน จากการเรียนวิชาศิลปะศึกษาเช่น ความเป็นอิสระ ความมีวินัย การรักษาความสะอาด เป็นต้นโดยแบบประเมินผลนี้จะใช้ได้ตลอดภาคเรียนเช่นเมื่อใดที่ผู้สอนเห็นคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้เรียนคนใดคนหนึ่งก็จะรีบบันทึกลงในแบบประเมินคุณสมบัตินี้ และผู้สอนควรสำรวจดูว่าผู้เรียนคนใดยังขาดคุณสมบัติใด ผู้สอนควรสนใจติดตามสังเกตหรือแก้ไขด้วยการอบรมสั่งสอนผู้เรียนผู้นั้นให้มากยิ่งขึ้น

4. แบบรายงานประกอบคะแนนวิชาศิลปศึกษา ผู้สอนสอนอาจารย์รายงานให้ผู้เรียนและผู้ปกครองทราบสถานการณ์เรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีบรรยายเป็นความเรียงหรือวิธีประเมินคุณสมบัติตามรายการที่ทำไว้

5. แบบบันทึกความคิดเห็นเป็นแบบบันทึกความคิดเห็นที่จะเป็นประโยชน์ในการประเมินความสามารถผลงานและคุณสมบัติของผู้เรียน โดยความคิดเห็นที่ผู้เขียนบรรยายในแบบบันทึกนี้จะบอกจุดเด่นจุดด้อยของผู้เรียนได้อย่างชัดเจนว่าแบบสำรวจร่างกายแบบบันทึกความคิดเห็นแบ่งออกได้เป็น 2 แบบคือแบบบันทึกความคิดเห็นตามหัวข้อที่กำหนดไว้และแบบบันทึกความคิดเห็นแบบบรรยาย ซึ่งการใช้แบบบันทึกความคิดเห็นนี้ สามารถนำมาใช้ได้ 2 แนวทางคือ

5.1 ผู้สอนใช้เป็นข้อมูลในการเขียนรายงานหรือการให้คะแนน เพื่อช่วยให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนตอนปลายปี

5.2 ใช้เป็นแบบรายงานให้ผู้เรียนและผู้ปกครองทราบ เพื่อผู้เรียนได้รู้จักตนเองดีขึ้นและผู้เรียนกับผู้ปกครองจะได้ร่วมมือกันหาหนทางแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องได้อย่างถูกต้อง

6. แบบบันทึกผลงานศิลปะของผู้เรียน เป็นแบบบันทึกความคิดเห็นของผู้สอนเกี่ยวกับงานศิลปะของผู้เรียนและเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาตัดสินผลงานศิลปะของผู้เรียน

7. แบบบันทึกเรื่องพิเศษของผู้เรียนเฉพาะราย ซึ่งแบบบันทึกนี้จะช่วยให้ผู้เขียนรายงานสรุปความคิดเห็นได้อย่างชัดเจนถูกต้องเพราะเป็นการบันทึกเหตุการณ์หรือความเห็นในพื้นที่เกิดเหตุการณ์ที่เป็นต้นเหตุให้ผู้สอนมีความเห็นเช่นนั้น

8. ข้อสอบ เป็นเครื่องมือที่ช่วยประเมินด้านความรู้ของผู้เรียนในเรื่องหลักการทางศิลปะและเรื่องอื่นๆที่เกี่ยวกับศิลปะเช่นเรื่องของศิลปินมีชื่อความเข้าใจและความนิยมในศิลปะเป็นต้น ลักษณะของข้อสอบอาจเป็นทั้งแบบอัตนัยและแบบปรนัยเช่นเดียวกับข้อสอบวิชาอื่นๆความจำกัดของข้อสอบอยู่ที่ว่าข้อสอบไม่อาจใช้วัดความสามารถในการปฏิบัติงานศิลปะและความงามของผลงานศิลปะได้ผู้สอนจึงต้องใช้ข้อสอบร่วมกับเครื่องมืออื่นๆที่กล่าวมาในการประเมินผลวิชาศิลปศึกษา

จากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่าเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษานั้น แต่ละชนิดมีความเหมาะสมที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นในการเลือกเครื่องมือที่จะใช้ในการประเมินผลจึงต้องคำนึงถึงข้อมูลที่ต้องการและความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลตามที่ต้องการ

1.9. ศิลปศึกษาในสิ่งแวดล้อมอื่น

เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากับกลุ่มเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ซึ่งมีบริบทด้านการจัดการศึกษาที่แตกต่างจากการศึกษาด้านศิลปศึกษาแบบทั่วไป ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาบทความที่สอดคล้องกับงานวิจัย ซึ่งจากการศึกษาของมะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2543:32-34) ได้ทำการศึกษาศึกษาบทความของศรีสติน คองดอน และ จอร์จ ซีเคลลี ซึ่งเป็นบทความที่มีบริบทที่ใกล้เคียงกับงานวิจัยในครั้งนี้ นั่นคือ การเรียนการสอนศิลปะในทัศนสถาน

คองดอน (Congdon, 1984) ได้ทำการศึกษาด้านศิลปะกับผู้ต้องขังสตรีในทัณฑสถาน โดยกล่าวว่าวิธีสอนแบบปกติทั่วไปที่ใช้ในโรงเรียนไม่เหมาะสมและสอดคล้องกันเนื่องจากสถานที่ที่เธอสอนเป็นสถานที่ที่มีระบบรักษาความปลอดภัยสูง ดังนั้นวัสดุอุปกรณ์สามัญที่ใช้ในโรงเรียน ส่วนน้อยที่มีสิทธิ์นำเข้าไปในสถานที่เช่นนี้ วัสดุสี ดินสอที่เป็นโลหะ ปากกา หนังสือ หรือแฟ้มที่มี ขดลวดในบริเวณสัน เข็มหมุดรูปตัวที คลิปหนีบกระดาษ ลวดเย็บกระดาษ ล้วนเป็นวัสดุและวัตถุที่ไม่ปลอดภัย อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน เช่น กรรไกรปลายมน 3 อัน เข็มถักไหมพรม ปากกา สักหลาก เข็มถักโครเชต์ต้องนับแล้วนับอีก และเก็บออกมาหลังเลิกเรียน การเรียนการสอนเป็นไป โดยเป็นเรื่องของความสมัครใจไม่มีการบังคับให้เรียน เนื่องจากตัวผู้ศึกษาไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับการ ให้การศึกษาศิลปะในด้านนี้มาก่อนจึงต้องวางแผนการสอนด้วยความคิดของตนเองโดยตั้ง เป้าหมายไว้ 3 ประการคือ 1) เพื่อสื่อความหมายในสิ่งแวดล้อมแบบทัณฑสถาน 2) เพื่อพัฒนาการ มองภาพลักษณะตนเองในทางบวก 3) สร้างบรรยากาศที่เปิดเผยและเป็นกันเอง การทำงานศิลปะ และผลสำเร็จของงานเป็นสิ่งเร้าที่ดีต่อเป้าหมายเหล่านี้ เพราะผลงานศิลปะช่วยสื่อความรู้สึกของ พวกเขา ทดแทนความจำกัดด้านการสื่อสารตามกฎหมายของทัณฑสถาน บรรยากาศในห้องเรียน ก็สนับสนุนให้มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่า แต่เป็นลักษณะของการ เปิดโอกาสให้นักโทษหญิงเหล่านี้ค้นหาความคิดและตัดสินใจคุณค่าด้วยตนเอง ซีเคลลี (Szekely, 1982) ทำการศึกษาในลักษณะเข้าไปสังเกตในทัณฑสถาน เขามันที่ข้อมูลต่างๆของการพัฒนา และปฏิบัติการในโครงการศิลปะในทัณฑสถาน แง่มุมที่เขาศึกษามีทั้งเรื่องของการจัดระบบและ ดูแลการสอน ความร่วมมือของบรรดาเจ้าหน้าที่และเหล่าผู้ต้องขัง การวางแผนหากำลังสนับสนุน ให้โครงการสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง การฝึกนักศิลปะหรือศิลปินเฉพาะทางในเรือนจำ รวมทั้งเรื่องของการพัฒนาหลักสูตรและกลวิธีการสอนของพวกเขาผู้สอนศิลปะในเรือนจำ ปัญหา เฉพาะเรื่องของเรือนจำที่เกี่ยวข้องกับเวลาเนื้อที่ทำงานการจำกัดบริเวณ การปกครองคนหมู่มาก และผลของสิ่งเหล่านี้ที่มีต่อตัวของศิลปินที่เป็นนักโทษในเรือนจำและต่อตัวผู้สอนเองเป็นประเด็น ปัญหาที่ซีเคลลีศึกษา

2. การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสี

2.1. ความหมายของการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสี

กิจกรรมวาดภาพระบายสี หมายถึง การวาดเส้น การลงสี หรือการขีดเขียนให้ปรากฏเป็น รูปร่าง รูปทรง โดยใช้วัสดุต่างๆเช่นดินสอ ปากกา สี มาขีด ขีด ลาก ระบายสี ป้าย ทา ให้เกิดเป็น ร่องรอย เรื่องราวบนระนาบรองรับ เช่น กระดาษ แผ่นไม้ ตามความคิดและจินตนาการ อาจเป็น

สัญลักษณ์หรือภาพเหมือนจริงตามที่ตาเห็นก็ได้มีลักษณะสองมิติคือมีความกว้างและความยาว (ชุดปฏิรูปการเรียนรู้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544)

กิจกรรมวาดภาพระบายสี หมายถึง การระบายสีลงไปในภาพให้ทั่วบริเวณที่ต้องการ จะระบายสีด้วยวิธีใดก็ได้ (วิโรจน์ ซาทองและทำนอง จันทิมา,2517) เป็นการเขียน ระบายด้วยสีน้ำ สีน้ำมัน สีเทียน สีชอล์ก สีอะคริลิก ฯลฯการระบายสีน้ำ นิยมระบายบนกระดาษ ซึ่งมีผิวต่างๆ กัน เช่น หยาบหรือละเอียด เรียกทั่วๆ ไปว่า กระดาษวาดเขียน การระบายสีน้ำมัน หรือสีฝุ่น มักจะระบายบนผ้าใบหรือแผ่นไม้ หรือผนังอื่นๆ ที่มีรูปร่างต่างๆ กัน (อารี สุทธิพันธุ์. 2535 : 94)

ชูด นิมเสมอ (2544) ได้ให้ความหมายของการวาดภาพระบายสี ว่า การวาดภาพระบายสี (Painting) เป็นศิลปะที่แสดงออกด้วยการใช้สี แสง เงา และแผ่นภาพที่แบนราบเป็นสองมิติ

วิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์ (2528) ได้ให้ความหมายของการวาดภาพระบายสี ว่าการวาดภาพระบายสี คือการเขียนภาพและระบายสีต่างๆหลายสี สีที่นิยมใช้ ได้แก่ สีน้ำมัน สีฝุ่น สีเกรยอง และสีพลาสติก จากความหมายของคำว่า การวาดภาพระบายสี ข้างต้นจึงพอสรุปได้ว่าการวาดภาพระบายสี คือ ผลงานศิลปะการเขียน ภาพระบายสีบนพื้นระนาบต่างๆ โดยอาศัยวัสดุและเทคนิคตามความคิดสร้างสรรค์

แชบแมน (Chapman,1978) ได้ให้ความหมายของการวาดภาพระบายสี ว่า เป็นการแสดงออกตามความรู้สึกส่วนบุคคล และมีรูปแบบศิลปะที่ทำโดยเจตนาและมีความเพลิดเพลิน

คานาเดย์ (Canaday,1980) ให้ความหมายของการวาดภาพระบายสีว่าเป็นการระบายชั้นของสีลงบนพื้นระนาบรองรับเป็นการจัดรวมกันของรูปทรงและสี เป็นโครงการเฉพาะตัวของศิลปินผู้ผลงานเป็นคำพูด หรือเป็นคำพูดเพียงบางส่วนของปรัชญาแห่งยุคสมัยซึ่งแสดงออกมาในผลงาน และสามารถให้ความหมายเหนือสิ่งอื่นใดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลคนหนึ่งหรือยุคๆหนึ่งซึ่งมันถูกสร้างขึ้น

การวาดภาพระบายสีของผู้เรียนเป็นการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ภาพที่ผู้เรียนวาดจะเป็นภาพที่เขาชอบและสนใจในขณะนั้นๆ การที่ครูและผู้ปกครองแสดงความยินดีและชื่นชมในผลงานการวาดภาพระบายสีของผู้เรียน ทำให้เด็กเกิดความภูมิใจในตนเองและการที่เขาได้ชมเชยผลงานของเพื่อนๆจะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ใหม่ๆเพิ่มขึ้นด้วย (ฉวีวรรณ กินาวงศ์,2526) การวาดภาพระบายสีจึงเป็นกิจกรรมที่วัตถุประสงค์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกเพศทุกวัยได้มีโอกาสแสดงออกไปตามระดับความสามารถของแต่ละคนเพื่อพัฒนาด้านร่างกายจิตใจ ส่งเสริมให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย รู้จักรักษาความสะอาดเรียบร้อย มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและศิลปวัตถุของชาติรวมทั้งมีการปลูกฝังให้ผู้เรียนทุก

ระดับชั้นได้รู้จักปรับปรุงตนเอง เพื่อทำงานให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและรักความก้าวหน้าและมี
รสนิยมที่ดี (เลิศ อานันทนนะ, 2523)

กิจกรรมวาดภาพระบายสีจัดได้ว่าเป็นสาขาวิชาหนึ่งที่สำคัญที่สุดในการเรียนการสอน
ศิลปศึกษาเป็นงานศิลปะที่มีรูปแบบการแสดงความรู้สึกนึกคิดซึ่งได้มากที่สุด (Lowenfeld and
Brittian, 1978) ในการถ่ายทอดการวาดภาพระบายสี ต้องผ่านการรับรู้เบื้องต้นคือการมองเห็น
และต้องพยายามทำความเข้าใจกับรูปทรงที่มองเห็นนั้นๆ เป็นอาการที่ลึกซึ้งกว่ากระบวนการที่ใช้
สายตามตามปกติธรรมดาเป็นการรับรู้สัมผัสและจะกลายเป็นประสบการณ์ทางสุนทรีย์ภาพที่ต่อ
เมื่อมีการรวมคุณค่าของรูปทรงที่มองเห็นให้เป็นเอกภาพเดียวกัน (พีระพงษ์ กุลพิศาล, 2546)

สรุปได้ว่ากิจกรรมวาดภาพระบายสีเป็นกิจกรรมแรกในการจัดกิจกรรมทางศิลปศึกษาโดย
การใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ขีดเขียน และระบายสี ลงบนพื้นระนาบรองรับซึ่งอาจจะเป็นกระดาษหรือ
วัสดุอื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ซึ่งมีคุณค่าในแง่ของ
การส่งเสริมด้านพัฒนาการของผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจและส่งเสริมผู้เรียนในด้าน
ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม

2.2. การจัดการเรียนการสอนกิจกรรมวาดภาพระบายสี

ในการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีนั้น มีรูปแบบของการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับ
วัตถุประสงค์ในรายวิชา และการกำหนดรูปแบบและวิธีการจัดกิจกรรม และจากการที่วิชา
กิจกรรมวาดภาพระบายสีถูกจัดอยู่ในรูปแบบรายวิชาที่มีการปฏิบัติ ดังนั้นจึงมีการสอนตาม
ขั้นตอนดังต่อไปนี้ (Paterakis อ้างถึงใน อำไพ ศรีณสาร 2551)

1. การสอนแบบเน้นประสบการณ์ (Art Approached Experimentally)

มีแนวความคิดที่จะพัฒนาการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น จากแนวการสอนที่มีอยู่นั้น มักเน้น
การกำหนดผลสำเร็จของการสอนแน่นอนไว้ล่วงหน้า เช่น วาดภาพทิวทัศน์ หรือ บ้านนาขณะเป็นต้น
และการเรียนรู้จะเป็นแบบการในข้อเท็จจริง ข้อความรู้ หรือทฤษฎีต่างๆ การสอนในลักษณะดัง
กล่าวนี้ จะจบในตัวในแต่ละตอนและไม่ได้ช่วยส่งเสริมพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นวิชาการจึง
แสวงหาแนวทางใหม่ๆ ที่ดียิ่งขึ้น จึงเกิดแนวโน้มมาให้ความสนใจการจัดการเรียนการสอนที่เน้น
ประสบการณ์ โดยการทดลอง การลงมือปฏิบัติจริง และกระบวนการคิดแก้ปัญหา ซึ่งผลจากการ
สอนแนวนี้ผู้เรียนจะพัฒนาทั้งด้านทักษะ และความเข้าใจ

ลักษณะการสอนเชิงประสบการณ์นี้ประกอบด้วยขั้นตอนในการเรียนรู้หลายอย่างด้วยกัน
กล่าวคือการสำรวจการแสวงหาความเป็นไปได้ต่างๆ การสรุปเป็นสมมุติฐานและการทดสอบ
สมมุติฐานเพื่อการยอมรับหรือปฏิเสธสมมุติฐาน ซึ่งวงจรการเรียนรู้นี้จะต่อเนื่องกันไปไม่มีวัน

ฉบับนี้วิธีดำเนินการเรียนรู้ตามวงจรมีจะเกิดจากการสังเกตเปรียบเทียบแยกแยะและการหาความ สัมพันธ์ในแง่ใหม่ๆ ของเรื่องราว สื่อ และกระบวนการต่างๆ

คุณค่าของการสอนแนวนี้ นอกจากจะเป็นการพัฒนาทักษะ และความเข้าใจแล้ว ยังช่วย สร้างทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการทำงาน เพราะผลลัพธ์ของการเรียนรู้เปิดกว้างและไม่มีกำหนด คำตอบ หรือผลลัพธ์ที่ตายตัวไว้ล่วงหน้า ทำให้รู้สึกว่าการเรียนการสอนเป็นการท้าทาย ทำให้เกิด ความตื่นตัวอยู่เสมอ ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำให้นักเรียนกล้าเสี่ยงในการตัดสินใจ การ ยอมรับข้อจำกัดต่างๆ ตลอดจนการยอมรับความล้มเหลวหรือความผิดพลาด โดยมองว่าเป็นเพียง ขั้นตอนหนึ่งในขบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองต่อไป มิใช่เป็นบทสรุปว่าตนไร้ความสามารถและ ทำให้เกิดความมั่นใจในความสามารถของตนเอง ถึงแม้ว่าการสอนในแนวนี้จะมีประโยชน์ มีคุณค่า ต่อการเรียนรู้ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น หากจัดการสอนไม่เหมาะสมแล้ว อาจก่อให้เกิดผลที่ไม่พึง ประสงค์ได้หลายประการ ประการแรก คือ อาจเป็นการสอนที่มีผลตายตัวไม่สร้างสรรค์หากกิจการ ต่างๆเกิดจากการผู้สอนเป็นผู้สั่ง หรือจัดเตรียมไว้ล่วงหน้า เช่น การกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ ขั้นตอน การปฏิบัติที่แน่นอนให้นักเรียนทำตามดั่งนั้น บทเรียนจะกลายเป็นการปฏิบัติตามหลักสูตรสำเร็จที่ ผู้สอนเตรียมไว้ให้ ประการที่สอง การสอนแนวนี้อาจก่อให้เกิดผลร้าย คือ ขาดความต่อเนื่องเช่น การจัดกิจกรรม บัน พิมพ์ วาดภาพ เป็นต้นสลับกันไป ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดความลำบากใน การเชื่อมโยง หรือ หาความสัมพันธ์ในสิ่งที่เรียนรู้จากแต่ละกิจกรรม

ประการสุดท้าย คือ ความไม่รอบคอบในการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์เพราะประสบ การณ์บางอย่างไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมที่มีระดับความยาก หรือความซับซ้อนเกินกว่า วุฒิภาวะ อาจทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกถดถอยขาดความมั่นใจหากกิจกรรมง่ายเกินไป อาจ ก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายชินชาและขาดความสนใจหรือในกรณีที่ประสบการณ์มีความคับแคบไม่ กว้างขวางหรือไม่เปิดช่องให้ใช้ความคิดที่หลากหลายเท่าที่ควร จะทำให้นักเรียนไม่สร้างสรรค์ไม่ สามารถสรุปการเรียนรู้ หรือขาดความไวต่อการรับรู้

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าการสอนเชิงประสบการณ์นี้มีทั้งประโยชน์และโทษ ดังนั้นผู้สอนจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะทำให้การสอนเป็นไปตามแนวที่พึงประสงค์ ผู้สอนต้อง วางแผนหาข้อมูล จัดลำดับการเรียนและมีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าสิ่งที่ผู้สอน ต้องเน้นในการจัดการสอนคือการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนแก้ปัญหาการตัดสินใจและ การทำงานจนสำเร็จทั้งนี้ควรเน้นกระบวนการทำงานของผู้เรียนและการส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้า เผชิญหน้ากับความล้มเหลวกล่าวคือให้ผู้เรียนมองความล้มเหลวในแง่ดีนอกจากนั้นแล้วควร กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะทดลองต่อไปอย่างไม่หยุดยั้งซึ่งได้แก่ไม่หยุดพึงพอใจต่อผลงานใน ขณะใดขณะหนึ่งแต่ต้องการที่จะสร้างปัญหาใหม่ๆอยู่เสมอและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมในแนวนี้นี้ได้แก่การจัดประสบการณ์ปิด (Closure Experience) ได้แก่ประสบการณ์เฉพาะที่จบในตัวของมันเองซึ่งจัดรูปแบบและไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติงานศิลปะตามปกติเช่นการสอนเกี่ยวกับการวาดภาพโดยปกติแล้วจะวาดด้วยดินสอปากกา หรือ พู่กันและสี แต่ในประสบการณ์ปิดนั้นผู้สอนจะชี้ให้ผู้เรียนหาวัสดุที่แปลกไปจากปกติมาทำการวาด เป็นต้นว่า กิ่งไม้ ก้อนหิน หรือกาบมะพร้าว สิ่ง que ผู้เรียนจะเรียนรู้คือ การทำให้เกิดเส้น หรือ ลวดลายในลักษณะต่างๆที่แปลกไปจากปกติ ซึ่งผู้เรียนยังไม่เคยสัมผัสจะนำไปสู่ผลที่แปลกใหม่ ไม่มีขีดจำกัดจึงไม่มีขอบเขตหรือเกณฑ์มาตรฐานจากภายนอกมาเป็นตัวตัดสินคุณภาพของงาน ผู้เรียนจะทำงานด้วยความอิสระ ปราศจากความกังวล และทุ่มเทความสนใจในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่

2. แนวการสอนแบบมีศิลปินเป็นแบบอย่าง (The Artist as Model)

แนวความคิดนี้เกิดจากความพยายามที่จะจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนให้ใกล้เคียงกับการทำงานศิลปะในโลกอาชีพในชีวิตจริงให้มากที่สุดกล่าวคือการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สัมผัส และได้เรียนรู้ชีวิตและกระบวนการทำงานในอาชีพทางศิลปะจากศิลปิน การเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการสอนในแนวนี้นั้น ผู้เรียนจะได้สัมผัสประสบการณ์ตรง แทนที่จะเรียนแบบทฤษฎี เช่น จากการบอกกล่าวจากผู้สอนหรือการอ่านตำราการสัมผัสนั้นจะเป็นทั้งทางด้านกระบวนการการทำงาน ความคิดความรู้สึกตลอดจนการแสดงออกของศิลปิน การเรียนรู้ที่มาจากกิจกรรมหลายรูปแบบ ได้แก่การทำความรู้จักศิลปินจริงๆ การสังเกตการทำงานศิลปะ การสนทนาหาความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การประยุกต์วิธีการของศิลปินมาใช้ในการทำงานของตน การขอคำแนะนำ การวิเคราะห์งานของตนเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาความรู้ความสามารถสิ่ง que ผู้เรียนจะเรียนรู้จากศิลปินที่สำคัญๆ คือ ลักษณะการทำงานศิลปะและบุคลิกลักษณะของตัวศิลปินตามรายละเอียด ดังนี้ คือ

ลักษณะการทำงานศิลปะ

1. ขั้นตอนการทำงาน ตั้งแต่เริ่มหาแนวคิด แรงบันดาลใจ การแสดงออก จนถึงขั้นทำสำเร็จ เป็นผลงานในที่สุด
2. ทักษะ และความชำนาญในการใช้สื่อ และอุปกรณ์ต่างๆ
3. การทำงานอย่างมีเป้าหมาย ความพยายามควบคุมสมาธิในการทำงานให้ตรงประเด็นที่ ตรงประเด็นที่ต้องการ และสร้างความก้าวหน้าในการทำงาน
4. ความพยายามพัฒนาความคิดของตนเองจากจุดหนึ่งๆ หรือ จากงานชิ้นหนึ่งๆ โดยจะ พัฒนา และปรับปรุงให้ดีขึ้นเรื่อยๆ ในการทำงานขั้นต่อไป หรือ ในการทำงานขั้นต่อไป
5. การรู้จักวิเคราะห์วิจารณ์ และ ประเมินผลการทำงานของตนในแต่ละขั้นตอน

6. ความเป็นอิสระในด้านความคิด และการแสดงออก

บุคลิกลักษณะของศิลปิน

1. การเป็นคนที่เปิดกว้าง ใฝ่รู้ต่อการสัมผัส รับรู้สิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ
2. การเป็นคนที่มีความพิเศษพิเศษ คือ มีความไวต่อการรับรู้
3. การเป็นคนที่มีความกระตือรือร้นสูง
4. การทุ่มเทชีวิตในการสังเกต สัมผัส และการแสดงออก
5. การเป็นคนชอบแสวงหา ค้นพบ สังเคราะห์ วิเคราะห์ และสร้างสรรค์
6. การเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์เชิงเทคนิค
7. การเป็นคนที่มีความมุ่งมั่นทุ่มเทต่องานหนัก และมีความต่อเนื่อง
8. การเป็นคนที่กล้าเสี่ยงต่อการทำในสิ่งใหม่ๆ และไม่คุ้นเคย โดยไม่กังวลต่อความล้มเหลว อาจเกิดขึ้น
9. การเป็นคนที่รู้จักบังคับ และจัดระเบียบจิตใจของตน

รูปแบบของการจัดโครงการสอนอาจทำได้ 2 วิธี คือ รูปแบบแรก คือการมีศิลปินมาประจำการและทำงานอยู่ในโรงเรียน เป็นระยะเวลาต่อเนื่องกันนานพอสมควร อาจจะเป็นตลอดภาคการศึกษา หรือตลอดปีการศึกษา แล้วแต่ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ จุดสำคัญอยู่ที่การคัดสรรศิลปินที่สามารถสนองต่อจุดมุ่งหมายของโครงการ ทั้งนี้ควรคำนึงถึงการเป็นที่ยอมรับของสังคมในด้านความสามารถและผลงานซึ่งจะก่อให้เกิดความประทับใจต่อผู้เรียนในเบื้องต้น จากนั้นแล้วควรพิจารณาลักษณะและกระบวนการทำงานที่สมควรเป็นแบบอย่างให้กับผู้เรียน และสิ่งที่สำคัญมากอีกประการหนึ่งคือบุคลิกภาพส่วนตัวของศิลปิน ควรมีความอบอุ่น เปิดกว้างที่จะให้ผู้เรียนได้สัมผัส และสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างใกล้ชิดอีกวิธีหนึ่งคือการจัดโครงการตามความเหมาะสมกับเวลากระชั้น และการมีงบประมาณที่จำกัด คือแทนที่จะเชิญศิลปินมาประจำที่โรงเรียน ก็อาจใช้วิธีเชิญศิลปินมาเป็นครั้งคราว หรือจัดทัศนศึกษาพาผู้เรียนไปเยี่ยมชมการทำงานของศิลปิน ณ สถานที่ทำงานของศิลปินเอง ข้อดีในการใช้วิธีที่สองนี้คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสศิลปินหลายคนเพื่อสังเกตการใช้ทักษะและความชำนาญที่หลากหลาย หลากกันออกไป แต่มีข้อจำกัดคือการขาดความลึกซึ้ง และขาดความต่อเนื่อง กล่าวโดยสรุปว่าเป็นการศึกษาแนวกว้างในขณะที่วิธีแรกนั้นเป็นการศึกษาแนวลึก

บทบาทหน้าที่ของครูในการจัดการสอนในแนวที่มีศิลปินเป็นแบบอย่างนี้คือเป็นผู้ที่แสวงหาและคัดสรรศิลปินที่มีลักษณะที่ต้องการคือเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการเช่นต้องการเน้นการแสดงออกที่แปลกใหม่หรือต้องการเน้นการเป็นผู้มีทักษะความชำนาญในการใช้สื่อเฉพาะอย่าง

นอกจากนั้นแล้วผู้สอนยังมีหน้าที่ประสานงานกับศิลปินระหว่างการสอนโดยควรไวต่อความรู้สึกของผู้เรียน และเปิดการสนทนาให้เกิดขึ้นระหว่างศิลปินกับผู้เรียน

แนวการสอนแบบมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered Approaches)

หลักการพื้นฐานสำหรับการสอนแนวนี้ คือ การให้ความสำคัญต่อลักษณะเฉพาะของผู้เรียนแต่ละบุคคล กล่าวคือ ผู้เรียนแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันในแต่ละคน ในหลายด้าน เป็นต้นว่า ด้านวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ความต้องการทางด้านร่างกาย ความสนใจ ระดับสติปัญญา ทักษะ และความถนัด การแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก และความไวต่อการรับรู้

แนวการสอนนี้เริ่มได้รับความสนใจในยุค progressive education โดยวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของพัฒนาการของผู้เรียนและความเจริญเติบโตที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเอง ดังนั้นหากถูกก้าวร้าวกระบวนการเจริญเติบโตจากภายนอกมากเกินไป อาจทำให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนและมีผลต่อความเติบโตทางด้านความสามารถและความคิดสร้างสรรค์

จากแนวคิดที่กล่าวนี้จึงสามารถสรุปได้ว่าควรมองการสอนในแง่ของการถ่วงดุลย์ระหว่างบทบาทหลักของผู้สอน กับการปล่อยให้ผู้เรียนแสดงออกโดยเสรี (Self-expression)

การสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนี้ มี 2 แบบ คือ แบบเปิดเสรี (Open classroom) และแบบแนวลึก (Indepth Approach) ทั้ง 2 แบบนี้ต่างก็เน้นความสำคัญที่ตัวผู้เรียนแต่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน ออกไป ดังรายละเอียดดังนี้

1. แบบเปิดเสรี เป็นการสอนที่เริ่มต้นใช้ในประเทศอังกฤษ โดยให้ผู้เรียนมีบทบาทในตนเองอย่างเต็มที่ กล่าวคือผู้เรียนจะเป็นผู้เลือกเรียนในสิ่งที่ตนสนใจและจะเป็นผู้วางแผนและดำเนินการเรียนด้วยตัวเอง ส่วนบทบาทของครูนั้น จะเน้นการเป็นผู้จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียน จัดวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อม เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้เลือก และผู้สอนจะป้อนคำถามต่างๆ ที่ท้าทายกระตุ้นความคิดและทำให้ผู้เรียนสามารถ สรุปความสนใจ และความต้องการของตนเองได้อย่างชัดเจน หรือผู้สอนอาจปล่อยให้ผู้เรียนคิดและลงมือทำงานตามลำพังโดยอิสระหากผู้เรียนต้องการ และผู้สอนจะมีส่วนช่วยแนะนำ หรือให้ข้อเสนอแนะ เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

2. แบบการศึกษาแนวลึก เป็นการสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอีกแบบหนึ่งโดยการให้ความสำคัญ ต่อศักยภาพทางศิลปะของผู้เรียนแต่ละบุคคล ในขณะที่แบบแรก ซึ่งได้แก่แบบเปิดเสรีนั้นเป็นการ ให้อิสระแก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ และบทบาทของครูเสมือนหนึ่งเป็นผู้ช่วยเหลืออยู่ภายนอกนั้น แบบการศึกษาแนวลึกนี้ ถึงแม้ว่าจุดศูนย์กลางจะอยู่ที่ตัวผู้เรียน แต่การเรียนการสอนจะเป็นในรูปแบบที่ผู้สอนมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่การเสนอขั้นตอน และการแนะนำให้ผู้เรียนสามารถ

ดำเนินการ และวิเคราะห์ ประเมินผลการทำงานในแต่ละขั้นตอน ขั้นตอนให้ผู้สอนสามารถช่วย
แนะนำได้แก่

- 2.1. ให้ผู้เรียนหัดสังเกตตนเองในการแสดงออกทางศิลปะ ทั้งในระหว่างที่กำลัง
ทำงาน และในผลงานของตนเองในที่สุด
- 2.2. ให้ผู้เรียน บันทึกข้อดี ข้อเสียของการปฏิบัติงาน และการแสดงออกทาง
ศิลปะ
- 2.3. ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์แนวทางการแก้ปัญหาในการทำงานศิลปะของ
ตนเองในอดีต หรือของผู้อื่น มาใช้ในการแก้ปัญหา
- 2.4. ให้ผู้เรียนหัดแก้ปัญหาในด้านการใช้สื่อศิลปะที่ตนเองเลือก
- 2.5. ให้ผู้เรียนหัดวิเคราะห์ปัญหา และความสำเร็จของตน
- 2.6. เกิดการเรียนรู้ ข้อคิด และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน และความก้าวหน้า
ของตน การมีส่วนร่วมอภิปรายปัญหาทางกระบวนการ และผลงานของตน และของผู้อื่น

โดยสรุปแล้ว บทบาทของผู้สอน คือช่วยนำทางให้ผู้เรียนไปสู่การขยายกรอบความคิดใน
ตัวผู้เรียนเองให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และช่วยเจาะเข้าไปถึงศักยภาพในการเรียนศิลปะของผู้เรียนแต่
ละบุคคล คุณค่าของการสอนแบบเปิดเสรีนี้ คือ การตอบสนองความต้องการ และความพอใจของ
ผู้เรียนช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนกระตุ้นตนเองในการเรียน รู้จักการสรุปความคิด และวางแผนการ
ทำงาน นั่นคือ การรับผิดชอบตัวเอง ทำให้เกิดความมั่นใจในตนเองและเป็นการเปิดโอกาสให้
ผู้เรียนสำรวจ ค้นหา และรู้จักตนเอง ข้อควรคำนึงในการจัดการสอนแบบเปิดเสรีนี้ มีหลายประการ

ประการแรก คือ โดยลักษณะการสอนศิลปะโดยทั่วไปแล้วมักเป็นการปฏิบัติ
(studio learning) ดังนั้นหากเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำความสนใจของแต่ละบุคคลแล้ว อาจมีความ
หลากหลายสูง ยากต่อการควบคุมดูแล และสิ่งที่ตามมาคือหย่อนเรื่องระเบียบวินัย ตลอดจนการใช้
วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งอาจทำให้ผู้บริหารไม่พอใจ หรือไม่ให้ความสนับสนุนเท่าที่ควร

ประการที่สอง คือ การเรียนรู้ที่พึ่งประสงค์อาจถูกมองข้าม หรือถูกทอดทิ้ง ความรู้เกี่ยวกับ
หลักการทางศิลปะ การสัมผัส และมีประสบการณ์ตรงต่อการทำงานศิลปะในรูปแบบที่หลากหลาย
ทั้งนี้เพราะโดยหลักการแล้วเราให้อิสระแก่ผู้เรียนในการเลือกทำงานในเรื่องที่ตนสนใจ ซึ่งผู้เรียน
อาจเลือกซ้ำๆเฉพาะในสิ่งที่ตนชอบ

ประการสุดท้ายคือโอกาสที่ผู้สอนจะช่วยเสริมสร้างความสามารถทั้งทางด้านการรับรู้ และ
การปฏิบัตินั้นจะมีจำกัดมีเช่นนั้นแล้วอาจกลายเป็นว่าผู้สอนเข้าไปก้าวก่ายความคิดและการทำ
งานของผู้เรียน

การศึกษาแบบประสมประสาน (Interdisciplinary Studies)

หลักการสำคัญ คือ ความเชื่อที่ว่าการศึกษากว้างขวางเท่าชีวิตซึ่งส่วนประกอบของชีวิตนั้นรวมปัจจัยต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างมากมาย เช่นการกินการอยู่และการอยู่ในสังคม ดังนั้นในส่วนของการศึกษาจึงควรมีการประสมประสานศาสตร์ต่างๆ จากแหล่งต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ในแต่ละศาสตร์นั้นควรมีความลึกซึ้งเพียงพอด้วยมิฉะนั้นเมื่อนำมารวมกันแล้วภาพรวมจะไม่ค่อยชัดเจน และเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างฉิวเฉียดเท่านั้น ในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนจริงนั้น จะต้องคำนึงถึงการประสมประสานกันระหว่างศาสตร์ต่างๆ อย่างแท้จริงแทนที่จะเป็นเพียงการปะติดปะต่อเรื่องเข้าด้วยกันโดยการนำเสนอในชั้นเรียนที่ละเรื่องโดยอาจไม่มีความสัมพันธ์กันโดยตรงการสอนแบบใช้ผู้สอนเป็นทีมนั้น จะต้องร่วมมือกันหาข้อตกลงถึงแก่นที่ประสมประสานแต่ละศาสตร์เข้าด้วยกันซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงการผลัดเปลี่ยนกันสอนทีละช่วง ดังนั้นในบางครั้งมีผู้สอนเพียงคนเดียวอาจสามารถประสมประสานกันได้ดีกว่ามีผู้สอนหลายๆ คนเสียอีกทั้งนี้โดยอาจเพียงใช้วิธีเชิญวิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะมาเสริมความรู้ในบางเรื่องก็พอ รูปแบบการสอนแบบประสมประสานนี้สามารถทำได้หลายวิธี ซึ่งจะขอเสนอแนะในที่นี้ไว้ 2 วิธี คือการให้ผู้สอนกับผู้เรียนร่วมมือกันและการนำหลักสูตรระยะสั้น

สำหรับวิธีแรกนั้นผู้สอนกับผู้เรียนจะร่วมมือกันพัฒนาแผนการเรียนการสอน โดยผู้สอนจะเริ่มต้นด้วยการแนะนำศาสตร์ต่างๆ แล้วจึงประชุมวางแผนกันกับนักเรียนถึงเรื่องต่างๆ ที่จะจัดอยู่ในโครงการหลักการสำคัญในการดำเนินการดัง กล่าวคือจะต้องมีความยืดหยุ่นสูงในการตัดสินใจวางแผนและ ผู้สอนต้องสามารถนำนักเรียนไปสู่ข้อสรุปที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับของทุกๆ ฝ่าย

สำหรับวิธีหลังซึ่งได้แก่การจัดหลักสูตรระยะสั้นนั้นโดยหลักการแล้วเพื่อเป็นการกระตุ้นความคิดใหม่ๆ และสนองความต้องการที่หลากหลายของนักเรียนซึ่งต่างจากวิธีแรกในแง่ที่ว่าผู้สอนจะเป็นผู้วางแผนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเองยกตัวอย่างเช่นเรื่องการทำภาพยนตร์จะประกอบไปด้วยการรวมความรู้หลายๆ แขนงเข้าด้วยกันเช่นเทคนิคการถ่ายทำ การจัดการการแสดง การจัดแสงเสียงการออกแบบเครื่องแต่งกายผู้สอนจะประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในแขนงต่างๆ มาร่วมกันให้ความรู้แก่นักเรียน เช่น ช่างกล้อง ผู้กำกับการแสดง นักออกแบบ และนักแสดง เป็นต้น

ไม่ว่าจะจัดการเรียนการสอนโดยวิธีใดก็ตามหากจะได้บรรลุผลแล้วจะต้องคำนึงถึงการสื่อสารกับบุคคลที่เกี่ยวข้องประการแรกคือการสื่อสารกับผู้เรียน ผู้สอนจะต้องชี้แจงโครงการให้ผู้เรียนได้รับรู้อย่างชัดเจนปลูกฝังการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้เรียน ทั้งในหมู่ผู้เรียนด้วยกันเองกับผู้สอนและบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องผู้สอนต้องเน้นให้นักเรียนมีความเป็นตัวของตัวเองให้คำนึงถึงเอกลักษณ์ของแต่ละคนและต้องส่งเสริมความรับผิดชอบและการตัดสินใจอย่างมีหลักการอีกประการหนึ่งที่ต้องคำนึงคือ การสื่อสารในกลุ่มผู้ร่วมงานของผู้สอนควรมีการประชุมวางแผนร่วม

กันจัดสรรเวลาและเตรียมความพร้อมในด้านอุปกรณ์และสถานที่ตลอดจนการติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.3. คุณค่าของการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสี

ผู้วิจัยได้รวบรวมคุณค่าความสำคัญของการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีไว้ดังนี้

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526) ได้กล่าวไว้ว่า ช่วยสนองความต้องการตามธรรมชาติของผู้เรียนที่ชอบเคลื่อนไหวได้ฝึกหัดกล้ามเนื้อและสายตาอวัยวะต่างๆให้ทำงานประสานกันอย่างคล่องแคล่วว่องไวพร้อมทั้งได้รับความสนุกสนานพอใจและช่วยสร้างเสริมความคล่องตัวในการใช้มือและสายตา การสังเกต การจำและการคิดคำนึงช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง ตลอดจนการเป็นสื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสมากขึ้นในการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีทัศนคติที่ดีต่อการมีอยู่ชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยให้ผู้เรียนได้สนองความต้องการที่จะได้มีผู้อื่นยอมรับและเห็นความสำคัญตลอดการช่วยให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความเพ็ดเพลินสนุกสนานเพราะได้ถ่ายทอดประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการวาดภาพระบายสีหมายถึงการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆขีดเขียนและระบายสีลงบนพื้นระนาบรองรับซึ่งอาจเป็นกระดาษหรือวัสดุอื่นเพื่อที่จะให้ผู้เรียนได้แสดงออกซึ่งทางความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ซึ่งมีคุณค่าและความสำคัญต่อผู้เรียนในด้านการพัฒนาบุคลิกภาพการพัฒนาทางร่างกายและจิตใจส่งเสริมให้เป็นผู้มีระเบียบวินัยรักความสะอาดมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและศิลปวัตถุของชาติเป็นผู้รักความก้าวหน้าตลอดจนมีรสนิยมที่ดี

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา(2537) ได้กล่าวไว้ว่า ศิลปศึกษามีความสำคัญต่อผู้เรียนคุณค่าด้านการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน ในแง่ของการส่งเสริมพัฒนาการ คือ

1. ทางด้านร่างกาย กิจกรรมศิลปะจะช่วยสนองความต้องการตามธรรมชาติของผู้เรียนที่ชอบเคลื่อนไหวได้ฝึกหัดการใช้กล้ามเนื้อและสายตาอวัยวะต่างๆทำงานประสานกันอย่างคล่องแคล่วว่องไว และความสนุกสนานด้วย

2. ทางด้านสติปัญญา กิจกรรมทางศิลปะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน เรียนด้วยการกระทำมีประสบการณ์ด้วยตนเองในการสำรวจค้นคว้าทดลองสร้างสรรค์แก้ปัญหาทั้งงานและวัสดุ นานาชนิด

3. ทางด้านสังคม ศิลปะเป็นสื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสมากขึ้นในการทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในบ้าน โรงเรียน ชุมชน

4. ทางด้านอารมณ์ ศิลปะช่วยตอบสนองความต้องการที่จะแสดงออกและสร้างสรรค์ เมื่อเด็กเกิดความสำเร็จก็จะมีคามพึงพอใจมีอารมณ์แจ่มใสและเบิกบาน การแสดงออกโดยเสรีและ

อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมความมั่นใจในตนเองซึ่งเป็นพื้นฐานของความกล้าที่จะเผชิญปัญหาต่างๆ รู้จักแก้ปัญหา และพึ่งตนเอง

นอกจากนี้ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา(2523:38) ได้กล่าวว่าศิลปะศึกษามีผลในแง่ของการบำบัด ปัญหา ดังนี้

1. ศิลปะช่วยระบายอารมณ์ที่เคร่งเครียด ความโกรธความกลัวและความวิตกกังวล การระบายทางอารมณ์ด้วยการทำกิจกรรมศิลปะ เป็นทางออกที่จะช่วยให้ผ่อนคลายอารมณ์
2. ศิลปะช่วยขจัดความด้อย ถ้าสาเหตุจากความไม่สมปรารถนา การขาดความมั่นใจ ความขาดอายุ ความพิการ ศิลปะเป็นสิ่งที่ช่วยบรรเทาความทุกข์ได้
3. ศิลปะจะช่วยให้ทำความเข้าใจกับปัญหาความต้องการของผู้เรียน กิจกรรมศิลปะจะช่วยให้เกิดความเข้าใจและสามารถที่จะแก้ปัญหาได้ง่ายขึ้นในกรณีที่ผู้เรียนผิดปกติเกรี้ยวกราด ศิลปะเป็นภาษา เป็นการแสดงออก และสามารถบอกเล่าเรื่องราวของชีวิตเด็ก ศิลปะในทางบำบัดจึงมีคุณค่าในฐานะที่เป็นวิถีแห่งการผ่อนคลายอารมณ์และแสดงความต้องการที่ลึกซึ้งในใจของผู้เรียน

3.การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

การจัดกิจกรรมโดยกระบวนการกลุ่มเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ความรู้จากการลงมือร่วมกันปฏิบัติเป็นกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคนและสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มก็มีอิทธิพลและปฏิสัมพันธ์ต่อการจัดกิจกรรมโดยกระบวนการกลุ่มจะก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการเพราะการจัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่มเป็นการศึกษาจากประสบการณ์จริงที่ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันด้วยการร่วมคิดร่วมทำที่จะทำให้การศึกษารเรียนรู้ต่างๆเต็มไปด้วยความสนุกสนานมีชีวิตชีวาเป็นผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ซาบซึ้งและจดจำได้นานตลอดจนสามารถฝึกนิสัยให้สามารถเข้าสังคมและทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้ดี การศึกษาแบบกลุ่มจะทำให้สมาชิกในกลุ่มแต่ละกลุ่มสามารถฝึกฝนทักษะในการแก้ปัญหาาร่วมกันและฝึกความเป็นผู้นำผู้ตามตลอดจนความสามัคคีและฝึกความเป็นประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี(จำเนียร ศิลปะราณี, 2538)

3.1. ความหมายของกระบวนการกลุ่ม

กาญจนา ไชยพันธ์ (2549) กล่าวว่า กระบวนการกลุ่มคือการที่บุคคลมารวมกันเพื่อศึกษาประสบการณ์ของกลุ่มหลายๆฝ่าย ศึกษาพฤติกรรมความเป็นผู้นำผู้ตามความคิดฝึกปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและมีการศึกษาจากประสบการณ์โดยผู้ศึกษาจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้น

ทิตินา แคมมณี (2545) กล่าวว่า กระบวนการกลุ่มเป็นวิทยาการแขนงหนึ่ง ซึ่งพยายาม

ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มคนเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมของคน อันจะเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์และการปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สวเนียร์ เกียวกิงแก้ว (2534 : 622) ได้ให้ความหมายของกระบวนการกลุ่มว่า หมายถึงกลุ่มที่มีการจัดระบบไว้อย่างดี โดยคำนึงถึงลักษณะของสมาชิกภายในกลุ่ม วิธีการดำเนินงานของกลุ่ม ผู้นำกลุ่มและบรรยากาศภายในกลุ่ม สิ่งเหล่านี้เมื่อประกอบกันจะเป็นอำนาจและพลังที่มีผลทำให้กลุ่มดำเนินงานได้ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

บุญเยี่ยม ตระกูลวงษ์(2528 : 567 – 599) กล่าวว่า การนำกระบวนการกลุ่มมาใช้เป็นพื้นฐานในการสนับสนุนให้บุคคลมีพฤติกรรมไปในทิศทางที่ต้องการสามารถนำมาเป็นวิธีการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ 3 ประการดังนี้

1. เป็นตัวกลางวนการเปลี่ยนแปลง หมายถึงว่า กลุ่มนั้นเป็นตัวการสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสมาชิก และสามารถทำให้สมาชิกในกลุ่มเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้
2. เป็นเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลง หมายถึงว่า ต้องการให้สมาชิกของกลุ่มนั้นทั้งกลุ่ม เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั่นเอง
3. เป็นตัวนำในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลายอย่างของมนุษย์เปลี่ยนแปลงก็ต่อเมื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงนั้น

สลาวิน (Slavin, 1987) กล่าวถึง ความหมายของการเรียนการสอนกระบวนการกลุ่มว่าเป็นวิธีการสอนที่ให้นักเรียนเรียนเป็นกลุ่มเล็กสมาชิกในกลุ่มโดยทั่วไปมี 4 คนและมีความสามารถแตกต่างกัน เป็นนักเรียนเรียนเก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และเรียนอ่อน 1 คน นักเรียนแต่ละคนในกลุ่มเดียวกันในการเรียนหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ สมาชิกกลุ่มจะได้รับรางวัล ถ้ากลุ่มทำคะแนนเฉลี่ยได้ถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ไคลน์ (Klein, 1972) ได้ให้ความหมายของกระบวนการกลุ่มไว้ว่า เป็นการช่วยให้สมาชิกเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี ส่งเสริมให้สมาชิกสามารถเปลี่ยนวิธีการดำรงชีวิตความเชื่อเจตคติ ซึ่งจะเป็นผลจากการสนับสนุนภายในกลุ่ม และจากการที่สมาชิกได้แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นซึ่งมีประสบการณ์มาก่อน

มาแรม (Marram, 1978) กระบวนการกลุ่ม (group process) หมายถึงการที่บุคคลมากกว่า 2 คน มีปฏิสัมพันธ์กันในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์และข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกัน

แบรดฟอร์ด(Bradford. 1987 : 4) ได้กล่าวว่ากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นพฤติกรรมกลุ่มที่มีผลมาจากการปะทะสังสรรค์ของบุคคลภายในกลุ่มซึ่งมีหลายองค์ประกอบด้วยกันและเป็นวิธีการที่ทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างกัน รู้ถึงพฤติกรรมของกันและกันเป็นการพัฒนาสมาชิกภายในกลุ่ม

จอห์นสัน (Johnson, 1991) กล่าวว่ากระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นการสอนให้นักเรียนมีความเป็นอิสระที่จะแสดงบทบาทของตนเองได้อย่างเต็มที่คือมีความรับผิดชอบและมีอำนาจในการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายสมาชิกในกลุ่มสามารถจัดกระบวนการกลุ่มและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง โดยใช้ทักษะทางสังคมและมนุษยสัมพันธ์อย่างเหมาะสมซึ่งจะช่วยให้สมาชิกในกลุ่มทำงานได้ดี สมาชิกของกลุ่มต้องทำความเข้าใจในเป้าหมายของการทำงานร่วมกันวางแผนการทำงานและการดำเนินงานตามแผนร่วมกันและต้องมีการประเมินผลงานของกลุ่ม ประเมินกระบวนการกลุ่ม ประเมินบทบาทสมาชิกของกลุ่มว่าแต่ละคนในกลุ่มสามารถปรับปรุงการทำงานของตนเองได้ดีขึ้นหรือไม่อย่างไร สมาชิกในกลุ่มต้องช่วยกันแสดงความคิดเห็นและร่วมกันตัดสินใจ ควรมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงอะไรและอย่างไรซึ่งจากข้อมูลย้อนกลับของครูและเพื่อนสมาชิกจะช่วยให้การทำงานกลุ่มดำเนินไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ

สรุปได้ว่า กระบวนการกลุ่ม หมายถึง กระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพมีการแก้ปัญหา ร่วมกัน มีการตัดสินใจ มีการพัฒนาทางด้านความรู้ เจตคติ พฤติกรรมและการแลกเปลี่ยน ประสพการณ์ โดยสมาชิกจะมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายของกลุ่มที่วางไว้ร่วมกัน และเป้าหมายนั้นจะเป็นเป้าหมายของสมาชิกแต่ละคนภายในกลุ่มด้วย

3.2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม

ในเรื่องของกระบวนการกลุ่มต้องอาศัยทฤษฎีเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกระบวนการกลุ่ม(กาญจนา ไชยพันธุ์, 2549) ซึ่งมีทฤษฎีดังต่อไปนี้

ทฤษฎีสถานะ(Field Theory) เป็นทฤษฎีที่ เคิร์ต เลวิน (Kurt Lewin) เป็นผู้เสนอโดยแนวคิดของทฤษฎีสรุปได้ว่าพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากพลังความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มซึ่งจะเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีลักษณะแตกต่างกัน แต่ละคนในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในรูปการกระทำความรู้สึกและความคิด ในการรวมตัวกันแต่ละครั้งนั้นจะมีโครงสร้างและการปฏิบัติต่อกันในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป สมาชิกในกลุ่มจะมีการปรับตัวเข้าหากันช่วยกันทำงาน พร้อมทั้งมีการปรับบุคลิกภาพของแต่ละคนให้สอดคล้องกัน ก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทำให้เกิดพลังหรือแรงผลักดันของกลุ่มทำให้การเรียนเป็นไปด้วยดี

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ (Interaction Theory) เบลล์ โฮมานส์ และไวท์ (Bale , Homans and Whyte) ได้เสนอแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้ไว้ว่าในการทำกิจกรรมของกลุ่มจะก่อให้เกิดปฏิ

สัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มดังกล่าว ได้แก่ปฏิสัมพันธ์ทางด้านร่างกาย ทางวาจา และทางอารมณ์ การเกิดปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มนี้จะก่อให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกขึ้นในตัวบุคคล

ทฤษฎีสังคมมิติ (Sociometric Theory) โมเรโน (Moreno) ได้เสนอแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้ไว้ว่าการกระทำและจริยธรรมหรือขอบเขตการกระทำของกลุ่มจะเกิดเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มซึ่งสามารถศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในกลุ่มได้ โดยให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มเลือกว่าตนจะสัมพันธ์กับใครบ้างแล้วนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์

นอกจากนี้เครื่องมือที่จะใช้ศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกัน ได้แก่ การแสดงบทบาทสมมติ และการใช้เครื่องมือวัดการเลือกทางสังคมอื่น ๆ

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ได้เสนอแนวคิดที่สำคัญของทฤษฎีนี้ไว้ว่าการที่บุคคลจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มได้ต้องอาศัยกระบวนการจูงใจซึ่งอาจเป็นรางวัลหรือผลจากการทำงานเป็นกลุ่ม และในกลุ่มสมาชิกแต่ละคนจะมีโอกาสแสดงตนอย่างเปิดเผย หรืออาจจะพยายามปกปิดตนเองโดยใช้กลไกการปรับตัว (defense mechanism) การใช้แนวคิดนี้ในการวิเคราะห์กลุ่มโดยให้บุคคลได้แสดงออกตามความเป็นจริง เช่น การใช้การบำบัดทางจิต (therapy) ก็ช่วยให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น

ทฤษฎีหน้าต่างJohari (Johari Window Theory) เป็นทฤษฎีของนักจิตวิทยาที่ชื่อ โจเซฟ ลูฟท์ และแฮร์รี่ อิงแฮม (Joseph Luft and Harry Ingham) ซึ่งได้เสนอทฤษฎีหน้าต่างโจฮารี : แบบจำลองเส้นของการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (The Johari-Window : Graphic Model of Awareness in Interpersonal Relation) แบบจำลองหน้าต่าง Johari คือเครื่องมือสำหรับการปรับปรุง การรับทราบด้วยตัวเอง และความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างบุคคลภายในกลุ่ม นอกจากนี้ หน้าต่างJohari ยังสามารถถูกใช้เพื่อกำหนดและปรับปรุงความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในกลุ่มได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 หน้าต่าง Johari (Luft , 1970 : 11-13)

	การรู้ของตนเอง (Known to self)	การไม่รู้ของตนเอง (Not known to self)
การรู้ของผู้อื่น (Known to others)	1. บริเวณเปิดเผย	2. บริเวณจุดบอด
การไม่รู้ของผู้อื่น (Not known to others)	3. บริเวณซ่อนเร้น	4. บริเวณมืดมน

1. บริเวณเปิดเผย หมายถึง บริเวณพฤติกรรมภายนอกที่แสดงออกอย่างเปิดเผยเป็นพฤติกรรมเจตนาที่บุคคลแสดงออกแล้วรู้ว่าตนเองแสดงพฤติกรรมอะไร มีจุดมุ่งหมายอย่างไรให้

บุคคลอื่นรับรู้พฤติกรรมและเจตนาของเรา ในขณะที่เดียวกันเราก็รับรู้พฤติกรรมและเจตนาของผู้อื่นด้วย ถ้าหากบุคคลมีความสนิทสนมกันมากขึ้นบริเวณจะเปิดกว้างขึ้น หมายถึงบุคคลจะมีปฏิกริยาโต้ตอบต่อกันและมีการเปิดเผยจริงใจต่อกันมากขึ้น

2. บริเวณจุดบอด หมายถึง บริเวณที่พฤติกรรมที่ตนแสดงออกโดยไม่รู้ตัวไม่มีจุดมุ่งหมาย และไม่มีเจตนาที่จะแสดงออกไป แต่บุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็นได้การที่บางคนพูดหรือแสดงการกระทำบางอย่างโดยไม่รู้ตัวจะทำให้เสียบุคลิกภาพ อาจทำให้คนอื่นเบื่อหน่ายและไม่พอใจได้

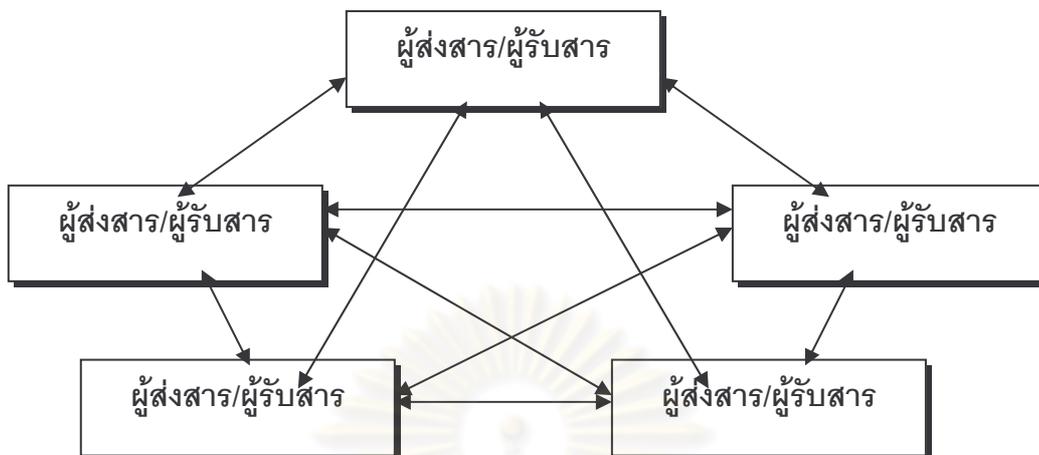
3. บริเวณซ่อนเร้น หมายถึง บริเวณที่มีพฤติกรรมลึกลับเป็นพฤติกรรมหรือความรู้สึกนึกคิดบางอย่างที่บุคคลเก็บซ่อนไว้ในใจไม่เปิดเผยให้ผู้อื่นรู้ตนเองเท่านั้นที่รู้ เช่น ความรู้สึกไม่ดีต่อคนอื่น พฤติกรรมในส่วนนี้มักจะเป็นพฤติกรรมภายใน ได้แก่ ความจำ การรับรู้ ความคิด

4. บริเวณมีดমন หมายถึง เป็นบริเวณที่พฤติกรรมหรือความรู้สึกบางอย่างที่บุคคลแสดงออกโดยไม่รู้ตัวตนเองไม่เคยรู้ไม่เคยเข้าใจมาก่อนและบุคคลอื่นไม่เคยรู้ไม่เคยสนใจมาก่อนเช่นกัน พฤติกรรมในส่วนนี้จะเกิดขึ้นเมื่อมีเหตุการณ์บางอย่างทำให้เกิดพฤติกรรมนี้ขึ้นมาได้เช่นบุคคลบางคนมีกิริยามารยาทเรียบร้อย สุภาพเรียบร้อย สุขุม เยือกเย็น แต่เมื่อตกอยู่ในสถานการณ์คับขัน พฤติกรรมก้าวร้าวเพื่อเอาชนะคู่ต่อสู้จึงบังเกิด

3.3. การสื่อสารภายในกลุ่ม

การสื่อสาร หมายถึง การติดต่อส่งข่าว การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง หรือบุคคลหนึ่งไปยังอีกหลายคน โดยการติดต่อส่งข่าว ความคิด และท่าทีต่างๆ โดยมีความรู้สึกนึกคิดและประสบการณ์ (กาญจนา ไชยพันธ์, 2541) กระบวนการสื่อสารภายในกลุ่ม เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกของกระบวนการกลุ่ม ซึ่งมีรูปแบบของการศึกษาและการวิจัยที่แตกต่างกับเรื่องของกระบวนการกลุ่ม แต่ในทางตรงกันข้ามนั้น กระบวนการสื่อสารภายในกลุ่ม คือ การนำมาซึ่งการเรียนรู้ถึงลักษณะของพฤติกรรมกลุ่มด้านต่างๆ เช่น การกำหนดข้อตกลงภายในกลุ่ม การโน้มน้าวชักจูงภายในกลุ่ม ผ่านการอภิปรายและการสื่อสารกัน ซึ่งเป็นพฤติกรรมของสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งสามารถนำไปสู่การเรียนรู้ด้านสังคมวิทยาของกลุ่ม และกระบวนการกลุ่มบำบัด เป็นต้น (Goldberg, 1975 : 6)

ภาพที่ 2 รูปแบบของกระบวนการสื่อสารภายในกลุ่ม (Goldberg Hoover, 1975 : 6)

ทักษะการสื่อสารภายในกลุ่ม

ทักษะการสื่อสารเป็นทักษะที่มีส่วนช่วยพัฒนาในด้านต่างๆที่จำเป็นต่อการสื่อสารภายในกลุ่ม เช่น ความเคารพภายในกลุ่ม การปลอบโยนและการเอาใจใส่ของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่ม ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ โดยสามารถอธิบายได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ทักษะการสื่อสาร 6 ขั้น (Richard, 1992 : 92-95)

	ทักษะการรับสาร	ทักษะการส่งสาร
ความคิด	การแปลความคิด	ทำความเข้าใจความคิด
พฤติกรรม	การบรรยายพฤติกรรมบุคคลอื่น	การสื่อถึงพฤติกรรมของตนเอง
ความรู้สึก	ตรวจสอบความประทับใจ	การบรรยายความรู้สึกของตนเอง

1. การแปลความคิด คือ การที่คนที่สื่อสารกันจะมีความเข้าใจความรู้สึกระหว่างกันหรือการนำเอาความคิด ความปรารถนา ความต้องการ ของบุคคลอื่นรับเข้ามา ซึ่งอาจจะไม่ใช่คำพูดหรือเป็นคำพูดที่มีลักษณะเป็นนัย แต่เราสามารถตอบรับได้ด้วย คำพูดที่ว่า “ฉันเข้าใจที่คุณพูด” หรือ “ฉันได้ยินที่คุณพูด”

2. การบรรยายพฤติกรรมบุคคลอื่น การบรรยายพฤติกรรมของผู้อื่นนั้น เป็นการเปิดเผยถึงท่าทางที่ผู้อื่นได้แสดงออกมา โดยเริ่มจากผู้รับสาร โดยอาจจะมีการบอกเป็นนัยเพื่อสื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจถึงพฤติกรรมบางอย่างที่ปรับเปลี่ยนไม่ได้ เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของอีกฝ่ายในทางที่ดีขึ้น

3. ตรวจสอบความประทับใจ คือ การตรวจสอบถึงสิ่งที่ผู้อื่นแสดงออกมาจาก

พฤติกรรมที่นอกเหนือไปจากการพูด โดยไม่แสดงออกมาเป็นคำพูดตรงๆ เช่น ถ้าฝ่ายตรงข้ามที่กำลังสนทนาด้วย เริ่ม พูดเร็ว หรือ พูดเสียงดังขึ้น แสดงว่าเขารู้สึก ำคาญ หรือ โกรธ

4. ทำความเข้าใจความคิด โดยขั้นตอนนี้มีความสำคัญมากก่อนการทำการส่งสารเป็นการทำความเข้าใจและรวบรัดเกี่ยวกับความคิดของตนเองที่ต้องการสื่อออกมา ซึ่งถ้าหากทำความเข้าใจความคิดไม่ได้ อาจทำให้การสื่อสารมีความไม่แน่นอน ขาดความชัดเจน

5. การสื่อถึงพฤติกรรมของตนเอง เป็นการนำเข้าสู่การพูดถึงเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็น การเริ่มเข้าสู่ภาวะของผู้ส่งสาร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อบอกให้อีกฝ่ายหนึ่งรับทราบหรือเข้าใจความต้องการของตนเอง

6. การบรรยายความรู้สึกของตนเอง เป็นการบรรยายซึ่งสิ่งที่ผู้ส่งสารเป็น รู้สึก หรือ ต้องการ โดยที่การแสดงออกนั้นมืออยู่ด้วยกัน 2 รูปแบบคือ

6.1. การแสดงออกโดยตรง เป็นการพูดเพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกแบบตรงไปตรงมา กับผู้รับสาร เช่น “ฉันรู้สึกอึดอัด” หรือ “ฉันรู้สึกรำคาญ”

6.2. การแสดงออกทางอ้อม เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจ โดยอาจจะแสดงออกมาแทนคำพูด เช่น อាកารหน้าแดงเมื่อรู้สึกอับอาย เป็นต้น

3.4. ประเภทและขนาดของกลุ่ม

ธรรมชาติของการรวมกลุ่มนั้น ประกอบด้วยความต้องการในด้านต่างๆ เช่น วัตถุประสงค์ของกลุ่ม ความต้องการของกลุ่ม ระเบียบกฎเกณฑ์ของกลุ่ม ปฏิบัติของสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งองค์ประกอบต่าง ๆ มานั้นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการจัดขนาดของกลุ่ม (Kemp, 1970) ดังที่นักวิชาการหลายท่านได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับการจัดขนาดของกลุ่มไว้ดังนี้

จำเนียร ช่วงโชติ (2521) กล่าวว่า กลุ่มเล็กยังจัดได้ว่ามีขนาดพอเหมาะที่จะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะจะทำให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มได้มีโอกาสได้แสดงความต้องการและความคิดเห็นของตนเองได้อย่างเต็มที่ แต่ถ้ามีจำนวนมากเกินไป สมาชิกทุกคนไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นได้เป็นรายบุคคล ก็จะทำให้บรรยากาศน่าเบื่อหน่าย

ชอว์ (Shaw, 1976) กล่าวว่า การแบ่งกลุ่มควรประกอบด้วยคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปและไม่เกิน 8 คน แต่ถ้ามีสมาชิกมากก็ควรแบ่งกลุ่มให้เล็กลง เพื่อสมาชิกทุกคนจะได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แต่อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่ นักจิตวิทยานิยมศึกษากลุ่มขนาดเล็กที่มีสมาชิก 5-9 คน เพราะจะดูแลการเปลี่ยนแปลงและขบวนการของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกได้ง่ายกว่าศึกษาจากกลุ่มใหญ่

บอร์แมน (Borman, 1975 : 3-4) กล่าวว่ากลุ่มที่มีสมาชิก 5 คน หรือน้อยกว่าสมาชิกแต่ละคนจะได้พูดกันอย่างทั่วถึง ในกลุ่มที่มีตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป สมาชิกคนที่พูดน้อยมักจะหยุดหรือเลิกพูด

ไปจะมีแต่คนที่พูดเก่งเท่านั้นที่พูด ยิ่งกลุ่มใหญ่มากขึ้นศูนย์กลางของการพูดจะยิ่งอยู่ในกลุ่มคน น้อยลง และปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มจะล้มเหลวในกลุ่มที่มีตั้งแต่ 13 คนขึ้นไป จะมีเพียง 3 - 7 คนเท่านั้นที่ จะพูดส่วนที่เหลือจะกลายเป็นผู้ดูและผู้ฟังในกลุ่มที่มีมากกว่า 13 คน เป็นเวลานานจะมีการจับกลุ่ม เป็นกลุ่มย่อยในกลุ่มใหญ่ส่วนกลุ่มที่มีสมาชิกน้อยกว่า 5 คนการมองปัญหาจะแคบจำนวน สมาชิก ที่เหมาะสมที่สุดที่ทำให้กลุ่มมีประสิทธิภาพมาก (Excellent number) ในการอภิปรายกลุ่มคือ 5 คน

โรเบิร์ต (Robert, 2003 : 7) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่ม ควรมีขนาดที่ชัดเจนและพอเหมาะ โดยประกอบด้วยสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มีทักษะด้านต่างๆที่แตกต่างกัน ออกไป ซึ่งแต่ละคนจะมีส่วนร่วมรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งถ้ากลุ่มมีขนาดใหญ่ มากขึ้น ก็ย่อมส่งผลต่อภาระหน้าที่ของกลุ่มมากขึ้นไปด้วย เพราะถ้าสมาชิกในกลุ่มมีเพิ่มมากขึ้นจะทำให้ สมาชิกมีโอกาสที่แสดงความคิดเห็นเป็นรายบุคคลได้น้อยลง

คอเรีย (Corey, 1997 : 116) กล่าวว่า การจะจัดขนาดของกลุ่มจะมีความพอดีได้นั้น ขึ้นอยู่กับ ปัจจัยหลายๆอย่าง เช่น อายุ ประสบการณ์ของผู้นำ ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเป็นกลุ่มของการจัดการ เรียนการสอนในระดับประถมศึกษา ควรเป็นกลุ่มเล็กที่มีขนาด 3-4 คน แต่ในทางตรงข้ามถ้าเป็น กลุ่มของวัยรุ่น ควรมีขนาดตั้งแต่ 6-8 คน

เจนิซ (Janice อ้างถึงใน Michael, 2003 : 176) ได้กล่าวว่าความขนาดของกลุ่มมีผลต่อ โครงสร้างกลุ่มหรือ เป้าหมายของกลุ่มจะบรรลุผลได้หรือไม่นั้น ขนาดของกลุ่มก็เป็นเรื่องสำคัญ เพราะถ้าขนาดของกลุ่มมีขนาดเล็กหรือใหญ่เกินไปย่อมส่งผลต่อผู้เข้าร่วมกลุ่ม

ออตตาเว (Ottaway ,1966) กล่าวถึงจำนวนสมาชิกในกลุ่ม ควรมีขนาดอย่างมากที่สุด 12 คน ถ้ามากกว่า 12 คน ก็ไม่ควรเกิน 15 คน โดยเฉพาะกลุ่มที่ต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

วัตินาพร ระงับทุกข์ (2542) ได้กล่าวถึงการออกแบบกลุ่มให้เหมาะสมกับผู้เรียนและ กิจกรรมในแต่ละองค์ประกอบของการเรียนรู้ กลุ่มแต่ละประเภทมีข้อดีและข้อจำกัด ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 การออกแบบกลุ่มให้เหมาะสมกับผู้เรียนและกิจกรรม

ประเภทของกลุ่ม	ความหมาย	ข้อดี	ข้อจำกัด
กลุ่ม 2 คน (Pair Group)	ผู้เรียนจับคู่กันทำ กิจกรรมที่ได้รับ มอบหมาย	ทุกคนมีส่วนร่วมใน การแสดงความคิด คิดเห็น หรือปฏิบัติ	ขาดความหลากหลาย ทางความคิด และประสบการณ์

ประเภทของกลุ่ม	ความหมาย	ข้อดี	ข้อจำกัด
กลุ่ม 3 คน (Traid Group)	ผู้เรียนจับกลุ่ม 3 คน แต่แต่ละคนมีบทบาทที่ ชัดเจนและหมุนเวียน บทบาทกัน	ทุกคนมีส่วนร่วมใน การเรียนรู้ตามบทบาท และสามารถเรียนรู้ได้ ครบทุกบทบาท	ขาดความหลากหลายและ ความกระจำจืดไปบ้าง อาจใช้เวลามาก
กลุ่มย่อยระดมสมอง (Buzz Group)	เป็นการรวมกลุ่ม 3-4 คน ขึ้นชั่วคราว เพื่อแสดงความคิดเห็น โดยไม่ต้องการสรุป	ผู้เรียนทำกิจกรรมร่วม กันในเวลาสั้น ๆ และ ไม่ต้องการข้อสรุป	ขาดความลึกซึ้ง
กลุ่มเล็ก (Small Group)	เป็นการจัดกลุ่ม 5-6 คน ทำกิจกรรม ที่ได้รับมอบหมาย	ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นและ อภิปรายอย่างลึกซึ้ง	ใช้เวลามาก

3.5. บทบาทของผู้สอนกับกระบวนการกลุ่ม

คิลโก้ (kilgo, 1970) กล่าวถึงลักษณะและบทบาทของผู้สอนที่ดีว่า ควรเป็นผู้ที่สามารถใช้กระบวนการกลุ่มสามารถใช้กระบวนการกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพยายามทำความเข้าใจกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล และจะต้องพยายามทำให้ผู้เรียนรู้จักกันด้วย มีการวางแผนการสอนร่วมกับผู้เรียน มีความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล และช่วยเหลือผู้เรียนได้โดยการจัดการเรียนการสอนที่สามารถยืดหยุ่นได้ตามความสามารถของผู้เรียน พร้อมทั้งใช้สื่อการเรียนการสอน และวิธีการสอนหลายวิธี ทำในสิ่งที่เป็นไปได้จริงๆ โดยคำนึงถึงองค์ประกอบด้านเวลา ขนาดของชั้นเรียน และความสามารถที่แตกต่างกัน มีความสุขกับการสอน และสนใจที่จะศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ คำนึงถึงการแสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง และน้ำเสียง รวมถึงบรรยากาศต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียน เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการสอน และมีความพยายามให้ผู้เรียนเกิดทักษะแสวงหาความรู้ และมีความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ

ผู้สอนจัดได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการจัดการเรียนรู้ บทบาทที่สำคัญของมีดังนี้ คือ

1. วางแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาที่รับผิดชอบ และจัดทำแผนการสอน
2. ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนจากผู้ให้ความรู้ เป็นผู้จัดการเรียนรู้ แนะนำ ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้
3. พัฒนาผู้เรียน เติมเต็มความรู้ของผู้เรียนให้สมบูรณ์

4. ช่วยให้ผู้เรียน เรียนอย่างมีความสุข ให้ความรัก ความมั่นคง อิสรภาพ การยอมรับ
5. จัดทรัพยากรการเรียนรู้และสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้
6. รู้และเข้าใจผู้เรียน
7. มีวิธีการสอนที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์
8. เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้

จากบทบาทดังกล่าว ผู้สอนควรจะต้องปฏิบัติดังนี้

1. ในฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่ม ผู้สอนควรจะทำตัวเป็นกันเอง เป็นผู้ประสานประโยชน์ของกลุ่ม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ร่วมแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะในฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่ม

2. ในฐานะเป็นผู้จัดบรรยากาศและกระบวนการจัดกิจกรรม ควรกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความคิดเห็นอย่างเสรี ส่งเสริมความคิดเห็นของผู้เรียนรวมทั้งให้ผู้เรียนส่งเสริมความคิดเห็นของครู ใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และทำให้เกิดการพัฒนาการทางความคิด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดกิจกรรมการเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทร่วมในการสรุปเรื่องราวที่ตนเรียน สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถและให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลการจัดกิจกรรมรวมทั้งข้อเสนอแนะอื่นๆ

สอดคล้องกับจันทิกา ลิ้มปิเจริญ (2522 : 49-50) ได้กล่าวถึงบทบาทผู้สอนที่พึงต้องการในการเรียนการสอน โดยวิธีกระบวนการกลุ่มไว้ดังนี้

1. เป็นผู้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์สูง สามารถคุมอารมณ์ให้เหมาะสมกับทุกสถานการณ์
2. มีความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจสมาชิกหรือผู้เรียนเป็นอย่างดี
3. พุดน้อย แต่พยายามคอยสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนให้ผู้เรียนแสดงออกให้มาก
4. เข้าใจปัญหาของผู้เรียน พุดกับผู้เรียนรู้เรื่อง เพราะต่างเข้าใจกัน
5. เป็นคนใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
6. คอยให้กำลังใจ และกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นอยู่เสมอ
7. เป็นผู้ประสานให้กลุ่มดำเนินไปด้วยดี ไม่ถือเอาการตัดสินใจของตนเป็นใหญ่
8. มีความสามารถในการเจรจาที่นุ่มนวล ละมุนละไม
9. ทำตัวเป็นกลาง
10. เป็นผู้ที่มีความสามารถในการสรุปปัญหาได้อย่างดี ชัดเจนตรงกับสถานการณ์

3.6. ขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มนั้นจะต้องมีการกำหนดการจัดตั้งกลุ่ม วัตถุประสงค์จำนวนสมาชิกภายในกลุ่มการคัดเลือกสมาชิก เวลา สถานที่ จำนวนสมาชิกที่เหมาะสมในการทำกลุ่มนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของกลุ่มนั้นๆรวมทั้งการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ซึ่งในการจัดตั้งกลุ่ม ควรมีสมาชิก 5 – 15 คน ถ้าจำนวนสมาชิกภายในกลุ่มมีมากจะทำให้เกิดความคิด หลากหลาย อาจจะมีผลเสียในการควบคุม การจูงใจ สมาชิกจะมีส่วนร่วมกิจกรรมน้อยและอาจ ก่อให้เกิดกลุ่มย่อย แต่ถ้าสมาชิกภายในกลุ่มน้อยเกินไปก็จะทำให้สมาชิกรู้สึกอึดอัด วิตกกังวล ที่สำคัญควรให้สมาชิกนั่งเป็นวงกลม เพื่อที่จะทำให้สมาชิกได้เห็นหน้าซึ่งกันและกันจะเป็นประโยชน์ ในแง่การสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์ ได้เห็นการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก และไม่ควรแยกผู้นำ ออกจากกลุ่มการคัดเลือกผู้เข้าร่วมกลุ่มนั้น จะต้องคำนึงถึงคุณลักษณะหรือความพร้อมของผู้ที่จะ นำเข้าร่วมกลุ่ม ซึ่ง มาร์รแรม (Marram, 1978 : 154 – 161) กล่าวไว้ดังนี้

1. สภาพอารมณ์ของผู้เข้าร่วมกลุ่มได้แก่พื้นฐานทางอารมณ์แบบแผนความนึกคิด

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลการประจักษ์ในคุณค่าของตนเองความเป็นตัวของตัวเองแบบแผนการ ติดต่อสื่อสาร สิ่งเหล่านี้ต้องนำมาพิจารณาร่วมกันเพราะถ้าคัดเลือกผู้ที่มีความรุนแรงทางสภาพ อารมณ์แล้วอาจไม่เหมาะสมในการจัดเข้ากลุ่ม

2. การประเมินความต้องการในการเข้ากลุ่ม การให้ความรู้โดยกระบวนการเป็นกลุ่ม พบว่า สมาชิกในกลุ่มมีบทบาทที่สำคัญมากในการมีปฏิสัมพันธ์ การจัดคนเพื่อเข้ากลุ่มต้องเป็นคนที่มีความต้องการเข้ากลุ่มจึงจะทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ ซึ่งการประเมินความพร้อมนั้นจะต้อง แจ้งวัตถุประสงค์ ชักถามความต้องการและความคาดหวังจากการเข้ากลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่เข้า กลุ่มได้แสดงความคิดเห็นและเต็มใจในการเข้ากลุ่ม การประเมินคุณลักษณะดังกล่าวนั้นประเมิน ได้จากการซักถาม การสัมภาษณ์ และเมื่อมีการคัดเลือกสมาชิกเพื่อเข้ากลุ่มแล้ว ถ้ามีการเข้ากลุ่ม มากกว่า 1 ครั้ง ควรมีการสัญญาตกลงยินยอมเป็นสมาชิกและมาเข้ากลุ่มทุกครั้ง การสัญญานี้ จะต้องแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการเข้ากลุ่ม ประโยชน์ของการเข้ากลุ่ม กฎและแนวทางใน การปฏิบัติตัวของสมาชิกกลุ่ม การทำสัญญาอาจทำเป็นลายลักษณ์อักษรหรืออาจาคำพูดก็ได้การ กำหนดสถานที่ในการทำกลุ่ม สถานที่ควรมีบรรยากาศที่เป็นสัดส่วนเฉพาะเงียบสงบ ไม่มีเสียง รบกวนหรือเบี่ยงเบนความสนใจ สภาพแวดล้อมควรเหมาะสม ไม่แออัด ที่นั่งสบาย การกำหนด สถานที่นับเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้สมาชิกรู้สึกมั่นคงปลอดภัย

สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ (2542) ได้สรุปรูปแบบการจัดกิจกรรมโดยวิธีกระบวนการกลุ่ม ควรมีรูปแบบและมีขั้นตอนดังนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมทั้งจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

2. การจัดประสบการณ์เรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนลงมือประกอบกิจกรรมด้วยตนเอง และมีการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้มีประสบการณ์ในการทำงานกลุ่ม ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นนำ เป็นการสร้างบรรยากาศและสมาธิของผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเรียนการสอน การจัดสถานที่ การแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย แนะนำวิธีดำเนินการสอน

ขั้นสอน เป็นขั้นตอนที่ครูลงมือสอน โดยให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่มๆ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง โดยกิจกรรมต่างๆจะต้องคัดเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องในบทเรียน

ขั้นวิเคราะห์ เมื่อดำเนินการจัดประสบการณ์เรียนรู้แล้ว จะให้นักเรียนวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆ ความสัมพันธ์ในกลุ่ม ตลอดจนความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน โดยวิเคราะห์ประสบการณ์ที่ได้รับจากความรู้สึกและการรับรู้ของผู้เรียนเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ของกันและกันขั้นวิเคราะห์จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง เข้าใจ ผู้อื่นและมองเห็นปัญหาและวิธีการทำงานที่เหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการทำงานเป็นการถ่ายโอนประสบการณ์เรียนรู้ที่ดี

ขั้นสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้ นักเรียนสรุปรวมความคิดเป็นหมวดหมู่โดยครูกระตุ้นให้แนวทางและหาข้อสรุปจากนั้นนำข้อสรุปที่ค้นพบจากเนื้อหาวิชาเรียนไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน

3. ขั้นประเมินผล เป็นการประเมินผลว่าผู้เรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด โดยประเมินทั้งด้านเนื้อหาวิชาและด้านกลุ่มสัมพันธ์ ได้แก่ ประเมินด้านกลุ่มสัมพันธ์ เช่น ผลการทำงาน ความสามัคคี ประเมินความสัมพันธ์ในกลุ่ม จากการให้สมาชิกตีชมหรือวิจารณ์กันโดยปราศจากอคติ จะทำให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเองได้ และสอนเข้าใจนักเรียนมากขึ้น

อุทัย บุญประเสริฐ (2532) ได้กล่าวถึง หลักในการปฏิบัติทั่วไปสำหรับทีมงาน ซึ่งจะมีหลักสำคัญๆในการปฏิบัติงานกลุ่มแบบง่ายๆประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. มีการตั้งเป้าหมายการปฏิบัติงานร่วมกัน ว่าผลงานที่ต้องการได้จากทีมงาน
2. มีการวางแผนการดำเนินงานในรายละเอียด เพื่อการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย
3. แบ่งงานและแจกงานให้เหมาะสมกับสมาชิก ตามความรู้ ความสามารถและบทบาทที่เหมาะสมของแต่ละคน

4. ให้ปฏิบัติงานตามแผนและตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้
5. มีการติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ หากพบข้อบกพร่องให้ทางช่วยเหลือ ไม่มุ่งหาคนผิด คนถูก ใช้หลักการตามไปช่วยให้ปฏิบัติงานได้
6. แสวงหาความรู้และเทคนิคตลอดจนวิธีการใหม่อยู่เสมอ

กาแลนส์ (Galanes, 1997 : 29 -31) ได้สรุปรูปแบบของแนวคิดพื้นฐานของกระบวนการกลุ่ม โดยสรุปเป็นขั้นตอนดังนี้

ตารางที่ 5 การเข้าสู่กระบวนการกลุ่ม(Galanes, 1997 : 29)

สมาชิกในกลุ่ม	แหล่งที่มาของกลุ่ม	ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม
1. บุคลิกภาพและลักษณะเฉพาะ (เพศ, อายุ ฯลฯ)	1. ความรู้ความเข้าใจด้านภารกิจ 2. ความรู้และความชำนาญ	1. สภาพแวดล้อมรอบตัว 2. ปัจจัยสนับสนุนจากครอบครัว
2. ความต้องการ	3. ระยะเวลาในการจัดการกลุ่ม	
3. กิริยาท่าทาง	4. ทรัพยากร (เงิน, วัสดุ ฯลฯ)	
4. ความสามารถและทักษะพื้นฐาน		

จากตารางที่ 7 ในการเข้าสู่ กลุ่มโดยต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานด้านต่างๆ เช่น ด้าน ด้านบุคลิกภาพ ลักษณะส่วนตัวของสมาชิก ความต้องการความสามารถและทักษะของสมาชิกในกลุ่ม ในส่วนของแหล่งที่มาของกลุ่มประกอบด้วยความรู้ความชำนาญของสมาชิกในกลุ่ม ระยะเวลาในการจัดการของกลุ่ม ทรัพยากรของกลุ่ม โดยมีสภาพแวดล้อมรอบตัวและปัจจัยสนับสนุนจากครอบครัว เช่น การอบรม เลี้ยงดู เป็นปัจจัยพื้นฐานในการสนับสนุน

ตารางที่ 6 ชั้นกระบวนการของกลุ่ม (Galanes, 1997 : 30)

ชั้นกระบวนการของกลุ่มเล็ก
<p>1. <u>พฤติกรรมของสมาชิก</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการให้กำลังใจกระตุ้นให้เกิดการนำเสนอแนวคิด - มีการแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่มอย่างเต็มที่ - สมาชิกในกลุ่มมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น - มีการปรับเปลี่ยนความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันให้เป็นความคิดเห็นไปในทางเดียวกัน <p>2. <u>หลักเกณฑ์ของกลุ่ม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนให้มีการคิดวิจารณ์ คิดเชิงเปรียบเทียบ เกี่ยวกับการนำเสนอแนวคิดภายในกลุ่ม - สนับสนุนให้มีการเปิดใจแสดงความคิดเห็นต่างๆไม่ว่าจะเป็นการความ

<u>ขั้นกระบวนการของกลุ่มเด็ก</u>
<p style="text-align: center;">คิดเห็นที่ตรงกันหรือการขัดแย้งกัน</p> <ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนให้สมาชิกในกลุ่มมีสิทธิเท่าเทียมกัน <p>3. <u>การสื่อสารภายในกลุ่ม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการสื่อสารพูดคุยกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม - มีการเข้าร่วมในการสื่อสารระหว่างสมาชิกในกลุ่มอย่างทั่วถึง <p>4. <u>สถานะความสัมพันธ์ของกลุ่ม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ภาวะผู้นำของหัวหน้ากลุ่ม - การแบ่งสรรด้านอำนาจ หน้าที่ และ ฐานะภายในกลุ่ม <p>5. <u>วิธีการของกลุ่ม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - การสื่อสาร - การสำรวจปัญหาและการตัดสินใจ - วิธีการและรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการแก้ปัญหา

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนต่างๆของกระบวนการกลุ่มโดยแบ่งเป็นด้านต่างๆ ประกอบด้วย ด้านพฤติกรรมต่างๆของสมาชิกที่พึงประสงค์ เช่น มีการให้กำลังใจกันภายในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่ม ในส่วนของด้านหลักเกณฑ์ของกลุ่ม มีการกำหนดสิทธิหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มให้มีความเท่าเทียมกัน มีการกำหนด บทบาท และหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มอย่างเหมาะสม ส่วนด้านการสื่อสารภายในกลุ่มก็มีการเข้าร่วมในการสื่อสารระหว่างสมาชิกในกลุ่มอย่างทั่วถึง

ตารางที่ 7 ผลลัพธ์ของกระบวนการกลุ่ม_(Galanes, 1997 : 31)

<u>ผลลัพธ์ของกระบวนการกลุ่ม</u>
<p>1. <u>ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - รายงานผลการปฏิบัติ - การเสนอแนะผลการปฏิบัติ - ผลการอภิปรายและการนำผลที่ได้ไปปรับปรุง แก้ไข <p>2. <u>ผลลัพธ์ที่เป็นนามธรรม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ความรู้สึกของสมาชิกภายในกลุ่มที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม - พัฒนาการส่วนบุคคลของสมาชิกภายในกลุ่ม - ความพอใจส่วนบุคคลของสมาชิกในกลุ่ม

กล่าวโดยสรุปแล้วการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มนั้นมีอยู่ด้วยกันประมาณ 6
 ขั้นตอนหลักๆ อันได้แก่

1. ขั้นตั้งจุดมุ่งหมายการเรียน
2. ขั้นรวมกลุ่ม
3. ขั้นระดมความคิด
4. ขั้นวิเคราะห์
5. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้
6. ขั้นการวัดและการประเมินผล

ซึ่งการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มจะประสบความสำเร็จได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับมีปัจจัยหลายด้านที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อให้บรรลุจุดหมาย และสอดคล้องกับเนื้อหาที่กล่าวมา ทิศนา แคมมณี (2545 :152) ได้แนะนำการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักทฤษฎีกระบวนการกลุ่มดังนี้

1. เกม (Games) เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการสอนได้ดี โดยครูสร้างสถานการณ์สมมุติขึ้นให้ผู้เรียนเล่นด้วยตนเอง ภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาที่กำหนดไว้ซึ่งผู้เรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ผลที่ออกมาจะอยู่ในรูปแพ้-ชนะวิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

2. บทบาทสมมุติ (Role playing) วิธีนี้ เป็นสถานการณ์สมมุติ เช่นเดียวกับเกมแต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมุติขึ้นมาแล้วให้ผู้เรียนเข้าสวมบทบาทนั้นและแสดงออกตามธรรมชาติ โดยอาศัยบุคลิกภาพประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นหลักวิธีนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของตนได้อย่างลึกซึ้ง

3. กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีหนึ่ง ซึ่งใช้กรณี หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงมา ดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่าง ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์อภิปรายกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกการแก้ปัญหา วิธีนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดและพิจารณาข้อมูลที่ได้รับตลอดจนนำเอากรณีต่างๆ ที่คล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากขึ้น

4. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือ การจำลองสถานการณ์จริงหรือสร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง แล้วให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้นและมีปฏิริยาโต้ตอบกับวิธีนี้จะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสทดลองและแสดงพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจไม่กล้าแสดงออก

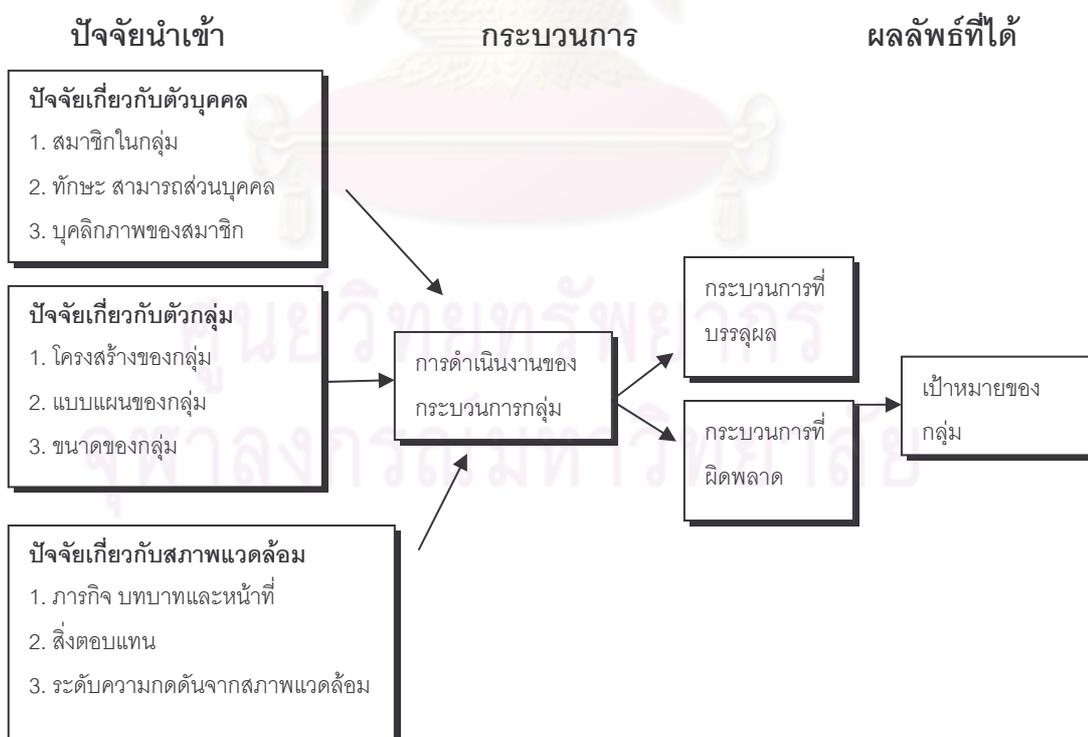
5. ละคร (Action or dramalization) เป็นวิธีที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองแสดงบทบาทตาม บทที่กำหนดไว้ให้ ผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงให้สมตามที่กำหนดไว้ โดยไม่เอาบุคลิกภาพและความรู้สึกของตนมาเกี่ยวข้อง อันจะทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้นๆวิธีกรนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการที่จะเข้าใจในความรู้สึกเหตุผลและพฤติกรรมของผู้อื่นนอกจากนั้นยังเป็นการฝึกการทำงานร่วมกัน

6. การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small group discussion) เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกและช่วยให้ผู้เรียนได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้นการจัดกลุ่มย่อยมีหลายแบบต่างๆกันแล้วแต่วัตถุประสงค์ผู้จัดเช่นการอภิปรายกลุ่มแบบระดมสมอง(Brainstorming) การอภิปรายกลุ่มแบบฟิลลิป 66 (Phillip 66)หรือแบบกลุ่มหึ่ง(Buzz group)การอภิปรายกลุ่มแบบเวียนรอบวง (Circular response) และอภิปรายกลุ่มแบบกลุ่มช้อน (Fishbow technique) เป็นต้น

3.7. ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการกลุ่ม

เฮนดริค (Hendrick,1989) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนโดยกระบวนการกลุ่มจะบรรลุผลสำเร็จได้นั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆดังนี้

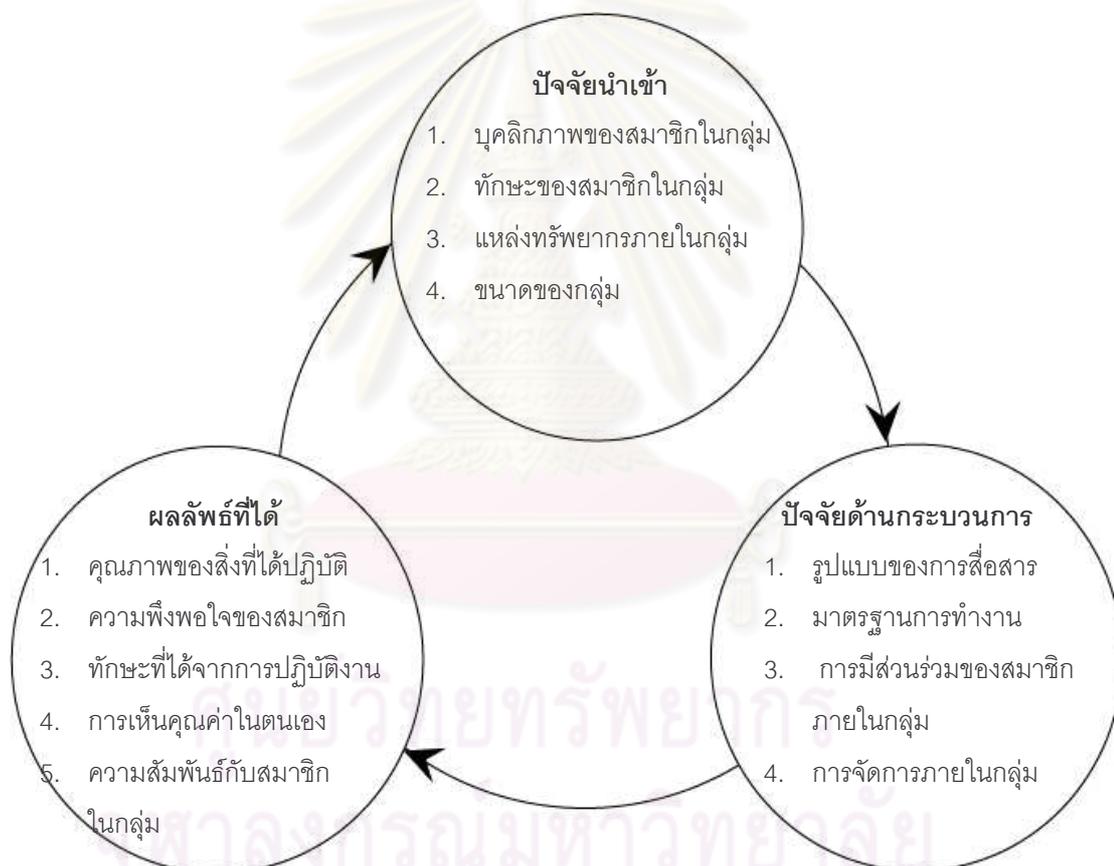
ภาพที่ 3 การออกแบบโครงสร้างเพื่อให้กระบวนการกลุ่มบรรลุผล (Hendrick,1989 : 81)

จากแผนภาพที่ 3 จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการกลุ่มมีอยู่ 3 หัวข้อหลักที่เป็นปัจจัยสำคัญ นั่นคือ 1) ปัจจัยเกี่ยวกับตัวบุคคล อันได้แก่ปัจจัยที่เกี่ยวกับสมาชิกในกลุ่มในด้านต่างๆ เช่น ทักษะบุคลิกภาพเจตคติ ฯลฯ 2) ปัจจัยเกี่ยวกับตัวกลุ่ม อันได้แก่โครงสร้างภายในขนาดของกลุ่ม 3) ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อกลุ่ม เช่น สภาพแวดล้อมต่างๆ สิ่งตอบแทนที่มีต่อสมาชิกในกลุ่มซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะส่งผลโดยตรงต่อเป้าหมายของกลุ่ม

ในทำนองเดียวกัน เอลลิส (Ellis, 1994 : 15-17) ได้รูปแบบที่แสดงถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการกลุ่ม ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการกลุ่ม (Ellis, 1994 : 16)

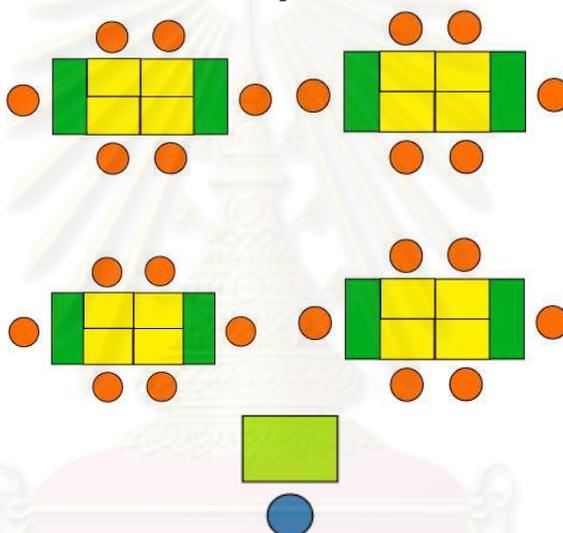
สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดกิจกรรมโดยกระบวนการกลุ่ม มีอยู่ด้วยกันหลายๆ ปัจจัย เช่น ขนาดและโครงสร้างของกลุ่ม พื้นฐานความรู้ของสมาชิกภายในกลุ่ม การสื่อสารภายในกลุ่ม ความพึงพอใจของสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากการลงทุนของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มคือการแสดงออกของสมาชิกแต่ละคน การปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก ความรับผิดชอบของสมาชิก การใช้อำนาจของผู้นำ บทบาทหน้าที่ของสมาชิก ทั้งที่เป็นทางการและที่เป็นบทบาทเฉพาะตน การคิดและตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม

3.8. การจัดห้องเรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

การจัดห้องเรียนแบบกลุ่มมีอยู่ด้วยกันหลายรูปแบบ ซึ่ง เอเรนดส์ (Arends, 1997 : 128 – 129) ได้เสนอรูปแบบการจัดชั้นเรียนในการเรียนแบบกลุ่มไว้ ดังต่อไปนี้

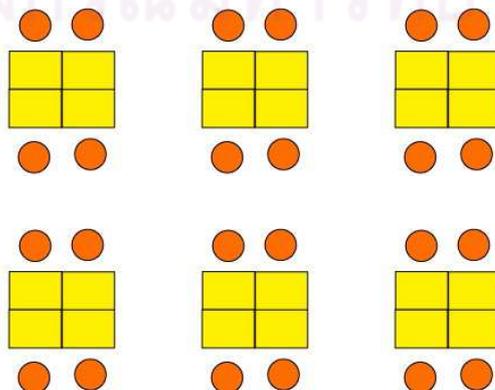
ภาพที่ 5 การจัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่มแบบ 6 คน (6 - Cluster seating)

โดยการกำหนดการเตรียมรูปแบบการจัดชั้นเรียนในการเรียนแบบกลุ่ม ไว้ให้ผู้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่มเหล่านี้ นั่งเรียนตามรูปแบบทั้งหมดจำนวน 4 ด้านดังต่อไปนี้ 2 ด้านนั่งฝั่งตรงข้ามข้างละ 2 คนตามแนวยาว ขณะที่อีก 2 ด้านนั่งฝั่งตรงข้ามซ้ายขวาข้างละ 1 คน โดยผู้เรียนนั่งอยู่ตรงข้ามระหว่างกันกับโต๊ะผ่านผู้สอน

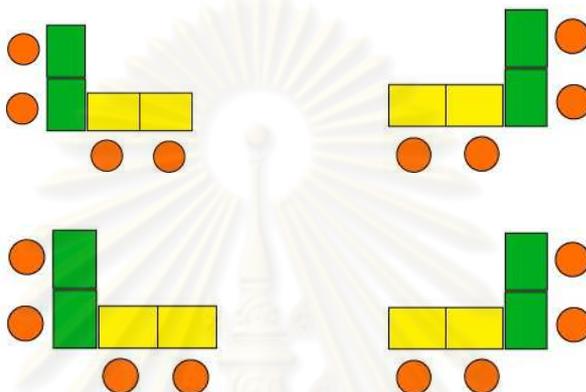
ภาพที่ 6 การจัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่มแบบ 4 คน (4 - Cluster seating)

โดยการกำหนดการเตรียมรูปแบบการจัดชั้นเรียนในการเรียนแบบกลุ่ม ไว้ให้ผู้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่มเหล่านี้ นั่งเรียนตามรูปแบบทั้งหมดจำนวน 2 ด้าน ดังต่อไปนี้ 2 ด้านนั่งฝั่งตรงข้ามข้างละ 2 คน โดยผู้เรียนนั่งอยู่ตรงข้ามระหว่างกันกับโต๊ะผ่านผู้สอน

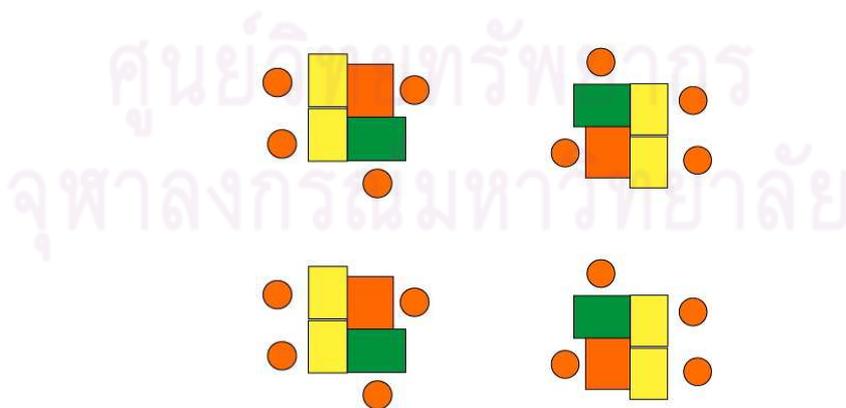
ภาพที่ 7 การจัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่มแบบปีก Swing – seating (แบบที่ 1)

โดยการกำหนดการเตรียมรูปแบบการจัดชั้นเรียนในการเรียนแบบกลุ่ม ไว้ให้ผู้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่มเหล่านี้ นั่งเรียนตามรูปแบบทั้งหมดจำนวน 2 ด้านดังต่อไปนี้ 2 ด้านเชื่อมต่อกันข้างละ 2 คนตามแนวยาวรูปแบบตัวแอล ผู้เรียนนั่งอยู่ตรงข้ามระหว่างกันกับโต๊ะ

ภาพที่ 8 การจัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่มแบบ Swing – seating (แบบที่ 2)

โดยการกำหนดการเตรียมรูปแบบการจัดชั้นเรียนในการเรียนแบบกลุ่ม ไว้ให้ผู้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่มเหล่านี้ นั่งเรียนตามรูปแบบตัว B ทั้งหมดจำนวน 3 ด้านดังต่อไปนี้ 1 ด้านนั่งข้างละ 2 คนตามแนวยาว ขณะที่อีก 1 ด้านนั่งฝั่งตรงข้ามนั่ง 1 คนโดยผู้เรียนคนสุดท้ายนั่งอยู่กึ่งกลางระหว่างทั้ง 2 ด้านระหว่างกันกับโต๊ะ

3.9. การวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

ประการ โฉมทองคำ (2522 : 62-63) ได้กล่าวถึงหลักการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มไว้ดังนี้

1. การสังเกต ควรสังเกตการทำงาน ขบวนการทำงาน พฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม บทบาทผู้นำ ผู้ตาม ในกลุ่ม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของกลุ่ม ให้มากกว่าที่จะเพ่งเล็งในเรื่องของ ผลงาน
2. ชักถาม จะต้องชักถามสมาชิกหรือนักเรียนให้ทั่วถึง ใช้คำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ คิดค้นเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน แทนการเน้นถามเป็นรายบุคคลเพียงอย่างเดียว
3. ให้ทำกิจกรรม กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนทำมีหลายลักษณะ เช่นการแสดงบทบาทสมมุติ การอภิปราย รายงาน ค้นคว้า จัดป้ายนิเทศ เป็นต้น
4. การทดสอบ ถือว่าเป็นกระบวนการหนึ่งของการวัดผลเท่านั้น ไม่ควรให้ความสำคัญกับการทดสอบมากหรือใช้บ่อย การทดสอบอาจทำในหรือนอกเวลาเรียนหรือทดสอบเป็นกลุ่ม
5. การทำงานกลุ่ม แต่ละครั้งอาจเกิดจากการที่สมาชิกได้รับมอบหมายงานเป็นกลุ่มหรือได้รับมอบหมายงานไปคนละอย่าง ดังนั้นการวัดผลจึงควรวัดทั้งงานของกลุ่มและบุคคล
6. ไม่ควรผูกขาดการวัดและประเมินผลนักเรียนไว้แต่ฝ่ายเดียว ควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลด้วย เช่น ให้นักเรียนในกลุ่มจัดอันดับประสิทธิภาพ ในการทำงาน ของสมาชิกในกลุ่ม หรือจัดอันดับประสิทธิภาพของการทำงานของกลุ่มอื่น ๆ หรือให้นักเรียน ประเมินผลโดยเป็นผู้สังเกตการณ์ การทำงานของสมาชิกหรือกลุ่ม
7. ไม่แยกการเรียนการสอนออกจากกัน โดยถือว่าการเรียนที่ไหนย่อมมีการวัดและ ประเมินผลอยู่ทีนั้น ทุกครั้งที่มีการเรียนจึงต้องมีการวัดและประเมินผล ซึ่งการวัดและประเมินผล ไม่ควรให้นักเรียนรู้ตัว เพื่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามธรรมชาติ
8. งานที่ได้รับผิดชอบของกลุ่มถือว่าสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีคะแนนหรือสัมฤทธิ์ผลเท่าเทียมกัน
9. ในการขจัดพฤติกรรมที่กลุ่มไม่พึงประสงค์ เช่นการขาดความรับผิดชอบ หรือการมีนิสัยที่ไม่ต้องประสงค์ของกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มต้องกำหนดเกณฑ์ หรือกติกาในการทำงานร่วมกันขึ้น เพื่อรักษาความเป็นธรรม และเป็นแนวปฏิบัติในการทำงานร่วมกันของกลุ่มมากกว่าที่จะให้ครูเข้าไปดำเนินการเอง โดยครูควรเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือเท่านั้น
10. เมื่อประเมินผลแล้ว ควรนำผลนั้นกลับไปวิเคราะห์การทำงานของ กลุ่ม และผลงาน ส่วนบุคคล (Feed back) ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องรู้จักประสงค์ หรือสัมฤทธิ์ผลของตนเองซึ่งทำได้จากการวิจารณ์อภิปรายสรุปผลการทำงานของตนเอง และเพื่อนสมาชิก
11. ครูต้องให้การยอมรับ (Accept) การทำงานและผลการวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อการประเมินผลของเด็ก แม้บางครั้งจะขัดกับความรู้สึก ซึ่งครูก็สามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองได้ แต่ไม่ใช่อิทธิพลของตนไปบังคับให้ผู้เรียนเปลี่ยนความคิดให้เหมือนกับตน

3.10. ทักษะที่ได้จากกระบวนการกลุ่ม

การจัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์สูง มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการช่วยเหลือกันมีการสนับสนุนไว้วางใจและร่วมกันแก้ปัญหาภายในกลุ่ม รู้จักการแบ่งหน้าที่ (Johnson and Johnson, 1994) สอดคล้องกับ บอสเวิร์ธและแฮมิลตัน (Bosworth and Hamilton, 1994) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมแบบกระบวนการกลุ่ม เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะดังต่อไปนี้คือ

1. ทักษะการมีปฏิสัมพันธ์กลุ่ม (Interpersonal Skill) ในการทำงานกลุ่มบรรยากาศของการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญ เช่นการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การยิ้มแย้มแจ่มใส การยอมรับซึ่งกัน กล่าวคำชมเชยและการติเพื่อก่อให้กันและกัน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นแรงจูงใจในการทำงานร่วมกัน สมาชิกทุกคนควรจะต้องมีทักษะในการจูงใจอื่นๆประกอบด้วย เช่น การใช้คำพูดท่าทางที่เป็นมิตร การพูดด้วยเหตุผล ไม่ใช่การบังคับ ช่มชู้ มีความจริงใจต่อกัน ตลอดจนรู้จักขณะการให้คำติชมที่เหมาะสมแก่กัน

2. ทักษะการจัดการกลุ่ม (Group Building and Management) สมาชิกทุกคนต้องร่วมกันวางแผนงานภายใต้การนำหรือควบคุมของผู้นำกลุ่ม ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของงาน จุดมุ่งหมายของงานต้องเป็นจุดมุ่งหมายที่ดี คือ มีความชัดเจน สามารถปฏิบัติได้ และสามารถสังเกตเห็นผลได้ การกำหนดวิธีการทำงานให้ทุกคนรับทราบ การมอบหมายงานให้สมาชิกทุกคน การกำหนดกฎเกณฑ์หรือระเบียบในการทำงาน การกำหนดแนวทางการประเมิน

3. ทักษะการหาข้อมูล (Inquiry Skill) ผู้เรียนจะต้องมีทักษะนี้เพื่อที่จะสามารถค้นหาข้อมูลต่างๆ โดยการหาข้อมูลควรจะค้นหาจากหลายๆแหล่งข้อมูล เพื่อที่จะได้ข้อมูลมากและหลากหลาย เพียงพอที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล เพื่อนำไปสู่การหาข้อสรุปต่อไป

4. ทักษะการแก้ปัญหาคความขัดแย้ง (Conflict Resolution Skill) สมาชิกทุกคนจะต้องมีทักษะในการแสวงหาความร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหาคความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยร่วมมือกันแก้ปัญหาพยายามหาวิธีการที่สามารถช่วยให้ทั้ง 2 ฝ่ายบรรลุความสำเร็จ โดยการแลกเปลี่ยนทัศนะคติเรื่อง การเอาชนะ มาเป็นการแก้ปัญหา

5. ทักษะในการสังเคราะห์และประเมินผล (Synthesis and Presentation Skill) สมาชิกทุกคนควรมีทักษะในการสังเคราะห์ข้อมูลประเมินผลข้อมูลและพัฒนาเป็นความรู้ใหม่และนำเสนอผลสรุปดังกล่าว ซึ่งการนำเสนอผลงานจะต้องอาศัยเทคนิคและกรรมวิธีที่สามารถโน้มน้าวผู้ฟังให้เข้าใจชัดเจน และรวดเร็ว ผู้เสนอผลงานอาจจะเป็นผู้นำกลุ่ม สมาชิกในกลุ่ม หรือทั้ง 2 ฝ่าย

6. ทักษะการเฝ้าความสนใจ เป็นการเฝ้าความสนใจผู้ฟังโดยใช้ท่าทางประกอบการพูด

เช่น การเคลื่อนไหวร่างกาย การใช้ศีรษะ การผงกศีรษะเมื่อยอมรับ สั่นศีรษะเมื่อมีความต้องการ

7. ทักษะลีลาการพูด หมายถึงการใช้น้ำเสียง ต้องมีหนักเบา เสียงสูงเสียงต่ำ เสียงดังพูดเร็ว พูดช้า โดยมีจังหวะในการพูด มีการเน้นคำพูดที่ต้องการให้ผู้ฟังสนใจเป็นพิเศษ เช่นการพูดเสียงดัง การพูดเน้นย้ำ และที่สำคัญคือภาษาที่พูดต้องชัดเจน รัดกุม เข้าใจง่ายและมีลำดับขั้นตอน

3.11. จุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่ม

วีแลน (Wheelan, 1994:203) ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมกลุ่มมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะของตนเองในด้านการจัดการด้านสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มและการที่บุคคลได้ทำกิจกรรมกลุ่มย่อมทำให้ได้มาซึ่งทักษะด้านต่างๆที่จำเป็นซึ่งสอดคล้องกับคูเปอร์(Cooper, 2007 :162) ที่ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้จากวิธีการของการจัดกิจกรรมกลุ่มเล็ก ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการกลุ่มมีส่วนช่วยกระตุ้น และสนับสนุนให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนานในการทำกิจกรรมกลุ่มไปพร้อมๆกัน
2. กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนรู้จักพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจต่อสถานการณ์ต่างๆ
3. กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กล้าแสดงออกและมีการวิพากษ์ วิจาร์ณกันภายในกลุ่ม

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกระบวนการกลุ่มอาจแบ่งได้ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้เกิดการเข้าใจในตนเอง การอยู่ร่วมกับสมาชิกอื่นในกลุ่มจะมีส่วนช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองได้ดีขึ้น เช่น รู้ความสามารถบางประการของตน รู้จักข้อบกพร่องบางอย่าง ทั้งนี้เพราะกลุ่มจะมีปฏิกิริยาให้เห็นข้อเท็จจริงได้
2. เพื่อใช้กิจกรรมกลุ่มให้เกิดความเข้าใจบุคคลอื่น เมื่อสมาชิกในกลุ่มได้ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน ก็ย่อมจะทำให้รู้จักกันและกันดีขึ้น
3. เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันได้ดียิ่งขึ้นเกิดประสิทธิภาพในการทำงาน การจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านใดแก่สมาชิกขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายว่าต้องการจะให้เกิดการเรียนรู้ในด้านใด ก็จัดให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายนั้น

จันทิกา ลิมปิเจริญ (2522) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่มเอาไว้ดังนี้ คือ

1. ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมมากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและจำเนื้อหาได้ด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมนั้นต้องประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

ด้านร่างกาย ผู้เรียนต้องมีความพร้อมด้านร่างกาย คือไม่เจ็บป่วยหรือบาดเจ็บใดๆ่างกายต้องพร้อมที่จะรับรู้เรื่องราวต่างๆ ที่กลุ่มกำลังทำอยู่

ด้านสติปัญญา ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้สติปัญญาของตัวเอง หาวิธีการเพื่อแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันกับกลุ่มปัญหาหรือกิจกรรมที่จัดให้กลุ่มจึงควรเป็นกิจกรรมที่ทำท่าย ทำให้ผู้เรียนอยากคิด อยากลองแก้ อยากทราบผลที่ตามมา

ด้านอารมณ์ ผู้เรียนมีอารมณ์ร่วมอาจเกิดความสุขสนานหรือเกิดความเศร้าก่อให้เกิดความประทับใจตามมา ซึ่งทำให้มีความหมายต่อผู้เรียน

ด้านสังคม ผู้เรียนได้มีโอกาสนำประสบการณ์ของตนเองแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นในกลุ่มและช่วยเหลือกลุ่มทุกด้านให้กลุ่มดำเนินไปด้วยดี

2. ให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ปัญหาจนทำให้เกิดข้อคิดเกิดการเรียนรู้จากปัญหานั้น วิเคราะห์ได้ว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมซึ่งควรนำไปปฏิบัติหรือนำไปเป็นอุทาหรณ์เตือนใจ

3. ให้ผู้เรียนรู้จักเลือกสิ่งที่เรียนรู้นั้น หรือสิ่งที่ตนค้นพบไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นประโยชน์แก่ตัวเองและส่วนรวม

การนำกระบวนการกลุ่มมาใช้เป็นพื้นฐานในการสนับสนุน ให้บุคคลมีพฤติกรรมไปในทิศทางที่ต้องการ สามารถนำมาเป็นวิธีการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ 3 ประการดังนี้ (บุญเยี่ยม ตระกูลวงษ์ 2528 : 567 – 599)

1. เป็นตัวกลางในการเปลี่ยนแปลง หมายถึงว่า กลุ่มนั้นเป็นตัวการสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสมาชิก และสามารถทำให้สมาชิกในกลุ่มเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้

2. เป็นเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลง หมายถึงว่า ต้องการให้สมาชิกของกลุ่มนั้นทั้งกลุ่ม เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั่นเอง

3. เป็นตัวนำในการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมหลายอย่างของมนุษย์เปลี่ยนแปลงก็ต่อเมื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงนั้น

จากการศึกษาเกี่ยวกับหลักการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสี และแนวคิดการจัดกิจกรรมได้ ทฤษฎีต่างๆเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์ออกมาเป็นแนวคิดในการจัดดังนี้

แผนการสอนที่ 1 เรื่อง “เส้น รูปร่าง รูปทรง”

เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกเนื้อหาเรื่อง เส้น รูปร่าง รูปทรง เนื่องจากต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเรื่องของพื้นฐานทางกิจกรรมการวาดภาพระบายสี ถึงแม้ว่าผู้เรียนบางคนอาจจะมีพื้นฐานทางกิจกรรมการวาดภาพระบายสีมาบ้างแล้ว แต่การศึกษาในเรื่องของเส้น รูปร่าง รูปทรง จัดได้ว่าเป็นพื้นฐานของงานศิลปะทุกประเภท จึงได้นำเอาเนื้อหาเรื่องนี้มาเป็นการปรับพื้นฐานผู้เรียนก่อน โดยการจัดกิจกรรมนี้ผู้วิจัยต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องเส้นในหลายๆแบบ ไม่ว่าจะเป็นเส้นตรง

หรือ เส้นนอน หรือไม่ว่าจะเป็นรูปร่าง รูปทรงต่างๆ โดยให้ผู้เรียนพิจารณาความแตกต่างของเส้น รูปร่าง รูปทรงแบบต่างๆ โดยผ่านขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม โดยในส่วนของ ขั้นตอนการวิเคราะห์ โดยให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความแตกต่างของเส้น รูปร่าง รูปทรง ว่าเส้นแต่ละเส้น รูปร่างแต่ละรูปร่าง มีความแตกต่างกันอย่างไร เนื่องจากเส้น รูปร่าง รูปทรง มีหลายแบบ ต้องให้สมาชิกในกลุ่ม ช่วยกันวิเคราะห์ ทำความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกัน จากนั้นก็นำหลักการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์งานตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

แผนการสอนที่ 2 เรื่อง “ทฤษฎีสี”

เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกเนื้อหาเรื่อง ทฤษฎีสี เนื่องจากจัดกิจกรรมในเรื่องของทฤษฎีสีในครั้งนี้ เป็นการเน้นโดยให้ผู้เรียนได้ทดลองผสมสี โดยให้ผู้เรียนในกลุ่มได้ทดลองผสมสี เพื่อให้ได้สีที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งในการทดลองผสมสีจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการกลุ่ม โดยผ่านกรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีหนึ่ง ซึ่งใช้กรณี หรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงมาดัดแปลงและใช้เป็น ตัวอย่าง ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์อภิปรายกัน (ทิตินา แชมมณี, 2545) ในที่นี้หมายถึงการที่ผู้เรียนทดลองผสมสีที่ได้ไม่ว่าจะออกมาดีหรือไม่ดีนั้น แต่ผู้เรียนก็ได้เรียนรู้ผ่านสิ่งที่เกิดขึ้น และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเองได้

แผนการสอนที่ 3 เรื่อง “การจัดองค์ประกอบศิลป์”

เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกเนื้อหาเรื่อง การจัดองค์ประกอบศิลป์ เนื่องจากการกิจกรรมในเรื่อง การจัดองค์ประกอบศิลป์ นอกจากให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องของหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ ความเข้าใจทางทัศนธาตุแล้ว เป็นการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเรื่องของกระบวนการกลุ่มอีกวิธีหนึ่ง โดยการนำสื่อวัสดุ ในที่นี้ใช้ผลไม้ ให้ผู้เรียนในกลุ่มช่วยกันระดมความคิดในการจัดวางผลไม้ในกลุ่มตัวเอง ให้ถูกต้องตามหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ แล้ววาดภาพตามที่ได้จัดไว้ เป็นการให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ร่วมกันโดยผ่านค้นพบ (Discovery) โดยมีการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองแล้ว เขาจะเกิดความรู้สึกและเกิดความเข้าใจด้วยตนเอง อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเอง

แผนการสอนที่ 4 เรื่อง “ภาพปะติด”

เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกเนื้อหาเรื่อง ภาพปะติดเนื่องจากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานในลักษณะของโครงงานผ่านขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม ซึ่งในแผนการสอนนี้ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการทำงานมากกว่ากิจกรรมอื่น โดยหลังจากได้ศึกษาเรื่องของภาพปะติดแล้ว ก็ให้แต่ละกลุ่มไปสร้างสรรค์งานภาพปะติด ซึ่งในที่นี้จะเป็นการสร้างสรรค์งานในลักษณะของภาพปะติด ผสมผสานกับการระบายสี เนื่องจากวัสดุที่ใช้ภาพปะติดเป็นค่อนข้างจะหาได้ไม่ยาก เช่น กระดาษสี กระดาษจากนิตยสาร ซึ่งเป็นสื่อที่หาได้ง่ายและมีความปลอดภัย

ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมในศูนยฝึก และเป็นการให้ผู้เรียนศึกษาผ่านกระบวนการกลุ่มตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายของงาน การระดมความคิด วางแผน การลงมือปฏิบัติ ซึ่งในทีนี้จะให้ผู้เรียนได้วางแผนในการสร้างงาน โดยทำการระดมความคิด ออกแบบ แล้วนำแบบออกมาสร้างเป็นผลงานจริง โดยสามารถนำเอาเรื่องของเส้นรูปร่าง รูปทรง ทฤษฎีที่ได้สอนในตอนแรก มาประยุกต์ใช้ได้ อีกอย่างหนึ่งการจัดกิจกรรมในครั้งนี้เป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาในการทำงานไม่มากนัก ทำให้ง่ายต่อการควบคุมการจัดกิจกรรมและการประเมิน

4.เด็กและเยาวชนในศูนยฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี

นอกจากเยาวชนจะอยู่ในวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงแห่งชีวิตแล้ว เยาวชนยังถูกจัดว่าเป็นจุดเริ่มต้นแห่งความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ฉะนั้น เยาวชนอาจเป็นทั้งแรงงานแฝงของสังคม ปัญหาภาวะและเครื่องมือในการพัฒนา ประเด็นสำคัญในกระบวนการพัฒนาประเทศจึงอยู่ที่การทำให้เยาวชนเป็นความหวังของสังคมใหม่ เป็นอนาคตของชาติ เป็นผู้ใช้ความสามารถอย่างเต็มความสามารถ เป็นผู้ไม่สร้างปัญหา ไม่ทำตนเป็นภาระ นอกจากนี้เป็นผู้ตระหนักในสังคมส่วนรวม เป็นสมาชิกที่แข่งขัน กระตือรือร้นเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาประเทศอีกด้วย (สมิทธิ สระอุบล, 2534)

เบนจามิน เอส.บลูม (Benjamin S.Bloom, 1964) ได้จำแนกลักษณะพฤติกรรมออกเป็น 3 ส่วนคือ

1. พฤติกรรมด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวข้องกับการรับรู้ การจำข้อเท็จจริงต่างๆรวมทั้งการพัฒนาความสามารถและทักษะทางสติปัญญา การใช้วิจารณญาณเพื่อประกอบการตัดสินใจ พฤติกรรมด้านนี้ประกอบด้วยความสามารถระดับต่างๆ คือความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ (Comprehension) การประยุกต์หรือการนำความรู้ ไปใช้ (Application) การวิเคราะห์ (Analysis) การสังเคราะห์ (Synthesis) และการประเมินผล (Evaluation)

2. พฤติกรรมด้านเจตคติ ค่านิยม ความรู้สึกชอบ (Affective Domain) พฤติกรรมด้านนี้หมายถึง ความสนใจ ความคิดเห็น ความรู้สึกทำที่ ความชอบไม่ชอบ การให้คุณค่า การรับการเปลี่ยนหรือปรับปรุงค่านิยมที่ยึดถืออยู่เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในจิตของบุคคลยากแก่การอธิบาย พฤติกรรมด้านนี้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ การรับรู้หรือการให้ความสนใจ (Receiving or Attending) การตอบสนอง (Responding) การให้ค่าหรือการเกิดค่านิยม (Valuing) การจัดระเบียบ (Organizing) และการแสดงลักษณะตามค่านิยมที่ยึดถือ (Characteriation by a Value)

3. พฤติกรรมด้านการปฏิบัติ (Psychomotor Domain) เป็นพฤติกรรมที่ใช้ ความสามารถทางร่างกายแสดงออก ซึ่งรวมทั้งการปฏิบัติ หรือพฤติกรรมที่แสดงออกและสังเกตได้ใสถานการณ์หนึ่ง ๆ หรืออาจจะเป็นพฤติกรรมที่ล่าช้า คือ บุคคลไม่ได้ปฏิบัติทันทีแต่คาดคะเนว่าอาจปฏิบัติในโอกาสต่อไป พฤติกรรมการแสดงออกนี้เป็นพฤติกรรมขั้นสุดท้ายที่เป็นเป้าหมายของการศึกษา ซึ่งต้องอาศัยพฤติกรรมระดับต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วเป็นส่วนประกอบ (พฤติกรรมด้านพุทธิปัญญาและด้านเจตคติ) พฤติกรรมด้านนี้เมื่อแสดงออกมาจะสามารถประเมินผลได้ง่าย แต่กระบวนการที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมนี้ต้องอาศัยเวลาและการตัดสินใจหลายขั้นตอน

ปัญหาเด็กและเยาวชนไทยปัจจุบัน มีทั้งในแง่ของความเสื่อมโทรมในเรื่องคุณธรรม การมีค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง การให้การศึกษา ระบบการศึกษาและสาธารณสุขพื้นฐาน สำหรับเด็กตลอดจนปัญหาอิทธิพลของสื่อมวลชนและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อเด็ก ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดสภาพที่ไม่พึงปรารถนาแก่เด็กไทย ทั้งในด้านโภชนาการ สุขภาพอนามัย และความแข็งแรงของร่างกาย ด้านการศึกษาและสติปัญญา สุขภาพอนามัย อารมณ์ สังคม ตลอดจนวัฒนธรรมและจริยธรรม (คณะอนุกรรมการศึกษาแนวทางการพัฒนาเด็กอายุ 6 – 12 ปี, 2535)

จากปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว ย่อมมีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนบางกลุ่มที่หลงกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ (ศาลเยาวชนและครอบครัว, 2535) ซึ่งการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเหล่านี้ ต้องถูกส่งต่อไปยังสถานแรกรับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อรอการตัดสิน

ตามที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 ได้บัญญัติให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ควบคุมเด็กและเยาวชนตามคำพิพากษา หรือคำสั่งศาล เพื่อให้การควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนดังกล่าวสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย เหมาะสมกับสภาพการณ์อาชญาวิทยาดั้งเดิมครอบครัวของเขาแต่อย่างใดปัจจุบันและสอดคล้องกับนโยบายและแผนแม่บทด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย รวมทั้งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กหรือข้อกำหนดอื่นๆ ขององค์การสหประชาชาติที่ประเทศไทยได้ให้การรับรอง จึงกำหนดให้มีแนวทางการปฏิบัติงานของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2545 ดังต่อไปนี้

“สถานพินิจ” หมายความว่า สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดซึ่งตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2543 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543

“ศูนย์ฝึกและอบรม” หมายความว่า ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนที่ ศาลมีคำ

พิพากษาหรือมีคำสั่งให้ส่งตัวมาเข้ารับการฝึกและอบรม

“สถานควบคุม” หมายความว่า บริเวณที่ตั้งของศูนย์ฝึกและอบรม

“หน่วยควบคุมตัวเด็กและเยาวชน” หมายความว่า บริเวณรั้วหรือกำแพงควบคุมเด็กและเยาวชน

“หัวหน้าศูนย์ฝึกและอบรม” หมายความว่า หัวหน้าศูนย์ฝึกและอบรม และผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติราชการแทนหัวหน้าศูนย์ฝึกและอบรม

“เด็กและเยาวชน” หมายถึง เด็กและเยาวชนที่ศาลเยาวชนและครอบครัวหรือศาลอื่นพิพากษา หรือมีคำสั่งให้ส่งตัวมารับการฝึกและอบรม

เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายจะถูกศาลเยาวชนและครอบครัวกำหนด ให้เข้ารับการฝึกอบรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่เปิดดำเนินการทั้งในกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาค จำนวน 10 แห่ง เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายในเขตภาคกลางที่ถูกศาลเยาวชนและครอบครัวกำหนดให้เข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนที่ดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในเขตภาค 7 รวม 8 จังหวัด คือ ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เนื่องจากเป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตปริมณฑลและเป็นจังหวัดที่กำลังขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจ และอุตสาหกรรมดังกล่าว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของสถาบันครอบครัวและสังคมจากวิถีชีวิตที่เริ่มเปลี่ยนแปลงสังคมมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น มีความแตกร้างในครอบครัวมากขึ้น มีการแก่งแย่งแข่งขันและเอาเปรียบกันมากขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อเด็ก เยาวชน และครอบครัวเด็กและเยาวชนบางคนไม่สามารถทนอยู่ในครอบครัว และสังคมที่รุนแรงได้ จึงหันเข้าหายาเสพติด เพราะคิดว่าเป็นหนทางเดียวที่จะทำให้ตนเองหลีกเลี่ยงจากความโหดร้ายของสังคมที่เผชิญอยู่ได้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการกระทำผิดอื่น ๆ ตามมาอีก เช่น การลักเล็กขโมยน้อย จนถึงการชิงทรัพย์หรือปล้นทรัพย์ หรืออาจฆ่าคนตายโดยขาดความรับผิดชอบในการกระทำของตน (ศาลเยาวชนและครอบครัว, 2535)

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ซึ่งมีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ มกราคม สถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีหน้าที่ในการควบคุมเด็กและเยาวชน ดูแลการกินอยู่หลับนอน เสริมสร้างพลานามัย จัดอบรมให้ได้รับความรู้ วิชาสามัญและวิชาชีพ อบรมบ่มนิสัยกล่อมเกลาจิตใจให้กลับตนเป็นพลเมืองดี ให้การรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย การจัดนันทนาการเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต ส่วนหน้าที่ของสถานฝึกและอบรมนั้นเมื่อเด็กและเยาวชนจากศาลซึ่งพิพากษาส่งตัวไปฝึกอบรมแล้ว ก็มีหน้าที่แก้ไข

พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล โดยให้การศึกษาวชิรศึกษาสามัญศึกษา พลศึกษา จริยศึกษา รวมทั้งการฝึกวิชาชีพตามความเหมาะสมภายใต้การสงเคราะห์เลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด การควบคุมตัวไว้ตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความสำนึกตัว พัฒนาพฤติกรรมเสียใหม่ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ และกลับตนเป็นพลเมืองดีเมื่อได้รับการปลดปล่อย (ศาลคดีเด็กและเยาวชน, 2535) เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในเขตภาค 7 รวม 8 จังหวัด ได้แก่ ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสาครสมุทรสงคราม จะถูกส่งตัวไปยังสถานแรกรับเด็กและเยาวชนที่จังหวัดราชบุรี เพื่อรอศาลพิพากษาเมื่อศาลพิพากษาแล้ว เด็กและเยาวชนที่ถูกศาลพิพากษาให้เข้ารับการฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจังหวัดต่าง ๆ ในเขตภาค 7 ก็จะต้องถูกส่งไปยังสถานฝึกและอบรมที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดราชบุรี

ความเป็นมา

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี เดิมคือสถานฝึกและอบรมในสังกัดสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดราชบุรี ปัจจุบันเป็นหน่วยงานราชการบริหารส่วนกลางในสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จัดตั้งขึ้นโดยประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2546 โดยมีเขตอำนาจใน 8 จังหวัด คือ จังหวัดราชบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

หน้าที่ความรับผิดชอบ

มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมดูแลให้การอภิบาลในเรื่องการกินอยู่หลับนอน การบำบัดแก้ไข ฟื้นฟูและพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาส่งตัวมาฝึกอบรมด้วยการจัดการศึกษาสายสามัญและฝึกอบรมวิชาชีพ กิจกรรมบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู การเสริมสร้างระเบียบวินัย จริยธรรม และศีลธรรม เป็นต้น แบ่งหน่วยงานภายในออกเป็น 1 ฝ่าย กับ 3 กลุ่มงาน คือฝ่ายบริหารงานงานทั่วไป กลุ่มงานประสานกิจกรรมชุมชน กลุ่มงานพัฒนาพฤตินิสัย และกลุ่มงานบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู

การบำบัด แก้ไข และฟื้นฟูเด็กและเยาวชน

ระยะแรกรับตัวไม่เกิน 1 เดือน เด็กและเยาวชนทุกคนต้องเข้าร่วมสู่แผนเตรียมความพร้อมก่อนเข้ารับการฝึกอบรม โดยมีกิจกรรมปฐมนิเทศดำเนินการทั้งรูปของแต่ละสายอาชีพและรูปของสหวิชาชีพ

- กิจกรรมจริยธรรมและ จริยศึกษา
- กิจกรรมศิลปะบำบัด
- กิจกรรมเสริมทักษะชีวิต
- กิจกรรมนันทนาการ และห้องสมุด

- กิจกรรมการพัฒนาอาคาร-สถานที่
การจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพให้แก่เด็กและเยาวชน

สายสามัญ จัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรของการศึกษานอกโรงเรียน จัด 2 ระบบ
 คือ ระบบในชั้นเรียน และระบบพบกลุ่ม

ระบบชั้นเรียนมี 3 ระดับ คือ

1. ชั้นพื้นฐานระดับเตรียมประถม	1 ห้องเรียน จำนวน 56 คน
2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	1 ห้องเรียน จำนวน 76 คน
3. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	1 ห้องเรียน จำนวน 64 คน

ระบบพบกลุ่ม มี 2 ระดับ คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
 จัดการเรียนการสอนให้เฉพาะเด็กและเยาวชนที่ฝึกอบรมวิชาชีพ และมีความประสงค์ที่จะเรียน
 วิชาสามัญควบคู่ในคราวเดียวกัน โดยผู้เรียนจะต้องพบครูประจำกลุ่มในวันเสาร์หรือวันอาทิตย์
 ตามที่ครูประจำกลุ่มกำหนด โดยมีเด็กและเยาวชนเรียนแบบพบกลุ่มดังนี้

2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	1 ห้องเรียน จำนวน 76 คน
2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	1 ห้องเรียน จำนวน 64 คน

การฝึกอบรมวิชาชีพ

ขณะนี้มีการฝึกอบรมวิชาชีพ 8 สาขาวิชาชีพ คือ

1. วิชาชีพช่างตัดผม	มีเด็กและเยาวชน	จำนวน 21	คน
2. วิชาชีพช่างศิลป์	มีเด็กและเยาวชน	จำนวน 25	คน
3. วิชาชีพช่างเชื่อม	มีเด็กและเยาวชน	จำนวน 25	คน
4. วิชาชีพช่างไฟฟ้า	มีเด็กและเยาวชน	จำนวน 26	คน
5. วิชาชีพช่างก่อสร้าง	มีเด็กและเยาวชน	จำนวน 30	คน
6. วิชาชีพช่างยนต์	มีเด็กและเยาวชน	จำนวน 30	คน
7. วิชาชีพช่างเกษตรกรรม	มีเด็กและเยาวชน	จำนวน 49	คน
8. หน่วยพลศึกษา	มีเด็กและเยาวชน	จำนวน 15	คน

การบำบัด แก้ไข เด็กและเยาวชนที่ใกล้พ้นการฝึกอบรมหรือใกล้ปล่อยตัว

เด็กและเยาวชนที่ใกล้พ้นอบรมหรือใกล้ปล่อยตัวทุกคนจะต้องเข้าสู่แผนเตรียมตัวก่อน
 ปล่อย ซึ่งมีกิจกรรม คือ

- กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ กิจกรรมแนะแนวอาชีพ
- กิจกรรมโครงการค่ายธรรมะเพื่อเยาวชน กิจกรรมโครงการค่ายครอบครัว

- กิจกรรมโครงการเพื่อคุณภาพชีวิตแก่เยาวชนและครอบครัว
- กิจกรรมปัจฉิมนิเทศน์ จัดเป็นรายกลุ่มในรูปของสหวิชาชีพ

เด็กและเยาวชนในความควบคุมดูแล ณ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2550 มีจำนวน 621 คน เป็นชาย 576 คน หญิง 45 คน จำแนกตามประเภทคดี กลุ่มอายุและระยะเวลาในการฝึกอบรมดังนี้

ประเภทคดี

1. ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์	จำนวน 281 คน	ร้อยละ 45.2%
2. ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	จำนวน 150 คน	ร้อยละ 24.16%
3. ความผิดเกี่ยวกับเพศ	จำนวน 123 คน	ร้อยละ 19.81%
4. ความผิดต่อร่างกาย	จำนวน 20 คน	ร้อยละ 3.22%
5. ความผิดต่อชีวิต	จำนวน 22 คน	ร้อยละ 3.54%
6. ความผิดคดีอื่น เช่น บุกรุก	จำนวน 25 คน	ร้อยละ 4.02%

อายุของเด็กที่อยู่ในการควบคุม

อายุ 10 ปีขึ้นไป -14 ปี	จำนวน 42 25 คน	ร้อยละ 6.76%
อายุ 14 ปีขึ้นไป -18 ปี	จำนวน 316 คน	ร้อยละ 50.89%
อายุ 18 ปีขึ้นไป -24 ปี	จำนวน 263 คน	ร้อยละ 42.35%

ระยะเวลาฝึกอบรม

ไม่เกิน 6 เดือน	จำนวน 32 คน	ร้อยละ 5.15%
6 เดือนขึ้นไป – ไม่เกิน 1 ปี	จำนวน 252 คน	ร้อยละ 40.58%
1 ปีขึ้นไป – ไม่เกิน 3 ปี	จำนวน 188 คน	ร้อยละ 30.27%
3 ปีขึ้นไป – ไม่เกิน 5 ปี	จำนวน 120 คน	ร้อยละ 19.32%
5 ปีขึ้นไป	จำนวน 21 คน	ร้อยละ 3.38%
อายุครบ 24 ปี	จำนวน 8 คน	ร้อยละ 1.30%

ศาลต่างๆที่พิพากษาส่งเด็กและเยาวชนฝึกอบรมดังนี้

1. ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดราชบุรี จำนวน 161 คน ร้อยละ 25.93%
2. ศาลจังหวัดนครปฐมแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว จำนวน 125 คน ร้อยละ 20.13%
3. ศาลจังหวัดสมุทรสาครแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว จำนวน 76 คน ร้อยละ 12.24%
4. ศาลจังหวัดกาญจนบุรีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว จำนวน 69 คน ร้อยละ 11.11%
5. ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว จำนวน 65 คน ร้อยละ 10.47%

6. ศาลจังหวัดเพชรบุรีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว จำนวน 69 คน ร้อยละ 11.11%
7. ศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวจำนวน 26 คน ร้อยละ 4.19%
8. ศาลจังหวัดสมุทรสงครามแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว จำนวน 15 คน ร้อยละ 2.42%
9. ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดขอนแก่น จำนวน 5 คน ร้อยละ 0.38%
10. ศาลจังหวัดนนทบุรีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว จำนวน 3 คน ร้อยละ 0.48%
11. ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง (กรุงเทพฯ) จำนวน 7 1.12%

จากการศึกษาเอกสารทางวิชาการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาช่างศิลป์ เมื่อนำมาผนวกเข้ากับความคิดเห็นของนักการวิชาการท่านต่างๆ ได้กล่าวสรุปว่าวัตถุประสงค์หลักในการจัดการเรียนการสอนศิลปะ มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีในด้านต่างๆ ของมนุษย์ 7 ด้านด้วยกัน คือ พัฒนาการทางด้านสติปัญญา พัฒนาการทางอารมณ์ พัฒนาการทางสังคม และยังมีส่วนช่วยในด้านพฤติกรรม การบำบัดปัญหาของผู้เรียนทั้งนี้เพื่อความสมบูรณ์แห่งชีวิตของผู้เรียนในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน ซึ่งเมื่อนำเอามาใช้กับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เพราะกิจกรรมกลุ่มมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนเป็นอย่างมาก ครูสามารถจะนำประโยชน์ของกิจกรรมมาพัฒนาพฤติกรรม ตลอดจนความสำเร็จในการเรียนของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งรูปแบบการประเมินจากการสอนแบบกระบวนการกลุ่มก็ยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดทางทักษะชีวิตในด้านต่างๆ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาทักษะพื้นฐานของบุคคลเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขเป็นการเรียนรู้ที่สามารถนำไปบูรณาการองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ในชีวิตประจำวันเข้าด้วยกัน ซึ่งในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแห่งนี้ ก็มีกิจกรรมที่เสริมทักษะชีวิต ที่อยู่ในรูปการบำบัด แก้ไข และฟื้นฟู ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนจิตกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่มที่ส่งเสริมทักษะชีวิตในวิชาช่างศิลป์ ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี

5.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1. งานวิจัยในประเทศ

กัมปนาท บริบูรณ์ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองและวิธีคิดตามแนวคิดเป็นโดยวิธีกระบวนการกลุ่มของนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาการเห็นคุณค่าใน

ตนเองและวิธีคิดตามแนวการคิดเป็นโดยวิธีกระบวนการกลุ่มของนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง เพื่อประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองและวิธีคิดตามแนวการคิดเป็นโดยวิธีกระบวนการกลุ่มของนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง และเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองและวิธีคิดตามแนวการคิดเป็นโดยวิธีกระบวนการกลุ่มของนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง ขั้นตอนในการวิจัยมี 4 ขั้นตอน

1) การศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเอง การคิดเป็นและข้อมูลของโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

3) การทดสอบประสิทธิผลของหลักสูตร

4) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง กองทัพเรือ 1

ปี 2549 รุ่น 2 จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง แบบวัดการคิดเป็น แบบสอบถามความพึงพอใจในหลักสูตรฝึกอบรม คู่มือฝึกอบรม สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองและวิธีคิดตามแนวการคิดเป็นโดยวิธีกระบวนการกลุ่มของนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง ประกอบด้วย เนื้อหาสาระในการฝึกอบรม ประกอบด้วย แผนกิจกรรมฝึกอบรม 6 ด้าน คือ 1.รู้จักตนเองและคุณค่าของตนเอง 2.การสื่อสาร 3.การจัดการกับปัญหา 4.การทำงานร่วมกัน 5.การสร้างเป้าหมายในชีวิต 6.คุณธรรมจริยธรรม ผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมมีคุณภาพดีและมีความเหมาะสมเพียงพอต่อการนำไปใช้ ส่วนการหาประสิทธิผลของหลักสูตรสรุปได้ว่าผลการเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง หลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการเปรียบเทียบการคิดเป็นของนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมจากนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองที่เข้ารับการฝึกอบรม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

กิริติ ศรีสุชาติ (2544) ทำการวิจัยเรื่อง ผลการสอนภาพระบายสีด้วยเทคนิคกระบวนการกลุ่มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ที่มีต่อสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กรุงเทพฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการสอนวาดระบายสีด้วยเทคนิคกระบวนการกลุ่มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเรวดี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จำนวนทั้งหมด 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งก่อนและหลังเรียน วัดด้านเนื้อหาความรู้ ด้านทักษะในการวาดภาพระบายสี และด้านทัศนคติในการวาดภาพระบายสี 2. แผนการสอนการวาดภาพระบายสี 6 แผน ได้แก่เรื่องเส้น รูปร่าง รูปทรง สี การจัดองค์ประกอบ รูปและพื้นหลัง การวาดระบายสี การวาดภาพระบายสีจากประสบการณ์ และการวาดภาพระบายสีประเพณีไทย 3. แบบสังเกตพฤติกรรมทางการเรียน 4. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการสอนด้วยเทคนิคกระบวนการกลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความถี่และค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านเนื้อหาความรู้ ด้านทักษะการวาดภาพระบายสี และทัศนคติในการวาดภาพระบายสีด้วยเทคนิคกระบวนการกลุ่มก่อนเรียนและหลังเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

กุลชลี ตาลช่วง (2546) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาวิธีการประเมินการปฏิบัติงานกลุ่ม สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาวิธีการประเมินการปฏิบัติงานกลุ่ม สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2) เพื่อตรวจสอบคุณภาพของวิธีการประเมินการปฏิบัติงานกลุ่ม สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3) ศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำวิธีการประเมินการปฏิบัติงานกลุ่มไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน วิทยาศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทพศิรินทร์(พุแค) จังหวัดสระบุรี ปีการศึกษา 2546 จำนวน 102 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ แบบประเมินความร่วมมือในการปฏิบัติงานกลุ่ม แบบทดสอบความรู้ทางวิชาการ

ผลการวิจัยพบว่า

1. วิธีการประเมินการปฏิบัติงานกลุ่ม สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบคือ 1) การประเมินความสามารถในการปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ 2) การประเมินความร่วมมือในการปฏิบัติงานกลุ่ม 3) การวัดความรู้ทางวิชาการ 4) การให้คะแนนพิเศษของกลุ่ม

2. คุณภาพของวิธีการประเมินการปฏิบัติงานกลุ่ม สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นพบว่า

แบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีความตรงเนื่อหาอยู่ระหว่าง .90 – 1.00 และมีค่าความเที่ยงระหว่างผู้ประเมินเท่ากับ .99

แบบประเมินความร่วมมือในการปฏิบัติงานกลุ่ม สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีความตรงเนื่อหาอยู่ระหว่าง .70 – 1.00 และมีค่าความเที่ยงระหว่างผู้ประเมินเท่ากับ .56 และ .85

แบบทดสอบวัดความรู้ทางวิชาการทั้ง 5 ฉบับ มีความตรงเนื่อหาอยู่ระหว่าง .60 – 1.00 และมีค่าความเที่ยงเท่ากับ .79 .84 .80 .75 และ .72 ตามลำดับ

วิธีการประเมินการปฏิบัติงานกลุ่ม สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มีความตรงตามสภาพเมื่อคำนวณจากคะแนนดิบมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .70 เมื่อคำนวณจากคะแนนมาตรฐาน (T-score) มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ .68

3. จากการสอบถามครูและนักเรียนพบว่าวิธีการประเมินการปฏิบัติงานกลุ่มและเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในกิจกรรมการทดลองวิทยาศาสตร์

จินตนา ไพบูลย์ (2543) ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับทักษะการฝึกวิชาชีพของเยาวชนชายในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดราชบุรี การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับทักษะการฝึกวิชาชีพของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชนจังหวัดราชบุรี ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ เยาวชนชายที่ฝึกวิชาชีพทั้ง 6 หน่วยวิชาชีพ ได้แก่ วิชาชีพช่างยนต์ วิชาชีพช่างตัดผม วิชาชีพช่างไม้ วิชาชีพช่างไฟฟ้า วิชาชีพศิลปหัตถกรรม วิชาชีพศิลปหัตถกรรม จำนวนทั้งหมด 180 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบประเมินทักษะวิชาชีพ ซึ่งได้รับกลับคืนมาอย่างละ 180 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่สัมพันธ์กับทักษะการฝึกวิชาชีพของเยาวชนชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ หลักสูตรวิชาชีพ ศิลปหัตถกรรม สาเหตุที่เลือกเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพในขณะนั้น คือ เลือกตามเพื่อนลักษณะการเรียนวิชาชีพเป็นแบบเรียนปฏิบัติอย่างเดียว

ทัศนีย์ ช้อนขุนทด (2543) ทำวิจัยเรื่อง ผลของการมีส่วนร่วมตามโปรแกรมนันทนาการที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสมรรถภาพทางกาย และอึดทนโน้ทส์ของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และเปรียบเทียบผลของการมีส่วนร่วมตามโปรแกรมนันทนาการ ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสมรรถภาพทางกาย และอึดทนโน้ทส์ของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง ผลการวิจัยพบว่า

1. สมรรถภาพทางกายของเยาวชนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกัน

กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในช่วงสัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 8 ในด้านยืนกระโดดไกลและวิ่ง

2. สมรรถภาพทางกายของเยาวชนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในช่วงสัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 8 ในด้านยืนกระโดดไกล วิ่งเก็บของ ลูกนั่ง และความอ่อนตัว

3. สมรรถภาพทางกายของเยาวชนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทางด้านสติปัญญาและสถานภาพ ด้านรูปร่างและคุณสมบัติและด้านความเป็นที่น่านิยมในช่วงหลังสัปดาห์ที่ 8

สมรรถภาพทางกายของเยาวชนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในหลังช่วงสัปดาห์ที่ 8 ทางด้านพฤติกรรม สถานภาพ ด้านรูปร่างและคุณสมบัติ และด้านความเป็นที่น่านิยม ด้านความวิตกกังวล ด้านความสุขและพึงพอใจ

ธีรภา เกษประดิษฐ์ (2544) ทำวิจัยเรื่อง ปัญหาพฤติกรรมเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน 4 ภาค มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ปัญหาพฤติกรรมเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน 4 ภาคผลการวิจัยพบว่า

ภาคเหนือ เด็กจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวสูงสุด 65.4% รองลงมาคือปัญหาทางเพศ 58.3% ภาคกลางเด็กจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวสูงสุด 53.8% รองลงมาคือปัญหาทางเพศ 50.4% ภาคตะวันออกเฉียงเหนือปัญหาทางเพศเป็นอันดับหนึ่ง 64.1% รองลงมาคือปัญหาพฤติกรรมเกเร ภาคใต้พฤติกรรมก้าวร้าวสูงสุด 55.9% รองลงมาคือปัญหาทางเพศ 52.0%

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาพฤติกรรมเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในแต่ละภาคมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น ซึ่งควรต้องได้รับการแก้ไข ป้องกัน และหน่วยงานในระดับสูง ต้องร่วมมืออย่างจริงจัง

นางสาวนาฎยา บัณเฑาะ (2543) ทำการวิจัยเรื่องผลของการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ที่มีผลต่อเชาวน์อารมณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ที่มีต่อเชาวน์อารมณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนท่าวังวิทยาคารจังหวัดลพบุรี จำนวน 72 คนแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ให้ห้องเรียนหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองซึ่งเรียนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ จำนวน 36 คนและอีกห้องเรียนหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุมซึ่งเรียนด้วยวิธีการเรียนแบบ

ปกตินักเรียนทุกคนได้รับการวัดเชาวน์ อารมณ์และทัศนคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ก่อนการทดลอง เมื่อเสร็จสิ้นการทดลองแล้วนักเรียนทุกคนรับทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์และเชาวน์ อารมณ์อีกครั้งหนึ่งวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทดสอบ t และการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Anova)

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ มีเชาวน์ อารมณ์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ มีเชาวน์ อารมณ์ สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นายโฆสิต จตุรัสวัฒนากุล (2543)ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการสอนเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือเป็นรายบุคคลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้ในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการสอนเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือเป็นรายบุคคลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้ในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีระดับความสามารถต่างกันกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กรุงเทพมหานคร จำนวน 78 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 39 คน และกลุ่มควบคุม 39 คน กลุ่มทดลองเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการสอนเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือเป็นรายบุคคล โดยเรียน 13 คาบ คาบละ 50 นาที เป็นระยะเวลา 1 เดือน กลุ่มควบคุมเรียนตามปกติ เก็บข้อมูลก่อนและหลังการทดลองด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และเก็บข้อมูลหลังการทดลองด้วยแบบทดสอบความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทดสอบที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA)

ผลการวิจัย พบว่า

- 1) นักเรียนทุกระดับความสามารถทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการสอนเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือเป็นรายบุคคลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) นักเรียนทุกระดับความสามารถทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการสอนเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือเป็นรายบุคคลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนในระดับเดียวกันที่เรียนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการสอนเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือเป็นรายบุคคลมีความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

4) หลังการทดลองนักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการสอนเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือเป็นรายบุคคลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ไม่แตกต่างกันระหว่างนักเรียนระดับความสามารถทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ปานกลางกับต่ำ แต่มีความแตกต่างระหว่างนักเรียนระดับความสามารถทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกับปานกลาง และสูงกับต่ำ

ประเสริฐ ตันสกุล (2538) ได้ศึกษาในเรื่อง ยุทธศาสตร์ทักษะชีวิตเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพเยาวชน โดยการเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายอาชีวศึกษา และนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และวิเคราะห์หลักสูตรตำราเรียนและเอกสารต่างๆ ประกอบกับแนวคิดที่รวบรวมได้จากประสบการณ์ต่างประเทศ และได้กำหนดชนิดของทักษะชีวิตที่ศึกษารวม 9 ชนิด คือ ทักษะการประเมินสถานการณ์และระบุปัญหา ทักษะการประเมินศักยภาพของตนเองในสถานการณ์เฉพาะหน้า ทักษะการคิดทางเลือกและจัดลำดับทางเลือก ทักษะการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม ทักษะการสื่อสาร แรงความคิดและตัดสินใจ ทักษะการปฏิเสธและต่อรองเพื่อรักษาน้ำใจและประโยชน์ของตนเอง ทักษะการควบคุมอารมณ์และสถานการณ์ภายใต้แรงกดดัน ทักษะการพัฒนาและปรับเปลี่ยนทัศนคติ ทักษะการสื่อสารใฝ่เรียนรู้ไปสู่วิถีชีวิตที่เหมาะสม

ผลการวิจัยพบว่าทักษะชีวิต 9 ประการนี้จำเป็นสำหรับชีวิตประจำวัน แต่ไม่มีรายวิชาทักษะชีวิตในหลักสูตร ดังนั้น ควรได้รับการฝึกโดยแทรกอยู่กับวิชาเรียนและกิจกรรมปกติที่มีอยู่แล้ว โดยฝึกบ่อยๆ รายวิชาที่พบทักษะชีวิตมากที่สุดคือภาษาไทย สุขศึกษา สังคมศึกษา พุทธศาสนา และวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ นักเรียน นักศึกษาในระดับต่างกันได้มีโอกาสในการฝึกทักษะชีวิตต่างกัน และทักษะที่ส่วนใหญ่ขาดในระบบการศึกษา คือ ทักษะการประเมินศักยภาพตนเองในสถานการณ์เฉพาะหน้า ทักษะการปฏิเสธเจรจาต่อรองเพื่อรักษาน้ำใจและผลประโยชน์ของตน

ผดุงศักดิ์ คชสำโรง (2542) ทำวิจัยเรื่อง ผลการสอนวาดภาพระบายสีที่มีต่อการแสดงออกทางด้านความรู้สึกความเข้าใจและทางด้านอารมณ์ของเด็กในมูลนิธิคุ้มครองเด็ก: กรณีเด็ก

ที่ถูกล่วงเกินทางเพศ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ผลการสอนวาดภาพระบายสีที่มีต่อการแสดงออก ทางด้านความรู้ความเข้าใจและทางด้านอารมณ์ของเด็กในมูลนิธิคุ้มครองเด็ก

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็น เด็กหญิงที่ถูกล่วงเกินทางเพศ อายุ 9 -12 ปี จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจและอารมณ์ด้วยการวาด ภาพของซิลเวอร์ (STD) 2) แผนการสอนวาดภาพระบายสีจำนวน 10 แผน ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อ คำสั่ง 3 กลุ่ม คือ การวาดภาพจากการคาดการณ์ การวาดภาพจากการสังเกต การวาดภาพจาก จินตนาการ 3) แบบประเมินผลงาน ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทำการวิเคราะห์ ข้อมูลโดยการหาค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการวาดภาพที่มีต่อการแสดงออกทางด้านความรู้ ความ เข้าใจ และทางอารมณ์ พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษารายละเอียดพบว่า เด็กที่เรียนตามแผนการสอนการวาดภาพระบายสี มี ผลสัมฤทธิ์ทางการวาดภาพที่มีต่อการแสดงออกทางด้านความรู้ ความเข้าใจ และทางอารมณ์ สูง กว่าก่อนเรียน เมื่อศึกษารายละเอียดจากแบบทดสอบย่อย การวาดภาพจากการคาดการณ์ การ วาดภาพจากการสังเกต การวาดภาพจากจินตนาการ พบว่ามีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน

วรารุญ หิรัญยศิริ (2544) ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ของเยาวชนชายที่ กระทำคามผิดในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ของเยาวชนชายที่กระทำคามผิดในสถานพินิจและ คุ้มครองเด็กและเยาวชนและในโรงเรียนมัธยมศึกษาอายุระหว่าง 15-18 ปี กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน ทั้งสิ้น 82 คน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ เยาวชนชายที่กระทำคามผิดในสถานพินิจและคุ้มครอง เด็กและเยาวชน จากสถานฝึกและอบรมบ้านกรูณา จำนวน 41 คน และเยาวชนชายที่กระทำ ความผิดในโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา ที่ฝ่าฝืนกระทำความผิดกฎระเบียบหรือมีพฤติกรรมที่ไม่ เหมาะสมตามบันทึกของโรงเรียน จำนวน 41 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามข้อมูล ทั่วไปส่วนบุคคล และแบบทดสอบอัตมโนทัศน์ของ Bruce A. Bracken (1992) แล้วนำข้อมูลมา วิเคราะห์โดยใช้การทดสอบค่า t-test

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเยาวชนที่กระทำคามผิดในสถานพินิจฯ มีอัตมโนทัศน์ด้านต่าง ๆ เช่นด้านสังคม ด้านอารมณ์และความรู้สึก ด้านความสามารถ ด้านวิชาการ ด้านครอบครัว และด้าน กายภาพ ต่ำกว่ากลุ่มเยาวชนที่กระทำคามผิดในโรงเรียนมัธยมศึกษา

วิศิศา ชื่นอารมณ์ (2546) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบประเมินผลการปฏิบัติงานกลุ่ม สาระการเรียนรู้ศิลปะด้านทัศนศิลป์ ช่วงชั้นที่สอง การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

- 1) กำหนดตัวบ่งชี้และน้ำหนักความสำคัญของ
- 2) สร้างแบบคะแนนการประเมินผลการปฏิบัติงานสาระการเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ ประเมินผลการปฏิบัติงานและตรวจสอบคุณภาพแบบประเมินการปฏิบัติงานสาระการเรียนรู้ ทัศนศิลป์
- 3) ศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของแบบประเมินผลการปฏิบัติงานสาระการเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วย ครู นักเรียน และผู้ปกครองชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในสังกัดการศึกษาส่วนท้องถิ่น จำนวน 57 คน เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินผลการปฏิบัติงานการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการหาค่าสถิติ บรรยาย

ผลการวิจัย พบว่า แบบประเมิน ผลการปฏิบัติงานครอบคลุมการวัด 3 ด้าน คือ การปฏิบัติงาน ผลงาน คุณลักษณะนิสัย เนื้อหาที่วัดแบ่งออกเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้คือ 1) การเขียนภาพระบายสี 2) การพิมพ์ภาพ 3) การปั้น 4) การสร้างสรรค์ด้วยวัสดุ แต่ละหน่วยการเรียนรู้มีผู้ประเมินผลการปฏิบัติงานคือ ครู นักเรียน เพื่อน ผู้ปกครอง อัตราส่วนตัวบ่งชี้ 18-19 ตัวน้ำหนักความสำคัญของคะแนนการประเมินจากผู้ประเมิน 4 กลุ่ม คือ ครู นักเรียน เพื่อนผู้ปกครอง เท่ากับ 5:1.5:2.5:1 และอัตราส่วนน้ำหนักความสำคัญของคะแนนจากด้านที่วัด คือการปฏิบัติงาน ผลงาน และคุณลักษณะนิสัย เท่ากับ 5:2.5:2.5 เครื่องมือเป็นแบบมาตราประมาณค่าการสังเกต พฤติกรรม และผลงาน ด้วยวิธีการให้คะแนนแบบรูบริคส์ จำแนกระดับคุณภาพ 3 ระดับ คือ ดี ปานกลาง และปรับปรุง เครื่องมือมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันที่บ่งชี้ความเที่ยงแบบ ความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน กลุ่มครูอยู่ระหว่าง 0.689 - 0.959 กลุ่มผู้ปกครองอยู่ระหว่าง 667-802 และค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบวัดซ้ำในนักเรียนอยู่ระหว่าง 0.816 -0.911และผลการ ใช้แบบประเมินผลการปฏิบัติงานกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์บ่งชี้ว่าเครื่องมือมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สมศรี ส่งาศิลป์ (2547) ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการศึกษานอกโรงเรียน สายอาชีพของโรงเรียนผู้ใหญ่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพ ตามความคิดเห็นของผู้เรียนสายอาชีพและครูผู้สอน วิชาชีพและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีภูมิหลังแตกต่างกันเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพของโรงเรียนผู้ใหญ่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ในด้านหลักสูตร ครูผู้สอน ผู้เรียน วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลและ

ประเมินผล กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้เรียนสายอาชีพ 113 คน และครูผู้สอนวิชาชีพ 32 คน ของตรังเรียนผู้ใหญ่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที่ผลการวิจัย

1. ผู้เรียนสายอาชีพมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพในด้านหลักสูตร ครูผู้สอน ผู้เรียน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผล อยู่ในระดับดี แต่ด้านวิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับพอใช้ ส่วนครูผู้สอนวิชาชีพมีความเห็นว่า โรงเรียนใช้หลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ครอบคลุมและสนองความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน ครูผู้สอนได้สอนตรงตามสาขาวิชาชีพที่ถนัด และเห็นว่าผู้เรียนส่วนน้อยมีความตั้งใจจริง ครูผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบบรรยายและวิธีการสาธิต และให้ความสำคัญกับการใช้สื่อการเรียนการสอน ส่วนการวัดผลและประเมินผลจะเน้นภาคปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี

2. ผู้เรียนสายอาชีพ และครูผู้สอนวิชาชีพมีความเห็นต่อปัญหาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพของโรงเรียนผู้ใหญ่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลางว่ามีปัญหาในทุกด้าน

3. จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีภูมิหลังแตกต่างกันเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพพบว่า ผู้เรียนสายอาชีพที่มีเพศและระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้เรียนสายอาชีพที่อายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านครูผู้สอน ผู้เรียน และการวัดผลและประเมินผล

โอภาส บุญครองสุข (2535) ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม กับการทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นกลุ่มกับการทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒปทุมวัน ปีการศึกษา 2533 จำนวน 60 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน ได้แก่กลุ่มที่ทำกิจกรรมเป็นกลุ่มและกลุ่มที่ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอร์เรนซ์ ชนิดรูปภาพแบบ ก. ซึ่งใช้วัดความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้าน คือ ความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดละออ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีหาค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test แบบ Pooled Variance

ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ทำกิจกรรมเป็นกลุ่มสูงกว่านักเรียนที่ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) คะแนนความคิดคล่องและความคิดยืดหยุ่นของนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) คะแนนความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออของนักเรียนที่ทำกิจกรรมเป็นกลุ่มสูงกว่านักเรียนที่ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2. งานวิจัยต่างประเทศ

Davis (1988) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์และเจตคติของนักเรียน ที่มีการเรียนแบบร่วมมือกัน ในการ แก้ปัญหาโจทย์คณิตศาสตร์” (A Study on the Effects of Students Use of Selected Group Process Skills on Student Achieve Learning Mathematics Problem Solving Unit) กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนที่เรียนวิชาคณิตศาสตร์ในเกรดที่ 7 จำนวน 104 คน ซึ่งมีความสามารถเฉลี่ยพอ ๆ กัน ออกแบบเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม และให้ใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกันทั้ง 2 กลุ่ม ไม่มีการใช้เงื่อนไขส่วนบุคคลและเงื่อนไขการแข่งขัน การวัดด้านผลสัมฤทธิ์ใช้แบบทดสอบของโครงการทดสอบการแก้ปัญหาโจทย์ของไอโอวา (Iowa Problem Solving project Tests) การศึกษานี้ใช้เวลา 75 วัน

ผลการวิจัยพบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในด้านผลสัมฤทธิ์ ส่วนการสังเกตข้อมูลชี้ให้เห็นความแตกต่างในด้านรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผู้เรียนที่ใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มมีการใช้ภาษาพูดมากขึ้น ทั้งยังมีปฏิสัมพันธ์ต่อสมาชิกกลุ่มอื่นมากขึ้น และมีคำชี้แจงด้านการปรับสภาพของกระบวนการซึ่งใช้การแก้ปัญหาภายในกลุ่ม การทำงานมากกว่าผู้เรียนอื่นๆ ที่ปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากผู้สอนที่ใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มโดยเฉพาะ

Linton & Hedstrom (2006) ได้ศึกษาเรื่อง “การสำรวจคุณภาพของกระบวนการกลุ่มในการจัดการแบบกลุ่มกับการรับรู้ของนักเรียน” (An Exploratory Qualitative Investigation of Group Processes in Group Supervision: Perceptions of Masters-Level Practicum) โดยที่ผู้วิจัยต้องการวิจัยที่เกี่ยวกับการสำรวจคุณภาพของกระบวนการกลุ่มในการจัดการแบบกลุ่มกับการรับรู้ของนักเรียน โดยผ่านการบังคับบัญชาของกลุ่มของผู้รับการฝึกหัดผู้วิจัยได้ไต่สวนบทบาทของกระบวนการกลุ่มในการบังคับบัญชากลุ่ม การสำรวจคุณภาพนี้ คือการค้นหาประสบการณ์ของกระบวนการกลุ่มของผู้เรียนได้รับการฝึกหัดภายใต้การบังคับบัญชากลุ่ม ที่รวมถึงแนวทางที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานภายในกลุ่มภายใต้การบังคับบัญชากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า การบังคับบัญชาภายในกลุ่ม ส่งผลต่อการทำงานกลุ่มในด้านต่างๆ ทั้ง การปฏิบัติงาน การปรึกษาภายในกลุ่มเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงาน รวมถึงผลของแบบฝึกหัดที่ได้จากการปฏิบัติงานกลุ่ม

Markus, Janet (2002) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษากระบวนการประเมินผลงานศิลปะภาคปฏิบัติของนักเรียน และอิทธิพลของการประเมินผลงาน” (Student Assessment and Evaluation in studio Art) โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อการศึกษากระบวนการประเมินผลงานศิลปะภาคปฏิบัติของนักเรียน และอิทธิพลของการประเมินผลงานที่ตามมาของนักเรียนตามหลักสูตร 3 แนวทาง ซึ่งประกอบไปด้วย 1) รูปแบบรวม 2) แบบจำแนก 3) แบบสากล ซึ่งผู้วิจัยนำรูปแบบสหกรณีศึกษาเส้นทางที่ครูพัฒนามโนทัศน์ของตนเกี่ยวกับศิลปะศึกษาและการปฏิบัติการประเมินผล และเส้นทางที่นักเรียนตีความและใช้การประเมินผล รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้ที่มีส่วนร่วมในการวิจัยประกอบด้วยครูศิลปะ 1 คน นักเรียนศิลปะชั้นมัธยมปลาย 3 คน ใช้เวลานานกว่า 6 สัปดาห์ จำนวน 10 ครั้ง รวบรวมข้อมูลกระบวนการประเมินผลของครูและการตอบสนองของนักเรียนต่อการประเมินผลโดยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมรายบุคคล สังเกตและอภิปรายอย่างไม่เป็นทางการ และรวบรวมเอกสารหลักฐานต่างๆ ผลการวิจัยพบว่า ครูใช้ประสบการณ์ส่วนตนที่ได้จากการอบรมมาพัฒนาการประเมินผล ครูปรับจุดประสงค์การศึกษาตามความชอบส่วนตัว ส่วนนักเรียนได้บูรณาการการประเมินผลของครูกับงานที่ตามมาด้วยเงื่อนไขต่อไปนี้ 1) เมื่อคุณค่าการประเมินผลสอดคล้องกับเป้าหมาย ความคาดหวังและความต้องการที่จำเป็นของนักเรียน 2) เมื่อนักเรียนสามารถคงความเชื่อเดิมเกี่ยวกับธรรมชาติของกระบวนการทำงานศิลปะ 3) เมื่อนักเรียนคงความพอใจส่วนตัวในระดับสูงเกี่ยวกับงานศิลปะของตนเอง

Nattiv, A. (1994) ศึกษาเกี่ยวกับ “การเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์กับนักเรียนกลุ่มที่เรียนแบบปกติที่มีผลต่อพฤติกรรมทำให้ความช่วยเหลือและผลสัมฤทธิ์ทางคณิตศาสตร์” (Helping Behaviors and Math Achievement Gain of Student Using Cooperative- Learning) โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในระดับ 3-5 จำนวน 101 คน โดยครูสอนวิธีการให้ความช่วยเหลือเพื่อนโดยการอธิบาย การรับฟังคำอธิบายและการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ก่อนเรียนวิชาคณิตศาสตร์ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่ากลุ่มที่เรียนแบบปกติและผลการวิจัยพบว่าการให้คำอธิบายการ

ยอมรับฟังคำอธิบาย การให้ความช่วยเหลือของนักเรียนในแต่ละกลุ่มมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Strahm (2007) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้กระบวนการกลุ่มและความต้องการของนักเรียนที่จะรู้คุณค่าในตัวเองและความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม” (Cooperative - Learning : Group Process and Student Need for Self- Worth and Belonging) จุดประสงค์ของการเรียนนี้คือการสำรวจความเข้าใจของนักเรียนที่มีต่อหลักของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ตามความต้องการในการรู้คุณค่าในตัวเองและการรวมกลุ่ม นักเรียนมัธยม 8 คนได้ตอบแบบสอบถามและสัมภาษณ์แบบกลุ่ม หลักการศึกษาเบื้องต้น 12 สัปดาห์ นักเรียนเข้าใจภาพรวมของซึ่งสนับสนุนความต้องการของนักเรียนที่จะรู้คุณค่าในตัวเองและการรวมกลุ่มพวกเขายังเข้าใจนักเรียนยังเข้าใจความต้องการเป็นที่ยอมรับซึ่งอาจมีผลต่อการเรียนรู้

ผลการวิจัยพบว่า การใช้กระบวนการกลุ่มช่วยนักเรียนรู้คุณค่าในตัวเองได้ผลเป็นอย่างดีสำหรับกลุ่มประชากรนี้ หลังจากทำการปฏิบัติการเรียนการสอนแล้วสามารถเพิ่มการเรียนรู้คุณค่าในตัวนักเรียนได้

Truneckowa (2007) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประเมินผลการทำงานระหว่างการทำงานเป็นรายบุคคล กับการทำงานเป็นกลุ่มในหมู่วัยรุ่นที่มีปัญหาทางพฤติกรรม” (Evaluating Personal Construct Group Work Troubled Adolescent) จุดประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้คือ การเปรียบเทียบผลการทำงานเป็นรายบุคคลกับผลการทำงานเป็นกลุ่มของเด็กวัยรุ่นที่มีปัญหา ผู้วิจัยประเมินค่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทำงานเป็นกลุ่มของเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม ที่ได้ร่วมงานกันทั้งหมด 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 มีความเข้าใจกันภายในกลุ่ม ช่วงที่ 2 และมีผลกระทบต่อการใช้ปฏิบัติภายในกลุ่ม ช่วงที่ 3 ได้มีการโต้เถียงกันถึงสิ่งเหล่านี้ร่วมกับข้อจำกัดในการศึกษา โดยผลลัพธ์ได้เป็นเครื่องพิสูจน์ว่าการสร้างการทำงานเป็นกลุ่มที่ได้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในตัวของผู้ทดสอบ โดยตั้งสมมติฐานการวิจัยว่า

- 1) ผลการทำงานของเด็กวัยรุ่นที่มีปัญหาทางพฤติกรรม เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมจะมีผลการทำงานมีประสิทธิภาพมากกว่าการทำงานเป็นรายบุคคล
- 2) ระหว่างการทำงานกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มจะมีการเห็นคุณค่าในตัวเองเพิ่มขึ้นก่อนเข้าทำงานร่วมกันแบบกลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อกลุ่มเด็กวัยรุ่นที่มีปัญหาเมื่อได้ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางบวกมากขึ้น ผลการทำงานมีประสิทธิภาพมากกว่าการทำงานเป็นรายบุคคล และกลุ่มวัยรุ่นมีการเห็นคุณค่ามากกว่าก่อนเข้าทำงานกลุ่ม

Vermerien, Bogaerts, Ruchkin, Deboutte, & Schwab-Stone (2004) ได้ศึกษา”คุณลักษณะต่าง ๆ ของการเห็นคุณค่าในตนเองและอัตมโนทัศน์ในเด็กวัยรุ่นที่ต่อต้านสังคมที่มีพฤติกรรมการกระทำผิดที่รุนแรงและไม่รุนแรง” (Subtypes of Self-Esteem and Self-Concept in Adolescent Violent and Property Offenders) โดยได้ทำการศึกษากับเด็กวัยรุ่นในประเทศเบลเยียม จำนวน 1,466 คน อายุ 12-18 ปี (อายุเฉลี่ย 14.9 ปี) เครื่องมือที่ใช้คือแบบทดสอบ Antisocial Behaviour (Junger-Tas) และ Self-Esteem Index (1991)

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะด้านความสามารถทางการเรียนและด้านการยอมรับจากครอบครัวพบว่า ความสามารถทางการเรียนที่ต่ำและการไม่เป็นที่ยอมรับจากครอบครัว มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับพฤติกรรมการกระทำผิดที่รุนแรงและไม่รุนแรงส่วนด้านความเป็นที่นิยมจากกลุ่มเพื่อนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการกระทำผิดของเด็กวัยรุ่นโดยเฉพาะในเพศชายที่มีพฤติกรรมการกระทำผิดที่รุนแรง ผู้วิจัยสรุปว่าคุณลักษณะทั้งสามของการเห็นคุณค่าในตนเองและอัตมโนทัศน์มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อพฤติกรรม การกระทำผิดทั้งเพศชายและเพศหญิง

Victoria Pavlou (2006) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การรับรู้และแรงจูงใจทางศิลปะของเด็กที่อย่างเข้าสู่วัยรุ่นผ่านการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ” (Pre-adolescents' Perceptions of Competence, Motivation and Engagement in Art Activities) โดยการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพแบบวัดการรับรู้ของความสามารถและแรงจูงใจทางศิลปะของเด็กที่อย่างเข้าสู่วัยรุ่นผ่านการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเลือก คือกลุ่มเด็กนักเรียนที่อย่างเข้าสู่วัยรุ่นอายุ 11-12 ปี เป็นนักเรียนในโรงเรียนของเมือง Nicosia ซึ่งเป็นเมืองหลวงประเทศ Cyprus โดยผ่านสัมภาษณ์เป็นรายกลุ่มและรายบุคคล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความรู้สึกรักของนักเรียนด้านกิจกรรมศิลปะ แบบวัดการรับรู้ทางศิลปะ แบบวัดการทำงานศิลปะ

ผลการวิจัยพบว่าการรับรู้ของความสามารถทางศิลปะของนักเรียนในวัยนี้เป็นการรับรู้ผ่านธรรมชาติรอบตัว ปฏิบัติทางสังคม ความสนใจของนักเรียนจากสื่อต่างๆ ซึ่งสิ่งต่างเหล่านี้มีผลครอบคลุมในการทำงานศิลปะของนักเรียนในวัยนี้

Whitten, 1996 อ้างถึงใน ผดุงศักดิ์, ศษสโร (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดอิสระ: การใช้ศิลปะบำบัดเพื่อเพิ่มความนับถือในตัวเองของนักโทษหญิง” วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ศิลปะบำบัดเพื่อเพิ่มความนับถือในตัวเองของนักโทษผู้หญิง สมมติฐานในการวิจัยคือ ศิลปะบำบัดสามารถเพิ่มความนับถือในตัวเองของนักโทษหญิง วิธีการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการศิลปะบำบัดกับนักโทษผู้หญิงในเรือนจำสำหรับผู้หญิงของรัฐขนาดกลาง โดยใช้วิธีการทำงานแบบกลุ่ม

จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการศึกษาด้วยแผนการสอนแบบ B Design โดยมีตัวแปรคือ ความนับถือในตนเอง และมีการเก็บข้อมูลนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างก่อนเรียน (post-test) และหลังเรียน (pre-test)

ผลของการวิจัยพบว่า การใช้ศิลปะบำบัดกับนักโทษหญิงเพื่อเพิ่มความนับถือในตัวเองนี้ ได้ผลเป็นอย่างดี สำหรับกลุ่มประชากรนี้ หลังจากทำการปฏิบัติแล้วปรากฏว่าสามารถเพิ่มความนับถือตัวเองแก่นักโทษหญิงได้

ผลการศึกษาพบว่า ผู้สอนได้ทราบถึงปัญหาพฤติกรรมเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มที่มากขึ้น การบำบัดฟื้นฟู ป้องกันและแก้ไข จึงเป็นสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนผ่านกระบวนการกลุ่มนั้นทำให้ทราบถึงความรู้คุณค่าของผู้เรียนได้ผลเป็นอย่างดี โดยมีการพัฒนาทักษะปัจจัยพื้นฐานแต่ละขั้นตอนของบุคคล เน้นให้ผู้เรียนลงมือประกอบกิจกรรมด้วยตนเองมีประสบการณ์ทำงานกลุ่ม เพื่อช่วยให้เด็กและเยาวชนที่เป็นผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ ความเข้าใจ และอารมณ์ ซึ่งมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน โดยวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรของผู้เรียนตามแต่ละบุคคลผ่านสถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการกลุ่ม

จากการศึกษารวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศได้พบว่า ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่มทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการด้านต่างไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ ด้านทักษะ การเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่มเป็นการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นซึ่งเมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมวาดภาพระบายสีซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำการจัดการเรียนการสอนในวิชาช่างศิลป์ที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี จึงน่าจะมีคุณประโยชน์ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับการแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาด้านต่างๆของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการผลการจัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาช่างศิลป์ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรีโดยมีขั้นตอนของการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
2. ประชากร
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้น

1. ทำการศึกษารวบรวมข้อมูล และทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้อง จากเอกสาร สิ่งตีพิมพ์ วารสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวกับเทคนิคกระบวนการกลุ่ม รวมทั้งแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน โดยเน้นช่วงอายุระหว่าง 17-18 ปี

2. ศึกษาการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มของสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ (2542) ; อูทัย บุญประเสริฐ (2532) ; ไคลน์ (Klein, 1972) ; กาแลนส์ (Galanes, 1997 : 29 -31) ; มาร์แรม (Marram, 1978) ; มาใช้เป็นกรอบในการวิจัยสรุปเป็น 6 ขั้นตอน คือ

- 2.1. ขั้นตั้งจุดมุ่งหมายการเรียน
- 2.2. ขั้นรวมกลุ่ม
- 2.3. ขั้นระดมความคิด
- 2.4. ขั้นวิเคราะห์
- 2.5. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้
- 2.6. ขั้นการวัดและการประเมินผล

ประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Population) คือ เยาวชนชายในในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี ที่เข้ารับการฝึกการฝึกอบรมในวิชาชีพช่างศิลป์ มีเด็กและเยาวชน จำนวน 23 คน จำแนกเป็นคดีต่างๆ ดังนี้ 1) ฆ่าผู้อื่น 1 คน2) พรบ. ยาเสพติด 2 คน3) พวากผู้เยาว์ 1 คน4) กระทำอนาจาร 2 คน5) ลักทรัพย์ในเคหะสถานโดยใช้ยานพาหนะ 1 คน6) ร่วมกันชิงทรัพย์ 1 คน 7) รับของโจร 1 คน8) ร่วมกันพยายามฆ่า 3 คน9) มีอาวุธปืนไว้ในครอบครอง 1 คน10) ลักทรัพย์ 1 คน11) ชิงทรัพย์ 1 คน12) ความผิดต่อเสรีภาพ กักขังหน่วงเหนี่ยว ข่มขืนกระทำชำเรา 2 คน13) ร่วมกันทำร้ายผู้อื่นจนถึงแก่ความตาย 2 คน14) พกพาอาวุธผิด 2 คน15) ความผิดเกี่ยวกับเพศ 1 คน16) มียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย 1 คน17) ร่วมกันลักทรัพย์ในเวลากลางคืน 1 คน18) บุกรุก 1 คน19) ลักทรัพย์ในเวลากลางคืน 1 คน20) ความผิดต่อชีวิต 1 คน21) พยายามฆ่า 1 คน 22) พรบ.อาวุธปืน 2 คน 23) ปล้นทรัพย์ 1 คน 24) ทำร้ายผู้อื่นจนถึงแก่ความตาย 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม
2. แบบประเมินความรู้ก่อนและหลังเรียน วิชา ช่างศิลป์
3. แบบประเมินผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้

กระบวนการกลุ่ม

4. แบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้

กระบวนการกลุ่ม

5. แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดระบายสีโดยใช้

กระบวนการกลุ่ม

โดยเครื่องมือทั้งหมดได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์จำนวน 5 ท่าน (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิจะปรากฏอยู่ในภาคผนวก ข) ก่อนที่จะนำไปทดลองใช้ในการสอนและการประเมินผล ในการวิจัยในครั้งนี้ มีเกณฑ์ในการพิจารณาคุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. นักวิชาการด้านศิลปศึกษา โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา คือ เป็นอาจารย์ในระดับอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์สอนในสาขาวิชาศิลปศึกษา หรือสอนด้านสาขาจิตกรรม จำนวน 3 ท่าน

2. นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน โดยมีเกณฑ์พิจารณา คือ เป็นอาจารย์ในระดับอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน เนื่องจากหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนในสถานพินิจเป็นหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน

3. นักวิชาที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม โดยต้องมีเกณฑ์ในการพิจารณาคือ เป็นอาจารย์ในระดับอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์ด้านสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

เมื่อผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุง แก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงคือ เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จำนวน 23 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆดังต่อไปนี้

1. กำหนดเรื่อง
2. สาระสำคัญ
3. การกำหนดวัตถุประสงค์
4. วิธีการสอน
5. การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน
6. การวัดและประเมินผล

การส่วนของการกำหนดเนื้อหาในการจัดกิจกรรมนั้น ผู้วิจัยได้พิจารณาปัจจัยด้านต่างๆดังต่อไปนี้

1. จากการสำรวจพื้นฐานความรู้ทางศิลปะเดิมของผู้เรียนจากประวัติการศึกษาเดิมของผู้เรียนก่อนเข้ารับการศึกษาพบว่ามีพื้นฐานทางศิลปะที่แตกต่างกันจึงจำเป็นต้องปรับความรู้พื้นฐานในแต่ละเรื่องทำให้ต้องใช้เวลาในการปรับพื้นฐาน

2. กลุ่มของเยาวชนที่เลือกเรียนในวิชาช่างศิลป์มีการเปลี่ยนแปลงกลุ่มอยู่ตลอดเวลา เพราะเยาวชนที่มีคดีร้ายแรงต้องใช้เวลาในการฝึกอบรมนาน ส่วนคดีที่ไม่รุนแรงก็จะใช้เวลาฝึกอบรมในระยะเวลาดังกล่าวที่จำแนกเข้ามาในแต่ละรุ่นไม่ได้เป็นเด็กรุ่นเดียวกันเหมือนกับเด็กในโรงเรียนปกติจำต้องใช้เวลาในการแนะนำรุ่นโดยใช้รุ่นเก่าแนะนำรุ่นใหม่เหมือนพี่สอนน้อง เด็กจึงต้องใช้เวลาในการปรับตัวเข้ากับกลุ่มเพราะในการสอนใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่มจึงจำเป็นต้องใช้เวลามากกว่าการสอนเด็กในชั้นเรียนปกติ

3. การจัดกิจกรรมบางกิจกรรมเช่น ภาพปะติดจะเป็นกิจกรรมการสอนที่ผู้เรียนได้เกิดความคุ้นเคยกับครูผู้สอน ผู้เรียนจึงมีโอกาสได้เสนอความคิดที่แตกต่างออกไป เด็กในแต่ละกลุ่มได้มีโอกาสอภิปรายร่วมกันและกล้าที่จะสื่อความคิดของตนเองนอกเหนือจากแผนที่ผู้สอนได้วางไว้จึงจำเป็นต้องขยายเวลาตามความคิดเห็นของผู้เรียนเอง

จากปัจจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นแนวทางในการกำหนดการจัดกิจกรรมได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 8 แผนการจัดกิจกรรม

แผนการจัดกิจกรรม	
เรื่อง	สาระสำคัญ
1. เส้น รูปร่าง รูปทรง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความรู้เบื้องต้น ในเรื่องเส้น รูปร่าง รูปทรง แบบต่างๆในงานกิจกรรมการวาดภาพระบายสี 2. ความเข้าใจเรื่อง เส้น รูปร่าง รูปทรงการนำความรู้ ความเข้าใจเรื่องเส้น รูปร่าง รูปทรง มาใช้ในงานกิจกรรมการวาดภาพระบายสี
2. ทฤษฎีสี	<ol style="list-style-type: none"> 1. การแบ่งประเภทสีตามการผสมสีในแต่ละชั้น 2. การแบ่งประเภทสีตามหลักวรรณะของสีการเลือกใช้สีในการสร้างสรรค์ผลงานกิจกรรมการวาดภาพระบายสีตามหลักวรรณะของสี
3. การจัดองค์ประกอบศิลป์	<ol style="list-style-type: none"> 1. การศึกษาลักษณะการจัดองค์ประกอบศิลป์ เรื่อง สัดส่วน ความสมดุล จังหวะลีลา การเน้น และความเป็นเอกภาพ 3. การสร้างสรรค์ผลงานกิจกรรมการวาดภาพระบายสีตามหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์
4. ภาพปะติด	<ol style="list-style-type: none"> 1. การศึกษาลักษณะ เทคนิค และวัสดุต่างๆ ที่นอกเหนือไปจากการระบายสี ในการสร้างสรรค์งานภาพปะติด 2. การสร้างสรรค์ผลงานงานภาพปะติดตามหลักการทางศิลปะ

นำแผนการสอนที่ได้มาทดลองใช้ในการจัดกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงคือ เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 6 จังหวัดนครสวรรค์ กับเพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือต่างๆ

2. แบบประเมินความรู้ก่อนและหลังเรียน วิชา ช่างศิลป์

เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย โดยเป็นแบบประเมินความรู้ก่อนและหลังเรียน วิชาช่างศิลป์ ที่เกี่ยวกับเนื้อหาการจัดกิจกรรมทั้งหมด ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง (Researcher made test) เพื่อให้ทดสอบความรู้ก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) โดยเป็นแบบข้อสอบปรนัย เลือกตอบ 4 คำตอบ มีทั้งหมด 20 ข้อ ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ 30 นาที ผู้เรียนจะเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว โดยเกณฑ์การให้คะแนนคือ ถ้าตอบถูกให้ข้อละ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน มีขั้นตอนในการดำเนินการดำเนินการตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

1. นำแบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหามาใช้ทดสอบกับเยาวชนใน ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

2. นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย และอำนาจจำแนก ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 9 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย และอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ

ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	อำนาจจำแนก (r)	ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	อำนาจจำแนก (r)
1.	0.68	0.45	*11.	0.68	-0.27
2.	0.68	0.27	12.	0.77	0.27
3.	0.59	0.27	*13.	0.77	-0.09
4.	0.73	0.36	*14.	0.77	0.09
*5.	0.77	0.09	*15.	0.77	-0.09
6.	0.73	0.36	*16.	0.73	0.18
7.	0.77	0.45	17.	0.77	0.27
*8.	0.77	-0.09	18.	0.73	0.36
9.	0.77	0.27	*19.	0.64	0.00
10.	0.77	0.27	20.	0.77	0.27

** p = 0.2 – 0.8

** r > 0.2

3. แบบประเมินผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

1. เกณฑ์เทียบระดับการให้คะแนน “แบบประเมินผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม” ซึ่งเป็นแบบสอบถามประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังต่อไปนี้

ถ้าตอบ ระดับคะแนนมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
ถ้าตอบ ระดับคะแนนมาก	ให้ 4 คะแนน
ถ้าตอบ ระดับคะแนนปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
ถ้าตอบ ระดับคะแนนน้อย	ให้ 2 คะแนน
ถ้าตอบ ระดับคะแนนน้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนนแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	ให้อยู่ในระดับ	มากที่สุด / เห็นด้วยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	ให้อยู่ในระดับ	มาก / เห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	ให้อยู่ในระดับ	ปานกลาง / เห็นด้วยปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	ให้อยู่ในระดับ	น้อย / เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	ให้อยู่ในระดับ	น้อยที่สุด / น้อยที่สุด

2. ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ และนำแบบประเมินผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มไปทดลองใช้กับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 6 จังหวัดนครสวรรค์ ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 23 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (-Coefficient) ของคอนบราซ (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.81 แล้วจึงนำแบบประเมินผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากร

4. แบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

1. เกณฑ์เทียบระดับการให้คะแนน ในแบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ซึ่งเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังต่อไปนี้

ถ้าตอบ เห็นด้วยมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
ถ้าตอบ เห็นด้วยมาก	ให้ 4 คะแนน
ถ้าตอบ เห็นด้วยปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
ถ้าตอบ เห็นด้วยน้อย	ให้ 2 คะแนน
ถ้าตอบ น้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนนแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	ให้อยู่ในระดับ	มากที่สุด / เห็นด้วยมากที่สุด
-----------------------	----------------	-------------------------------

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	ให้อยู่ในระดับ	มาก / เห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	ให้อยู่ในระดับ	ปานกลาง / เห็นด้วยปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	ให้อยู่ในระดับ	น้อย / เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	ให้อยู่ในระดับ	น้อยที่สุด / น้อยที่สุด

2. ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ และนำแบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่จัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ไปทดลองใช้ยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 6 จังหวัดนครสวรรค์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 23 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (-Coefficient) ของคอนบราซ (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.78 แล้วจึงนำแบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่จัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากร

5. แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

1. เกณฑ์เทียบระดับการให้คะแนน ในแบบสอบถามเรื่อง “ความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม” ซึ่งเป็นแบบสอบถามประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังต่อไปนี้

ถ้าตอบ เห็นด้วยมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
ถ้าตอบ เห็นด้วยมาก	ให้ 4 คะแนน
ถ้าตอบ เห็นด้วยปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
ถ้าตอบ เห็นด้วยน้อย	ให้ 2 คะแนน
ถ้าตอบ น้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนนแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	ให้อยู่ในระดับ	มากที่สุด / เห็นด้วยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	ให้อยู่ในระดับ	มาก / เห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	ให้อยู่ในระดับ	ปานกลาง / เห็นด้วยปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	ให้อยู่ในระดับ	น้อย / เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	ให้อยู่ในระดับ	น้อยที่สุด / น้อยที่สุด

2. ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ และนำแบบสอบถามเรื่อง “ความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม” ไปทดลองใช้กับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 6 จังหวัดนครสวรรค์ ที่ไม่ใช่กลุ่ม

ตัวอย่างจำนวน 23 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (-Coefficient) ของคอนบราซ (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.806 แล้วจึงนำแบบสอบถามเรื่อง “ความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม” ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการทดลองที่เรียกว่า Single Group Pretest – Posttest Design]

ตารางที่ 10 แบบแผนการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	การทดสอบก่อนการทดลอง	ดำเนินการทดลอง	การทดสอบก่อนการทดลอง
E	Q1	X	Q2

สัญลักษณ์ที่ใช้

E	=	แทน กลุ่มทดลอง
Q1	=	แทน การทดสอบก่อนการทดลอง
Q2	=	การทดสอบก่อนการทดลอง
X	=	การจัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

ตารางที่ 11 แผนการดำเนินการทดลอง

สัปดาห์ที่	วันที่	กิจกรรม
1	21 เมษายน 2552	ทำความเข้าใจกับผู้เรียนในเรื่องของการกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่มทำการทดสอบก่อนเรียน
2	28 เมษายน 2552	*แผนการสอนที่ 1 เรื่อง เส้น รูปร่าง รูปทรง
3	5 พฤษภาคม 2552	*แผนการสอนที่ 2 เรื่อง ทฤษฎีสี
4	12 พฤษภาคม 2552	*แผนการสอนที่ 3 เรื่อง เส้น การจัดองค์ประกอบศิลป์
5	19 พฤษภาคม 2552	*แผนการสอนที่ 4 เรื่อง ภาพปะติด
6	26 พฤษภาคม 2552	ทำการทดสอบหลังเรียน ผู้เรียนทำแบบสอบถามความคิดเห็น

* ในการจัดกิจกรรมในแต่ละแผนการสอน จะมีผู้ทำการประเมิน โดยใช้แบบประเมินการ จัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ทำการสังเกตโดยผู้วิจัยร่วมกับอาจารย์ประจำวิชาช่างศิลป์ และเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ฝึกจำนวนทั้งหมด 5 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลที่ได้จากการทดลองสอนนักศึกษาก่อนและหลังการเรียน นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธี ทางสถิติ โดยใช้โปรแกรม SPSS for window version 13.0

1. วิเคราะห์แบบประเมินความรู้ก่อนและหลังเรียน วิชาช่างศิลป์นำแบบประเมิน ความรู้ก่อนและหลังเรียน มาหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยทดสอบ สมมติฐานเกี่ยวกับสถิติการทดสอบผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยประชากรแบบจับคู่ (Paired Sample t- test) ในแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในส่วนของข้อสอบปรนัย และข้อสอบอัตนัย ที่ระดับนัยสำคัญ และทดสอบความแตกต่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้ค่า (t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05
2. วิเคราะห์แบบประเมินผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสี โดยใช้กระบวนการกลุ่มโดยทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็น อิสระ (Independent-Sample t- test) ในแบบสอบถาม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05
3. วิเคราะห์แบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่จัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม โดยทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระ (Independent - Sample t- test) ในแบบสอบถาม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05
4. วิเคราะห์แบบสอบถามเรื่องความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรม วาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม โดยทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยของกลุ่ม ตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระ (Independent -Sample t- test) ในแบบสอบถาม ที่ระดับ นัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้มีการจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ (Reliability) จากสูตร KR 20 ของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder – Richardson reliability)

$$r_{tt} = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{s^2} \right]$$

เมื่อ	t	=	แทน ค่าความเชื่อมั่น KR 20
	k	=	แทน จำนวนข้อสอบทั้งหมดของเครื่องมือวัด
	p	=	แทน สัดส่วนจำนวนคนตอบถูกต้องกับจำนวนคนทั้งหมด
	q	=	แทน สัดส่วนจำนวนคนตอบถูกต้องกับจำนวนคนทั้งหมดหรือ $p-1$
	S^2	=	แทน ความแปรปรวนของคะแนนสอบของกลุ่ม

(ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544)

2. การหาค่าเฉลี่ย (mean) จากสูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ	\bar{X}	=	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากร
	$\sum X$	=	ผลรวมข้อคะแนนทั้งหมด
	n	=	จำนวนประชากร

(ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544)

3. การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากสูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{n \sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	=	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum X$	=	ผลรวมข้อคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	=	ผลรวมข้อคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
	n	=	จำนวนประชากร

(ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544)

4. การทดสอบค่าที (t-test) จากสูตร

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}}$$

เมื่อ $\sum D$ = ผลรวมจากความแตกต่างระหว่างคะแนนจากแบบ
ประเมินก่อนและหลังเรียน

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

(ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544)

5. การความยากง่ายและหาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ

$$p = \frac{H+L}{N}$$

$$r = \frac{H-L}{N/2}$$

เมื่อ p = ค่าความยากง่าย

r = ค่าอำนาจจำแนก

H = ผลรวมของคะแนนกลุ่มสูง

L = ผลรวมของคะแนนกลุ่มต่ำ

N = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

(ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์

การวิจัยเรื่อง “ผลการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาช่างศิลป์ ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาช่างศิลป์ ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความรู้ก่อนและหลังเรียน วิชา ช่างศิลป์

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติ กิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัด กิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับ รูปแบบการจัดกิจกรรมวาดระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความรู้ก่อนและหลังเรียน วิชา ช่างศิลป์ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 12 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีใน วิชาช่างศิลป์ ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี

	กลุ่มตัวอย่าง(N)	ค่ามัชฌิมเลขคณิต \bar{x}	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
ก่อนสอบ	23	8.13	2.59
หลังสอบ	23	12.13	2.12

$$t = 10.188 \text{ (df} = 22) *p < .05 \text{ sig.} = .000$$

จากตาราง 8 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาช่างศิลป์ ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน หลังได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่มสูงกว่าคะแนนก่อนเข้ารับการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มเรื่อง “เส้น รูปว่าง รูปทรง”

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านเนื้อหา			
1. ด้านความสอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหา	4.14	0.71	มาก
2. ด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	3.95	0.89	มาก
3. ด้านการแสดงออกเฉพาะตัว	4.23	0.69	มาก
ด้านรูปทรง เทคนิค วิธีการ			
1. ความถูกต้องของรูปว่าง รูปทรง	3.73	1.08	มาก
2. ด้านการใช้สีวัสดุ อุปกรณ์	4.23	0.53	มาก
3. ด้านทักษะ ฝีมือ	3.95	0.58	มาก
4. ด้านการจัดองค์ประกอบศิลป์	3.27	0.63	ปานกลาง
รวม	27.5	5.11	

จากตารางที่ 13 พบว่า

ด้านเนื้อหา

1. ด้านความสอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหา มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 4.14 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.71 อยู่ในระดับมาก
2. ด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 3.95 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.89 อยู่ในระดับมาก
3. ด้านการแสดงออกเฉพาะตัว มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 4.23 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.69 อยู่ในระดับมาก

ด้านรูปทรง เทคนิค วิธีการ

1. ด้านความสอดคล้องของรูปร่าง รูปทรง มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 3.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.08 อยู่ในระดับมาก
2. ด้านการใช้สีวัสดุ อุปกรณ์ มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 4.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เรื่อง “ทฤษฎีสี”

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านเนื้อหา			
1. ด้านความสอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหา	4.36	0.66	มาก
2. ด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	3.95	0.84	มาก
3. ด้านการแสดงออกเฉพาะตัว	4.50	0.67	มาก
ด้านรูปทรง เทคนิค วิธีการ			
1. ความถูกต้องของรูปร่าง รูปทรง	4.00	0.73	มาก
2. ด้านการใช้สีวัสดุ อุปกรณ์	4.18	1.07	มาก
3. ด้านทักษะ ฝีมือ	3.91	0.53	มาก
4. ด้านการจัดองค์ประกอบศิลป์	3.68	0.89	มาก
รวม	28.58	5.39	

จากตารางที่ 14 พบว่า

ด้านเนื้อหา

1. ด้านสอดคล้องต้องตามหัวข้อและเนื้อหา มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 4.36 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.66 อยู่ในระดับมาก
2. ด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 3.95 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.84 อยู่ในระดับมาก
3. ด้านการแสดงออกเฉพาะตัว มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 4.50 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.67 อยู่ในระดับมาก

ด้านรูปทรง เทคนิค วิธีการ

1. ด้านสอดคล้องต้องของรูปร่าง รูปทรง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 อยู่ในระดับมาก
2. ด้านการใช้สีวัสดุ อุปกรณ์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.07 อยู่ในระดับมาก
3. ด้านทักษะฝีมือมีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.91 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 อยู่ในระดับมาก
4. ด้านการจัดองค์ประกอบศิลป์มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.89 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เรื่อง “การจัดองค์ประกอบศิลป์”

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านเนื้อหา			
1. ด้านความสอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหา	3.86	0.77	มาก
2. ด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	3.73	0.88	มาก
3. ด้านการแสดงออกเฉพาะตัว	4.50	0.67	มาก
ด้านรูปทรง เทคนิค วิธีการ			
1. ความสอดคล้องของรูปร่าง รูปทรง	3.68	0.72	มาก
2. ด้านการใช้สีวัสดุ อุปกรณ์	4.23	0.53	มาก
3. ด้านทักษะ ฝีมือ	3.82	0.59	มาก
4. ด้านการจัดองค์ประกอบศิลป์	3.50	0.80	ปานกลาง
รวม	27.32	4.96	

จากตารางที่ 15 พบว่า

ด้านเนื้อหา

1. ด้านสอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหา มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.86 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.77 อยู่ในระดับมาก
2. ด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.73 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.88 อยู่ในระดับมาก

3. ด้านการแสดงผลเฉพาะตัว มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 4.50

ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.67 อยู่ในระดับมาก

ด้านรูปทรง เทคนิค วิธีการ

1. ด้านความสอดคล้องของรูปร่าง รูปทรง มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 3.68 ส่วน

เบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.72 อยู่ในระดับมาก

2. ด้านการใช้สื่อวัสดุ อุปกรณ์ มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 4.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 อยู่ในระดับมาก

3. ด้านทักษะฝีมือ มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 3.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 อยู่ในระดับมาก

4. ด้านการจัดองค์ประกอบศิลป์ มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.80 อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เรื่อง “ภาพปะติด”

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านเนื้อหา			
1. ด้านความสอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหา	4.25	0.50	มาก
2. ด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	4.00	0.82	มาก
3. ด้านการแสดงผลเฉพาะตัว	4.00	0.82	มาก
ด้านรูปทรง เทคนิค วิธีการ			
1. ความสอดคล้องของรูปร่าง รูปทรง	4.25	0.50	มาก
2. ด้านการใช้สื่อวัสดุ อุปกรณ์	4.25	0.96	มาก
3. ด้านทักษะ ฝีมือ	4.00	0.82	มาก
4. ด้านการจัดองค์ประกอบศิลป์	4.00	0.82	มาก
รวม	28.75	5.24	

จากตารางที่ 16 พบว่า

ด้านเนื้อหา

1. ด้านความสอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหา มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 4.25

ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.50 อยู่ในระดับมาก

2. ด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.82 อยู่ในระดับมาก

3. ด้านการแสดงออกเฉพาะตัว มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.82 อยู่ในระดับมาก

ด้านรูปทรง เทคนิค วิธีการ

1. ด้านความสอดคล้องของรูปร่าง รูปทรง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 อยู่ในระดับมาก

2. ด้านการใช้สื่อวัสดุ อุปกรณ์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.96 อยู่ในระดับมาก

3. ด้านทักษะฝีมือ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.82 อยู่ในระดับมาก

4. ด้านการจัดองค์ประกอบศิลป์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.82 อยู่ในระดับมาก

การประเมินค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดกิจกรรมทั้ง 4 แผน โดยภาพรวม

วิจัยครั้งนี้มีการจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำค่าเฉลี่ยของการจัดกิจกรรมทั้ง 4 แผนนั้น มีการจัดกิจกรรมทั้ง 3 แผน เรื่องเส้น รูปร่าง รูปทรงและเรื่อง ทฤษฎีสี เรื่อง เส้น การจัดองค์ประกอบศิลป์เป็นช่วงการเตรียมความพร้อมในขั้นตอนของแต่ละบุคคลก่อนจัดเข้ากระบวนการกลุ่มเป็นการนำเสนอแนวความคิดของตนเองเป็นหลักทางความคิดเห็นโดยไม่ได้ขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นทำให้ผลงานที่ออกมามีค่าการประเมินที่เน้นบุคคลเป็นหลักที่เด่นชัด ในขณะที่การจัดกิจกรรมเรื่องภาพปะติดเสนอความคิดเห็นต่อกลุ่มโดยมีส่วนร่วมกันในรูปแบบการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะในกลุ่มโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยตรงในทุกขั้นตอนมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความคิดเห็นของกลุ่มโดยนำความคิดเห็นของสมาชิกภายในกลุ่มมาประยุกต์ใช้โดยนำแนวคิดของทุกคนมาวิเคราะห์เมื่อหาข้อตกลงร่วมในแต่ละประเด็นในทุกขั้นตอนทำให้ผลงานที่ออกมามีค่าประเมินของกลุ่มที่เกิดขึ้นชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวคิดว่าการนำการจัดกิจกรรมทั้ง 4 แผนนั้นมาหาค่าการประเมินในรูปแบบผลรวมจัดทำให้ผู้เรียนเห็นถึงผลงานที่เกิดขึ้นมาอย่างง่ายที่สุดในการจัดกิจกรรมในแต่ละแผนการสอน จะมีผู้ทำการประเมิน โดยใช้แบบประเมินความรู้ก่อนและหลังเรียน วิชา ช่างศิลป์ผ่านกระบวนการกลุ่ม การหาค่าของการจัด

กิจกรรมทั้ง 4 แผนนั้นทำให้เกิดทราบถึงผลที่เกิดขึ้นได้ทราบต่อเนื่องถึงหลักการทางพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มได้อีกต่อหนึ่งด้วย

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มครั้งที่ 1 แผนการสอน เรื่อง “เส้น รูปร่าง รูปทรง”

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1) ชั้นการตั้งจุดมุ่งหมายของกลุ่ม			
1.1. มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม	4.00	0.71	มาก
1.2. มีการกำหนดกิจกรรมต่างๆที่สมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติร่วมกัน	4.20	0.45	มาก
2) ชั้นการรวมกลุ่ม			มาก
2.1. มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม	4.00	0.71	
2.2. มีการแสดงความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม	4.20	0.84	มาก
2.3. มีการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะโดยผ่านประสบการณ์ตรง	4.00	1.00	มาก
3) ชั้นการระดมความคิด			
3.1. มีการช่วยกันออกความคิดเห็นภายในกลุ่ม	4.60	0.55	มากที่สุด
3.2. มีการจัดลำดับความสำคัญของความคิดเห็น	4.40	0.55	มาก
4) ชั้นการวิเคราะห์			
4.1. มีการวิพากษ์เพื่อสรุปประเด็นสำคัญ	4.60	0.55	มาก
5) ชั้นการตัดสินใจและประยุกต์ใช้			
5.1. มีการสรุปแผนงานที่ได้จากการนำไปปฏิบัติกันภายในกลุ่ม	4.40	0.55	มาก
5.2. มีการประสานงานกันของสมาชิกภายในกลุ่ม	4.60	0.55	มากที่สุด
6) ชั้นการประเมินผล			
6.1. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานภายในกลุ่มทั้งในด้านเนื้อหาและความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม	4.80	0.45	มากที่สุด

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
6.2. มีการสรุปข้อบกพร่องเพื่อนำไปปรับปรุง	4.20	0.84	มาก
รวม	52.0	7.75	

จากตารางที่ 17 พบว่า

1. ขั้นการตั้งจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

1.1. มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 อยู่ในระดับมาก

1.2. มีการกำหนดกิจกรรมต่างๆที่สมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 อยู่ในระดับมาก

2. ขั้นการรวมกลุ่ม

2.1. มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อันร่วมกันในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 อยู่ในระดับมาก

2.2. มีการแสดงความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.84 อยู่ในระดับมาก

2.3. มีการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะโดยผ่านประสบการณ์ตรง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00 อยู่ในระดับมาก

3. ขั้นการระดมความคิด

3.1. มีการช่วยกันออกความคิดเห็นภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับมากที่สุด

3.2. มีการจัดลำดับความสำคัญของความคิดเห็นมีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับมาก

4. ขั้นการวิเคราะห์

4.1. มีการวิพากษ์เพื่อสรุปประเด็นสำคัญ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับมากที่สุด

5. ขั้นการตัดสินใจและประยุกต์ใช้

5.1. มีการสรุปแผนงานที่ได้จากการนำไปปฏิบัติกันภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับมากที่สุด

5.2. มีการประสานงานกันของสมาชิกภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับมากที่สุด

6. ขั้นการประเมินผล

6.1. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานภายในกลุ่มทั้งในด้านเนื้อหาและความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีค่ามัธยเลขคณิตเท่ากับ 4.80 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.45 อยู่ในระดับมากที่สุด

6.2. มีการสรุปข้อบกพร่องเพื่อนำไปปรับปรุง มีค่ามัธยเลขคณิตเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.84 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มครั้งที่ 2 แผนการสอน เรื่อง “ทฤษฎีสี่”

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1) ขั้นการตั้งจุดมุ่งหมายของกลุ่ม			
1.1. มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม	4.00	1.00	มาก
1.2. มีการกำหนดกิจกรรมต่างๆที่สมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติร่วมกัน	4.20	0.84	มาก
2) ขั้นการรวมกลุ่ม			
2.1. มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม	4.00	1.00	มาก
2.2. มีการแสดงความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม	4.40	0.89	มาก
2.3. มีการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะโดยผ่านประสบการณ์ตรง	4.60	0.89	มากที่สุด
3) ขั้นการระดมความคิด			
3.1. มีการช่วยกันออกความคิดเห็นภายในกลุ่ม	4.80	0.44	มากที่สุด
3.2. มีการจัดลำดับความสำคัญของความคิดเห็น	4.20	0.84	มาก
4) ขั้นการวิเคราะห์			
4.1. มีการวิพากษ์เพื่อสรุปประเด็นสำคัญ	4.80	0.45	มากที่สุด
5) ขั้นการตัดสินใจและประยุกต์ใช้			
5.1. มีการสรุปแผนงานที่ได้จากการนำไปปฏิบัติกันภายในกลุ่ม	4.20	0.84	มาก
5.2. มีการประสานงานกันของสมาชิกภายในกลุ่ม	4.60	0.55	มากที่สุด

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
6) ชั้นการประเมินผล			
6.1. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานภายในกลุ่มทั้งในด้านเนื้อหาและความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม	4.40	0.55	มาก
6.2. มีการสรุปข้อบกพร่องเพื่อนำไปปรับปรุง	4.20	0.84	มาก
รวม	52.4	9.13	

จากตารางที่ 18 พบว่า

1. ชั้นการตั้งจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

1.1. มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 1.00 อยู่ในระดับมาก

1.2. มีการกำหนดกิจกรรมต่างๆที่สมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติร่วมกัน มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.84 อยู่ในระดับมาก

2. ชั้นการรวมกลุ่ม

2.1. มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อันร่วมกันในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 1.00 อยู่ในระดับมาก

2.2. มีการแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.89 อยู่ในระดับมาก

2.3. มีการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะโดยผ่านประสบการณ์ตรง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.60 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.89 อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ชั้นการระดมความคิด

3.1. มีการช่วยกันออกความคิดเห็นภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.44 อยู่ในระดับมากที่สุด

มีการจัดลำดับความสำคัญของความคิดเห็น มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.84 อยู่ในระดับปานกลาง

4. ชั้นการวิเคราะห์

4.1. มีการวิพากษ์เพื่อสรุปประเด็นสำคัญ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.80 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.45 อยู่ในระดับมากที่สุด

5. ชั้นการตัดสินใจและประยุกต์ใช้

5.1. มีการสรุปแผนงานที่ได้จากการนำไปปฏิบัติกันภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.84 อยู่ในระดับปานกลาง

5.2. มีการประสานงานกันของสมาชิกภายในกลุ่ม มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 4.60 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับมากที่สุด

6. ขั้นการประเมินผล

6.1. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานภายในกลุ่มทั้งในด้านเนื้อหาและความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 4.40 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับมาก

6.2. มีการสรุปข้อบกพร่องเพื่อนำไปปรับปรุง มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.84 อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มครั้งที่ 3 แผนการสอน เรื่อง “การจัดองค์ประกอบศิลป์”

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1) ขั้นการตั้งจุดมุ่งหมายของกลุ่ม			
1.1. มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม	3.80	1.30	มาก
1.2. มีการกำหนดกิจกรรมต่างๆที่สมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติร่วมกัน	4.00	1.73	มาก
2) ขั้นการรวมกลุ่ม			
2.1. มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม	4.20	0.84	มาก
2.2. มีการแสดงความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม	4.20	0.84	มาก
2.3. มีการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะโดยผ่านประสบการณ์	4.60	0.55	มากที่สุด
3) ขั้นการระดมความคิด			
3.1. มีการช่วยกันออกความคิดเห็นภายในกลุ่ม	3.80	1.10	มาก
3.2. มีการจัดลำดับความสำคัญของความคิดเห็น	3.00	1.58	ปานกลาง
4) ขั้นการวิเคราะห์			
4.1. มีการวิพากษ์เพื่อสรุปประเด็นสำคัญ	4.00	1.41	มาก
5) ขั้นการตัดสินใจและประยุกต์ใช้			
5.1. มีการสรุปแผนงานที่ได้จากการนำไปปฏิบัติกันภายในกลุ่ม	3.40	1.34	ปานกลาง

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
5.2. มีการประสานงานกันของสมาชิกภายในกลุ่ม	4.20	1.30	มาก
6) ชั้นการประเมินผล			
6.1. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานภายในกลุ่มทั้งในด้านเนื้อหาและความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม	4.20	1.30	มาก
6.2. มีการสรุปข้อบกพร่องเพื่อนำไปปรับปรุง	3.60	1.34	มาก

จากตารางที่ 19 พบว่า

1. ชั้นการตั้งจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

1.1. มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.80 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 1.30 อยู่ในระดับมาก

1.2. มีการกำหนดกิจกรรมต่างๆที่สมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติร่วมกัน มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 1.73 อยู่ในระดับมาก

2. ชั้นการรวมกลุ่ม

2.1. มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อันร่วมกันในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.84 อยู่ในระดับมาก

2.2. มีการแสดงความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.84 อยู่ในระดับมากที่สุด

2.3. มีการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะโดยผ่านประสบการณ์ตรง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.60 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ชั้นการระดมความคิด

3.1. มีการช่วยกันออกความคิดเห็นภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.80 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 1.10 อยู่ในระดับมาก

3.2. มีการจัดลำดับความสำคัญของความคิดเห็น มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.00 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 1.58 อยู่ในระดับปานกลาง

4. ชั้นการวิเคราะห์

4.1. มีการวิพากษ์เพื่อสรุปประเด็นสำคัญ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 1.41 อยู่ในระดับมาก

5. ชั้นการตัดสินใจและประยุกต์ใช้

5.1. มีการสรุปแผนงานที่ได้นำไปปฏิบัติกันภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.40 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 1.34 อยู่ในระดับปานกลาง

5.2 มีการประสานงานกันของสมาชิกภายในกลุ่ม มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 1.30 อยู่ในระดับมากที่สุด

6. ขั้นการประเมินผล

6.1. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานภายในกลุ่มทั้งในด้านเนื้อหาและความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 1.30 อยู่ในระดับมาก

6.2. มีการสรุปข้อบกพร่องเพื่อนำไปปรับปรุง มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 3.60 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 1.34 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 20 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มครั้งที่ 4 แผนการสอน เรื่อง “ภาพปะติด”

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1) ขั้นการตั้งจุดมุ่งหมายของกลุ่ม			
1.1. มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม	4.00	1.00	มาก
1.2. มีการกำหนดกิจกรรมต่างๆที่สมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติร่วมกัน	4.40	0.89	มาก
2) ขั้นการรวมกลุ่ม			
2.1. มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม	4.00	0.71	มาก
2.2. มีการแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม	4.00	1.00	มาก
2.3. มีการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะผ่านประสบการณ์ตรง	3.80	0.84	มาก
3) ขั้นการระดมความคิด			
3.1. มีการช่วยกันออกความคิดเห็นภายในกลุ่ม	4.20	1.10	มาก
3.2. มีการจัดลำดับความสำคัญของความคิดเห็น	3.00	1.41	ปานกลาง
4) ขั้นการวิเคราะห์			
4.1. มีการวิพากษ์เพื่อสรุปประเด็นสำคัญ	3.80	0.84	มาก
5) ขั้นการตัดสินใจและประยุกต์ใช้			
5.1. มีการสรุปแผนงานที่ได้จากการนำไปปฏิบัติกันภายในกลุ่ม	4.60	0.55	มาก
5.2. มีการประสานงานกันของสมาชิกภายในกลุ่ม	4.80	0.45	มาก

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
6) ขั้นการประเมินผล			
6.1. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานภายในกลุ่มทั้งใน ด้านเนื้อหาและความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม	3.80	0.45	มาก
6.2. มีการสรุปข้อบกพร่องเพื่อนำไปปรับปรุง	4.00	1.00	มาก
รวม	48.4	10.24	

จากตารางที่ 20 พบว่า

1. ขั้นการตั้งจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

1.1. มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม มีค่า
มัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 1.00 อยู่ในระดับมาก

1.2. มีการกำหนดกิจกรรมต่างๆที่สมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติร่วมกัน มีค่ามัชฌิม-
เลขคณิตเท่ากับ 4.40 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.89 อยู่ในระดับมาก

2. ขั้นการรวมกลุ่ม

2.1. มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อันร่วมกันในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ
4.00 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.71 อยู่ในระดับมาก

2.2. มีการแสดงความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00
ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 1.00 อยู่ในระดับมาก

2.3. มีการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะโดยผ่านประสบการณ์ตรง มีค่ามัชฌิมเลขคณิต
เท่ากับ 3.80 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.84 อยู่ในระดับมาก

3. ขั้นการระดมความคิด

3.1. มีการช่วยกันออกความคิดเห็นภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.20
ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 1.10 อยู่ในระดับมาก

3.2. มีการจัดลำดับความสำคัญของความคิดเห็น มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ
3.00 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 1.41 อยู่ในระดับปานกลาง

4. ขั้นการวิเคราะห์

4.1. มีการวิพากษ์เพื่อสรุปประเด็นสำคัญ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.80 ส่วน
เบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.84 อยู่ในระดับมาก

5. ขั้นการตัดสินใจและประยุกต์ใช้

5.1. มีการสรุปแผนงานที่ได้จากการนำไปปฏิบัติกันภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลข
คณิตเท่ากับ 4.60 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับปานกลาง

5.2. มีการประสานงานกันของสมาชิกภายในกลุ่ม มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 4.80 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.45 อยู่ในระดับมาก

6. ขั้นการประเมินผล

6.1. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานภายในกลุ่มทั้งในด้านเนื้อหาและความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 3.80 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.45 อยู่ในระดับปานกลาง

6.2. มีการสรุปข้อบกพร่องเพื่อนำไปปรับปรุง มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 1.00 อยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลจากการสำรวจความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. การจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มมีความเหมาะสม	4.04	0.47	มาก
2. การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.13	0.69	มาก
3. การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสมาชิกภายในกลุ่ม	4.30	0.63	มาก
4. ผู้เรียนเกิดการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นหรือสิ่งแวดล้อม เพียงใด	3.87	0.69	มาก
5. การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก	3.69	0.70	มาก
6. การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียน	4.00	0.74	มาก
7. การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนเกิดการประสานงานกันภายในกลุ่ม	3.91	0.95	มาก
8. การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาในการทำงาน	3.87	0.92	มาก

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
9. การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์	4.17	0.72	มาก
10. การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนเพลิดเพลินและสนุกกับการเรียน	4.13	0.55	มาก
11. การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยส่งเสริมการจดจำเรื่องราวต่างๆของผู้เรียน	4.04	0.64	มาก
12. การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยรู้จักเลือกสิ่งที่เรารู้จัก หรือสิ่งที่ตนค้นพบไปใช้ในชีวิตรประจำวัน	4.09	0.73	มาก
13. การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยส่งเสริมสร้างประสบการณ์ใหม่ให้แก่ผู้เรียน	4.13	0.63	มาก

จากตารางที่ 21 ในด้านความคิดเห็นเมื่อพิจารณาคำสัมภาษณ์เชิงลึก และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสมาชิกภายในกลุ่มสูงเป็นอันดับแรก รองลงมาคือการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ ส่วนการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนเพลิดเพลินสนุกกับการเรียน และการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยส่งเสริมสร้างประสบการณ์ใหม่ให้แก่ผู้เรียน

ส่วนจากการพิจารณาคำถามปลายเปิด พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรีมีความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ดังนี้

1. รูปแบบการจัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่มมีความสนุกสนานไม่น่าเบื่อ
2. เป็นรูปแบบที่ทำให้ผู้เรียนอยากที่จะทำกิจกรรม
3. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มทำให้รู้จักกันมากขึ้น
4. น่าจะมีรูปแบบการจัดการเรียนแบบกระบวนการกลุ่มบ่อยๆ
5. การเรียนเป็นกลุ่มก่อให้เกิดความสามัคคี
6. การเรียนเป็นกลุ่มก่อให้เกิดความสามัคคีทำให้เกิดความชื่นชอบและความสนใจด้านศิลปะมากขึ้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ผลการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาช่างศิลป์ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี

สมมติฐานการวิจัย

ผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนในวิชาช่างศิลป์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Population) คือ เยาวชนชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี ที่เข้ารับการฝึกอบรมในวิชาชีพช่างศิลป์ มีเด็กและเยาวชน จำนวน 23 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม
2. แบบประเมินความรู้ก่อนและหลังเรียน วิชา ช่างศิลป์
3. แบบประเมินผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม
4. แบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม
5. แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

ผลการทดลองเรื่องผลการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาช่างศิลป์ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

1. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.1. ด้านความรู้ จากการประเมินความรู้ด้านเนื้อหา ความรู้ด้านความจำ ที่เกี่ยวกับคำนิยาม ความหมาย ไปจนถึงเรื่องราว แนวความคิด หลักการทฤษฎีทางศิลปะต่างๆ และความรู้ที่มาจากการวัดด้วยวิธีการ การทดลอง แนวทางการปฏิบัติ และประยุกต์ใช้ ซึ่งเป็นการประเมินจากการถามวิธีการปฏิบัติ วิธีการดำเนินงาน โดยประเมินจากการจัดการเรียนการสอนทั้ง 4 แผนการสอน ได้แก่ เรื่อง เส้น รูปร่าง รูปทรง เรื่องทฤษฎีสี เรื่องการจัดองค์ประกอบศิลป์ และเรื่องภาพปะติด โดยผลการประเมินก่อนและหลังเรียนวิชาช่างศิลป์คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาช่างศิลป์ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน หลังได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มสูงกว่าคะแนนก่อนเข้ารับการจัดการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05`

1.2. ด้านทักษะ ผลการประเมิน แบบประเมินผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติ กิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มประกอบด้วย 2 ด้านคือ ด้านเนื้อหาและด้านรูปทรง เทคนิค วิธีการ ซึ่งได้ผลการประเมินดังนี้

แผนการสอนที่ 1 เรื่อง เส้น รูปร่าง รูปทรง

ด้านเนื้อหา เมื่อพิจารณาผลจากแบบประเมินพบว่า ด้านความสอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหามีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 อยู่ในระดับมาก ด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.89 อยู่ในระดับมากด้านการแสดงออกเฉพาะตัวมีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.23 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.69 อยู่ในระดับมาก

ด้านรูปทรง เทคนิค วิธีการ เมื่อพิจารณาผลจากแบบประเมินพบว่า ด้านความสอดคล้องของรูปร่าง รูปทรง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.08 อยู่ในระดับมาก ด้านการใช้สีวัสดุ อุปกรณ์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 อยู่ในระดับมาก ด้านทักษะฝีมือ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 อยู่ในระดับมาก ด้านการจัดองค์ประกอบศิลป์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 อยู่ในระดับปานกลาง

แผนการสอนที่ 2 เรื่อง ทฤษฎีสี่

ด้านเนื้อหา เมื่อพิจารณาผลจากแบบประเมินพบว่า ด้านความสอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหา มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 อยู่ในระดับมาก ด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.84 อยู่ในระดับมาก ด้านการแสดงออกเฉพาะตัว มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.50 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.67 อยู่ในระดับมาก

ด้านรูปทรง เทคนิค วิธีการ เมื่อพิจารณาผลจากแบบประเมินพบว่า ด้านความสอดคล้องของรูปร่าง รูปทรง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 อยู่ในระดับมาก ด้านการใช้สื่อวัสดุ อุปกรณ์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.07 อยู่ในระดับมากด้านทักษะฝีมือ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.91 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.53 อยู่ในระดับมาก ด้านการจัดองค์ประกอบศิลป์มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.89 อยู่ในระดับมาก

แผนการสอนที่ 3 เรื่อง การจัดองค์ประกอบศิลป์

ด้านเนื้อหา เมื่อพิจารณาผลจากแบบประเมินพบว่า ด้านความสอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหา มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.77 อยู่ในระดับมาก ด้านจินตนาการ การและความคิดสร้างสรรค์มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.73 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.88 อยู่ในระดับมาก ด้านการแสดงออกเฉพาะตัวมีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.50 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.67 อยู่ในระดับมาก

ด้านรูปทรง เทคนิค วิธีการ เมื่อพิจารณาผลจากแบบประเมินพบว่า ด้านความ สอดคล้องของรูปร่าง รูปทรง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.72 อยู่ในระดับมาก ด้านการใช้สื่อวัสดุ อุปกรณ์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.23 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.53 อยู่ในระดับมาก ด้านทักษะฝีมือ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.82 ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 อยู่ในระดับมาก ด้านการจัดองค์ประกอบศิลป์ มีค่ามัชฌิมเลข คณิตเท่ากับ 3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.80 อยู่ในระดับปานกลาง

แผนการสอนที่ 4 เรื่อง ภาพปะติด

ด้านเนื้อหา เมื่อพิจารณาผลจากแบบประเมินพบว่า ด้านความสอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหา มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 อยู่ในระดับมาก

ด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.82 อยู่ในระดับมาก ด้านการแสดงออกเฉพาะตัว มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.82 อยู่ในระดับมาก

ด้านรูปทรง เทคนิค วิธีการ เมื่อพิจารณาผลจากแบบประเมินพบว่าด้านความสอดคล้องของรูปร่าง รูปทรง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 อยู่ในระดับมาก ด้านการใช้สีวัสดุ อุปกรณ์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.96 อยู่ในระดับมาก ด้านทักษะฝีมือ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.82 อยู่ในระดับมาก ด้านการจัดองค์ประกอบศิลป์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.82 อยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่จัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

จากการสังเกตของกลุ่มครูผู้สอนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอน 6 ขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม โดยแยกเป็น 4 แผนการสอนได้ผลดังนี้

2.1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มครั้งที่ 1 เรื่อง เส้น รูปร่าง รูปทรง

2.1.1. ขั้นการตั้งจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมินพบว่ามีกำหนดจุดมุ่ง หมายในการเรียนร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 อยู่ในระดับมาก มีการกำหนดกิจกรรมต่างๆที่สมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 อยู่ในระดับมาก

2.1.2. ขั้นการรวมกลุ่ม

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมินพบว่ามี การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อันร่วมกันในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 อยู่ในระดับมากมีการแสดงความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.84 อยู่ในระดับมากมีการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะโดยผ่านประสบการณ์ตรง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00 อยู่ในระดับมาก

2.1.3. ขั้นการระดมความคิด

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมิน พบว่าผู้เรียนมีการช่วยกันออกความคิดเห็นภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับมากที่สุด มีการจัดลำดับความสำคัญของความคิดเห็น มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับมาก

2.1.4. ขั้นการวิเคราะห์

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมินพบว่า มีการวิพากษ์เพื่อสรุปประเด็นสำคัญ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับมากที่สุด

2.1.5. ขั้นการตัดสินใจและประยุกต์ใช้

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมินพบว่ามี การสรุปแผนงานที่ได้จากการนำไปปฏิบัติกันภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับมากที่สุดมีการประสานงานกันของสมาชิกภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับมากที่สุด

2.1.6. ขั้นการประเมินผล

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมินพบว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติงานภายในกลุ่มทั้งในด้านเนื้อหาและความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.80 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.45 อยู่ในระดับมากที่สุดมีการสรุปข้อบกพร่องเพื่อนำไปปรับปรุง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.84 อยู่ในระดับมาก

2.2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มครั้งที่ 2 เรื่อง ทฤษฎีสี

2.2.1. ขั้นการตั้งจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมินพบว่ามี การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00 อยู่ในระดับมากมีการกำหนดกิจกรรมต่างๆที่สมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติร่วมกันมีค่ามัชฌิม-เลขคณิตเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.84อยู่ในระดับมาก

2.2.2. ขั้นการรวมกลุ่ม

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมินพบว่ามี การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อันร่วมกันในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00 อยู่ในระดับมากมีการแสดงความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.89 อยู่ในระดับมากมีการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะโดยผ่านประสบการณ์ตรง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.89 อยู่ในระดับมากที่สุด

2.2.3. ขั้นการระดมความคิด

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมินพบว่ามี การช่วยกันออกความคิดเห็นภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.44 อยู่ในระดับมากที่สุดมีการจัดลำดับความสำคัญของความคิดเห็น มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.84 อยู่ในระดับปานกลาง

2.2.4. ขั้นการวิเคราะห์

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมินพบว่ามี การวิพากษ์เพื่อสรุปประเด็นสำคัญ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 อยู่ในระดับมากที่สุด

2.2.5. ขั้นการตัดสินใจและประยุกต์ใช้

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมินพบว่ามี การสรุปแผนงานที่ได้จากการนำไปปฏิบัติกันภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.84 อยู่ในระดับปานกลางมีการประสานงานกันของสมาชิกภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับมากที่สุด

2.2.6. ขั้นการประเมินผล

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมินพบว่ามี การประเมินผลการปฏิบัติ งานภายในกลุ่มทั้งในด้านเนื้อหาและความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับมากมีการสรุปข้อบกพร่องเพื่อนำไปปรับปรุงมีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.84 อยู่ในระดับปานกลาง

2.3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มครั้งที่ 3 เรื่อง การจัดองค์ประกอบศิลป์

2.3.1. ขั้นการตั้งจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมินพบว่าการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.30 อยู่ในระดับมากมีการกำหนดกิจกรรมต่างๆที่สมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติร่วมกันมีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.73 อยู่ในระดับมาก

2.3.2. ขั้นการรวมกลุ่ม

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมินพบว่าการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อันร่วมกันในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.84 อยู่ในระดับมากมีการแสดงความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.84 อยู่ในระดับมากที่สุดมีการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะโดยผ่านประสบการณ์ตรง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับมากที่สุด

2.3.3. ขั้นการระดมความคิด

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมิน พบว่าการช่วยกันออกความคิดเห็นภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.10 อยู่ในระดับมากมีการจัดลำดับความสำคัญของความคิดเห็น มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.58 อยู่ในระดับปานกลาง

2.3.4. ขั้นการวิเคราะห์

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมินพบว่าการวิพากษ์เพื่อสรุปประเด็นสำคัญมีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.41 อยู่ในระดับมาก

2.3.5. ขั้นการตัดสินใจและประยุกต์ใช้

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมินพบว่าการสรุปแผนงานที่ได้จากการนำไปปฏิบัติกันภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.34 อยู่ในระดับปานกลางมีการประสานงานกันของสมาชิกภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.30 อยู่ในระดับมากที่สุด

2.3.6. ขั้นการประเมินผล

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมิน พบว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติงานภายในกลุ่มทั้งในด้านเนื้อหาและความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.30 อยู่ในระดับมากมีการสรุปข้อบกพร่องเพื่อนำไปปรับปรุง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.34 อยู่ในระดับมาก

2.4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มครั้งที่ 4 เรื่อง ภาพปะติด

2.4.1. ขั้นการตั้งจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมินพบว่ามี การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00 อยู่ในระดับมากมีการกำหนดกิจกรรมต่างๆสมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติร่วมกันมีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.89 อยู่ในระดับมาก

2.4.2. ขั้นการรวมกลุ่ม

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมินพบว่ามี การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อันร่วมกันในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 อยู่ในระดับมากมีการแสดงความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00 อยู่ในระดับมากมีการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะโดยผ่านประสบการณ์ตรง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.84 อยู่ในระดับมาก

2.4.3. ขั้นการระดมความคิด

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมินพบว่ามี การช่วยกันออกความคิดเห็นภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.10 อยู่ในระดับมากมีการจัดลำดับความสำคัญของความคิดเห็น มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.41 อยู่ในระดับปานกลาง

2.4.4. ขั้นการวิเคราะห์

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมินพบว่ามี การวิพากษ์

เพื่อสรุปประเด็นสำคัญ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.84 อยู่ในระดับมาก

2.4.5. ขั้นการตัดสินใจและประยุกต์ใช้

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมินพบว่ามี การสรุปแผนงานที่ได้จากการนำไปปฏิบัติกันภายในในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับปานกลาง มีการประสานงานกันของสมาชิกภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 อยู่ในระดับมาก

2.4.6. ขั้นการประเมินผล

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากข้อมูลแบบประเมินพบว่ามี การประเมินผลการปฏิบัติงานภายในกลุ่มทั้งในด้านเนื้อหาและความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 อยู่ในระดับปานกลางมีการสรุปข้อบกพร่องเพื่อนำไปปรับปรุง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00 อยู่ในระดับปานกลาง

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

เมื่อพิจารณาค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้เรียนมีความเห็นว่า การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสมาชิกภายในกลุ่มสูงเป็นอันดับแรก รองลงมาคือการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ ส่วนการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนเพลิดเพลินและสนุกกับการเรียน และการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยการเสริมสร้างประสบการณ์ใหม่ให้แก่ผู้เรียน เป็นลำดับถัดมา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มาจากการประเมินความรู้จากเนื้อหาความรู้ด้านความจำในหลักการ ทฤษฎีทางศิลปะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาช่างศิลป์ ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหลังได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม สูงกว่าคะแนนก่อนเข้ารับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งจำแนกได้ในแต่ละด้าน มีดังนี้

1. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางด้านความรู้ในเรื่องกิจกรรมวาดภาพระบายสี ของเยาวชนใน ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจากผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านเนื้อหาความรู้ของผู้เรียนมีความแตกต่างกันระหว่างหลังเรียนและก่อนเรียน ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้เรียนได้มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความรู้กันภายในกลุ่มและมีการค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งการทำงานเป็นกลุ่ม ผู้เรียนต้องมีการระดมความคิด ช่วยกันในการทำงานการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีด้วยเทคนิค กระบวนการกลุ่มเป็นการเรียนรู้ที่ได้จากเพื่อนๆในกลุ่มด้วยการช่วยกันค้นคว้าจะช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่ โดยผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่และฝึกคิดอย่างหลากหลาย อีกทั้งได้รับการเสริมแรงให้หาคำตอบแก้ไขปัญหาทั้งด้วยตนเองในด้านการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนผู้เรียนในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์สูงมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการช่วยเหลือกัน มีการสนับสนุนไว้วางใจและร่วมกันแก้ปัญหาภายในกลุ่ม รู้จักการแบ่งหน้าที่ (Johnson and Johnson, 1994) ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้กันภายในกลุ่ม สอดคล้องกับ บอสเวิร์ธและแฮมิลตัน (Bosworth and Hamilton, 1994) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีแบบ กระบวนการกลุ่ม เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในด้านต่างๆ คือ 1) ทักษะการมีปฏิสัมพันธ์กลุ่ม 2) ทักษะการจัดการกลุ่ม 3) ทักษะการหาข้อมูลช่วยให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะของตนเองในด้านการจัดการสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม และการที่บุคคลได้ทำกิจกรรมกลุ่มย่อมทำให้ได้มาซึ่งทักษะด้านต่างๆที่จำเป็น (Wheelan, 1994 : 203) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิริติ ศรีสุชาติ (2544) ที่พบว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

นอกจากนี้การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสียังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน มีประสบการณ์ด้วยตนเองในการสำรวจ ค้นคว้า ทดลองสร้างสรรค์แก้ปัญหาทั้งงานและวัสดุงานาชนิด (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2537) โดยผ่านการศึกษา ทดลอง เช่น การทดลองผสมสี การศึกษาเรื่องเส้น รูปทรง รูปทรงโดยการทดลองขีดเขียนเส้นแบบต่างๆ การทดลองจัดวางหุ่นนิ่งในเรื่องการจัดวางองค์ประกอบศิลป์ ซึ่งจากกระบวนการดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่น และการให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการแสดงออกของความคิดสร้างสรรค์ และช่วยพัฒนาบุคลิกภาพ (สงวน รอดบุญ, 2551) กระบวนการกลุ่มเป็นการช่วยให้สมาชิกเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี ส่งเสริมให้สมาชิกสามารถเปลี่ยนวิธีการดำรงชีวิต ความเชื่อ เจตคติ ซึ่งจะเป็นผลจากการสนับสนุนภายในกลุ่ม และจากการที่สมาชิกได้แสดงความรู้สึก ความคิดเห็นซึ่งมีประสบการณ์มาก่อน (Klein, 1972) ช่วยให้ผู้สมาชิกในกลุ่มแต่ละกลุ่มสามารถฝึกฝนทักษะในการแก้ปัญหา ร่วมกันและฝึกความเป็นผู้นำ ผู้ตาม ตลอดจนความสามัคคีและฝึกความเป็นประชาธิปไตยได้เป็น

อย่างดี (จำเนียร ศิลปะวานิช, 2538) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Strahm (2007) ที่ทำการวิจัยเรื่อง “การเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้กระบวนการกลุ่มและความต้องการของผู้เรียนที่จะรู้คุณค่าในตัวเองและความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม” พบว่า การใช้กระบวนการกลุ่มช่วยผู้เรียนรู้คุณค่าในตัวเอง ได้ผลเป็นอย่างดี หลังจากทำการปฏิบัติการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีแล้วสามารถเพิ่มการเรียนรู้คุณค่าในตัวผู้เรียนได้ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เพราะจากการศึกษาสภาพการสอนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนของผู้วิจัยมีส่วนคล้ายกับงานวิจัยของ สมศรี สง่าศิลป์ (2547) ที่ทำการวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพของโรงเรียนผู้ใหญ่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง” ที่พบว่าการจัดการเรียนการสอนเห็นว่า ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบบรรยายและวิธีการสาธิต ทำให้ผู้เรียนส่วนน้อยมีความตั้งใจจริง แต่การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มนั้นทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมมากที่สุด มีโอกาสใช้สติปัญญาของตัวเอง หาวิธีการเพื่อแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันกับกลุ่ม ปัญหาหรือกิจกรรมที่จัดให้กลุ่มจึงควรเป็นกิจกรรมที่ท้าทาย ทำให้ผู้เรียนมีอารมณ์ร่วมอาจเกิดความสนุกสนานในการเรียน (จันทิภา ลิ้มปิเจริญ, 2522) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Linton & Hedstrom (2006) ได้ศึกษาเรื่อง “การสำรวจคุณภาพของกระบวนการกลุ่มในการจัดการแบบกลุ่มกับการรับรู้ของผู้เรียน” ที่พบว่าการใช้กระบวนการกลุ่มส่งผลต่อการปฏิบัติงานกลุ่มในด้านต่างๆ มีแนวโน้มไปในทางที่ดี

2. ด้านทักษะ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม โดยการประเมินผลครั้งนี้เป็นการประเมินผลด้านภาคปฏิบัติซึ่งแยกตามแผนการสอนได้ดังนี้ คือ

2.1. การประเมินผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เรื่องเส้น รูปร่าง รูปทรง ในส่วนของการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีเรื่องเส้น รูปร่าง รูปทรง พบว่าผลงานที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามกิจกรรมนั้น อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี ผู้เรียนค่อนข้างจะเข้าใจถึงหลักการ และทฤษฎีเกี่ยวกับการวาดเส้น สามารถปฏิบัติงานได้ตรงตามเป้าหมายที่ผู้สอนได้กำหนดไว้ เนื่องจากในการจัดการเรียนการสอนในครั้งนี้เป็นกิจกรรมการวาดเส้น โดยให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องของเส้นในแบบต่างๆ การใช้เส้นในการวาดภาพ แรเงา แล้วทำการวาดจากหุ่นนิ่งที่ผู้สอนได้เตรียมมา ซึ่งผู้เรียนที่ได้ลงเรียนในวิชาช่างศิลป์นั้นส่วนใหญ่มีพื้นฐานการวาดเส้นมาแล้วค่อนข้างดี ทำให้ได้งานส่วนใหญ่มีคุณภาพค่อนข้างดี แต่ปัญหาที่พบในขั้นตอนนี้ นั่นคือเรื่องของการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มเนื่องมาจากผู้เรียนยังไม่

คุ้นเคยกับรูปแบบการจัดกิจกรรมแบบนี้สักเท่าไรนักจึงต้องมีการทำความเข้าใจระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนกันบ้างพอสมควร จึงจะสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีได้

2.2.การประเมินผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เรื่อง ทฤษฎี สี การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีในเรื่องของทฤษฎีสีนั้น ก็จัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มมีความเข้าใจด้านพื้นฐานของทฤษฎีสีก่อน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ วรรณะสี สีร้อน สีเย็น สีตรงข้าม ให้ผู้เรียนได้ทดลองผสมสีจากหลักการที่ได้ศึกษาจากภาคทฤษฎี แล้วนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานกิจกรรมวาดภาพระบายสี ส่วนปัญหาที่พบในการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีครั้งนี้ คือ ผู้เรียนบางคนยังมีพื้นฐานเรื่องทฤษฎีสีไม่ติดนัก ผู้สอนจึงต้องช่วยเสริมให้ผู้เรียนในกลุ่มที่มีพื้นฐานดีกว่าช่วยชี้แนะผู้เรียนคนอื่น จึงทำให้การดำเนินการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีในครั้งนี้เป็นไปได้ด้วยดี

2.3.การประเมินผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เรื่อง การจัดองค์ประกอบศิลป์ในการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีเรื่อง การจัดองค์ประกอบศิลป์ ซึ่งผู้สอนได้ให้ผู้เรียนศึกษาหลักการจากคำสอน และใบความรู้ที่แจกไป แล้วให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยนำเอาหุ่นนิ่งซึ่งเป็นผลไม้แบบต่างๆ มาจัดเป็นองค์ประกอบตามหลักการที่ได้ศึกษามาแล้วนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานการวาดภาพระบายสี ซึ่งในครั้งนี้นักเรียนมีความเข้าใจในรูปแบบของกิจกรรมมากยิ่งขึ้น และให้ความสนใจในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างดี

2.4.การประเมินผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เรื่อง ภาพปะติด ในการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีเรื่องภาพปะติด ในครั้งนี้ให้ผู้เรียนร่วมกันทำงานออกมากลุ่มละหนึ่งชิ้นงาน โดยรูปแบบของหัวข้อเป็นแบบอิสระ ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มแสดงออกตามความสนใจของตนเอง ซึ่งผลงานที่ออกมาล้วนมีเอกลักษณ์และแนวคิดเฉพาะตัวที่แตกต่างกันออกไป

เมื่อสรุปจากผลของการประเมินโดยภาพรวม พบว่าเกณฑ์การประเมินผลงานอยู่ในระดับค่อนข้างดี ด้วยเหตุผลที่ว่า การปฏิบัติงานโดยใช้กระบวนการกลุ่มนั้น สมาชิกทุกคนต้องร่วมกันวางแผนงานภายใต้การนำหรือควบคุมของผู้นำกลุ่ม ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของงาน จุดมุ่งหมายของงานต้องเป็นจุดมุ่งหมายที่ดี คือ มีความชัดเจน สามารถปฏิบัติได้ และสามารถสังเกตเห็นผลได้ การกำหนดวิธีการทำงานให้ทุกคนรับทราบ การมอบหมายงานให้สมาชิกทุกคน การกำหนดกฎเกณฑ์หรือระเบียบในการทำงาน การกำหนดแนวทางการประเมิน (Bosworth and Hamilton, 1994) ผู้เรียนรู้จักพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจต่อสถานการณ์ต่างๆ (Cooper, 2007 : 162) สอดคล้องกับ ทิศนา ขัมภณี กล่าวว่าการบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นกระบวนการ ขั้นตอน หรือปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มที่จะช่วยให้การดำเนินงาน

กลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการประเมินผลงานทางด้านจิตรกรรมนี้ เป็นเครื่องวัดความก้าวหน้า หรือความเจริญของงานด้านความคิด การเปลี่ยนแปลง และการแสดงออกของผู้เรียน (De Francesco, 1958) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Markus, Janet (2002) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษากระบวนการประเมินผลงานศิลปะภาคปฏิบัติของนักเรียน และอิทธิพลของการประเมินผลงาน” โดยผลการวิจัยพบว่า การประเมินผลสอดคล้องกับเป้าหมาย

ส่วนปัญหาที่พบจากการจัดกิจกรรมภาคปฏิบัตินั้นคือ เรื่องของ อุปกรณ์ เพราะในการเตรียมอุปกรณ์ในแต่ละกิจกรรมต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษ เนื่องจากการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีในครั้งนี้ มีรูปแบบการจัดกิจกรรมที่แตกต่างจากการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีในโรงเรียนทั่วไป ซึ่งอุปกรณ์ศิลปะบางอย่างที่มีอันตราย ต้องนับจำนวนให้ดี เพราะจากคำเตือนของเจ้าหน้าที่ในศูนย์ฝึกกล่าวว่า อาจจะมีการลักพาเอาอุปกรณ์ดังกล่าวไปใช้ในทางที่ไม่ดีได้ เช่นเดียวกับการศึกษาของคริสติน คองดอน (Congdon, 1984) ได้ทำการศึกษาด้านศิลปะกับผู้ต้องขังสตรีในทัณฑสถาน โดยกล่าวว่าวิธีสอนแบบปกติทั่วไปที่ใช้ในโรงเรียนไม่เหมาะสมและสอดคล้องกันเนื่องจากเป็นสถานที่ที่มีระบบรักษาความปลอดภัยสูงเช่นเดียวกันกับศูนย์ฝึกและอบรมฯ ดังนั้นวัสดุอุปกรณ์สามัญที่ใช้ในโรงเรียนส่วนน้อยที่มีสิทธิ์นำเข้าไปในสถานที่เช่นนี้ วัสดุสิ้นเปลืองที่เป็นโลหะ ปากกา หนังสือ หรือแฟ้มที่มีขดลวด ซึ่งต้องมีการนับแล้วนับอีก ปัญหาอีกด้านที่พบนั้นคือเรื่องของเวลา เนื่องจากในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีความจำกัดในเรื่องของระเบียบเวลาที่ค่อนข้างจะเข้มงวด จึงต้องมีการปรับรูปแบบของกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลาที่มีอยู่ อีกทั้งในเรื่องสถานที่ที่มีค่อนข้างจำกัด ทำให้ผู้สอนต้องมีความรอบคอบในการเตรียมสื่อการสอนมาเป็นอย่างดี เช่นเดียวกันกับการศึกษาของ จอร์จ ซีเคลลี (Szekely, 1982) ทำการศึกษาในลักษณะเข้าไปสังเกตในทัณฑสถาน เขาบันทึกข้อมูลต่างๆของการพัฒนาและปฏิบัติการในโครงการศิลปะในทัณฑสถาน ที่พบปัญหาเฉพาะเรื่องของเรือนจำที่เกี่ยวข้องกับเวลา เนื้อที่ทำงาน การจำกัดบริเวณ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ที่มีผลต่อตัวของศิลปินที่เป็นนักโทษในเรือนจำและต่อตัวครูเองที่ต้องทำการปรับปรุงแก้ไขกันไป

3. ด้านผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่จัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม โดยการสังเกต พบว่า ผลการประเมินส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ดีต่อการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม โดยผู้เรียนได้ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม อันได้แก่

3.1. ขึ้นตั้งจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ โดยในขั้นนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียน ที่จัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มถึงกิจกรรมและเนื้อหาการเรียนร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม มีการกำหนดกิจกรรมต่างๆที่สมาชิกในกลุ่มต้อง

ปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรม ซึ่งต้องทำความเข้าใจกันพอสมควร เนื่องด้วยผู้เรียนยังไม่มีพื้นฐานมากนัก จากกิจกรรมทั้ง 4 แผนการสอน

3.2. ขั้นรวมกลุ่ม ผู้เรียนทำการแบ่งกลุ่มๆละ 5 คน ซึ่งสอดคล้องกับบอร์แมน (Borman, 1975 : 3-4) กล่าวว่ากลุ่มที่สมาชิก 5 คน หรือน้อยกว่าสมาชิกแต่ละคนจะได้พูดคุยกันอย่างทั่วถึง ในกลุ่มที่มีตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป สมาชิกคนที่พูดน้อยมักจะหยุดหรือเลิกพูดไป จะมีแต่คนที่พูดเก่งเท่านั้นที่พูด ยิ่งกลุ่มใหญ่มากขึ้นศูนย์กลางของการพูดจะยังอยู่ในกลุ่มคนน้อยลง และปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มจะล้มเหลว โดยแบ่งตามหัวข้อที่ผู้สอนได้กำหนดไว้ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนกลุ่มมาทำการเลือกหัวข้อตามที่กำหนดไว้ แล้วเข้ากลุ่มตามหัวข้อที่ได้รับ

3.3. ขั้นระดมความคิด ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า ใจหายที่กลุ่มของตนเองได้รับมีการร่วมกันอภิปรายและผู้สอนทำหน้าที่ชี้แนะ ซึ่งในขั้นนี้สมาชิกในกลุ่มมีการให้กำลังใจกระตุ้นให้เกิดการนำเสนอแนวคิด มีการแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่มอย่างเต็มที่ และปรับความเข้าใจไปในทางเดียวกัน (Galanes, 1997 : 29 -31)

ขั้นวิเคราะห์ ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มร่วมอภิปราย วิเคราะห์ใจหายที่ตนเองได้รับ มาสร้างสรรค์เป็นผลการวิเคราะห์เพื่อสรุปประเด็นสำคัญกระบวนการกลุ่ม โดยผลการสังเกตในขั้นตอนนี้พบว่า ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์เกี่ยวกับเนื้อหาการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ โดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พูดคุยกันภายในกลุ่ม ถึงความรู้ที่ได้มา นำความรู้ที่ได้มาไปสร้างเป็นผลงานศิลปะ

ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำความรู้จากการระดมความคิด มาสร้างสรรค์เป็นงาน ร่วมกันวิจารณ์ผลงานของแต่ละกลุ่มว่าแต่ละคนในกลุ่มวาดภาพได้ตรงตามหัวข้อที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ก้าวหน้าไปอีกขั้นหนึ่ง คือ ผู้เรียนมีการประสานงานกันภายในกลุ่ม

3.6. การวัดและการประเมินผล ซึ่งในขั้นนี้ผู้สอนจะทำการวิเคราะห์ทั้งความก้าวหน้าทางทักษะด้านศิลปะโดยประเมินจากแบบทดสอบ ซึ่งเป็นกรวัดด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานกิจกรรมวาดภาพระบายสี และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานภายในกลุ่มทั้งในด้านเนื้อหาและคุณภาพของผลงาน

ซึ่งในการปฏิบัติตามขั้นตอนเหล่านี้ เมื่อพิจารณาจากผลการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่จัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มโดยภาพรวมจากกิจกรรมทั้ง 4 แผนการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสี พบว่าผู้เรียนได้ให้ความร่วมมือค่อนข้างดี เนื่องจากการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีเป็นวิชาที่เน้นการทำกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเป็นอิสระที่จะแสดงบทบาทของตนเองได้อย่างเต็มที่ เน้นการมีปฏิสัมพันธ์กันในการทำกิจกรรม การปรับตัวให้เข้ากับสังคม

และ รู้จักทำงานร่วมกันช่วยเหลือกันและมีความรับผิดชอบ การรับรู้สิ่งแวดลอมต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว มีความรับผิดชอบและมีอำนาจในการทำหน้าที่ได้รับมอบหมายสมาชิกในกลุ่มสามารถแก้ปัญหา ด้วยเทคนิคกระบวนการกลุ่มได้ด้วยตนเอง(Johnson,1991)กระบวนการ กลุ่มมีส่วนร่วมช่วยกระตุ้น และสนับสนุนให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนานในการทำกิจกรรมกลุ่มไปพร้อมๆกัน(Cooper, 2007 : 162) สอดคล้องกับงานวิจัยของ เดวิส (Davis. 1988 : 32- 63) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเกี่ยวกับ ผลกระทบของการใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์และเจตคติของผู้เรียน” ที่พบว่า ผู้เรียนที่ใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มมีการใช้ภาษาพูดมากขึ้น ทั้งยังมีปฏิสัมพันธ์ต่อสมาชิกกลุ่มอื่น มากขึ้น

4. ด้านความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้ กระบวนการกลุ่ม จากการประเมินด้านบริบทของความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสี โดยใช้ พบว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้โดยใช้กระบวนการ กลุ่มค่อนข้างดี เพราะการจัดการกิจกรรมวาดภาพระบายสีนั้น ช่วยให้ผู้เรียนระบายอารมณ์ที่ เคร่งเครียด ความโกรธความกลัว และความวิตกกังวล การระบายทางอารมณ์ด้วยการทำ กิจกรรมศิลปะเป็นทางออกที่จะช่วยให้ผ่อนคลายอารมณ์ ช่วยขจัดความด้อย ถ้าสาเหตุจากความ ไม่สมปรารถนา การขาดความมั่นใจ ความซลาดตาย ความพิการ ศิลปะเป็นสิ่งที่ช่วยบรรเทา ความทุกข์ได้ (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2523:38) อีกทั้งยังตอบสนองของความรู้สึกทางด้าน คุณค่าและความงามที่มีอยู่ในแต่ละบุคคล (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2529) เป็นกิจกรรมที่เปิดกว้างในทาง ปฏิบัติ มีความยืดหยุ่นและเทคนิคมากมาย (Feldman, 1982)ช่วยขัดเกลาจิตใจให้ละเอียดอ่อน ละเมียดละไมขึ้น ลดความหยาบทางอารมณ์ รู้จักควบคุมอารมณ์ให้อยู่ภายใต้กรอบแห่งเหตุผล (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2544)สอดคล้องกับงานวิจัยของ ของ Whitten, 1996 อ้างถึงใน ผดุงศักดิ์ ศุขสำโรง (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ ความคิดอิสระ: การใช้ศิลปะบำบัดเพื่อเพิ่มความนับถือใน ตัวเองของนักโทษหญิง” ที่พบว่า การใช้ศิลปะบำบัดกับนักโทษหญิงเพื่อเพิ่มความนับถือในตัวเอง นี้ ได้ผลเป็นอย่างดี ซึ่งการนับถือในตนเองนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจากงานวิจัยของ Vermerien, Bogaerts, Ruchkin, Deboutte, & Schwab-Stone (2004) ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะ ต่าง ๆ ของการเห็นคุณค่าในตนเองและอัตมโนทัศน์ในเด็กวัยรุ่นที่ต่อต้านสังคม พบว่า กลุ่ม ตัวอย่างเหล่านี้มีความสามารถทางการเรียนที่ต่ำและการไม่เป็นที่ยอมรับจากครอบครัวอัน เนื่องมาจาก การเห็นคุณค่าในตนเองและอัตมโนทัศน์มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางต่อ พฤติกรรมเมื่อนำมาผนวกเข้ากับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มนั้น เป็น การทำให้การศึกษาการเรียนรู้อื่นๆเต็มไปด้วยความสนุกสนาน มีชีวิตชีวา (จำเนียร ศิลปะธานี, 2538) ขณะเดียวกันนั้นการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มมีส่วนร่วมช่วยกระตุ้น

และสนับสนุนให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนานในการทำกิจกรรมกลุ่มไปพร้อมๆกัน (Cooper, 2007 : 162) ทำให้เกิดความเข้าใจบุคคลอื่นเมื่อสมาชิกในกลุ่มได้ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน ก็ย่อมจะทำให้รู้จักกัน และกันดีขึ้น

ทั้งนี้ ปัจจัยต่างๆทั้งหมดที่กล่าวมานั้น อาจสืบเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งในขณะนี้วัยรุ่นที่ต้องการเพื่อน ดังนั้นความสัมพันธ์ของกลุ่มจะเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อทั้งตัวเด็กและสังคม วัยรุ่นต้องการเข้ากลุ่มเพื่อแก้เหงาสร้างความมั่นใจตนเอง และการเข้ากลุ่มของวัยรุ่นทำให้เขารู้จักบุคคลอื่น มองสังคมกว้างขึ้น การได้รู้จักผู้อื่น เห็นชีวิต ปัญหาของผู้อื่นย่อมเป็นบทเรียนที่ทำให้เขาเข้าใจตนเอง รู้จักใช้ชีวิตมากขึ้น ทำให้เขารู้จักการติดต่อกับผู้อื่น (พรพิมล จันทรพัลลภ, 2539) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Truneckowa (2007) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประเมินผลการทำงานระหว่างการทำงานเป็นรายบุคคล กับการทำงานเป็นกลุ่มในหมู่วัยรุ่นมีปัญหาทางพฤติกรรม” ที่พบว่าเมื่อกลุ่มเด็กวัยรุ่นที่มีปัญหาเมื่อได้ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางบวกมากขึ้นและกลุ่มวัยรุ่นมีการเห็นคุณค่ามากกว่าก่อนเข้าทำงานกลุ่ม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา ไพบูลย์ ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับทักษะการฝึกวิชาชีพของเยาวชนชายในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดราชบุรี” โดยผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่สัมพันธ์กับทักษะการฝึกวิชาชีพของเยาวชนชายนั้น มีสาเหตุมาจากการเลือกตามเพื่อน

ข้อสังเกตที่พบจากการวิจัย

จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลและทำการวิจัยในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี มีข้อสังเกตที่หน้าสนใจดังนี้

การจัดกิจกรรมศิลปศึกษาโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

1. ชั้นตั้งจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการกลุ่มซึ่งผู้สอนต้องมีการวางแผนล่วงหน้าอย่างรอบคอบในทุกๆด้าน มีการวางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกับผู้เรียน มีความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล และช่วยเหลือผู้เรียนได้โดยการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีที่สามารถยืดหยุ่นได้ตามความสามารถของผู้เรียน (Kilgo, 1970) ส่วนผู้เรียนเมื่อทำการจัดกิจกรรมแล้วระยะหนึ่งก็สามารถปรับตัวให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการจัดกิจกรรมซึ่งตรงจุดนี้เป็นปัญหาตรงที่ ผู้เรียนเกิดความสับสนในการจัดกิจกรรม อันเนื่องมาจากปัจจัยด้านต่างๆเช่นทักษะ บุคลิกภาพ เจตคติ (Hendrick, 1989) ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการรวมกลุ่ม แต่สักระยะหนึ่งผู้เรียนก็สามารถปรับตัวได้

2. **ขั้นรวมกลุ่ม** ขั้นนี้ผู้เรียนให้ความสนใจมาก เพราะเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมที่แตกต่างไปจากเดิม โดยการรวมกลุ่มจะแบ่งเป็นกลุ่มละ 5 คน ซึ่งบอร์แมน (Borman, 1975 : 3-4) กล่าวว่ากลุ่มที่สมาชิก 5 คน หรือน้อยกว่าสมาชิกแต่ละคนจะได้พูดคุยสื่อสาร กันอย่างทั่วถึง เพราะ ปัจจัยเกี่ยวกับตัวกลุ่ม อันได้แก่ โครงสร้างภายใน ขนาดของกลุ่ม ส่งผลอย่างยิ่งต่อเป้าหมายของกลุ่ม (Hendrick, 1989) ซึ่งในระยะนี้ดำเนินไปได้ด้วยดี

3. **ขั้นระดมความคิด** เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นในกลุ่มเกี่ยวกับงานที่กลุ่มตนเองได้รับมอบหมาย โดยผู้สอนทำการพูดคุยให้ผู้เรียนเห็นประเด็นในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งการกำหนดข้อตกลงภายในกลุ่ม การโน้มน้าวชักจูงภายในกลุ่ม ผ่านการอภิปรายและการสื่อสารกัน สามารถนำไปสู่การเรียนรู้ด้านสังคมวิทยาของกลุ่ม และกระบวนการกลุ่มบำบัด เป็นต้น (Goldberg, 1975 : 6) โดยสมาชิกในกลุ่มมีการสนับสนุนให้มีการคิดวิจารณ์คิดเชิงเปรียบเทียบ เกี่ยวกับการนำเสนอแนวความคิดภายในกลุ่ม (Galanes, 1997 : 29 -31)

4. **ขั้นวิเคราะห์** เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียน รวบรวมความคิดเห็นของแต่ละคน สรุปให้เหลือแต่ประเด็นสำคัญ โดยผู้เรียนจะต้องวิเคราะห์ความคิดเห็นออกมาเป็นประเด็นสำคัญได้

5. **ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้** เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้นำความคิดรวบยอดจากขั้นวิเคราะห์ ไปประยุกต์ใช้สร้างสรรค์เป็นผลงานกิจกรรมวาดภาพระบายสี โดยในขั้นตอนนี้ผู้สอนมีหน้าที่จัดทรัพยากรการเรียนรู้และสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้

6. **ขั้นการวัดและการประเมินผล** เป็นการประเมินผลว่า ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด โดยการสังเกตการทำงาน ขบวนการทำงาน พฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มบทบาทผู้นำ ผู้ตาม ในกลุ่ม เมื่อประเมินผลแล้ว นำผลนั้นกลับไปวิเคราะห์การทำงานของ กลุ่ม และผลงานส่วนบุคคล (Feed back) เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

กระบวนการสร้างสรรค์งานกิจกรรมวาดภาพระบายสี

ในส่วนของผลงานกิจกรรมวาดภาพระบายสีของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี พบว่ามีรูปแบบของการแสดงออกทางศิลปะที่ค่อนข้างจะแตกต่างออกไปจากกลุ่มเด็กปกติทั่วไป อันเนื่องมาจากความแตกต่างในด้านทัศนคติที่แตกต่างกับกลุ่มเด็กทั่วไป เพราะจากวิจัยของ วราวุธ หิรัญศิริ (2544) เรื่อง “การเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ของเยาวชนชายที่กระทำความผิดในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและในโรงเรียนมัธยมศึกษา” โดยผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเยาวชนที่กระทำความผิดในสถานพินิจฯ มีอัตมโนทัศน์ด้านต่างๆ เช่น ด้านสังคม ด้านอารมณ์และความรู้สึก ด้านความสามารถ ด้านวิชาการ ด้านครอบครัว และด้านกายภาพ ต่ำกว่ากลุ่มเยาวชนที่กระทำความผิดในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งปัจจัยนี้ย่อมส่งผลต่อ

การสร้างงานกิจกรรมวาดภาพระบายสีของเขา ยกตัวอย่างเช่น ในผลงานของเด็กบางชิ้นสร้างผลงานโดยวาดเป็นรูปตัวเองโดนขังอยู่ในคุก และมีลูกเหล็กล่ามอยู่ แล้วกำลังร้องไห้ ซึ่งสื่อให้เห็นความต้องการอิสรภาพของเด็กเหล่านี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Victoria Pavlou (2006) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การรับรู้และแรงจูงใจทางศิลปะของเด็กที่ย่างเข้าสู่วัยรุ่นผ่านการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ” โดยผลการวิจัยพบว่าความสามารถทางศิลปะของนักเรียนในวัยนี้เป็นการรับรู้ผ่านธรรมชาติรอบตัว ปฏิกริยาทางสังคม ความสนใจของผู้เรียนจากสื่อต่างๆ ซึ่งสิ่งต่างเหล่านี้มีผลครอบคลุมในการทำงานศิลปะ อาจเป็นเพราะว่าเด็กกลุ่มนี้ถูกคุมขังอยู่ และกอบกับเด็กเหล่านี้อยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่ต้องการความอิสระ เมื่อเกิดความคับข้องใจจึงสะท้อนเรื่องราวที่ผ่านมา ออกสู่ผลงานจิตรกรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการวิจัยเรื่องผลการสอนในสาขาอื่น ของศิลปศึกษา เช่น ด้านประติมากรรม ด้านการออกแบบ โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม ให้แก่เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน
2. ควรมีการศึกษากการแสดงออกทางศิลปะของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม
3. ควรมีการศึกษากการจัดทำหลักสูตรศิลปศึกษาสำหรับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ
4. ควรมีการจัดทำการวิจัยเกี่ยวกับศิลปศึกษา สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมในกลุ่มอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางในการช่วยเหลือและการพัฒนาเด็กเหล่านี้ต่อไปในอนาคต
5. ควรมีการศึกษาทดลองเรื่องกระบวนการกลุ่มกับกลุ่มประชากรโรงเรียนมัธยม หรือในระดับอุดมศึกษา

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการแนะแนว และจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527
- กัมปนาท บริบูรณ์. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองและวิถีคิดตามแนวคิดเป็นของนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองโดยวิธีกระบวนการกลุ่ม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550
- กาญจนา ไชยพันธ์. กระบวนการกลุ่ม. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2549
- กิริติ ศรีสุชาติ. ผลการสอนวาดภาพระบายสีด้วยเทคนิคกระบวนการกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- กุลชลี ตาลช่วง. การพัฒนาวิธีการประเมินการปฏิบัติงานกลุ่ม สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- เกษร ธิตะจारी. ศิลปะขั้นนำ. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- เกษร ธิตะจारी. การสอนศิลปะในระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- เกษร ธิตะจारी. กิจกรรมศิลปะสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- เกษร ธิตะจारी. ศิลปะสำหรับเด็กพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2543. (อัดสำเนา)
- โกสุม สายใจ. เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตกรรมพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: คณะศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2544
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี, สำนักงาน. รายงานการศึกษาวิจัยการจัดการศึกษาทางเลือกโดยศูนย์การเรียนรู้ในสถานสงเคราะห์และในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. กรุงเทพมหานคร : กลุ่มงานปฏิรูปการศึกษาพื้นฐาน(สกศ), 2543. (อัดสำเนา)
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, สำนักงาน. นโยบายเยาวชนแห่งชาติและแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะยาว (พ.ศ. 2545-2554). กรุงเทพมหานคร, 2545. (อัดสำเนา)

- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนปฏิบัติการแก้ไข
ปัญหาเด็กและเยาวชนมีว่สุขและประพฤติตนไม่เหมาะสม. กรุงเทพมหานคร, 2545.
- คมเพชร ฉัตรสุภากุล. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: ธนรัชการพิมพ์ จำกัด, 2544.
- โมเชิต จัตุรัสวัฒนากุล. ผลของการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการสอนเป็นกลุ่ม ที่ช่วยเหลือ
เป็นรายบุคคลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้
ในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีระดับความสามารถต่างกัน.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาสัตตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2543.
- จินตนา ไพบูลย์. การศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับทักษะการแก้ปัญหาของเยาวชนชายในสถาน
พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการศึกษานอกโรงเรียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- จันทิกา ลิ้มปิเจริญ .กระบวนการกลุ่มในการเรียนการสอน. ภูเก็ต: ภาควิชาจิตวิทยาและแนะแนว
 วิทยาลัยครูภูเก็ต, 2522.
- จำเนียร ช่างโชติ. ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคล. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
 2521.
- ฉัตรชัย อรรถปักษ์ . องค์ประกอบศิลป์. กรุงเทพมหานคร: วิทยพัฒน์, 2548
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. ศิลป์ : ยิน ยล สัมผัส. กรุงเทพมหานคร: บริษัทฟอร์แมท แอสโซซิเอทส์,
 2544.
- ชลูด นิมเสมอ. องค์ประกอบของศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2544
- นาฏยา ปั่นอยู่. ผลของการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ ที่มีผลต่อความ
อารมณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาสัตตศึกษา
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- นิกอละ ระเด่นอาหมัด. ทฤษฎีจิตกรรม. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2543.
- นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร. ศิลปะกับครูประถม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตีรณสาร, 2525.
- พดุงศักดิ์ คชสำโรง. ผลการสอนวาดภาพระบายสีที่มีต่อการแสดงออกทางด้านความรู้ความเข้าใจ
และทางด้านอารมณ์ของเด็กในมูลนิธิคุ้มครองเด็ก : กรณีเด็กที่ถูกล่วงเกินทางเพศ.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- พรพิมล จันท์พลับ. พัฒนาการวัยรุ่น. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์วัฒนาพร, 2538.

- พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, กรม. แผนดำเนินงานศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี. ราชบุรี: กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2550. (อัดสำเนา)
- พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, กรม. สถิติจำนวนเด็กและเยาวชนของสถานพินิจและคุ้มครอง เด็กและเยาวชนทั่วประเทศตั้งแต่เดือนมกราคม-ธันวาคม 2550[online]. 2551. แหล่งที่มา : <http://www2.djop.moj.go.th>[2551,มกราคม 21]
- พีระพงษ์ กุลพิศาล. การวิจารณ์ศิลปะเชิงประจักษ์. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: พลังปัญญา. กรุงเทพมหานคร: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2544.
- ผดุง อารยะวิญญู. การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, 2533.
- ผดุง อารยะวิญญู. เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม. กรุงเทพมหานคร: แว่นแก้ว, 2542.
- บุญชม ศรีสะอาด. การพัฒนาการสอน. กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก, 2537
- บุญเยี่ยม ตระกูลวงษ์. จิตวิทยาสังคมกับสาธารณสุขในเอกสารการสอนชุดวิชาสังคมวิทยาการแพทย์ ชุดที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์, 2528.
- บุณณรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์. การวัดและการประเมินผลทางศิลปศึกษา : เอกสารประกอบการบรรยายวิชา 2709325. กรุงเทพมหานคร: สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552 (อัดสำเนา)
- ประกายกร โล่ทองคำ. กลุ่ม : การสอนกลุ่มสัมพันธ์ในโรงเรียน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูนครราชสีมา, 2522
- ประเสริฐ ตันสกุล. "ยุทธศาสตร์ทักษะชีวิตเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพเยาวชน" ในรายงาน การประชุมสัมมนาเพื่อหาแนวทางในการนำยุทธศาสตร์ทักษะชีวิตมาใช้ในการป้องกันยาเสพติด. กรุงเทพมหานคร: กองป้องกันยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2538.
- ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. ศิลปะกับชีวิตประจำวันของเด็ก. หน้า 37-38. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยเทคโนโลยีอาชีวศึกษา วิทยาเขตเพาะช่าง. (สูจิบัตรการแสดงศิลปะเด็กแห่งประเทศไทยครั้งที่ 1 17 – 31 ตุลาคม 2523)
- ทัศนีย์ ช้อนขุดทด. ผลของการมีส่วนร่วมตามโปรแกรมนันทนาการที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสมรรถภาพทางกายและอึดทนโนทัศน์ ของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

- ทศนา เขมมณี. 14วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ทศนา เขมมณี. ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ทศนา เขมมณี. กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: นิธิินแอดเวอร์ไทซิง กรุ๊ป, 2545.
- ทศนา เขมมณี. กลุ่มสัมพันธ์: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โครงการการเผยแพร่การสอนกลุ่มสัมพันธ์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.
- ธีรภา เกษประดิษฐ์. ปัญหาพฤติกรรมเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน 4 ภาควิทยานิพนธ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- มะลิฉัตร เตืออานันท์. แนวโน้มศิลปศึกษาร่วมสมัย: รวมบทความและบทบรรยาย. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- เลิศ อานันทนะ. แนวคิดเกี่ยวกับศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี. หลักการสอนการพัฒนาทักษะชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- วรารุณ หิรัญศิริ. การเปรียบเทียบค่านิยมทัศนคติของเยาวชนชายที่กระทำคามผิด ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและในโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- วิจิตร ศุกโยธิน. คู่มือวิชาการจัดภาพ. กรุงเทพมหานคร: แพร์ฟิทยา, 2507.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. ศิลปะเด็ก: สภาพปัจจุบันและอนาคต. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, 2529.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, 2537.
- วิทิตา ชื่นอารมณ์. การพัฒนาแบบประเมินผลการปฏิบัติงานกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ ช่วงชั้นที่สอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- วิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์. ความเข้าใจศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2528.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร: ธนพร, 2542.

- วุฒิ วัฒนสิน. องค์ประกอบศิลป์. ปัตตานี: โครงการผลิตตำรา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี, 2539.
- วุฒิ วัฒนสิน. ศิลปะระดับมัธยมศึกษา. ปัตตานี: โครงการผลิตตำรา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี, 2541.
- ศาลเยาวชนและครอบครัว กระทรวงยุติธรรม. เอกสารแนะนำศาลเยาวชนและครอบครัว
สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, กรุงเทพมหานคร: (ม.ป.ท.) 2535.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม (Classic test theory). กรุงเทพมหานคร: คณะ
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. เอกสารการสอนชุดวิชาจิตวิทยาและสังคมวิทยาพื้นฐานเพื่อการวัด
และประเมินผลการศึกษา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช., 2534.
- สมโภชน์ ทองแดง. เมืองมัว: บัวหมอง ภาพแสดงผลงานศิลปกรรมร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร:
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- สมโภชน์ ทองแดง. เรียนรู้ทัศนธาตุพื้นฐานการวิจารณ์ศิลปะ: เอกสารคำสอนรายวิชา 2709325
ศิลปะวิจารณ์. กรุงเทพมหานคร. สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและ
นาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549
- สมศรี สง่าศิลป์. สภาพและปัญหาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพ ของโรงเรียน
ผู้ใหญ่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกโรงเรียน จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2539.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. วิธีวิทยาการประเมินทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. การสอนแบบทักษะกระบวนการกลุ่ม.
กรุงเทพมหานคร: ดับบลิว.เจ.พี.หรือพี.เอ.ดี, 2545.
- สังัด อุทรานันท์. การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาบริหาร
การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529
- สมิทธิ์ สระอุบล. การพัฒนาเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2534
- สันติ คุณประเสริฐ. สื่อการเรียนการสอนศิลปะศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาศิลปศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- สุชา จันท์เอม. จิตวิทยาเด็กเกเร. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2533.
- สุชาติ เกาทอง. หลักการทัศนศิลป์. กรุงเทพมหานคร: อักษรกราฟฟิค, 2536.

สุชาติ เกาทอง. ทัศนศิลป์กับมนุษย์ การสร้างสรรค์และสุนทรียภาพ. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, 2545.

สุรพันธ์ ต้นศรีวงษ์. วิธีการสอน. กรุงเทพมหานคร: สยามสปอร์ตซินดิเคต จำกัด, 2538.

สุนีย์ เกียวกิ่ง.(2534). แนวคิดพื้นฐานการพยาบาลจิตเวช. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ป๋อง.

เสรี เรื่องเนตร์. เส้นกับการออกแบบ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2548

อาภรณ์ ใจเที่ยง. หลักการสอน. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮาส์, 2540.

อารี สุทธิพันธุ์. ศิลปะนิยม. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้า, 2535.

อุทุมพร จามรมาน. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดคุณลักษณะของผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พันธ์พิบลิชซิ่ง, 2532.

อุบล ตูจินดา. หลักวิธีการสอนศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2532.

อุทัย บุญประเสริฐ. กลุ่มสัมพันธ์และการบริหารทีมงานที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โสภาส บุญครองสุข. การเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ ระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม กับการทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

อำไพ ตรีนสาร. หลักและทฤษฎีการสอนศิลปะศึกษา. [online]. 2551 แหล่งที่มา : [http:// www.pioneer.netserv.chula.ac.th](http://www.pioneer.netserv.chula.ac.th)[2551,มกราคม 21]

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาอังกฤษ

- Arnheim, R. Art and visual perception a psychology of the creative eyes. Berkely: University of California press, 1949.
- Arends, Richard I. Learning to teach. New York : McGraw-Hill, 1994
- Beattie, Donna Kay. Assessment in art education. Worcester, Mass: Davis Publication, 1997
- Bloom, B.S. Stability and change in human characteristics. New York: John Wiley, 1964
- Bormann, E.G. Discussion and group methods : theory and practice. New York: Harper & Row Publishers, 1975.
- Boswort, K. and Hamilton, S.J. Collaborative Learning : Underlying Process and Effective Techniques." New Direction for Teaching and Learning. San Francisco: Jossey Bass puplisher, fall,1994
- Bradford, L.P. Group Development. California: International Authors B.V.,1987.
- Byunum,J.E.,and Thomson,J.R. Juvenile delinquency. Boston : Allyn and Bacon,1992.
- Canaday, J. What is art?: an introdouction to painting, sculpture and architecture. New York: Alfred A. Knopf, 1980
- Chapman, L.H. Approaches to art in education. New York: Jovanovich, 1978.
- Conant, H. Art in education. Peoria, Illinois: Chas. A. Bennett, 1963
- Conrad, G. The process of art education in the elementary school. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1964
- Cooper, P.J. Communication for the classroom teacher. Boston: Pearson/Allyn and Bacon, 2007
- Corey, Marianne S. Groups : process and practice. Pacific Grove, Calif.: Brooks/Cole, 1997.
- Davis, R.G. A study on the effects of students use of selected group process skills on student achieve Learning Mathematics problem solving unit. Iowa:The University of Iowa, 1988.

- De Francesco, I.L. Art Education : It's Means and Ends. New York : Harper and Row, 1958.
- Ellis, D.G., and Fisher, B. A. Small group decision making : communication and the group process. New York: McGraw-Hill, 1994.
- Eisner, E.W. Educating Artistic Vision. New York : Macmillan Publishing Co., Inc, 1972
- Faiver, C.M., The Multifaceted Approach to the Treatment of Juvenile Delinquent. Dissertation Abstracts International. 35(May 1974): 27-66.
- Feldman,E.B. Varieties of Visual Experience. 2nd ed. Eaglewood Cliff; New Jersey : Prentice hall, 1982.
- Gagne, R.M. Principles of instructional design / Robert M. Gagne, Leslie J. Briggs Walter W. Wager. New York: Harcourt Brace Jovanovich College, 1992
- Galanes, G.J. Communicating in groups : applications and skills. Boston: McGraw Hill, 1997
- Goldberg, A.A., and Larson, C.E. Group communication : discussion processes and applications. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, c1975.
- Good, C.V. Dictionary of education.New York: MaGraw-Hill, c1945
- Hendrick C. Group processes. Newbury Park: Sage,1989.
- Hoover, J.D. Effective small group and team communication. Fort Worth: Harcourt College, 2002
- Johnson, D.W. Learning together and alone : cooperative, Competitive and individualistic learning. 3rd ed. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1991.
- Johnson, D.W. and Johnson, F.P. Joining together : group theory and group skills. Upper Saddle River, NJ. : Pearson, 1994.
- Kemp, C.G. Perspectives on the group process : a foundation for counseling with groups. Boston: Houghton Mifflin, 1970.
- Kemp, J.E. The instructional design process. New York: Harper & Row, 1985
- Kilgo, R.D. What the good teacher dose. Improve college and university teaching. Study in art education. 19(Autumn 1970): 251-253.

- Klausmeier, H. Learning and human abilities / education psychology. New York: Harper and Row, 1971
- Klein, A.F. Effective group work, and introduction of principle and method. New York: Assoshuan Press, 1972.
- Lansing, K.M. Art, Artist and Art education. Iowa: Kendel Publishing Company, 1976.
- Linderman, E.W. Crafts for The Classroom. New York: Macmillan, 1977
- Linton, J. M.,and Hedstrom, S.M. An Exploratory Qualitative Investigation of Group Processes in Group Supervision: Perceptions of Masters-Level Practicum Students. Journal for Specialists in Group Work.31(Mar 2006): 51-72.
- Lowenfeld, V.,and Brittan, W.L.,. Creative and Mental Growth . 6th ed. New York: Macmilian Publishing Co.,Inc., 1987.
- Luft, J. Group processes : an introduction to group dynamics. Palo Alto, Calif.: National Press Books, 1970.
- Marram, G.D. The Group approach : in nursing practice. Sain Louis : Mosby, 1978.
- Michael,A.H.,and Scott, R. Tindale. Blackwell handbook of social psychology : group processes. Oxford: Blackwell Publishers, 2003.
- Michael,J.A . Art and Adolescent:Teaching Art at the Secondary level. New York: Columbia University. 1983.
- Markus, J. Student Assessment and Evaluation in studio Art. Canada: University of Toronto. 2002.
- Nattiv , A. Helping Behaviors and Math Achievement Gain of Student Using Cooperative Learning. The Elementary School Journal. 94 (January, 1994): 2-25.
- Ottaway, A.K.G. Learning Through Group Experiences. London: Routledge & Kegan Paul, 1966.
- Richard A. Schmuck and Patricia A. Schmuck, Group processes in the classroom. New York: Wm. C. Brown, 1992
- Robert S. B., and Norbert L.K. Group process, group decision, group action. 2nd ed. Buckingham, UK.: Open University Press, 2003

- Shaw, M.E. Group dynamics : the psychology of small group behavior. New York: McGraw-Hill, c1976.
- Slavin, R.E. Educational psychology : Theory into practice. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1986
- Strahm, M.F. Cooperative Learning: Group Process and Student Need for Self- Worth and Belonging. Alberta Journal of educational Research. 53(January 2007): 63 - 76
- Pavlou, V. Pre-adolescents' Perceptions of Competence, Motivation and Engagement in Art Activities. International Journal of Art & Design Education. 25(May 2006): 194-204.
- Taba, H. Curriculum development : theory and practice. New York : Harcourt, 1962
- Truneckova, D. (2007). Evaluating Personal Construct Group Work Troubled Adolesent. Journal of Counselling & Development. 85(April 2007) : 450-460
- Vermerien, R.; Bogaerts, J.; Ruchkin, V.; Deboutte.; and Schwab-Stone, M. Subtypes of self-esteem and self-concept in adolescent violent and property offenders. Journal of Child Psychology and Psychiatry. 45(April 2004) : 405-411.
- Wheelan, S.A. Group processes : a developmental perspective. Boston: Allyn and Bacon, 1994.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบการวิจัย

ผลการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาช่างศิลป์
ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี

เด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรม เด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี	การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีใน วิชาช่างศิลป์	การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน
1. ความเป็นมาของกลุ่มตัวอย่าง 2. ลักษณะเฉพาะของกลุ่มตัวอย่าง 3. สภาพปัญหาและความต้องการ ด้านจัดการเรียนการสอน อ้างอิง ศาลคดีเด็กและเยาวชน(2535) แผนดำเนินงานศูนย์ฝึกและอบรมเด็ก และเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี (2551) กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (2550) จินตนา ไพบุญย์ (2543) ประเทิน มหาพันธ์(2521) วราวุธ หิรัญยศิริ (2542) สมศรี สง่าศิลป์ (2539)	1. การกำหนดวัตถุประสงค์ 2. กำหนดเนื้อหา 3. วิธีการสอน ทำการจัดการเรียน การสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม 1) ขั้นตั้งจุดมุ่งหมายการ เรียน 2) ขั้นรวมกลุ่ม 3) ขั้นระดมความคิด 4) ขั้นวิเคราะห์ 5) ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ 6) ขั้นการวัดและการ ประเมินผล อ้างอิง กาญจนา ไชยพันธ์ (2541) สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ (2542) Borman (1975) Galanes (1997) Johnson (1991) Marram (1978) Richard (1992)	ด้านความรู้ ในที่นี้ ประเมินด้านเนื้อหา คำนิยาม ความหมาย ไปจนถึงเรื่องราวของเนื้อหา ของแต่ละแผนการสอนสอนนอกจากนี้จะเป็น การประเมินความรู้ด้านวิธี โดยถาม จากวิธีการปฏิบัติ วิธีดำเนินงาน โดยผ่าน ประสบการณ์ตรงหรือเคยปฏิบัติมาก่อน ด้านทักษะ ศึกษาพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละชั้น การปฏิบัติ ความถูกต้องในกระบวนการ ทำงาน ความถูกต้องตามหัวข้อและเนื้อหา ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านการ แสดงออกเฉพาะตัว อ้างอิง ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพบุญย์ (2552) Beattie (1997) Conrad (1964) De Francesco (1958) Eisner (1972)

เครื่องมือวิจัย

แผนการจัดการเรียน การสอนกิจกรรม วาดภาพระบายสี โดยใช้กระบวนการ กลุ่ม	แบบประเมิน ความรู้ก่อน และหลังเรียน วิชา ช่างศิลป์	แบบประเมินผลงานผู้เรียนจากการ ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนการจัด กิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้ กระบวนการกลุ่ม	แบบประเมินพฤติกรรม ผู้เรียนที่ได้รับการจัด กิจกรรมวาดภาพระบาย สีโดยใช้กระบวนการ กลุ่ม	แบบสอบถามความ คิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับ รูปแบบการจัดกิจกรรม วาดระบายสีโดยใช้ กระบวนการกลุ่ม
---	---	---	---	--

ภาคผนวก ข
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการวิจัย เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสี โดยใช้กระบวนการกลุ่มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาช่างศิลป์ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย

1. รองศาสตราจารย์ สมโภชน์ ทองแดง
 อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา
 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนจิตรกรรม
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อำไพ ตีรณสาร
 อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา
 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา
 อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน
 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน
4. อาจารย์ชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์
 อาจารย์ประจำแผนกวิชาศิลปศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
 ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนจิตรกรรม
5. อาจารย์ ดร.นพเก้า ณ พัทลุง
 หัวหน้าภาควิชาหลักสูตรและการสอน
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
 ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการสอนที่ 1

วิชา ช่างศิลป์

เรื่อง : เส้น รูปร่าง รูปทรง

เวลาที่ใช้ 2 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์การเรียนรู้:

เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ในเรื่องเส้น รูปร่าง รูปทรง แบบต่างๆ

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ เรื่อง เส้น รูปร่าง รูปทรง
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำเอาความรู้เรื่อง เส้น รูปร่าง รูปทรงมาใช้สร้างสรรค์เป็น

ผลงานกิจกรรมวาดเส้นได้

สาระการเรียนรู้

การนำความรู้ ความเข้าใจ ที่ได้จากการศึกษาเรื่องของ เส้น รูปร่าง รูปทรง โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ทั้งที่ได้จากการศึกษาจากใบความรู้ และการระดมความคิด ร่วมกันอภิปรายในกลุ่ม มาสร้างสรรค์เป็นผลงานกิจกรรมวาดภาพระบายสีวาดเส้นได้

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม	กิจกรรมการเรียนการสอน
1. ขั้นตั้งจุดมุ่งหมายการเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. ผู้สอนได้อธิบายถึงกิจกรรมและเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจตรงกัน 1.2. ผู้สอนอธิบายเพิ่มเติมให้ผู้เรียนทำกิจกรรมวาดเส้นผลไม่ตามที่แต่ละกลุ่มจะได้รับดังต่อไปนี้
2. ขั้นรวมกลุ่ม	<ol style="list-style-type: none"> 2.1. ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มๆละ 5 คนโดยแบ่งตามหัวข้อที่ทำการเลือกหัวข้อจากรูปผลไม่ต่อไปนี้คือ <ol style="list-style-type: none"> 1) ภาพ มะม่วง 2) ภาพแตงโม 3) ภาพมะละกอ 4) ภาพกล้วย 5) แอปเปิ้ล 2.2. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนกลุ่มมาทำการเลือกหัวข้อที่ผู้สอนกำหนดไว้โดยการจับฉลาก 2.3. ผู้สอนแจกหุ่นนิ่งซึ่งเป็นผลไม่ชนิดต่างๆให้ผู้เรียนตามหัวข้อที่แต่ละกลุ่มได้รับหลังจากนั้นผู้สอนอธิบายเพิ่มเติมให้ผู้เรียนทำกิจกรรมจากการวาดเส้นผลไม่ตามที่กลุ่มได้รับตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1) สังเกตเส้น 2) ร่างภาพ 3) ลงน้ำหนักภาพ

ขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน
3. ขั้นระดมความคิด	ให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าผลไม้ที่กลุ่มของตนเองได้รับนั้นมีลักษณะอย่างไร ให้ความรู้สี่กอย่างไร ประกอบด้วยเส้น รูปร่าง รูปทรง แบบใดบ้าง
4. ขั้นวิเคราะห์	4.1. เมื่อสังเกตลักษณะเด่นของเส้น รูปร่าง รูปทรงของภาพที่กลุ่มตนเองได้รับ แล้วให้ผู้เรียนในกลุ่มระดมความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน
5. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้	5.1. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำความรู้จากการระดมความคิดมาสร้างสรรค์เป็นงานคนละ 1 ภาพ โดยการนำเอาหลักการของเส้น รูปร่าง รูปทรงมาสร้างเป็นวาดผลไม้ตามหุ่นหนึ่งที่กลุ่มตนเองได้รับ ใช้เทคนิคการวาดเส้น 5.2. ร่วมกันวิจารณ์ผลงานของแต่ละกลุ่มว่าแต่ละคนในกลุ่มวาดภาพได้ตรงตามหัวข้อที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด
6. ขั้นการวัดและการประเมินผล	6.1.ด้านความรู้ ความเข้าใจ 6.2.ด้านทักษะ กระบวนการทำงาน 6.3.คุณลักษณะของกระบวนการกลุ่ม

สื่อและเอกสารประกอบการสอน :

1. ใบความรู้
2. ตัวอย่างผลงานจริง

สื่อวัสดุ :

1. กระดาษ
2. ไม้กระดานรองเขียน
3. ดินสอ ยางลบ
4. ปากกาชนิดต่างๆ
5. หุ่นนิ่ง ผลไม้ต่างๆ

การวัดและประเมินผล :

1. ประเมินจากผลงาน
2. ประเมินจากพฤติกรรมกรเรียนจากการสังเกต การปฏิบัติงาน การตอบคำถาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

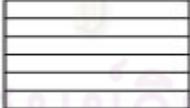
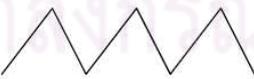
เนื้อหาการสอน

เรื่อง เส้น รูปร่าง รูปทรง

เส้น คือ รอยขีดเขียนด้วยวัสดุอุปกรณ์ต่างๆที่สร้างให้ปรากฏบนพื้นระนาบ เส้นคือการนำจุดมาเรียงต่อกันเป็นจำนวนมาก มีความยาว และทิศทางทำหน้าที่เป็นขอบเขตของที่ว่าง รูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก สี ตลอดจนกลุ่มรูปทรงต่าง ๆ รวมทั้งเป็นแกนหรือโครงสร้างของรูปร่างรูปทรง เส้นเป็นพื้นฐานที่สำคัญของงานศิลปะทุกชนิด เป็นองค์ประกอบเบื้องต้นที่ใช้ฉากเพื่อเป็นสื่อให้เกิดภาพในการสร้างงานกิจกรรมวาดภาพระบายสีเราต้องเข้าใจความหมายของเส้นชนิดต่างๆ เส้นสามารถให้ความหมาย แสดงความรู้สึก และอารมณ์ได้ด้วยตัวเอง และด้วยการสร้างเป็นรูปทรงต่างๆขึ้น

ความรู้สึกที่มีต่อลักษณะของเส้น

เส้นเป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการสร้างสรรค์งานกิจกรรมวาดภาพระบายสี เส้นสามารถแสดงความหมายของภาพและให้ความรู้สึกได้ตามลักษณะ โดยพื้นฐานแล้วเส้นมีอยู่ด้วยกัน 2 ลักษณะได้แก่เส้นตรงและเส้นโค้งซึ่งเส้นตรงและเส้นโค้งสามารถนำมาสร้างให้เกิดเป็นเส้นใหม่ซึ่งให้ความรู้สึกที่แตกต่างออกไปได้ดังนี้

ชื่อ	ภาพ	ความรู้สึกของเส้น
เส้นตั้ง		ให้ความรู้สึกทางความสูง สง่า มั่นคง แข็งแรงหนักแน่นเป็นสัญลักษณ์ของความซื่อตรง
เส้นนอน		ให้ความรู้สึกทางความกว้าง สงบ ราบเรียบ นิ่ง ผ่อนคลาย
เส้นเฉียง		เส้นเฉียง หรือ เส้นทแยงมุม ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว รวดเร็ว ไม่มั่นคง
เส้นหยัก		เส้นหยัก หรือ เส้นซิกแซก แบบฟันปลา ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว อย่างเป็นจังหวะ ไม่ราบเรียบ ขัดแย้ง
เส้นโค้งแบบคลื่น		ให้ความรู้สึก เคลื่อนไหวอย่างช้า ๆ ลื่นไหลต่อเนื่อง สุภาพ อ่อนโยน นุ่มนวล

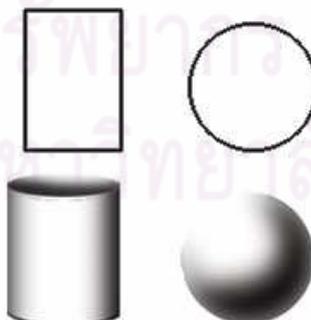
ชื่อ	ภาพ	ความรู้สึกของเส้น
เส้นโค้งแบบ ก้นหอย		ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว คลื่นคลาย หรือ เติบโตในทิศทางที่หมุนวนออกมา ถ้ามอง เข้าไปจะเห็นพลังความเคลื่อนไหวที่ไม่ สิ้นสุด
เส้นประ		ให้ความรู้สึกที่ไม่ต่อเนื่อง ขาดหาย ไม่ ชัดเจน ทำให้เกิดความเครียด

รูปร่าง รูปทรง

รูปร่าง (Shape) คือ การที่นำเอาเส้นมาประกอบกันให้เกิดความกว้างกับความยาว รูปร่างมี 2 มิติ แสดงความเป็นระนาบแบนไม่มีความหนา ความลึก แสดงพื้นที่ขอบเขตของรูปต่าง ๆ เช่น รูปวงกลม รูปสามเหลี่ยมหรือรูปอิสระที่แสดงเนื้อที่ของผิวที่เป็นระนาบมากกว่าแสดง ปริมาตรหรือมวล

รูปทรง (Form) คือ การเอาเส้นมาประกอบกันในลักษณะที่เป็น 3 มิติ โดยนอกจากจะ แสดงความกว้าง ความยาวแล้ว ยังมีการเพิ่มในส่วนของความลึก หรือความหนา นูน ด้วยเช่น รูปทรงกลม ทรงสามเหลี่ยม ทรงกระบอก เป็นต้น ให้ความรู้สึกมีปริมาตร ความหนาแน่น มีมวล สารที่เกิดจากการใช้ค่าน้ำหนัก หรือการจัดองค์ประกอบของรูปทรง หลายรูปรวมกัน

รูปร่าง (Shape)

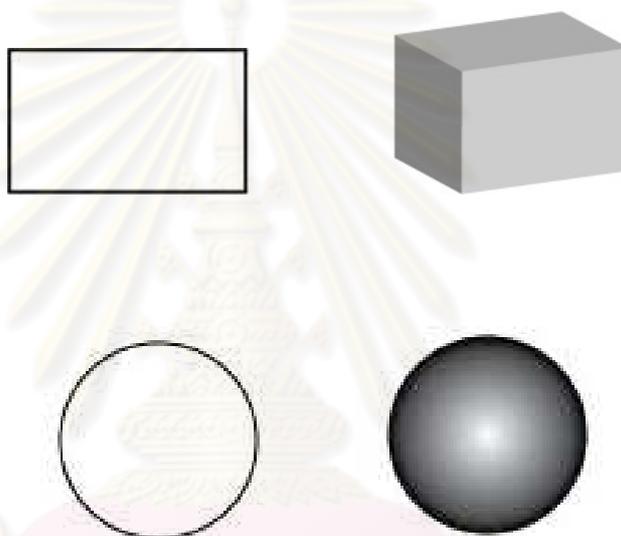
รูปทรง (Form)

ประเภทของรูปร่างรูปทรง

รูปร่าง รูปทรง แบ่งออกเป็น 3 ชนิด ดังนี้

1. **รูปร่าง รูปทรง เรขาคณิต (Geometric Form)** เกิดจากการประกอบกันของรูปร่างเรขาคณิต มีรูปที่แน่นอน มาตรฐาน สามารถวัดหรือคำนวณได้ง่าย มีกฎเกณฑ์เกิดจากการสร้างของมนุษย์เช่นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วงกลม รูปวงรี นอกจากนี้ยังรวมถึงรูปทรงของสิ่งที่มีมนุษย์ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นอย่างมีแบบแผนแน่นอน การสร้างสรรค์รูปอื่น ๆ ควรศึกษารูปเรขาคณิตให้เข้าใจก่อนแต่เสียก่อน

รูปทรงเรขาคณิตเป็นรูปทรงที่ศิลปินหรือ นักออกแบบนิยมใช้มากกว่ารูปทรงประเภทอื่น เนื่องจากมีความสวยงามและมีขอบเขตชัดเจนกว่ารูปทรงอื่น สามารถคำนวณหาพื้นผิว ปริมาตร และน้ำหนักได้ง่าย อีกทั้งยังสามารถเขียนแบบ ย่อแบบ ขยายแบบ ดัดแปลง หรือทำซ้ำได้ง่าย ทำให้สะดวกต่อการนำมาสร้างสรรค์งาน

2. **รูปร่าง รูปทรง รูปอินทรีย์ (Organic Form)** เป็นรูปของสิ่งที่มีชีวิตหรือคล้ายกับสิ่งมีชีวิตที่มีอยู่ในธรรมชาติ ซึ่งจากผลงานศิลปะในอดีตจะเห็นได้ว่าศิลปินได้เกิดความประทับใจในรูปอินทรีย์และได้นำความประทับใจมาสร้างสรรค์ผลงานทุกประเภท ทั้งกิจกรรมวาดภาพระบายสี ประติมากรรม และงานออกแบบต่างๆ

3. **รูปร่าง รูปทรง รูปอิสระ (Free Form)** เป็นรูปที่ไม่ใช่แบบเรขาคณิต หรือแบบอินทรีย์ แต่เกิดขึ้นอย่างอิสระ ไม่มีโครงสร้างที่แน่นอน ซึ่งเป็นไปตามอิทธิพลและการกระทำจากสิ่งแวดล้อม เช่น รูปก้อนเมฆ ก้อนหิน หยดน้ำ ครันซึ่งให้ความรู้สึกที่เคลื่อนไหว มีพลัง อีกทั้งรูปอิสระยังเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่เป็นแรงบันดาลใจให้ศิลปินสร้างงานทัศนศิลป์ประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นงานกิจกรรมวาดภาพระบายสี ประติมากรรม ภาพพิมพ์ สื่อผสม หรือแม้กระทั่งงานออกแบบ

ความรู้สึกที่มีต่อรูปร่าง รูปทรง

ศิลปินใช้ความรู้สึกที่มีต่อรูปร่าง รูปทรงมาออกแบบสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ทุกประเภท เพื่อได้ผลงานตามความมุ่งหมาย โดยใช้ประโยชน์มากหรือน้อยตามแต่ลักษณะของงาน ซึ่งย่อมทำให้ผู้พบเห็นเกิดอารมณ์และความรู้สึกได้หลากหลายแตกต่างกันไป ดังนี้

ชื่อ	ภาพ	ความรู้สึกที่มีต่อรูปร่าง รูปทรง
รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า แนวนอน		ให้ความรู้สึกสงบ กว้างขวาง มั่นคง
รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า แนวตั้ง		ให้ความรู้สึกสูงเด่น สง่างาม
รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส		ให้ความรู้สึกสมดุล ไม่เอนเอียง
รูปสี่เหลี่ยมคางหมู		ให้ความรู้สึกสง่างาม รุนแรง
รูปทรงกลม		ให้ความรู้สึกกลมกลืน ไม่มั่นคง
รูปทรงอิสระ		ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว ไม่แน่นอน

บรรณานุกรม

ฉัตรชัย อรรถปักษ์ . องค์ประกอบศิลป์. กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์, 2548

ชลุด นิมิเสมอ. องค์ประกอบของศิลปะ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2531

นิคโคละ ระเด่นอาหมัด. ทฤษฎีจิตรกรรม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2543

วุฒิ วัฒนสิน. องค์ประกอบศิลป์. ปัตตานี : โครงการผลิตตำรา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี, 2539

เสวี เรืองเนตร์. เส้นกับการออกแบบ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2548

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการสอนที่ 2

วิชา ช่างศิลป์

เรื่อง : ทฤษฎีสี

เวลาที่ใช้ 2 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ :

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ในเรื่องของทฤษฎีสี วรรณะและประเภทของสี
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ เรื่องของทฤษฎีสี วรรณะและประเภทของสี โดยผ่านจากการทดลองผสมสี
3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำเอาความรู้จากการศึกษาเรื่อง ทฤษฎีสี วรรณะและประเภทของสี มาใช้สร้างสรรค์เป็นผลงานกิจกรรมวาดภาพระบายสีได้

สาระการเรียนรู้

การนำความรู้ ความเข้าใจที่ได้จากการศึกษา เรื่องทฤษฎีสี โดยการศึกษาจากเนื้อหาในใบความรู้และจากการทดลองผสมสีมาใช้สร้างสรรค์งานกิจกรรมวาดภาพระบายสีตามแบบฉบับของตัวเอง

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม	กิจกรรมการเรียนการสอน
1. ขั้นตั้งจุดมุ่งหมายการเรียนรู้	1.1. ผู้สอนได้อธิบายถึงกิจกรรมและเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจตรงกัน
2. ขั้นรวมกลุ่ม	2.1. ผู้สอนทำการแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มๆละ 5 คน 2.2. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนกลุ่มมาทำการเลือกหัวข้อที่ผู้สอนกำหนดไว้โดยการจับฉลาก โดยมีหัวข้อให้เลือกดังนี้ กลุ่มสีวรรณะร้อน และกลุ่มสีวรรณะเย็น 2.3. กลับเข้ากลุ่มของตัวเองตามที่กำหนดไว้ 2.4. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูภาพจากสื่อตัวอย่าง 2.5. ผู้สอนอธิบายเพิ่มเติมให้ผู้เรียนทำกิจกรรมเรื่องสี โดยให้ผู้เรียน สังเกตลักษณะ ความแตกต่างของสี วรรณะ ร้อนและสีวรรณะเย็นและปฏิบัติงานตามขั้นตอนได้ แก่ 1) ทำการร่างภาพ 2) ระบายสีภาพตามวรรณะ 3) ตกแต่งภาพ 4) ร่วมกันวิจารณ์ผลงานภาพที่ได้

ขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน
3. ขั้นระดมความคิด	3.1. เมื่อแต่ละกลุ่มได้รับภาพตัวอย่างไปแล้ว ให้สมาชิกภายในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าภาพที่ให้ดูนั้นส่วนใหญ่ในภาพใช้สีวรรณะใดให้ความรู้สึกอย่างไร
4. ขั้นวิเคราะห์	4.1. เมื่อสังเกตลักษณะเด่นของเส้นสีแบบต่างๆ ว่าจะมีความแตกต่างกันอย่างไร สืบถึงความรู้สึกแบบไหน แล้วให้ผู้เรียนในกลุ่มระดมความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน
5. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้	5.1. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำความรู้จากการระดมความคิดมาสร้างสรรค์เป็นงาน ให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มช่วยกันนำสีตามวรรณะสีที่ตนเองได้รับ มาสร้างเป็นงานภาพวาดระบายสี โดยผู้สอนทำการกำหนดหุ่นนิ่งไว้ แล้วให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มออกมาเลือกหุ่นนิ่งให้ตรงตามวรรณะสีของกลุ่มตนเอง 5.2. ร่วมกันวิจารณ์ผลงานของแต่ละกลุ่มว่าแต่ละคนในกลุ่มวาดภาพได้ตรงตามหัวข้อที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด
6. ขั้นการวัดและการประเมินผล	6.1. ด้านความรู้ ความเข้าใจ 6.2. ด้านทักษะ กระบวนการทำงาน 6.3. คุณลักษณะของกระบวนการกลุ่ม

สื่อและเอกสารประกอบการสอน :

1. ใบความรู้
2. ตัวอย่างผลงานจริง

สื่อวัสดุ :

1. กระดาษ 100 ปอนด์
2. ไม้กระดานรองเขียน

3. ดินสอ ยางลบ
4. สีน้ำ
5. ภาชนะใส่น้ำ
6. จานสี
7. หุ่นนิ่ง โดยใช้ผลไม้ต่างๆเหมือนกับกิจกรรมแรก

การวัดและประเมินผล :

1. ประเมินจากผลงาน
2. ประเมินจากพฤติกรรมการเรียนจากการสังเกต การปฏิบัติงาน การตั้งคำถาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เนื้อหาการสอน

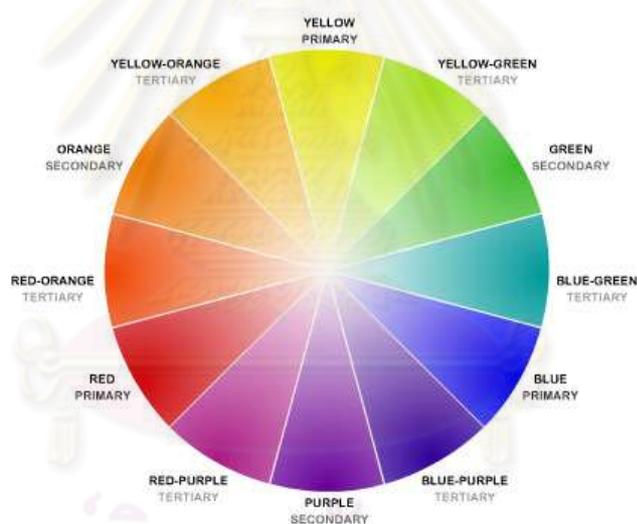
เรื่อง ทฤษฎีสี

สีมีอยู่ 2 ชนิด คือ

1. สีของแสง เกิดจากการหักเหของแสงผ่านแท่งแก้วปริซึม มี 3 สี คือ สีแดง สีเหลือง และสีน้ำเงิน อยู่ในรูปของแสงรังสี ซึ่งเป็นพลังงานชนิดเดียวที่มีคุณสมบัติของแสงสามารถนำมาใช้ในการถ่ายภาพ ภาพโทรทัศน์ การจัดแสงสี ในการแสดงต่าง ๆ เป็นต้น

2. สีวัตถุธาตุ เป็นสีที่ได้มาจากธรรมชาติ และจากการสังเคราะห์โดยกระบวนการทางเคมี มี 3 สี คือ สีแดง สีเหลือง และสีน้ำเงิน แม้สีวัตถุธาตุเป็นแม่สีที่นำมาใช้งานกันอย่างกว้างขวาง ในวงการศิลปะ วงการอุตสาหกรรม ฯลฯ

วงจรรสี (Colour Circle)

สีขั้นที่ 1 คือ แม่สี เป็นสีขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน

1. สีน้ำเงิน
2. สีแดง
3. สีเหลือง

สีขั้นที่ 2 คือ สีที่เกิดจากสีขั้นที่ 1 หรือแม่สีผสมกันในอัตราส่วนที่เท่ากัน จะทำให้เกิดสีใหม่ 3 สี ได้แก่

$$\text{สีน้ำเงิน} + \text{สีแดง} = \text{สีม่วง}$$

$$\text{สีน้ำเงิน} + \text{สีเหลือง} = \text{สีเขียว}$$

$$\text{สีเหลือง} + \text{สีแดง} = \text{สีส้ม}$$

สีขั้นที่ 3 คือ สีที่เกิดจากสีขั้นที่ 1 ผสมกับสีขั้นที่ 2 ในอัตราส่วนที่เท่ากัน จะได้สีอื่น ๆ อีก 6 สี คือ

$$\text{สีเหลือง} + \text{สีเขียว} = \text{สีเขียวอ่อน}$$

$$\text{สีน้ำเงิน} + \text{สีเขียว} = \text{สีเขียวแก่}$$

$$\text{สีน้ำเงิน} + \text{สีม่วง} = \text{สีม่วงน้ำเงิน}$$

$$\text{สีแดง} + \text{สีม่วง} = \text{สีม่วงแดง}$$

$$\text{สีแดง} + \text{สีส้ม} = \text{สีแดงส้ม}$$

$$\text{สีเหลือง} + \text{สีส้ม} = \text{สีส้มเหลือง}$$

วรรณะของสี คือ กลุ่มสีที่ให้ความรู้สึกแตกต่างกัน มี 2 กลุ่ม คือ

1. **วรรณะร้อน** คือ กลุ่มสีที่ให้ความรู้สึกที่ร้อนแรง กระตุ้นประสาทตา เกิดความกระปรี้กระเปร่า และอบอุ่น มีสีแดงเป็นสีหลัก ได้แก่ สีเหลือง สีส้มเหลือง สีส้ม สีแดง สีม่วงแดง และ สีม่วง

2. **วรรณะเย็น** คือ กลุ่มสีที่ให้ความรู้สึกสงบ เย็นตา ความสดชื่น ความคิดฝัน และเรียบง่าย มีสีน้ำเงินเป็นสีหลัก ได้แก่ สีม่วง สีม่วงน้ำเงิน สีน้ำเงิน สีเขียวน้ำเงิน สีเขียว และสีเขียวเหลือง และสีเหลือง

หมายเหตุ สีเหลืองและสีม่วงอยู่ได้ทั้งสองวรรณะส่วนสีขาวและสีดำบริสุทธิ์ไม่ได้จัดอยู่ในกลุ่มสีทั้งวรรณะร้อนและวรรณะเย็น

กลุ่มสีร้อนเย็นที่ไม่ได้อยู่ในวงสี

สีร้อน เย็นอาจไม่ใช่สีที่อยู่ในวงสีก็ได้ เพราะสีในธรรมชาติจริงๆ แล้วย่อมมีสีอ่อนแก่ แตกต่างจากวงสีอีกมาก หากสีค่อนข้างแดงหรือมีส่วนผสมของสีต่างๆ ในวรรณะร้อนเป็นส่วนใหญ่ ก็จัดเป็นสีร้อน เช่น สีน้ำตาล สีเทาอมแดง สีชมพู ในทางเดียวกัน ถ้าหากสีใดเป็นสีค่อนข้างไปทางสีน้ำเงิน สีเขียว หรือสีที่มีส่วนผสมของสีต่างๆ ในวงสีเย็นเป็นส่วนใหญ่ ก็จัดสีเหล่านั้นเป็นสีเย็น เช่น สีเทาเขียว สีฟ้า เป็นต้น

หลักการใช้สีร้อน เย็น

การใช้สีร้อนหรือสีเย็นเพียงอย่างเดียววันนี้อาจทำให้งานจิตรกรรมไม่มีความน่าสนใจเท่าที่ควร ดังนั้นผู้สร้างงานจึงมีการใช้สีในสัดส่วนที่เหมาะสม แต่จะไม่ใช้สีร้อนและสีเย็นในอัตราส่วนที่เท่ากัน เพราะจะทำให้ภาพดูตัดกัน เช่น หากเราใช้สีหลักของภาพเป็นสีเย็น ก็ควรใช้สีร้อนเป็นบางส่วน ในทางกลับกันหากใช้สีร้อนเป็นหลัก ก็ควรใช้สีเย็นเป็นบางส่วน โดยทั่วไปนิยมใช้วรรณะสีหลักต่อวรรณะสีรองในอัตราส่วน 75 – 25 % เพราะในธรรมชาติย่อมมีทั้งสีร้อนและสีเย็นประกอบกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างการใช้สีวรรณะร้อน

กำจร สุนพงษ์ศรี

“ พักผ่อนหลังจากงานหนัก ”

สีน้ำมัน 43 x 39 นิ้ว

เทียนชัย ตั้งพรประเสริฐ

“ เชิดยักษ์ - เชิดมาร ”

สีอะครีลิคบนผ้าใบ 108 x 110 ซม.

สิทธิโชค ก้อนนาค

“ โลกร้อน ”

สีอะครีลิค สีน้ำมันบนผ้าใบ 72 x 72 ซม.

ตัวอย่างการใช้สีวรรณะเย็น

กฤษฎ สุขเจริญใจ

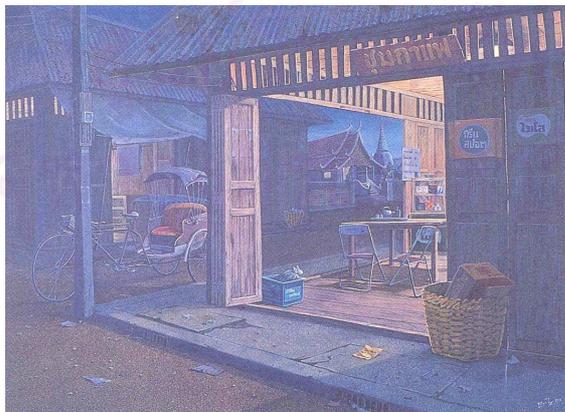
“ Protect 2006 ”

สีน้ำมันบนผ้าใบ 110x150 ซม.

เนียม มะวรคณอง

“ lost spirit ”

สีอะครีลิค 100x130 ซม.

ชุมพร ชัยมงคล

“ ร้านค้า ”

สีอะครีลิค 115x165 ซม.

สีตรงคู่ข้าม

สีตรงคู่ข้าม หรือสีตัดกัน เป็นสีที่มีค่าความเข้มของสี ตัดกันอย่างรุนแรง ในทางปฏิบัติไม่นิยมนำมาใช้ร่วมกัน เพราะจะทำให้แต่ละสีไม่สดใสเท่าที่ควร มีอยู่ด้วยกัน 2 กลุ่ม ได้แก่

1. สีที่อยู่ตรงกันข้ามในวงสี เรียกว่า สีที่ตัดกันอย่างแท้จริง หรือ สีตรงข้าม เช่น สีแดงกับสีเขียว สีม่วงกับสีเหลือง เป็นต้น

2. สีที่มีค่าความเข้มข้มกัน เรียกว่า สีตัดกันโดยน้ำหนัก เช่น สีแดงกับเหลือง สีดำกับขาว เป็นต้น

จิตวิทยาเกี่ยวกับสี

สีมีอิทธิพลต่อทางด้านจิตใจของมนุษย์ สามารถทำให้เกิดความรู้สึกต่างๆ ได้อย่างมากมาย ตัวอย่างเช่น

ชื่อ	สี	ความรู้สึกของสี
สีแดง		ให้ความรู้สึกร้อน รุนแรง ตื่นเต้น ไร้ใจ มีพลัง ความอุดมสมบูรณ์ ความมั่งคั่ง ความรัก ความสำคัญ อันตราย
สีส้ม		ให้ความรู้สึกร้อน ความอบอุ่น ความสดใส มีชีวิตชีวา อบอุ่น ความคึกคะนอง
สีเหลือง		ให้ความรู้สึกแจ่มใส ความสดใส ความร่าเริง ความสุขสว่าง การแผ่กระจาย อำนาจบารมี
สีเขียว		ให้ความรู้สึกสงบ เย็น ร่มรื่น ร่มเย็น การพักผ่อน ผ่อนคลาย
สีน้ำเงิน		ให้ความรู้สึกสงบ สุขุม สุภาพ หนักแน่น เคร่งขรึม สง่างาม มีศักดิ์ศรี สูงศักดิ์
สีม่วง		ให้ความรู้สึก มีเสน่ห์ น่าติดตาม ไร้เดียงสา ชอนเร้น
สีฟ้า		ให้ความรู้สึก ปลอดภัย โปร่งโล่ง โปร่งใส สะอาด ปลอดภัย
สีชมพู		อบอุ่น อ่อนโยน นุ่มนวล อ่อนหวาน ความรัก เอาใจใส่ อบอุ่น นุ่มสว ความน่ารัก ความสดใส
สีเทา		ให้ความรู้สึก เศร้า ความลึกลับ ความหดหู่ ความสงบ สุภาพ
สีดำ		ให้ความรู้สึก มืด สกปรก ความลึกลับ ความเศร้า จุดจบ ความหนักแน่น

ชื่อ	สี	ความรู้สึกของสี
สีน้ำตาล		ให้ความรู้สึก เก๋ แข็งแรง และทรุดโทรม
สีขาว		ให้ความรู้สึก บริสุทธิ์ สะอาด สดใส เบาบาง อ่อนโยน ความเมตตา ความศรัทธา ความดีงาม ความจริง

บรรณานุกรม

ฉัตรชัย อรรถปัทม์ . องค์ประกอบศิลป์. กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์, 2548

ชลูด นิ่มเสมอ. องค์ประกอบของศิลปะ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2531

นิตลและ ระเด่นอาหมัด. ทฤษฎีจิตรกรรม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2543

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการสอนที่ 3

วิชา ช่างศิลป์

เรื่อง : การจัดองค์ประกอบศิลป์

เวลาที่ใช้ 2 ชั่วโมง

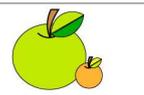
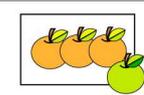
วัตถุประสงค์การเรียนรู้ :

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ในเรื่องหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ อันได้แก่ สัดส่วน ความสมดุล จังหวะลีลา การเน้น และความเป็นเอกภาพ
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจถึงหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์
3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำเอาความรู้เรื่องหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ที่ได้ศึกษามา ใช้สร้างสรรค์เป็นผลงานกิจกรรมวาดภาพระบายสีได้

สาระการเรียนรู้

การนำเอาสาระความรู้ ความเข้าใจ ที่ได้จากการศึกษา ในเรื่องหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ อันได้แก่ สัดส่วน ความสมดุล จังหวะลีลา การเน้น และความเป็นเอกภาพ เป็นต้น มาประยุกต์ใช้ สร้างสรรค์เป็นผลงานกิจกรรมวาดภาพระบายสี

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม	กิจกรรมการเรียนการสอน
1. ขั้นตั้งจุดมุ่งหมายการเรียนรู้	1.1. ผู้สอนได้อธิบายถึงกิจกรรมและเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจตรงกัน
2. ขั้นรวมกลุ่ม	<p>2.1. ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ 5 คนโดยคราวนี้ให้ผู้เรียนเลือกเข้ากลุ่มด้วยตนเอง</p> <p>2.2. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนกลุ่มมาทำการเลือกภาพหัวข้อที่ผู้สอนกำหนดไว้โดยการจับฉลาก ซึ่งมีภาพดังนี้</p> <div style="display: flex; flex-wrap: wrap; justify-content: space-around;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 5px;"></div> </div> <p>2.3. ผู้สอนแจกหุ่หนึ่งซึ่งเป็นผลไม้ชนิดต่างๆ ให้ผู้เรียนตามหัวข้อที่แต่ละกลุ่มได้รับ</p>

ขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน
3. ขั้นระดมความคิด	3.1.เมื่อแต่ละกลุ่มได้รับภาพตัวอย่างไปดูแล้ว ให้สมาชิกภายในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็น อภิปรายว่าภาพตัวอย่างที่ได้รับไปนั้นใช้หลักการจัดองค์ประกอบศิลป์แบบใด
4. ขั้นวิเคราะห์	4.1.เมื่อสังเกตลักษณะของการจัดองค์ประกอบศิลป์แบบต่างๆของภาพตัวอย่างที่ ให้ไป ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร แล้วทดลองนำเอาผลไม้ที่ผู้สอนแจกให้มาจัดองค์ประกอบตามหลักการดังกล่าว หลังจากนั้นผู้เรียนในกลุ่มระดมความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานการจัดองค์ประกอบศิลป์
5. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้	5.1.จากนั้นให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานกิจกรรมวาดภาพระบายสี จากผลไม้ที่ผู้สอนกำหนดไว้ โดยอาศัยการจัดองค์ประกอบจากภาพที่ผู้สอนได้ทำการแจกไว้เป็นหลัก และอาจมีการนำเอาหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์แบบอื่นไม่ว่าจะเป็นสมดุลด้วยสี หรือสมดุลด้วยพื้นผิว มาประยุกต์ใช้กับงานของตนเอง 5.2.ร่วมกันวิจารณ์ผลงานของแต่ละกลุ่มว่าแต่ละคนในกลุ่มวาดภาพได้ตรงตามหัวข้อที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด
6. ขั้นการวัดและการประเมินผล	6.1.ด้านความรู้ ความเข้าใจ 6.2.ด้านทักษะ กระบวนการทำงาน 6.3.คุณลักษณะของกระบวนการกลุ่ม

สื่อและเอกสารประกอบการสอน :

1. ใบความรู้
2. ตัวอย่างผลงานจริง
3. สื่อของจริง ได้แก่ ผลไม้รูปแบบต่างๆ

สื่อวัสดุ :

1. กระดาษ
2. ไม้กระดานรองเขียน
3. ดินสอ ยางลบ
4. สี (สีที่ใช้ในครั้งนี้เป็นสีไม้)

การวัดและประเมินผล :

1. ประเมินจากผลงาน
2. ประเมินจากพฤติกรรมการเรียนจากการสังเกต การปฏิบัติงาน การตั้งคำถาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เนื้อหาการสอน

เรื่อง การจัดองค์ประกอบศิลป์

การจัดองค์ประกอบศิลป์ คือ การนำเอาสิ่งต่างๆ ทั้ง เส้น รูปร่าง รูปทรง สี มาวางให้ลงตัว ในการสร้างสรรค์งานกิจกรรมวาดภาพระบายสีนั้น หากขาดการจัดองค์ประกอบศิลป์แล้ว ภาพที่เขียนออกมาจะขาดความสมบูรณ์ หลักการจัดภาพมีดังนี้

1. **เอกภาพ** หมายถึง การมองภาพรวมถึงองค์ประกอบต่างๆที่นำมาจัด เพื่อดูว่ามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขององค์ประกอบของงานทั้งด้านรูปลักษณะและด้านเนื้อหาเรื่องราว เป็นการประสานหรือจัดระเบียบของส่วนต่างๆให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียว

ประหยัด พงษ์ดำ

“ หวงไข่ ”

ภาพพิมพ์ แม่พิมพ์ไม้ 60 x 80 ซม.

ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือความเป็นระเบียบของภาพหมายถึงความเป็นหนึ่งเดียว ในภาพรวมของผลงานหรือชิ้นงาน ไม่ให้มีความหลากหลายในเนื้อหาหรือองค์ประกอบอื่นๆมากเกินไป ตลอดจนเอกภาพทางด้านเทคนิค วิธีการสร้างสรรค์ผลงาน

2. **ความสมดุลย์** หรือ ดุลยภาพ หมายถึง น้ำหนักที่เท่ากันขององค์ประกอบ ไม่เอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง ในทางศิลปะยังรวมถึงความประสานกลมกลืน ความพอเหมาะพอดี ซึ่งความสมดุลย์ก็จัดได้ว่าเป็นองค์ประกอบหลักอย่างหนึ่งที่ทำให้ผลงานเกิดความเป็นเอกภาพด้วยเช่นกัน ซึ่งความสมดุลย์แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

สมดุลย์แบบ 2 ข้างเท่ากัน เป็นลักษณะสมดุลย์จากแกนกลางที่มีหน่วยซ้ำๆ ขวาเท่ากัน เหมือนหรือมีความใกล้เคียงกัน ซึ่งสมดุลย์แบบนี้ให้ความรู้สึกสง่างาม มั่นคง แข็งแรง เช่นเดียวกับร่างกายของคนที่มีสมดุลย์ทั้งสองข้างเท่ากัน

ประสาธต์ เสรี
 “ บั๊วบานกลางไตรภูมิ ”
 สีอะครีลิคบนพื้นทองคำเปลว 120 x 180 ซม.

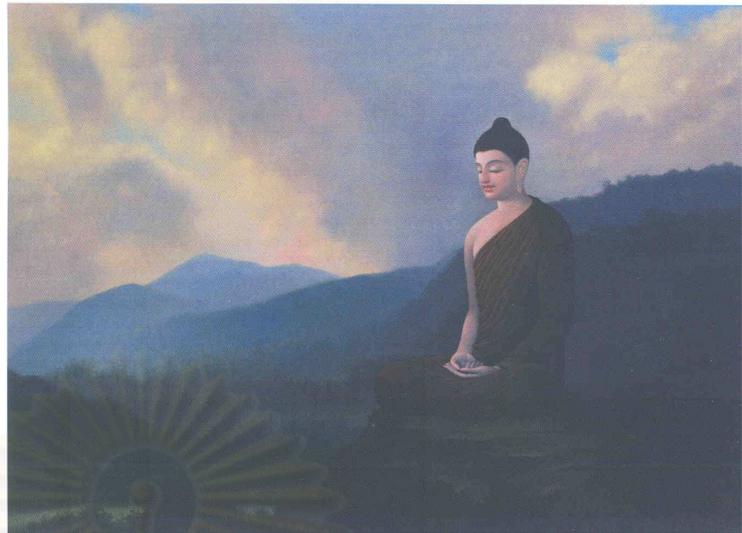

สมโภชน์ ทองแดง
 “ คี๊กซิงน้ำ ”
 สีอะครีลิคบนพื้นทองคำเปลว 100 x 150

สมดุลงแบบ 2 ไม่ซ้างเท่ากัน เป็นสมดุลงที่มีหน่วยซ้างขวาไม่เหมือนหรือเท่ากัน เป็นสมดุลงที่มีลักษณะซ้างซ้องซึ่งความสมดุลงแบบนี้มักจะพบเห็นได้ทั่วไปตามธรรมชาติให้ความรู้สีกเคลื่อนไหว อิศระ

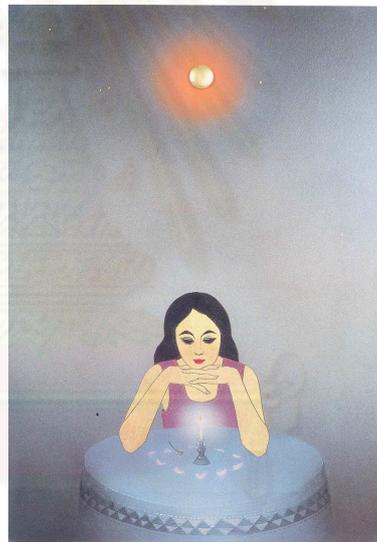

ประเทียง เอมเจริญ
 “ มิติที่พลิวไหว หมายเลข 2 ”
 สีน้ำมัน 70 x 75 ซม.

เนติกร ชินโย
 “ ประทับบนเขาคิซมกภู ”
 สีน้ำมันบนผ้าใบ 90 x 125 ซม.

สมดุลย์แบบอยู่ตรงกลาง เป็นการจัดภาพโดยให้จุดเด่นหรือเนื้อหาสำคัญของภาพอยู่ตรงกึ่งกลางของภาพ

ประหยัด พงษ์ดำ
 “ คิดถึง ”
 สีน้ำมัน สีอะครีลิค ทองคำเปลว
 40 x 60 ซม.

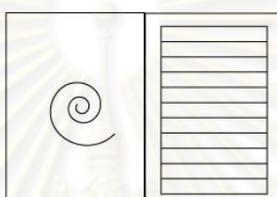
เนียม มะวระคนอง
 “ lost spirit ”
 สีอะครีลิค 130x100 ซม.

2.3. การสร้างความสมดุลงานในงานกิจกรรมวาดภาพระบายสี

การสร้างความสมดุลงานในงานกิจกรรมวาดภาพระบายสี หมายถึง การเลือก การจัดองค์ประกอบต่างๆ มาใส่ในภาพโดยการใช้สายตาและความรู้สึกในการซึ่งดูว่าเกิดความพอดีของภาพหรือไม่ ซึ่งหลักการในการสร้างความสมดุลงานสามารถสรุปได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

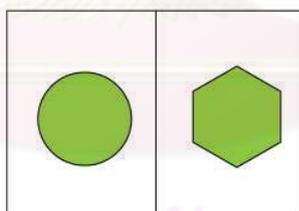
2.3.1. การสร้างสมดุลงานด้วยเส้น

การใช้เส้นในการสร้างความสมดุลงาน ถ้าเป็นเส้นที่มีความน่าสนใจ แม้จะมีพื้นที่น้อยกว่าก็สามารถถ่วงดุลกับเส้นที่ไม่น่าสนใจที่มีพื้นที่มากกว่าได้

2.3.2. การสร้างสมดุลงานด้วยรูปร่าง

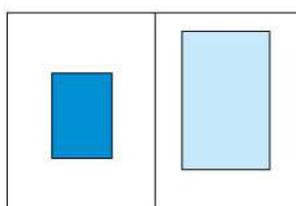
การสร้างความสมดุลงานด้วยรูปร่าง รูปร่างที่ต่างกันแต่มีพื้นที่เท่ากันก็จะทำให้เกิดความสมดุลงานได้

ในขณะเดียวกันรูปร่างที่มีความน่าสนใจ แม้จะมีขนาดเล็กกว่าแต่สามารถถ่วงดุลได้เพราะมีรูปร่างที่น่าสนใจกว่า

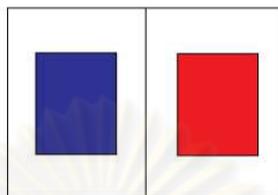
2.3.3. การสร้างสมดุลงานด้วยน้ำหนัก

การใช้น้ำหนักในการสร้างความสมดุลงาน รูปร่างขนาดเล็กที่มีน้ำหนักของสีแก่กว่าสามารถถ่วงดุลกับรูปร่างขนาดใหญ่ที่มีน้ำหนักสีอ่อนกว่าได้

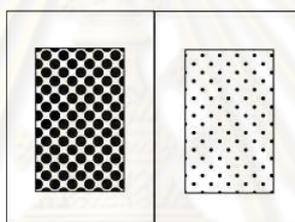
2.3.4. การสร้างสมดุลง่ายด้วยสี

การใช้สีในการสร้างสมดุลง่ายที่มีความแตกต่างกันแต่ถ้ามีความเข้มและขนาดที่เท่ากันก็สามารถถ่วงดุลกันได้ แต่ในทางกลับกันถ้าสีมีความเข้มไม่เท่ากัน แม้จะมีขนาดรูปร่างที่เท่ากัน ก็ย่อมไม่เกิดสมดุลง่ายได้

2.3.5. การสร้างสมดุลง่ายด้วยลักษณะของพื้นผิว

พื้นผิวที่มีลักษณะหยาบมากกว่าจะมีน้ำหนักมากกว่าพื้นผิวที่มีลักษณะหยาบน้อยกว่าบนพื้นที่ที่มีขนาดเท่ากัน

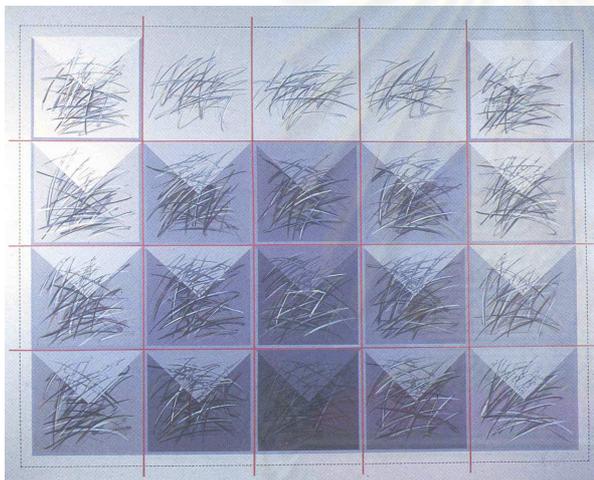
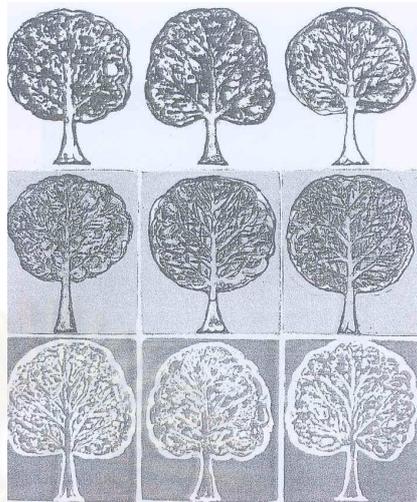

3. **สัดส่วน** หมายถึง ความสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมระหว่างขนาดขององค์ประกอบที่แตกต่างกัน ทั้งขนาดที่อยู่ในรูปทรงเดียวกันหรือระหว่างรูปทรง และรวมถึงความสัมพันธ์กลมกลืนระหว่างองค์ประกอบทั้งหลายด้วยซึ่งเป็นความพอเหมาะพอดี ไม่มากไม่น้อยขององค์ประกอบทั้งหลายที่นำมาจัดรวมกัน

4. **จังหวะลีลา** หมายถึง การเคลื่อนไหวที่เกิดจากการซ้ำกันขององค์ประกอบเป็นการซ้ำที่เป็นระเบียบ จังหวะเบียบธรรมดาที่มีช่วงห่างเท่าๆ กัน มาเป็นระเบียบที่สูงขึ้น ซับซ้อนขึ้นจนถึงขั้นเกิดเป็นรูปลักษณะของศิลปะ โดยเกิดจากการซ้ำของหน่วย หรือการสลับกันของหน่วยกับช่องไฟ หรือเกิดจากการเคลื่อนไหวต่อเนื่องกันของเส้น สี รูปทรง หรือ น้ำหนักการจัดจังหวะและลีลาแบ่งได้ออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

4.1. **จังหวะลีลาแบบซ้ำกัน** หมายถึง การจัดองค์ประกอบต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นเส้น สี รูปทรง หรือทิศทางที่มีลักษณะเหมือนกัน การจัดจังหวะแบบนี้ไม่เป็นที่พบเห็นมากนักในงานกิจกรรมวาดภาพระบายสี ส่วนใหญ่จะพบในลายผ้า หรือลายประดับมากกว่า เช่น ลายเทพพนมในงานจิตรกรรมไทยที่ใช้ประดับโบสถ์และวิหาร

มัลลิกา มังกรวงษ์
 “ Tree in 3000 ”
 ภาพพิมพ์โลหะ 60 x 65 ซม.

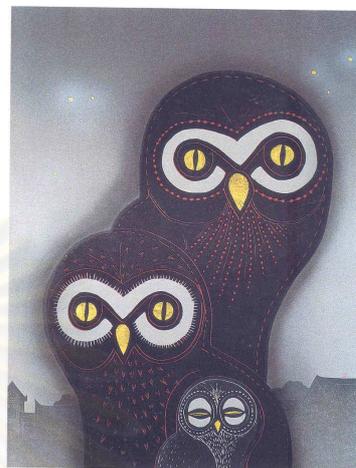
ธงชัย รักปทุม
 “ บทเพลงฤดูหนาว ”
 สีอะครีลิกบนผ้าใบ 150 x 119.5 ซม.

4.2. จังหวะลีลาแบบสลับกัน เป็นการจัดองค์ประกอบโดยสลับสับเปลี่ยนกัน เช่น การสลับระหว่างสีร้อนและเย็น วงกลมกับสี่เหลี่ยม เป็นต้น ดูแล้วไม่น่าเบื่อหน่าย

จักรพรรดิ สวัสดิ์
 “ จริง ไม่จริง 6 ”
 สีผสม 150 x 150 ซม.

4.3. จังหวะลีลาแบบเพิ่มพัฒนา เป็นการจัดองค์ประกอบที่ค่อยๆ คลี่คลาย เปลี่ยนแปลง ระหว่างหน่วยหนึ่งไปยังอีกหน่วยอื่นๆ ต่อเนื่องไป การจัดจังหวะลีลาแบบเพิ่มพัฒนา มักจะมีการใช้กันมากในงานกิจกรรมวาดภาพระบายสี

ประหยัด พงษ์ดำ

“ ครอบครวั ”

ภาพพิมพ์ แม่พิมพ์ไม้ 60 x 80 ซม.

4.4. จังหวะลีลาแบบเลือนไหล เป็นการจัดองค์ประกอบให้เกิดลักษณะของการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง ทำให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงของวัตถุ

Giacomo Balla

“ จูงลูกสุนัข ”

สีน้ำมัน 43 x 39 ซม.

ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ

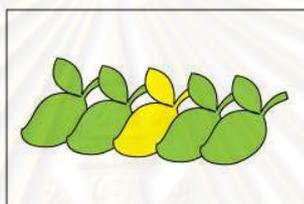
“ เถ้าฤดูที่ 2 ”

สีอะคริลิกและทองคำเปลวบนผ้าใบ

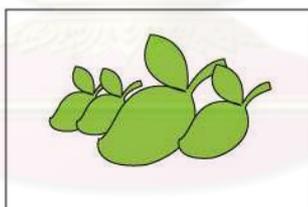
182.7 x 152.7 ซม.

5. **การเน้น** หมายถึง การกระทำที่เด่นเป็นพิเศษกว่าธรรมดาในงานศิลปะจะต้องมี ส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือจุดใดจุดหนึ่ง ที่มีความสำคัญกว่าส่วนอื่นๆ ถ้าส่วนนั้นๆ อยู่ปะปนกับส่วนอื่น และมีลักษณะที่เหมือนกัน ก็อาจถูกกลืนหรือถูกส่วนอื่นที่มีความสำคัญน้อยกว่าบดบัง หรือแย่งความน่าสนใจไปเสียงานที่ไม่มีจุดสนใจ จะทำให้งานดูน่าเบื่อ เหมือนกับลวดลายที่ถูกจัดวางซ้ำกันโดยปราศจากความหมาย หรือเรื่องราวที่น่าสนใจดังนั้น ส่วนนั้นจึงต้องถูกเน้น ให้เห็นเด่นชัดขึ้นมา เป็นพิเศษกว่าส่วนอื่น ๆ ซึ่งจะทำให้ผลงานมีความงาม สมบูรณ์ ลงตัว และน่าสนใจมากขึ้น ซึ่งการเน้นสามารถแบ่งได้ 7 วิธีคือ

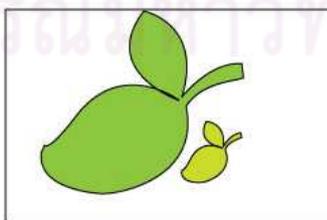
5.1. **การเน้นด้วยการตัดกัน** การตัดกันหรือความแตกต่างเป็นองค์ประกอบหลักที่ทำให้เกิดจุดเด่นหรือจุดสนใจ การเน้นแบบนี้สามารถใช้ได้ทั้งสี รูปร่าง รูปทรง

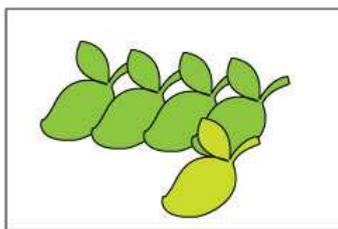
5.2. **การเน้นด้วยขนาด** การเน้นแบบนี้ใช้เรื่องความเล็ก ใหญ่ของรูปร่าง รูปทรง ในภาพ โดยปกติจะเน้นไปที่รูปร่าง รูปทรงที่มีขนาดใหญ่กว่า

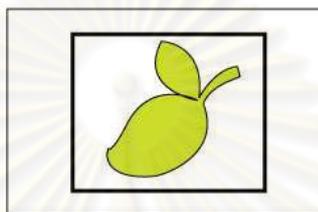
5.3. **การเน้นด้วยสัดส่วนที่ผิดจากความจริง** การเน้นจุดเด่นและพื้นหลังให้มีขนาดผิดส่วนจากความจริง ก็มีผลช่วยดึงดูดความสนใจในภาพได้มากขึ้น

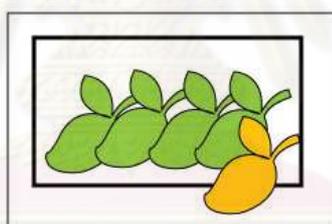
5.4. **การเน้นด้วยการแยกตัวออกจากกลุ่ม** เป็นการเน้นโดยให้ส่วนประกอบของภาพแยกตัวออกมาจากส่วนประกอบส่วนใหญ่ เพื่อให้ส่วนประกอบนั้นเด่นชัดและเกิดความน่าสนใจกว่าส่วนอื่น

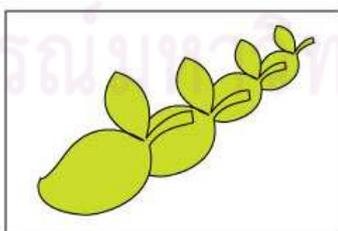
5.5. การเน้นด้วยกรอบ เป็นการเน้นโดยทำให้จุดเด่นของภาพมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

5.6. การเน้นด้วยรูปทรงที่อยู่นอกกรอบ เป็นการเน้นให้รูปร่าง รูปทรงที่ต้องการให้เป็นจุดเด่นออกมานอกกรอบ เพื่อให้อยู่ใกล้ผู้ดูและมีความน่าสนใจมากขึ้น

5.7. การเน้นด้วยการแปรผัน เป็นการจัดองค์ประกอบแบบค่อยเป็นค่อยไป เช่น จากอ่อนไปหาเข้ม เล็กไปหาใหญ่ เป็นต้น เป็นการนำสายตาไปสู่จุดเด่นของภาพได้ดีอีกวิธีหนึ่ง

บรรณานุกรม

ฉัตรชัย อรรถปักษ์. องค์ประกอบศิลป์. กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์, 2548

ชลุด นิมเสมอ. องค์ประกอบของศิลปะ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2531

นิคโคและ ระเด่นอาหมัด. ทฤษฎีจิตรกรรม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2543

วิจิตร ศุภโยธิน. คู่มือวิชาการจัดภาพ. กรุงเทพฯ : แพร์พิทยา, 2507

สมโภชน์ ทองแดง. เมืองมัว : บัวหมอง : ภาพแสดงผลงานศิลปกรรมร่วมสมัย.

กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548

สมโภชน์ ทองแดง. เรียนรู้ทัศนธาตุพื้นฐานการวิจารณ์ศิลปะ : เอกสารคำสอนรายวิชา 2709325

ศิลปะวิจารณ์. กรุงเทพฯ : สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ, 2549

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการสอนที่ 4 เรื่อง ภาพปะติด

วิชา ช่างศิลป์

เรื่อง : ภาพปะติด

เวลาที่ใช้ 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์การเรียนรู้:

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ เบื้องต้น ในเรื่องภาพปะติด ทั้งในเรื่องเทคนิค วิธีการ และแนวคิด
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสรรค์งานภาพปะติด
3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำเอาความรู้เรื่องภาพปะติดที่ได้ศึกษามาใช้ สร้างสรรค์เป็นผลงานกิจกรรมวาดภาพระบายสี ได้

สาระการเรียนรู้

การนำเอาสาระความรู้ ความเข้าใจ ที่ได้จากการศึกษา เรื่อง ภาพปะติด ทั้งในเรื่องของ เทคนิค วิธีการ มาประยุกต์ใช้ สร้างสรรค์เป็นผลงานกิจกรรมวาดภาพระบายสี

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม	กิจกรรมการเรียนการสอน
1. ขั้นตั้งจุดมุ่งหมายการเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. ผู้สอนได้อธิบายถึงกิจกรรมและเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจตรงกันถึงกิจกรรม 1.2. ผู้สอนชี้แจงถึงรูปแบบกิจกรรมในครั้งนี้ให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มละ 1 ชั้น
2. ขั้นรวมกลุ่ม	<ol style="list-style-type: none"> 2.1. ผู้สอนทำการแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน รวมทั้งหมดด้วยกัน 4 กลุ่ม โดยเลือกเข้ากลุ่มตามความสมัครใจของแต่ละคน 2.2. ให้ผู้เรียนเข้ากลุ่มของตัวเองตามที่กำหนดไว้ 2.3. ผู้สอนและผู้เรียนทำการวางแผนดำเนินงานโดยการร่วมมือกันของกลุ่ม 2.4. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมารับสื่อที่ใช้ในการสร้างงานภาพปะติดจากผู้สอน ผู้สอนอธิบายเพิ่มเติมให้ผู้เรียนทำกิจกรรมเรื่อง การสร้างงานภาพปะติด

ขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน
3. ขั้นระดมความคิด	3.1. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้ทำการวางแผนดำเนินงาน โดยแต่ละกลุ่มจะมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานในการสร้างงานภาพปะติด 3.2. ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในการวางแผนปฏิบัติงาน
4. ขั้นวิเคราะห์	4.1. เมื่อได้ทำการวิเคราะห์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและช่วยระดมความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานออกมา จึงทำการร่างแบบงานอย่างคร่าวๆ
5. ขั้นการตัดสินใจและประยุกต์ใช้	5.1. ให้ผู้เรียนสร้างสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรมสื่อผสมตามแบบที่ได้ร่างเอาไว้ โดยนำเอาสื่อที่ได้รับจากผู้สอนได้แก่ ภาพกราฟิก ภาพจากสิ่งพิมพ์ต่างๆ มาประกอบกันในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยใช้เทคนิคการปะติดผสมผสานกับการวาดภาพระบายสี แล้วให้แต่ละกลุ่มตั้งชื่อภาพ 5.2. ร่วมกันวิจารณ์ผลงานของแต่ละกลุ่มว่าแต่ละคนในกลุ่มวาดภาพได้ตรงตามหัวข้อที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด 5.3. นำผลงานมาจัดแสดงร่วมกัน
6. ขั้นการประเมินผล	6.1. ด้านความรู้ ความเข้าใจ 6.2. ด้านทักษะ กระบวนการทำงาน 6.3. คุณลักษณะของกระบวนการกลุ่ม

สื่อและเอกสารประกอบการสอน :

1. ใบความรู้
2. ตัวอย่างผลงานจริง

สื่อวัสดุ :

1. กระดาษ
2. ดินสอ

3. สีประเภทต่างๆ ได้แก่ สีน้ำ สีไม้ นำมาตกแต่งภาพเพิ่มเติม
4. กาว
5. ภาพกราฟิค,ภาพสิ่งพิมพ์ต่างๆ
6. เศษวัสดุต่างๆ เช่น ฝา กระดาษ ฯลฯ
7. แผ่นบอร์ด ขนาด 80 x 100 ซม.

การวัดและประเมินผล :

1. ประเมินจากผลงาน
2. ประเมินจากพฤติกรรมการเรียนจากการสังเกต การปฏิบัติงาน การตั้งคำถาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เนื้อหาการสอน

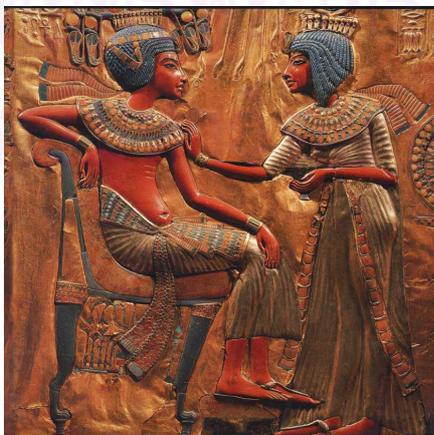
เรื่อง ภาพปะติด

ในส่วนของเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีเรื่องภาพปะติดนั้น เป็นเนื้อหาที่ประยุกต์มาจากการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีเรื่อง จิตรกรรมสื่อผสม ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้

นอกจากการใช้แค่สีต่างๆในการสร้างสรรค์งานกิจกรรมวาดภาพระบายสีแล้ว ก็ยังมีวิธีการสร้างสรรค์งานด้วยวิธีอื่นๆ โดยการใช้วัสดุอื่นในการสร้างสรรค์นอกเหนือไปจากการใช้สี ซึ่งเรียกว่าจิตรกรรมสื่อผสม นั้นคำว่าสื่อผสมได้นำมาใช้กันอย่างกว้างขวาง และมีการใช้นิยามตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Mixed Media ซึ่งในพจนานุกรมภาษาอังกฤษได้ใช้คำจำกัดความของคำว่า Media นั้นสามารถแยกออกเป็น 2 ความหมาย คือ วัสดุที่เป็นสื่อความหมายในการแสดงออกในงานศิลปะ และอีกความหมายก็คือ กรรมวิธีหรือวิธีการในการสร้างสรรค์ที่ใช้สื่อสมัยใหม่ที่อาจเป็นเสียง เป็นแสง และเป็นภาพ ดังนั้นคำว่า สื่อผสม หรือ Mixed Media ที่วงการศิลปะใช้กันอยู่ จะมีความหมายที่กล่าวถึงการผสมผสานวัสดุต่าง ๆ ทั้ง 2 มิติ และ 3 มิติ รวมถึงการใช้สื่อทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

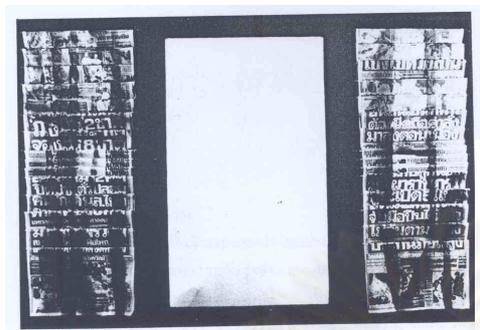
การใช้สื่อผสม หรือ MIXED MEDIA ในงานศิลปะนั้นมีมานานแล้ว เพียงแต่ยังไม่ได้มีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. การระบายสีลงบนประติมากรรม ตัวอย่างเช่น ศิลปะของชาวอียิปต์ก็ยังมีการใช้กรรมวิธีผสม คือ การระบายสีลงบนงานประติมากรรม หรือศิลปะของไทยก็มีการใช้วัสดุผสมและกรรมวิธีผสม ดังจะเห็นได้จากการแกะสลักไม้บนหน้าบัน หรือธรรมาสน์ ซึ่งมีการลงรัก ปิดทอง การประดับตกแต่งด้วยกระจกสีต่างๆ เป็นต้น

(ซ้าย) โบสถ์ที่ประดับด้วยกระจกสี
(ขวา) ศิลปะของอียิปต์ที่มีการระบายสีลงบนประติมากรรม

2. การปะติด เป็นการสร้างสรรค์กิจกรรมวาดภาพระบายสีจากวัสดุเก็บตก ซึ่งได้แก่วัสดุหลายชิ้น เช่นหนังสือพิมพ์ เศษกระดาษ เศษไม้ ขวด กระจก ผสมผสานกับการระบายสี

เฉลิมพันธ์ รัตนมู๋วงศ์

“ ความเก็บตกจากสภาวะแวดล้อม 1 ”

สื่อผสม 100 x 200 ซม.

3. การใช้ทราย เป็นจิตรกรรมที่ใช้ในการรักษาคนไข้ของเผ่าอินเดียนแดง โดยใช้สีที่บดจากหิน ดิน ทราย และถ่าน โรยลงบนพื้นทรายสีขาวและเหลือง ตามพื้นที่กำหนด รูป นอกจากนี้ยังมีการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมจากทรายของพระทิเบต

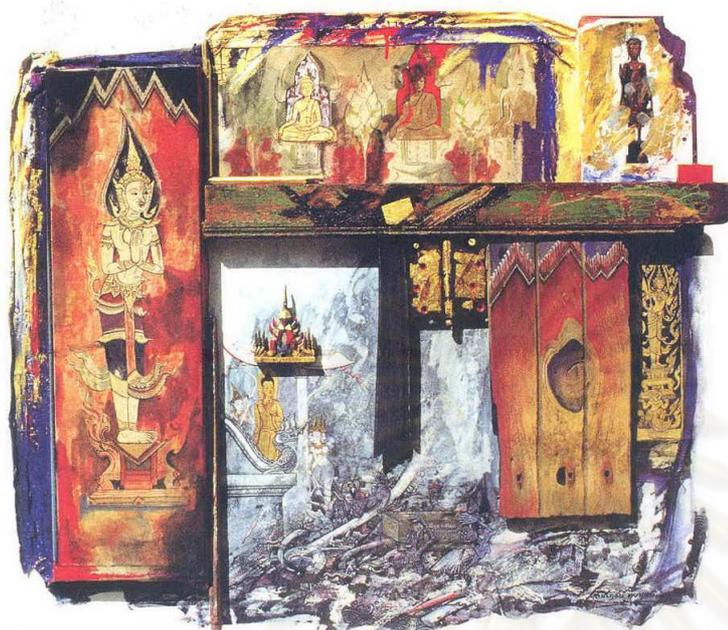
(ซ้าย) จิตรกรรมทรายของชาวอินเดียนแดง

(ขวา) จิตรกรรมทรายของพระทิเบต

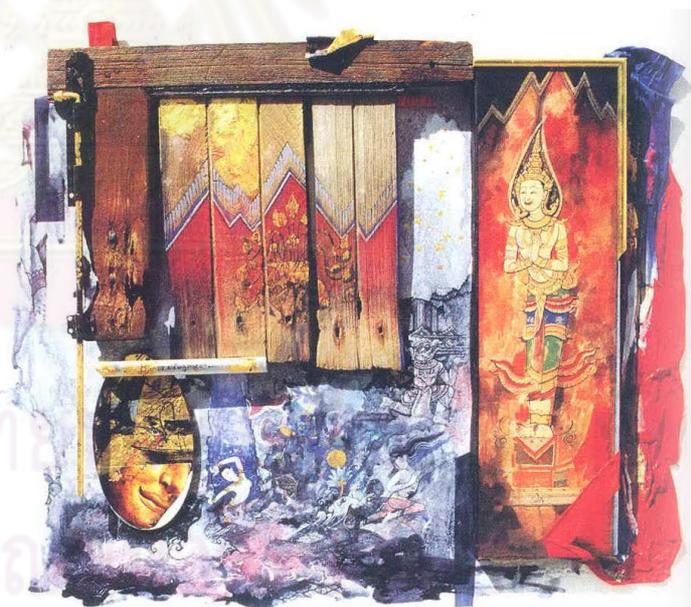
4. การพิมพ์ผิว เป็นการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมโดยใช้สีระบายบนพื้นระนาบผ้าใบ หรือกระดาษ นำวัสดุต่างๆมาดลงบนระนาบ ทำให้เกิดพื้นผิวแบบต่างๆ

5. การใช้สีผสม เป็นจิตรกรรมสื่อผสมโดยการผสมผสานกันของการระบายสีด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การระบาย ชูด ชีด พิมพ์เพื่อให้เกิดเป็นรูปแบบใหม่ มีความกลมกลืน จนเกิดเป็นเรื่องราวและการสื่อความหมายตามที่ผู้สร้างจินตนาการไว้ นอกจากนี้ยังมีการใช้สีลงบนงานต่างๆ เช่นการใช้สีน้ำ สีชอล์ก และสีน้ำมัน แต้มลงบนภาพพิมพ์ หรือการใช้ภาพถ่ายผสมกับสีน้ำมัน เป็นต้น

ตัวอย่างผลงาน

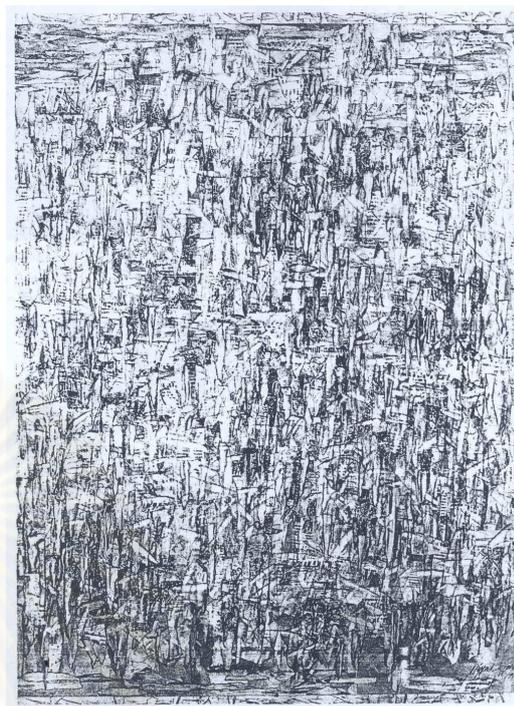
สมโภชน์ ทองแดง
 “จิตรกรรมศรัทธา 1”
 สื่อผสม 110 x 120 ซม.

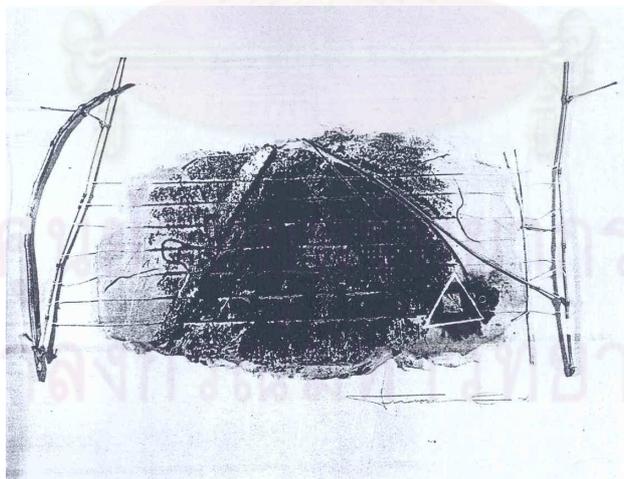
สมโภชน์ ทองแดง
 “จิตรกรรมศรัทธา 2”
 สื่อผสม 110 x 120 ซม.

ผลงานภาพปะติดทั้งสองชิ้นนี้ เป็นการนำเอาพื้นผิวของวัสดุจริง คือ ไม้ มาสร้างสรรค์เป็นผลงาน โดยศิลปินต้องการให้ได้พื้นผิวจริงของไม้ เพื่อสื่อให้เห็นถึงคุณของผลงานกิจกรรมวาดภาพระบายสี

นพพงษ์ สัจจวิไล
 “ ส่วนที่เหลือ ”
 สีผสม

ภาพนี้เป็นการใช้เศษวัสดุระบายสีมาปะติดต่อกัน ทำให้เกิดเป็นภาพที่มีองค์ประกอบกลมกลืนกันเป็นอย่างดี แลดูประณีตงดงามและเป็นเอกภาพ

ถาวร โกอุดมวิทย์
 “ พิธีกรรมเดือนเมษายน ”
 สีผสม 77 x 127 ซม.

ภาพนี้เป็นการใช้เศษวัสดุที่แปลก แต่มีลักษณะเรียบง่าย สื่อถึงความรู้สึกที่มีต่องานได้ดี ซึ่งสีโดยรวมของภาพนั้นเป็นสีของวัสดุที่นำมาใช้

บรรณานุกรม

นาคและ ระเด่นอาหมัด. ทฤษฎีจิตรกรรม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2543

สมโภชน์ ทองแดง. เมืองมัว : บัวหมอง : ภาพแสดงผลงานศิลปกรรมร่วมสมัย.

กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548

สมโภชน์ ทองแดง. เรียนรู้ทัศนธาตุพื้นฐานการวิจารณ์ศิลปะ : เอกสารคำสอนรายวิชา 2709325

ศิลปะวิจารณ์. กรุงเทพฯ : สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ, 2549

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบประเมินความรู้ก่อนและหลังเรียน วิชา ช่างศิลป์

คำชี้แจง

- จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว โดยทำเครื่องหมายกากบาท (x) ลงในกระดาษคำตอบที่แจกให้
- แบบทดสอบจำนวน 20 ข้อ เวลา 20 นาที (20 คะแนน)

เรื่อง : เส้น รูปร่าง รูปทรง

1. ต้นกำเนิดของเส้น มาจากข้อใด

- ก . รูปร่าง ข . สี
ค . รูปทรง ง . จุด

2. ถ้าต้องการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมที่สื่อถึงความสงบ ราบเรียบ ควรใช้เส้นแบบใดเป็นหลัก

- ก . เส้นตั้ง ข . เส้นนอน
ค . เส้นโค้ง ง . เส้นหยัก

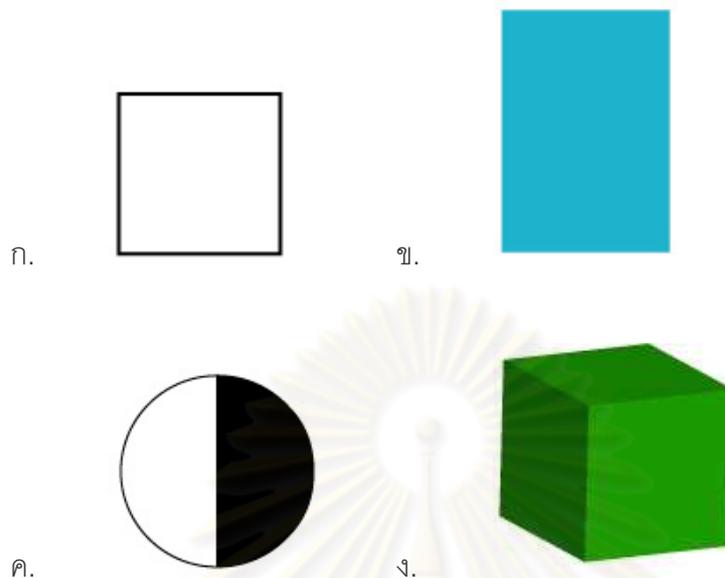
3. รูปร่างและรูปทรงมีความ แตกต่าง กันอย่างไร

- ก . รูปร่างมีการแสดงถึงโครงร่าง รูปทรงแสดงถึงเส้นขอบ
ข . รูปร่างมีลักษณะ 3 มิติ รูปทรงมีลักษณะ 2 มิติ
ค . รูปร่างมีลักษณะ 2 มิติ รูปทรงมีลักษณะ 3 มิติ
ง . ถูกทุกข้อ

4. รูปร่างในข้อใด ที่มีความ แตกต่าง ไปจากข้ออื่น

- ก. ข.
- ค. ง.

5. ภาพใดต่อไปนี้เป็นรูปทรง

เรื่อง : ทฤษฎีสี่

6. ข้อใดจัดกลุ่มสีตามลำดับ สีชั้นที่ 2 ได้ถูกต้อง

7. ข้อใดจัดเป็นสีไม่ได้อยู่ในกลุ่มสีทั้งวรรณะร้อนและวรรณะเย็น

8. ข้อใดเป็นการอัตราส่วนที่ถูกต้องสำหรับการใช้วรรณะสีในงานจิตรกรรม

- ก . วรรณะร้อน 50 % วรรณะเย็น 50 %
- ข . วรรณะร้อน 75 % วรรณะเย็น 25 %
- ค . วรรณะร้อน 25 % วรรณะเย็น 75 %
- ง . ข้อ ข. และข้อ ค. ถูกต้อง

9. เมื่อพิจารณาจากภาพที่กำหนดให้ ภาพใดที่มีวรรณะของสีแตกต่างไปจากพวก

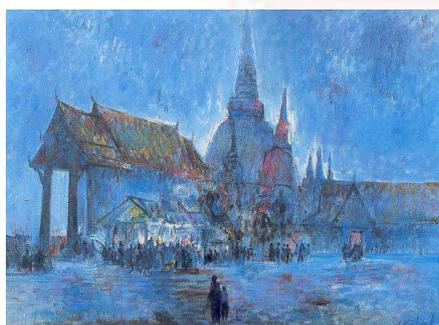
ก.

ชาญ อาศรมสารนา
“ ใต้ทะเล ”
สีน้ำมัน 128 x 97.6 ซม.

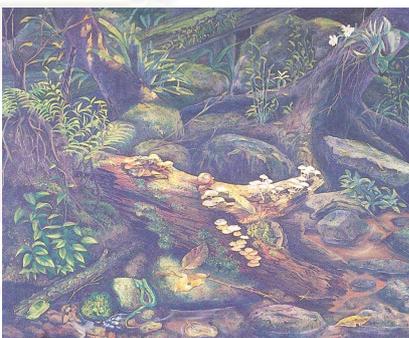
ข.

อภิชัย ภิรมย์รักษ์
“ ปัจจุบัน 33 ”
สีอะคริลิก 190 x 250 ซม.

ค.

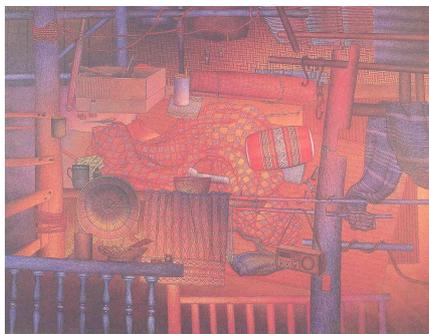
สวัสดิ์ ต้นติสุข
“ สถูปนครศรีธรรมราช ”
สีน้ำมัน 60 x 80 ซม.

ง.

ศิริพร เขียมสุวรรณ
“ ต้นน้ำ ”
สีน้ำมัน 120 x 150 ซม.

10. ภาพใดต่อไปนี้เป็นใช้สี **วรรณะร้อน** เป็นวรรณะหลัก

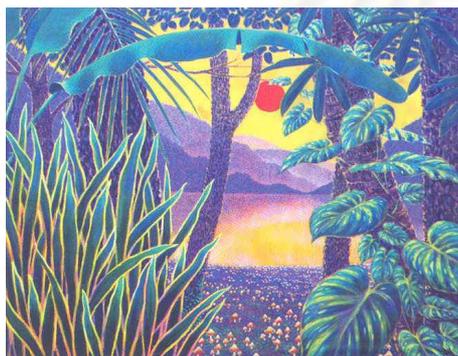
ก.

ธีระวัฒน์ คณะมะ
“ ราษฎร, ราษฎร ”
สีอะครีลิค 160 x 100 ซม.

ข.

ยุพิน ปาละจา
“ พอกอยู่พอกิน ”
สีอะครีลิค 110 x 150 ซม.

ค.

วินัย ปราบริญ
“ ตะวันแดง ”
สีอะครีลิค 100 x 120 ซม.

ง.

Vorasan Supap
“ winter ”
สีอะครีลิค 150 x 220 ซม.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรื่อง : การจัดองค์ประกอบศิลป์

11. จากภาพที่กำหนดให้ดังต่อไปนี้ เป็นการจัดองค์ประกอบของภาพโดยใช้หลักความสมดุลแบบใด

วรสิทธิ์ ฤทธาคนี
“ อธิธาภานา ”
สีน้ำมันบนผ้าใบ 51 x 71 ซม.

- ก . สมดุลแบบกึ่งกลาง
- ข . สมดุลแบบ 2 ข้างไม่เท่ากัน
- ค . สมดุลแบบ 2 ข้างเท่ากัน
- ง . ไม่มีคำตอบที่ถูกต้อง

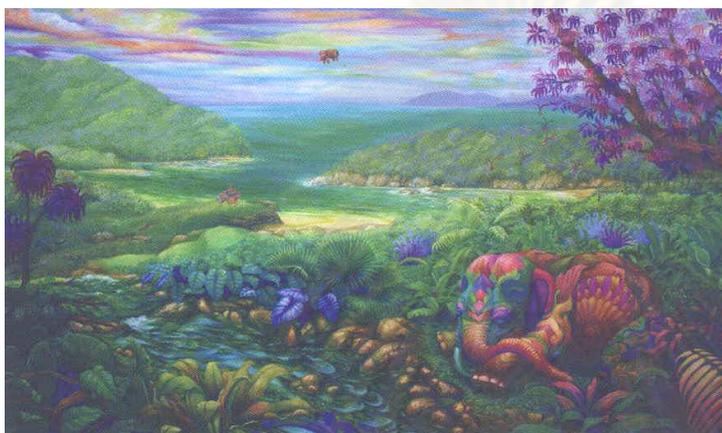
12. ภาพดังต่อไปนี้ใช้หลักการเรื่องของการจัดองค์ประกอบแบบใด

ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ
“ จินตนาการจากพลังความเคลื่อนไหวในธรรมชาติ ”
สีอะครีลิค 150 x 200 ซม.

- ก . จังหวะลีลาแบบซ้ำกัน
- ข . จังหวะลีลาแบบสลับกัน
- ค . จังหวะลีลาแบบเพิ่มพัฒนา
- ง . จังหวะลีลาแบบเคลื่อนไหว

13. จากภาพที่กำหนดให้ดังต่อไปนี้ เน้นจุดเด่นไปที่องค์ประกอบศิลป์ในข้อใด

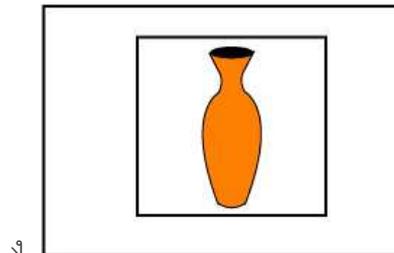
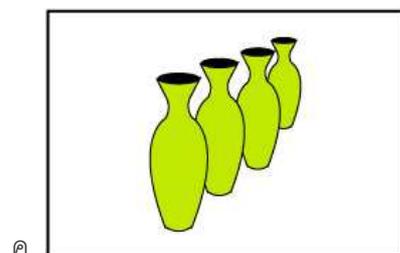
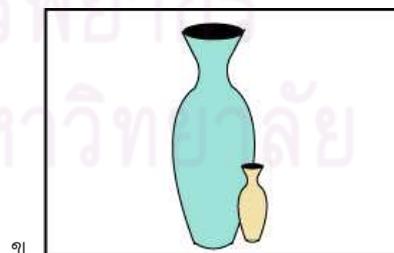
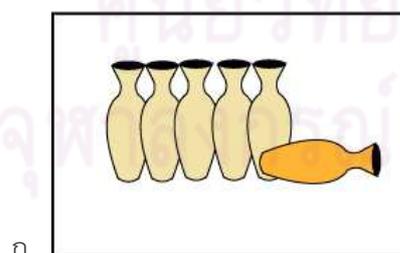
กฤษฎ สุขเจริญใจ

“ Right here waiting 2006 ”

สีน้ำมันบนผ้าใบ 150x250 ซม.

- ก . การเน้นด้วยสี
- ข . การเน้นด้วยเส้น
- ค . การเน้นด้วยรูปร่าง
- ง . การเน้นด้วยรูปทรง

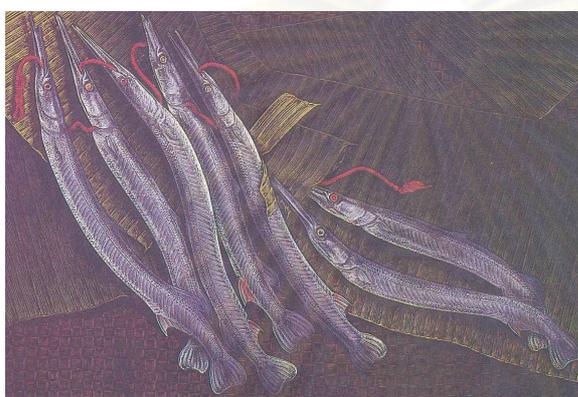
คำสั่ง จงพิจารณาภาพดังต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อ 14 – 15

14. ถ้าต้องการเน้นภาพที่มีสัดส่วนผิดไปจากความเป็นจริง ควรใช้การจัดภาพในข้อใด

- ก . ข้อ ก
- ข . ข้อ ข
- ค . ข้อ ค
- ง . ข้อ ง

15. จากภาพที่กำหนดให้ดังต่อไปนี้ ตรงกับหลักการเน้นในข้อใด

สมเด็จพระตี เจริญวิวัฒน์สกุล
 “ Common needlefish No 3 ”
 Woodcut 80 x 110 ซม.

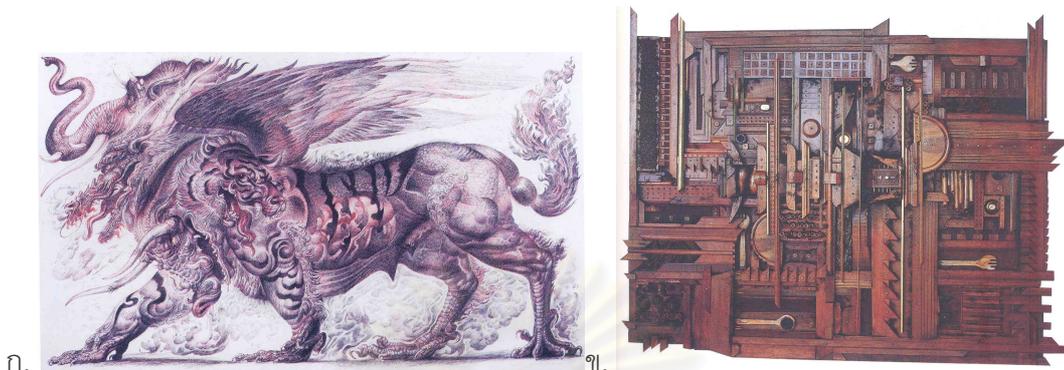
- ก . ข้อ ก
- ข . ข้อ ข
- ค . ข้อ ค
- ง . ข้อ ง

เรื่อง : ภาพปะติด

16. ข้อใดสื่อความหมายตรงกับคำว่า **จิตรกรรมสื่อผสม** ได้ถูกต้อง

- ก . การใช้สื่อวัสดุอื่นในการสร้างสรรค์นอกเหนือไปจากสี
- ข . กรรมวิธีสร้างสรรคงานจิตรกรรมโดยใช้สื่อสมัยมาประกอบ
- ค . การผสมผสานวัสดุต่างๆ ในงานจิตรกรรมทั้ง 2 มิติ และ 3 มิติ
- ง . ถูกทุกข้อ

17. เมื่อพิจารณาจากรูปแบบ ลักษณะ และวัสดุในการสร้างสรรค์ผลงาน ภาพใดต่อไปนี้เป็นงานจิตรกรรมสื่อผสม

ก. ประทับ คชบัว
“ มงคล 2549 ”
120 x 200 ซม.

ข. สมศักดิ์ ชุมภุณท์
“ ชีวิตกับวัตถุ ”
110 x 120 ซม.

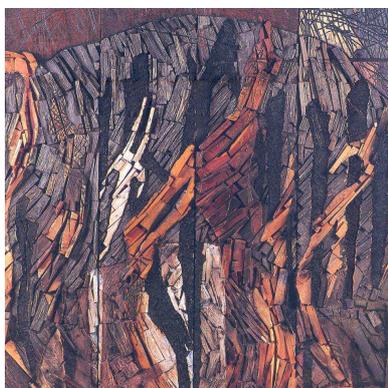
ค. ชัยวัฒน์ คำฝัน
“ พลังแห่งครุฑ ”
180 x 140 ซม.

ง. เนียม มะวรคระนอง
“ lost spirit ”
120x150 ซม.

18. ข้อใดเป็นที่มาขององค์ประกอบสำคัญในงานจิตรกรรมสื่อผสม

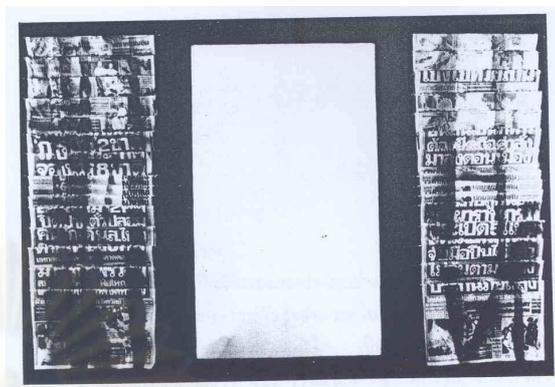
- ก . การระบายสีบนประติมากรรม
- ข . การปะติด
- ค . การพิมพ์ผิว
- ง . ถูกทุกข้อ

คำสั่ง จงพิจารณาภาพดังต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อ 19 – 20

ก.

ปริมล เขียววานิช
“ การแสดงออกทางความรู้สึก โดย
พื้นผิว ร่องรอย และเรื่องราวจากป่า ”
สื่อผสม 150 x 150 ซม.

ข.

เฉลิมพันธ์ รัตนมูนิวงศ์
“ ความเก็บกดจากสภาวะแวดล้อม 1 ”
สื่อผสม 100 x 200 ซม.

ค.

ไพศาล เภาวิเศษ
“ ความสัมพันธ์ระหว่างรูปทรงและพื้นผิว
หมายเลข 1 ”
สื่อผสม 155 x 200 ซม.

ง.

สมโภชน์ ทองแดง
“ ศึกชิงน้ำ ”
สื่อครีติกบนพื้นทองคำเปลว 100 x 150 ซม.

19. ภาพใดต่อไปนี้ เป็นภาพจิตรกรรมสื่อผสมที่ใช้สีผสม เป็นหลัก

- ก . ข้อ ก
- ข . ข้อ ข
- ค . ข้อ ค
- ง . ข้อ ง

20. เมื่อพิจารณาจากรูปแบบ ลักษณะ และวัสดุในการสร้างสรรค์ผลงาน ภาพใดต่อไปนี้เป็นภาพจิตรกรรมสื่อผสมจากวัสดุธรรมชาติเป็นหลัก

- ก . ไข่ ก
- ข . ไข่ ข
- ค . ไข่ ค
- ง . ไข่ ง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กระดาษคำตอบ

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย X ลงในข้อที่ถูกต้องที่สุด

ข้อที่	ตัวเลือก			
	ก	ข	ค	ง
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				

เฉลยแบบประเมินความรู้ก่อนและหลังเรียนวิชา ช่างศิลป์

ข้อที่	คำตอบ
1	ง
2	ข
3	ค
4	ก
5	ง
6	ง
7	ข
8	ง
9	ข
10	ก
11	ก
12	ง
13	ก
14	ข
15	ก
16	ง
17	ข
18	ง
19	ง
20	ก

เกณฑ์การประเมินผลงาน

ด้านเนื้อหา			ด้านรูทรงแทคนิค วิธีการ			
ด้านความสอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหา	ด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	ด้านการแสดงออกเฉพาะตัว	ความถูกต้องของรูปร่าง รูปทรง	ด้านการใช้สีวัสดุ อุปกรณ์	ด้านทักษะ ฝีมือ	ด้านการจัดองค์ประกอบศิลปะ
เนื้อหาของภาพตรงกับหัวข้อและเนื้อเรื่อง สื่อความหมายได้ชัดเจน	ผลงานมีรูปแบบในการสร้างสรรค์ที่แปลกใหม่ มีความน่าสนใจ	ผลงานมีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ไม่ลอกเลียนแบบ	ผลงานสวยงาม ขนาดสัดส่วนของรูปร่าง รูปทรงถูกต้อง	มีความเข้าใจและสามารถใช้อุปกรณ์ต่างเกี่ยวกับการวาดภาพระบายสีได้อย่างถูกต้องเหมาะสม	มีความเข้าใจและสามารถใช้อุปกรณ์ต่างเกี่ยวกับการวาดภาพระบายสีได้อย่างถูกต้องเหมาะสม	ผู้เรียนสามารถจัดองค์ประกอบภาพได้สมดุล มีจุดเด่น จุดสนใจ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดย
กระบวนการกลุ่ม

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นที่เป็นจริง

ระดับเห็นด้วยมากที่สุด	=	5
ระดับเห็นด้วยมาก	=	4
ระดับเห็นด้วยปานกลาง	=	3
ระดับเห็นด้วยน้อย	=	2
ระดับเห็นด้วยน้อยที่สุด	=	1

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1) ขั้นการตั้งจุดมุ่งหมายของกลุ่ม					
1.1. มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม					
มีการกำหนดกิจกรรมต่างๆที่สมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติร่วมกัน					
2) ขั้นการรวมกลุ่ม					
2.1. มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม					
2.2. มีการแสดงความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม					
2.3. มีการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะโดยผ่านประสบการณ์ตรง					
3) ขั้นการระดมความคิด					
3.1. มีการช่วยกันออกความคิดเห็นภายในกลุ่ม					
3.2. มีการจัดลำดับความสำคัญของความคิดเห็น					
4) ขั้นการวิเคราะห์					
4.1. มีการวิพากษ์เพื่อสรุปประเด็นสำคัญ					
5) ขั้นการตัดสินใจและประยุกต์ใช้					
5.1. มีการสรุปแผนงานที่ได้จากการนำไปปฏิบัติกันภายในกลุ่ม					
5.2. มีการประสานงานกันของสมาชิกภายในกลุ่ม					
6) ขั้นการประเมินผล					
6.1. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานภายในกลุ่มทั้งในด้านเนื้อหาและความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม					
6.2. มีการสรุปข้อบกพร่องเพื่อนำไปปรับปรุง					

**เกณฑ์การตรวจให้คะแนนของแบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัด
กิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม**

พฤติกรรม	ระดับคะแนน				
	5	4	3	2	1
1) ขั้นการตั้งจุดมุ่งหมายของกลุ่ม					
1.1. มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน ร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม	มีส่วนร่วม วางแผนในการกำหนดการปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายงานในทุกขั้นตอน	มีส่วนร่วม วางแผนในการกำหนดการปฏิบัติงานตามจุดมุ่งหมายมากกว่า75%ของขั้นตอนทั้งหมด	มีส่วนร่วม วางแผนในการกำหนดการปฏิบัติงานตามจุดมุ่งหมายมากกว่า50%ของขั้นตอนทั้งหมด	มีส่วนร่วม วางแผนในการกำหนดการปฏิบัติงานตามจุดมุ่งหมายน้อยกว่า50%ของขั้นตอนทั้งหมด	ไม่มีส่วนร่วม วางแผนในการกำหนดการปฏิบัติงานตามจุดมุ่งหมายงานในทุกขั้นตอน
1.2. มีการกำหนดกิจกรรมต่างๆ ที่สมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติตามร่วมกัน	มีส่วนร่วม วางแผนในการกำหนดกิจกรรมต่างๆที่สมาชิกเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับรูปแบบการปฏิบัติในกลุ่มในทุกขั้นตอน	มีส่วนร่วม วางแผนในการกำหนดกิจกรรมต่างๆที่สมาชิกเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับรูปแบบการปฏิบัติในกลุ่มมากกว่า75%ของขั้นตอนทั้งหมด	มีส่วนร่วม วางแผนในการกำหนดกิจกรรมต่างๆที่สมาชิกเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับรูปแบบการปฏิบัติในกลุ่มมากกว่า50%ของขั้นตอนทั้งหมด	มีส่วนร่วม วางแผนในการกำหนดกิจกรรมต่างๆที่สมาชิกเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับรูปแบบการปฏิบัติในกลุ่มน้อยกว่า50%ของขั้นตอนทั้งหมด	ไม่มีส่วนร่วม วางแผนในการกำหนดกิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับ การปฏิบัติในกลุ่มในทุกขั้นตอน
2) ขั้นการรวมกลุ่ม					
มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อันดีร่วมกันในกลุ่ม	มีส่วนร่วมในการใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายชัดเจนตรงประเด็นไม่ชวนออกนอกเรื่องในทุกขั้นตอน	มีส่วนร่วมในการใช้ภาษาที่ไม่ชัดเจนจะต้องอธิบายมากกว่า 2 ครั้งเพื่อนจึงเข้าใจพูดออกนอกเรื่องในบางประเด็น	มีส่วนร่วมในการใช้ภาษาที่ไม่ชัดเจนจะต้องอธิบายมากกว่า 1 ครั้งเพื่อนจึงเข้าใจพูดออกนอกเรื่องในบางประเด็น	พูดไม่รู้เรื่องพูดไม่ชัดเจนคลุมเครือพูดออกนอกเรื่องหรือไม่ตรงประเด็นต้องให้เพื่อนช่วยขยายความในบางขั้นตอน	พูดไม่รู้เรื่องพูดไม่ชัดเจนคลุมเครือพูดออกนอกเรื่องหรือไม่ตรงประเด็นต้องให้เพื่อนช่วยขยายความในทุกขั้นตอน

พฤติกรรม	ระดับคะแนน				
	5	4	3	2	1
มีการแสดงความ คิดเห็นกันภายใน กลุ่ม	เสนอความ คิดเห็นต่อกลุ่ม โดย มีข้อคิดใหม่ มากกว่า 5 ข้อ ขึ้นไป	เสนอความคิดเห็น ต่อกลุ่มโดยมี ข้อคิดใหม่ มากกว่า 4-5 ข้อ	เสนอความ คิดเห็นต่อกลุ่ม โดยมีข้อคิดใหม่ มากกว่า 2-3 ข้อ	เสนอความ คิดเห็นต่อกลุ่ม โดยมีข้อคิดใหม่ น้อยกว่า 2 ข้อ	ไม่เสนอความ คิดเห็นต่อ กลุ่ม
2.3.มีการปฏิบัติ กิจกรรมศิลปะ โดยผ่าน ประสบการณ์ตรง	มีส่วนร่วมกันใน รูปแบบการ ปฏิบัติกิจกรรม ศิลปะในกลุ่ม โดยผ่าน กระบวนการ เรียนรู้โดยตรง ในทุกขั้นตอน	มีส่วนร่วมกันใน รูปแบบการปฏิบัติ กิจกรรมศิลปะใน กลุ่มโดยผ่าน กระบวนการเรียนรู้ โดยตรงมากกว่า 75%ของขั้นตอน ทั้งหมด	มีส่วนร่วมกันใน รูปแบบการ ปฏิบัติกิจกรรม ศิลปะในกลุ่ม โดยผ่าน กระบวนการ เรียนรู้ โดยตรงมากกว่า 50%ของ ขั้นตอนทั้งหมด	มีส่วนร่วมกันใน รูปแบบการ ปฏิบัติกิจกรรม ศิลปะในกลุ่ม โดยผ่าน กระบวนการ เรียนรู้โดยตรง น้อยกว่า50% ของขั้นตอน ทั้งหมด	ไม่ค่อยมีส่วน ร่วมกันใน รูปแบบการ ปฏิบัติ กิจกรรม ศิลปะในกลุ่ม โดยผ่าน กระบวนการ เรียนรู้โดยตรง ในบาง ขั้นตอน
3) ขั้นการระดมความคิด มีการช่วยกัน ออกความ คิดเห็น ภายในกลุ่ม	ให้ข้อเสนอแนะ ตรงประเด็นทุก ครั้งและนำมาใช้ เพื่อให้เป็น ข้อมูลที่มี ประโยชน์ได้ ทั้งหมด	ให้ข้อเสนอแนะ บางประเด็น มากกว่า75%ของ ความคิดเห็นและ นำมาใช้เพื่อให้ เป็นข้อมูลที่มี ประโยชน์ได้	ให้ข้อเสนอแนะ บางประเด็น มากกว่า50% ของความ คิดเห็นและ นำมาใช้เพื่อให้ เป็นข้อมูลที่มี ประโยชน์ได้	ให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดบาง ประเด็นต่อกลุ่ม เมื่อกลุ่มมี ปัญหาเท่านั้น	ไม่เคยให้ข้อ เสนอแนะ ข้อคิดทุก ประเด็นต่อ สมาชิก ภายในกลุ่ม
3.2. มีการจัดลำดับ ความสำคัญ ของความ คิดเห็น	มีส่วนร่วมใน การจัดลำดับ ความสำคัญของ ความคิดเห็น ของกลุ่มในทุก ขั้นตอน	มีส่วนร่วมในการ จัดลำดับ ความสำคัญของ ความคิดเห็นบาง ประเด็นของกลุ่ม มากกว่า75%	มีส่วนร่วมใน การจัดลำดับ ความสำคัญของ ความคิดเห็น บางประเด็นของ กลุ่มมากกว่า 50%	มีส่วนร่วมใน การจัดลำดับ ความสำคัญของ ความคิดเห็น เมื่อกลุ่มมี ปัญหาเท่านั้น	ไม่เคยมีส่วน ร่วมในการ จัดลำดับ ความสำคัญ ของความ คิดเห็นทุก ประเด็นต่อ สมาชิก ภายในกลุ่ม

พฤติกรรม	ระดับคะแนน				
	5	4	3	2	1
4) ขั้นการวิเคราะห์ มีการวิพากษ์เพื่อสรุป ประเด็นสำคัญ	สมาชิกแต่ละคน ของกลุ่มมีส่วนร่วม ในการ รวบรวมวิเคราะห์ ความคิดเห็นสรุป ให้เหลือแต่ ประเด็นสำคัญใน ทุกขั้นตอน	สมาชิกแต่ละคน ภายในกลุ่มมี ส่วนร่วมในการ รวบรวม วิเคราะห์ความ คิดเห็นสรุปให้ เหลือแต่ประเด็น สำคัญมากกว่า 75%	สมาชิกแต่ละคน ภายในกลุ่มมีส่วนร่วม ในการ รวบรวมวิเคราะห์ ความคิดเห็นสรุป ให้เหลือแต่ ประเด็นสำคัญ มากกว่า50%	สมาชิกแต่ละคน ภายในกลุ่มมี ส่วนร่วมในการ รวบรวมวิเคราะห์ ความคิดเห็นสรุป ให้เหลือแต่ ประเด็นสำคัญ น้อยกว่า50% ของขั้นตอน ทั้งหมด	สมาชิกแต่ละคน ภายในกลุ่มไม่มี ส่วนร่วมในการ รวบรวม วิเคราะห์ความ คิดเห็นสรุปให้ เหลือแต่ประเด็น สำคัญในทุก ขั้นตอน
5) ขั้นการตัดสินใจ และประยุกต์ใช้ มีการสรุปแผนงาน ที่ได้จากการ นำไป ปฏิบัติกัน ภายในกลุ่ม	มีส่วนร่วมสรุปการ วางแผนในการ ปฏิบัติงานกัน ในกลุ่มอย่างเต็มใจ เต็มความสามารถ ตามแผนงานทุก ขั้นตอน	มีส่วนร่วมสรุป การวางแผนใน การปฏิบัติงาน กันในกลุ่มตาม แผนงาน มากกว่า75% ของขั้นตอน ทั้งหมด	มีส่วนร่วมสรุป การวางแผนใน การปฏิบัติงานกัน ในกลุ่มตาม แผนงานมากกว่า 50%ของขั้นตอน ทั้งหมด	มีส่วนร่วมสรุป การวางแผนใน การปฏิบัติงาน กันในกลุ่มตาม แผนงานน้อยกว่า 50%ของขั้นตอน ทั้งหมด	ไม่มีส่วนร่วม ปล่อยให้เพื่อน สรุปการ วางแผนในการ ปฏิบัติงานกัน ในกลุ่มตาม แผนงานทุก ขั้นตอน
มีการประสานงาน กันของสมาชิก ภายในกลุ่ม	ปฏิบัติงานกับ เพื่อนในกลุ่มได้ อย่างราบรื่นทุก ขั้นตอน	ขัดแย้งในการ ปฏิบัติงานกับ เพื่อนในกลุ่ม บางประเด็นของ ขั้นตอน	ขัดแย้งในการ ปฏิบัติงานกับ เพื่อนในกลุ่มบาง ขั้นตอนใน บางครั้ง	ขัดแย้งในการ ปฏิบัติงานกับ เพื่อนในกลุ่ม เกือบทุกขั้นตอน ทุกประเด็น	ขัดแย้งในการ ปฏิบัติงานกับ เพื่อนในกลุ่มทุก ขั้นตอน
6) ขั้นการประเมินผล มีการประเมินผล การปฏิบัติงาน ภายในกลุ่มทั้งในด้าน เนื้อหาและความ สัมพันธ์ภายใน กลุ่ม	มีส่วนร่วมการ ประเมินผลการ ปฏิบัติงาน กระบวนการกลุ่ม ของสมาชิกในด้าน เนื้อหาพฤติกรรม การทำงาน ความสัมพันธ์ ภายในกลุ่มทุก ขั้นตอน	มีส่วนร่วมการ ประเมินผลการ ปฏิบัติงาน กระบวนการ กลุ่มของสมาชิก ในด้านเนื้อหา พฤติกรรม การทำงาน ความสัมพันธ์ภายใน กลุ่มบาง ประเด็นมาก กว่า75%	มีส่วนร่วมการ ประเมินผลการ ปฏิบัติงาน กระบวนการกลุ่ม ของสมาชิกใน ด้านเนื้อหา พฤติกรรม การทำงาน ความสัมพันธ์ภายใน กลุ่มบาง ประเด็น มากกว่า50	มีส่วนร่วมการ ประเมินผลการ ปฏิบัติงาน กระบวนการกลุ่ม ของสมาชิกใน ด้านเนื้อหา พฤติกรรม การทำงาน ความสัมพันธ์ ภายในกลุ่มบาง ประเด็นน้อยกว่า 50%	ไม่ค่อยมีส่วน ร่วมการ ประเมินผลการ ปฏิบัติงาน กระบวนการ กลุ่มของสมาชิก ในด้านเนื้อหา พฤติกรรม การทำงาน ความสัมพันธ์ภายใน กลุ่มเกือบทุก ขั้นตอน

พฤติกรรม	ระดับคะแนน				
	5	4	3	2	1
มีการสรุป ข้อบกพร่อง เพื่อนำไป ปรับปรุง	มีการ ประเมินผลการ ปฏิบัติงาน กระบวนการ กลุ่มทุกขั้นตอน ของตนเองและ ได้นำ ข้อบกพร่องมา ปรับปรุงแก้ไข	มีการประเมินผล การปฏิบัติงาน กระบวนการกลุ่ม บางขั้นตอนและได้ นำข้อบกพร่องมา ปรับปรุงแก้ไขน้อย กว่า50%ของ ตนเอง	มีการประเมินผล การปฏิบัติงาน กระบวนการกลุ่ม บางขั้นตอนและได้ นำข้อบกพร่องมา ปรับปรุงแก้ไข มากกว่า50%ของ ตนเอง	มีการประเมิน ผลการปฏิบัติ งานกระบวนการ การกลุ่มบาง ขั้นตอน ของ ตนเองและได้ นำ ข้อบกพร่อง มาปรับปรุง แก้ไขมากกว่า 75%	ไม่เคยมีการ ประเมินผลการ ปฏิบัติงาน กระบวนการกลุ่ม ทุกขั้นตอนและได้ นำข้อบกพร่องมา ปรับปรุงแก้ไขของ ตนเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดระบายสี
โดยใช้กระบวนการกลุ่ม**

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนอ่านข้อความต่อไปนี้ แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็น

ที่เป็นจริง ดังต่อไปนี้

ระดับเห็นด้วยมากที่สุด = 5

ระดับเห็นด้วยมาก = 4

ระดับเห็นด้วยปานกลาง = 3

ระดับเห็นด้วยน้อย = 2

ระดับเห็นด้วยน้อยที่สุด = 1

ลำดับที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1.	การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มมีความเหมาะสม
2.	การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3.	การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสมาชิกภายในกลุ่ม
4.	ผู้เรียนเกิดการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นหรือสิ่งแวดล้อมเพียงใด
5.	การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก
6.	การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียน
7.	การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนเกิดการประสานงานกันภายในกลุ่ม
8.	การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาในการทำงาน
9.	การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์

ลำดับที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
10.	การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนเพลิดเพลินสนุกสนานกับการเรียน
11.	การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยส่งเสริมการจดจำเรื่องราวต่างๆของผู้เรียน
12.	การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยรู้จักเลือกสิ่งที่เรารู้สึกคุ้นเคยหรือสิ่งที่ตนค้นพบไปใช้ในชีวิตประจำวัน
13.	การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ใหม่ให้แก่ผู้เรียน

ความคิดเห็นอื่นๆเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ศูนย์วิทยพัชยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง
ภาพกิจกรรมและตัวอย่างผลงาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพกิจกรรม

ผู้เรียนทำการแบ่งกลุ่ม

ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์เกี่ยวกับงานที่ได้รับ

ผู้เรียนร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน

ผู้เรียนร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสี

ผู้เรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้

ผู้สอนทำการสังเกตการปฏิบัติกิจกรรม

ตัวอย่างผลงาน

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายธันวา พรหมสุข เกิดเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2525 ที่จังหวัดยะลา สำเร็จการศึกษา
ระดับประถมศึกษาโรงเรียนวัดนาประดู่ ต.นาประดู่ อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี ระดับมัธยมศึกษาจาก
โรงเรียนคณะราษฎรบำรุง อ.เมือง จ.ยะลา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ในปีการศึกษา 2547 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตร
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาวิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะ
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2549

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย